1907

BIBLIOTECA DELLA R. CASA
IN NAPOLI

N.° d'inventario ~~1798~~ 1868
Sala Grande
Scansia 28 Palchetto 5
N.° d'ord. 7/1

Digitized by Google

Palat. XXVIII-83 (3

Digitized by Google

582550

CATANA ILLUSTRATA,

SIVE

NOVA, AC VETUSTA

URBIS CATANÆ

MONUMENTA, INSCRIPTI LAPIDES, NUMISMATA, CIVESQUE Quotquot in ea celebres omni Ævo Floruere.

PARS TERTIA.

OPERA, & STUDIO

S. T. D. D. VITI M. AMICO, & STATELLA
Benedictino-Casinensis Prioris.

CATANÆ MDCCXLI.
Ex Typographia Joachim Pulejo.
Superiorum Facultate.

Digitized by Google

Digitized by Google

ILLUSTRISSIMO SENATUI.

CLARISSIMÆ

URBIS CATANÆ.

REGI. A. CONSILIIS

ARMORUM. IN. BELLO. DUCI.

REI. PUBLICÆ. CUSTODI. AC. CURATORI.

D. Mario Concepto Paternionio, Castello, *Carcacis Duci*, *Patritio*.
D. Joanni Baptistæ Paternionio.
D. Dominico Ansaloni.
D. Ludovico Tornambenio.
D. Guillelmo Scammaccæ, & Aretio.
D. Petro Vallæ, & Gravinæ.
D. Antonino Ruffo, *Baroni S. Georgii*,
Senatoribus.
D. Guillelmo Scammaccæ, *Brucæ Baroni Syndico*.

D. Vitus M. Amicus, & Statella *Casinensis*.

D. D. D.

Auspicato Patriæ Magistratum capessitis, Patres Ornatissimi, dum communi Civium bono, Vobis curantibus Urbis nostræ monumenta in lucem prodeunt. Quid enim magis publicos decet Rectores, quam in id potissimum intendere, illudq; præ cæteris cordi habere, quod ad omnium utilitatem videtur conducere, patriumque decorem prospicere? Et gratulari quidem optimis Civibus, atque ex hoc uno prospera illis universa, ominari inde liceat, si vel ipsa muneris vestri initia publicis commodis consecratis. Serio

hæc Ego perpendens, officii mei partes eſſe duxi, inclyto veſtro nomini Opuſculum hoc plurimis debitum titulis inſcribere, ac non ingratum fortaſſe munus vobis offerre. Prono igitur animo illud excipite, meque ſimul in gratii obſequii ſpecimen addictiſſimum fovete.

Dabam Catanæ Idibus Majis MDCCXLI.

IN AUTHORIS LAUDEM

Jacobus Paternionius, & Scammacca.

Programma.

PATER D. VITUS MARIA AMICO PRIOR CASINENSIS.

Anagramma Literale Puriſſimum.

En Tu novis Sicanis mira promis patria decora.

Diſtichon.

Tu decora en *priſcis* Sicanis patria promis
Mira, *noviſque, ſimul ſic tua in orbe micant.*

INDEX

Digitized by Google

INDEX.

LIBRORUM, CAPITUM, & PARAGRAPHORUM.

CATANÆ ILLUSTRATÆ LIBER NONUS.

CATANÆ ILLUSTRATÆ LIBER X.

CATANÆ ILLUSTRATÆ LIBER XI.

CATA-

Digitized by Google

CATANÆ ILLVSTRATAE LIBER NONUS

NOVA, AC VETUSTA EJUSDEM URBIS MONUMENTA

CAP. I.

TEMPLA, ARÆ, LUCI, SIMULACRA, INANIUM DEORUM CULTUI CATANÆ ERECTA.

IDololatriam per Siciliã propagatam, quum Cyclopes Gigantum soboles, corporibus animisque immanes Insulam tenerent, adstruit Cajetanus in Isagoge ad Siculam Historiam (a) *Quippe nullæ eis leges, societatisque studium, mores agrestes, ferique, nec pietas veri Numinis fuit*. Hæc nostra propiùs tangunt; quandoquidem Cyclopas Catanæ ejusque finium incolas fuisse jam libro primo innuimus.

(a) Cap. 3.

I. GALATHEÆ TEMPLUM.

Suam communit Cajetanus conjecturam Thuris apud Teocr: Scholiaf: Idyl: 6. & Alcimi lib: 3. de Rebus Siculis authoritate: *Memorant Thuris, & Alcimus: Polyphemum Cyclopem propter pabuli ubertatem, & copiam lactis Galatheæ in Ætnæo monte fanum posuisse.* Nec abnuit Natalis Comes (b) *Fama est Galatheam fuisse amatam à* Po-

(b) Mythol. lib. 9. cap. 8.

Polyphemo, ut ait Theocritus in Cyclope. Istud autem contingit, quia Philoxenus, cum eò adiisset, Templumque vidisset Galatheæ à Cyclope erectum, causam ignorans, Polyphemum illam amasse credidit; Et idcirco Templum illud ei erexisse, ut scribit Alcimus lib. 3. Rerum Sicul: & Enarrator Theocriti. Delubri situm non abire propè Ulyssis Portum Scriptores Gentici statuunt; Ibi enim vetustissimorum ædificiorum vestigia in hodiernum usque diem occurrunt, eodemque in loco ex Homero, & Virgilio positam Polyphemi Speluncam scimus; quamvis aliquid singillatim decerni nequeat. Credit Carrera (a) Galatheæ statuam ex hoc Templo sublatam, atque à L. Metello unà cum aliis superstitiosis Simulacris Romam inde adsportatam. Sed Diodori Epistolis notitia innititur. Cæterum Galatheam, seù *Maris Candorem*, aut *Malaciam* (nam idem sonat) Catanenses coluisse Cajetanus loco citato, & Thomas de Angelo (b) ex Actis S. Euplii màr: Catanensis colligunt, ubi Galini mentio habetur, qui apud Etnicos idē ac Deus mare trãquillũ reddens sonabat.

(a) Cat. Hist. lib. 1. cap. 14.

(b) Proleg. ad An. Sac. Sic. n. 5.

II. INUS, SEU LEUCOTHEÆ TEMPLUM.

Juxtà memoratum Galatheæ Tēplum aliud quoque ab Antiquis extructum, Inoque, seù Leucotheæ dicatum, ex ruderibus, quæ in Leucotheę colle passim videntur, eruo; ab eoque Numine colli eidem inditum nomen adstruo. Hinc mirari subit Carreram, Leucotheam cum Galathea confundere, Grossumque, à Proserpina, quæ Hecate dicitur, collem hunc denominatum conjectare, quum vulgare *Licatiæ* nomen Leucotheæ potiùs quàm Galatheæ, aut Hecati respondere videatur; Quid quod ipsemet Blundus ab utroque

Authore

Authore relatus Proserpinæ Raptum eò loci statuens de Leucotheæ quidem pratulis, minimè verò Galatheæ, aut Hecatis meminit? *Juxtà quod*, ait, *ab Orco Plutone Molossiæ Rege Proserpinam Leucotheæ fragrantibus in pratulis, æterna florum copia propè Urbem pullulantium, raptam affirmant.* Nec aliunde Leucotheæ delubrum inconsultò in colle mari proximo, ac portui impendente exædificatum putavi. Leucothea enim, seù Ino Cadmi, & Ermionis, seù Armoniæ filia, uxorque Athamenis Thebarum Regis creditur, quæ postquam furentis Viri timore perculsa cum Melicerte natu minore filio in mare sese præcipitem dedisset, inter marinas Deas relata dicitur. Hinc navigantibus illam prodeisse Pausanias in *Boeticis* affirmat; quod etiam Natalis Comes advertit. (*a*) subditque Theodontius apud Boccacium (*b*) Inum, & Melicertem profugos, quum excepisset Sisiphus, ab eodem suo Portui præfectos esse, atque hinc Melicertem Palæmonem, Inum verò Leucotheam dici cœpisse. Hoc porrò nomine primùm appellatam apud Megarenses idem Pausanias in *Atticis* scribit; & in *Messeniacis*, non procul ab Urbe Corona in quodam Vico id accidisse refert, ac tunc in Dearum munerum Inum relatam. Fanum denique illam habuisse, & Oraculum propè Thelamos tradit in *Laconicis*, aliudque in isthmiaca regione Corinthi satis celebre; ut propè maritimam Catanæ oram suum quoque tenuisse, non incongruum sit opinari.

(*a*) Myth. lib. 8. cap. 4.

(*b*) Geon. Deor. lib. 10.

III. CERES NOBILISSIMO TEMPLO CATANÆ CULTA.

Cereri, ejusque filiæ Proserpinæ tota olim Siciliæ Insula, Tullio (*c*) aliisque testibus, sacra fuit, atq; in primis Catana, quam proinde in ejus honorem celeberrimum excitasse Templum, at-

(*c*) Lib. 4. in Verrem.

que Statuam sacrasse, nedum Historiæ, sed ipsæ etiam adhuc superstites testantur ruinæ. Templi situs ad æstivum Urbis occasum, ubi hodiè propugnaculum ab *Infectis* appellatum; An verò extra Pomerium steterit, anceps sum animi. Petrus Carrera (a) ex delubris Segestæ, Ennæ, ac Syracusis eidem Cereri dicatis, atque ex Vitruvii prescripto, extra mœnia fuisse arguit; Sed alibi ejusdem in urbe media stetisse Templa legimus, ut illud Cereris Pubescentis intra Athenarum muros ex Pausania in *Atticis*, illudque Cereris Legiferæ apud Megarenses ex eodem. Veneri quoque in urbis penè centro Ædes Catanæ dicatas alibi dicemus, nequicquam Vitruvii præcepto suffragante, qui longè ab urbe, ne inficeretur Juventus colendam Deam sanxit (b) Blundus denique apud eundem Carrerám Cereris Fanum mœnibus contiguum statuit, ab eaque regionem illam nomen obtinuisse scribit.

(a) Cat. Hist. l. 1. cap. 3. n. 6.

(b) Lib. 1. cap. 7.

Templi vestigium, internam, externamque faciem accurata descriptione prosequitur ex laudato Petro Blundo Archangelus, atque ex eo Carrera, & Grossus in suo Decacordo (c) ubi illius Iconographiam affabre delineatam exhibet. Blundi forte ætate, qui Alphonso Magnanimo Siciliæ Rege floruisse dicitur, nondum extructo propugnaculo rudera extabant ingentia, ex quibus erui quodammodo totius Templi structura potuit; sed minima quæque ejusdem ornamenta tàm accuratè exprimi, ac penicillo exarari, haud facilè crediderim. Blundi verba transcribere longum esset, habes illa apud laudatos Historicos. Cæterum hodiè non nisi fornicis fragmenta, quæ Templi magnificentiam pandunt, eleganti opere plastico contecta, tantæque molis vestigia penè obruta con-

(c) Cord. 2. mod. 1

spicimus,

ſpicimus, quorum pars cunctis obvia in publica area, pars reliqua propugnaculo ſubjacet. Extabat olim pars Coronidis è nigro lapide, Doricè elaborati, quæ propè Ædem Spiritus Sancti (Hęc non longè erat à Templo Cereris) inventa, antè publicum Civitatis palatium translata hac notabatur Epigraphe.

K.

ΔΗΜΗΤΗΡΗ ΙΕΡ...

Quàm interpretatur Petrus Carrera: *Catanęę Cereri Sacrum*; nec abnuit Gualtherius, ut ſuo loco dicam. Aliam quoque Coronidis partem, ſeù fruſtrum ejuſdem omnino artificii in Villa Templo proxima diù jacuiſſe idem teſtatur Hiſtoricus.

Gallicanum porrò *Breviarium* in S. Leonis Magni Catanenſis Pontificis feſto, duo Simulacra prægrandis ſtaturæ, & admirabilis pulchritudinis, magica virtute Templi verticem occupaſſe innuit; quorùm etiam m.ſ. Syracuſanæ Eccleſiæ Codex meminit his verbis: (a) *Erat autem in Urbe* Catana *tunc temporis quoddam ſummæ venerationis delubrum ſuper ædificia Civitatis eminens univerſa; in cujus ſummitate lapidea duo extabant Simulacra ſtaturæ prægrandis, ſculpturæ admirabilis indiſſolubili, ut dicebatur, ibi Magorum arte locata*. Petrus Blundus ab Archangelo relatus viginti Atlantes Coloſſæos in eminentiori Templi vertice Apogeum, ſeù Tholum ſubſtentantes memorat in ſua ejuſdem Templi deſcriptione. Tholum verò organica, & aſtronomica ſymmetria, rotarum ponderibus libratum annuatim circumferri, in ejuſque concavo Solis, & Lunæ, Aſtrorumque motus ad horarum, & temporis intervalla deſcribi tradit. Tullius denique (b) Cereris Signum perantiquum in ejuſdem Templi intimo

(a) *Apud Cajetan. tom. 2. SS. Sicul.*

(b) *Lib. 4. in Verrem.*

sacrario locatum celebrat, cujus mox cultum, ac religionem edisseram.

De Templi Authore, in tanta annorum distantia certi quidquam decerni nequit; minus de tempore, quo extructum. Antiquissimum appellat Cicero. Gualtherius ex allata Inscriptione Hieroni Syracusarum Tyranno adscribit, sed anceps est animi; Illius tamen censionem Cajetano arrisisse satis illa declarant, quæ in Animadversionibus ad vitam S.Leonis scribit. (a) *Extant adhuc ingentis Coronidis nigra saxa (Delubrum enim ex nigro, quadratoque lapide ædificatum) cum Inscriptione Græca*: Cereri Sacrum. *An verterim*: Cereri Hiero? *Ut Templum Cereri struxerit, dicaritque Hiero Rex Syracusarum, cum Catanensibus Patria ejectis, novos Catanam Colonos deduxit, mutatoque nomine, Ætnam dixit, ut Diodorus, & Strabo tradidere?* Verùm prima illa, ac solitaria litera K. quàm rectè *Katanam* denotare Gualtherius ipse contendit, cum ejusdem, tùm Cajetani conjecturas convellit. Hiero enim, qui Catanæ nomen in Ætnam commutavit, initialem potiùs Ætnæ notam imprimi in perennem rei memoriam præcepisset. Sed de hoc fusiùs dicemus, quum de Inscriptis lapidibus sermo erit.

(a) Vitæ SS. Sicul. tom. 2.

Diodorus libro XI. egregia Gelonis Syracusarum Regis facinora recitans hæc inter alia scribit. *Post hæc Cereri etiam in Ætna fanum ædificare statuit; jamque Dea in Sacrarium collocata erat; sed à fato interpellatus imperfectum illud reliquit.* Verùm in exemplaria errorem irrepsisse credit Cluverius, (b) atque in Enna satis celebri colle ab Gelone Templum Cereri excitatum tradit. Sanè de Catanensi Diodorum minimè loquutum facilè putaverim, quòd etiam Carrera advertit, (c) quamvis

(b) Sicil. Ant. lib. 2. cap. 7.

(c) Cat. Hist. lib. 1. cap. 3.

vis in Ætnæ descriptione contrarium senserit. Gelonis quippè ævo suum Catana retinebat. An de Ennensi potiùs, quàm de Ætnensi intelligendus Diodori locus, lis adhuc, ni mea me fallunt, sub Judice. Quandoquidem apud Valerium Maximum (a) Templi etiam Cerealis fit mentio in Ætna, Romanosque Sybillinis libris monitos, ut vetustissimam Cererem placarent, Ætnam (quoniam Sacra illius Deę inde orta credebant) quindecim Viros ad eam propitiandam misisse scribitur. Non inficiar, Tullium (b) Ennæ suffragari; eamdem quippe legationem referens ait: *Apud Patres nostros, atroci, ac difficili Reipublicæ tempore, quum T. Graccho occiso, magnorum periculorum metus in Ostentis portenderetur, P. Mucio, L. Calpurnio Coss. aditum est ad libros Sybillinos, in quibus inventum est Cererem Antiquissimam placari oportere: Tum ex amplissimo Collegio Decemvirali Sacerdotes Populi Romani, quum esset in Urbe nostra Cereris antiquissimum, & pulcherrimum Templum, tamen usque Ennam profecti sunt.* Valerium nihilominus de Ætnensi Templo ea protulisse aliis persuasum, ejusque in primis Commentatori Oliverio Aizignanensi, qui ait: *Ætna mons est Siciliæ à Poetis decantatus, in cujus radicibus est ejusdem nominis oppidum teste Strabone lib. 6 .... Illuc missi fuere legati*. Et post pauca: *Lactantiùs de falsa Relig. dicit: Republica tandem perturbata, seditionibus, & ostentis cum moniti essent carminibus Sybillinis Cererem debere placari, legatum Ætnam miserunt*.

(a) Lib. 1. cap. 1.

(b) Lib. 4. in Verrem.

Jamverò, quum expendendæ Valerii sententiæ occasione, eò evasit oratio, ut Siculorum ergà Cererem religionem ab ipsis etiam Romanis suspectam fuisse, enarrare minimè piguerit; Juvat hìc

Ca-

Catanensium quoque pietatem (veriùs superstitionem) paucis perstringere. Sacrorum curam penes Matronas nobiles, ac Virgines fuisse, docet in primis Cicero laudatis locis: *Postridiè Sacerdotes Cereris, atque illius fani Antistitæ majores natu, ac nobiles mulieres rem ad magistratus suos deferunt.* Cereris hinc simulacrum nè quidem aspicere fas erat Viris: Idem. *In eo sacrario intimo fuit signum Cereris perantiquum, quod viri non modò cujusmodi esset, sed nè esse quidem sciebant; aditus enim in id sacrarium non est viris; sacra per mulieres, ac virgines confici solent.* Et lib. 5. de Simulacri ejusdem nefario raptu per Verrem differens, ait: *Ut Simulacrum Cereris unum, quod à viro non modò tangi, sed ne aspici quidem fas fuit, è Sacrario Catinæ convellendum, avertendumque curaverit.* Et rursus: *Hoc signum noctu clam istius servi, ex illo religiosissimo, atque antiquissimo fano substulerunt.* Eadem habet continuatæ Argenidis Author. (a) *Finierat Argenis laudationem funebrem, cum ingressa Cereris Fanum, in penitiores templi partes, ipsumque usque aditum penetravit, ut antiquissimam Deæ amplecteretur statuam; quam profanos, nec Eleusiniis sacris initiatos videre, vel tangere nefas erat, ab illo usque tempore, quo Proserpina Cereris filia rapta fuit haud longè Ætna Civitate per Orcum Molossorum Regem.* Ubi illud observa: Catanæ Templum extructum dici paullo postquam rapta Proserpina fuit; proindeque & illud Ennæ unà cum Opido à Syracusanis conditum, & aliud Gelonis fundatione sua præcessisse.

(a) *Lib. 1. cap. 2.*

Ex hoc Catanensi Templo jure optimo eductam suspicatur Carrera *Casponiam* illam, cujus meminit Gruterianus Lapis à Gualtherio inter Siculas

culas Tabulas relatus *Casponia P.F. Maxima, Sacerdos Cereris publica Populi Romani, Sicula.* Sacrarium quippè Cereris apud Catanenses eadem religione, quà in cæteris locis, quà propè in toto terrarum orbe effloruisse laudatus Tullius testatur, cui concinit Marius Aretius. (a) *Erat,* scribens, *in hac urbe Sacrarium Cereris olim eadem religione, quà propè in toto terrarum orbe.* Illud denique memorabile, quod clarissimus Vir Franciscus Blanditius in m. s. opusculo de Patria S. Agathæ ex ejusdem Tullii verbis colligit: A Catanensibus nempè Cerealia festa, fortasè originem duxisse, de quibus Ovidius lib. 1. Fast: ac Diodorus lib. v. Bibl: Hist: à Carrera relatus.

(a) *In descript. Siciliæ.*

Maximam celebre hoc Templum passum ruinam lego S. Leonis Catanensis Pontificis cognomento Magni orationibus. Quum enim Christianis Cereris sacra offendiculo essent, avitamque religionem mordicus Paganorum reliqui assererent, Præsul sanctissimus *fidei clypeo,* ut Acta habent, (b) *armatus ad Fanum intrepidus accessit, factaque oratione in quatuor scissum est partes; Simulacra verò in frustra contrita sunt minutissima:* Ut in ejusdem Sancti vita fusiùs diximus. Hinc Turris proxima urbis mœnibus adhærens, cujus etiam rudera supersunt, ab *Episcopo* appellatur, quod scilicet in ea, aut propè Sanctus Pontifex orando præsentem opem Divinam habuerit, atque ædem Dæmonum cultu celebrem prostraverit. De Cerere, ejusque fabulis Nos alibi diximus in Ævo Poetico.

(b) *Apud Cajet. T. 2. SS. Sic.*

IV. VUL-

IV. VULCANI DELUBRUM, AC LUCUS.

Templum in Ætna monte Vulcano sacrum fuisse Author est Ælianus (a) ab Catanensibus dubio procul, veterum more, longiùs ab urbe erectum, ut cautum ædificiis ab igne esset, qui perpetuus ibi, atque inestinctus perseverabat. Plura autem de eo, ac prorsus mira ab laudato Æliano referuntur his verbis: *In Ætna Siciliæ monte sacra est Vulcani Ædes, & circa eam muri, & arbores sacræ. Ibidem ignis perpetuus, & inextinctus asservatur. Sunt & Canes in Templo, Lucoque sacri, qui modestè, & decenter in Templum accedentes blandè, & adulantes excipiunt, & tamquam familiaribus benignè se illis ostendunt. At si quis sceleratus, aut manibus impurus adeat, illum & mordent, & laniant; illos verò, qui libidine aliqua turpi se contaminarint, fugant solùm, & persequuntur.* Ejusdem Vulcani in eo Templo sacra erant, *Vulcanaria* appellata, è quibus scelesti, pollutique voce Sacerdotis submovebantur, ut Gratius canit in Cynegetico (b)

Emicat ipse manu ramum pallente Sacerdos
Termiteum quatiens, procul hinc extorribus ire
Edico præsente Deo, præsentibus aris.
Queis scelus, aut manibus sumptum, aut in pectore motum est
Inclamat.

Meminit Templi ejusdem Pindari Scholiastes in Nemesi; Tulliusque lib. de Natura Deorum Ætnam montem Vulcano fuisse sacrum testatur. Vulcani Ætnæi Templum superstitioso ritu curandi pecudis insigne, spissa conditum silva, unde religio augebatur, memorat etiam Thomas de Angelo novissimus Annalium Ecclesiæ Siculæ Scriptor

(a) De Animal. lib. 11. cap. 3.

(b) Apud Cojet. Isagog. cap. 4.

ptor (a) Situm credunt Fazellus, & Cluverius non longè à summo vertice, ubi nunc rudera, ac lateritium vetustissimi fornicis extant, quæ vulgò *Turris Philosophi* nomen habent, & ad Empedoclis sepulchrum spectasse creduntur. Verùm nec ignem ibi perpetuum, nec lucos, arboresque ali posse, minus mortalem vivere, brumali præsertim tempore, ob nivium ingentem vim, abundè constat. Hinc Carreræ conjecturæ standum censeo, hanc Vulcani ædem in pede montis, commodiori scilicet in loco, silvæ excolendæ, atque adeuntibus religionis ergò aptiori statuentis. Carreram sequitur Grossus; utrosque autem præcessisse videtur *Continuatæ Argenidis* Author (b). *Ipsi simul profecti sunt ad Templum, quod in pede montis illius Ætnæ exædificatum, magna adiri solebat religione. Erat autem hoc non alii Divo, quam Vulcano sacrum, ut & universus mons vicinus. Ipsam ædem cogebat lucus densus, sacer, ac inviolabilis ferro.*

(a) Prolegomen. num. 5.

(b) Lib. 3. cap. 1.

V. JOVIS ARÆ, AC TEMPLUM.

Jovi Ætnæo positas Aras per universam Siciliæ insulam Diodorus tradit. Hinc facilè quisque colligat, qua vetustate, quave religione, qua demum celebritate maximi hujus penes Antiquos numinis præfulserit Fanum ab Catanensibus in ipsa Ætna excitatum. Jovis Ætnæi celebrè apud Pindarum, ejusque Interpretem in Olympiacis, & Nemæis nomen; hinc Cajetanus in Isagoge (c) *Catanensibus*, ait, *Jupiter Ætnæus, cujus Templum in Ætna Interpres Pindari in Nemæis memorat*. Sed ipsum audiamus Poetam (d) *O Saturni fili, qui Ætnam habitas, onus ventosum concipis Typhonis validi, de Olympica victoria, accipe gratiarum causâ hunc chorealem hymnum.*

(c) Cap. 4.

(d) In Olymp. Olymp. 4.

Et Olymp. VI. *Rubripedem colit Cererem, & albos equos habentis filiæ fastum, & Jovis Ætnæi imperium.* Denique in Nemeis ode prima: *Respiramen venerandi Alphei inclytum Syracusarum germen O Ortygia, cubile Dianæ, Deli soror, à te suaviloquus hymnus aggreditur ponere laudem procellipedum magnam equorum, Jovis Ætnæi gratiâ.*

Templi situs omnino incertus; sed quanta ejus esset religio ex Diodoro discimus, ait enim (a) *Senatus iram Deorum veritus, consultis libris Sybillinis, legatos ex collegio decemvirali in Siciliam mittendos censuit. Hi universam Siciliam obeuntes, Aras Jovi Ætneo positas certis cæremoniis, & sacrificiis consecrarunt, additaque macerie interclusertunt, præterquam iis, qui ex singulis civitatibus patria sacra, more majorum, ad eas Aras factitare solebant.* Legationem hanc anno ante Christum natum CXL. sæpius laudatus Carrera consignat. (b)

(a) Lib. 34. ex Valesii Interpretat.

(b) Lib. 1. Cat. Hist. cap. 21.

VI. PIORUM FRATRUM AMPHINOMI, ET ANAPIÆ TEMPLUM, STATUÆ, CAMPUS, SEPULCHRUM.

Memorandum Piorum Fratrum facinus, quod libro primo hujus Historiæ ex Pausania in Phocicis descripsimus, elegantissimo expressit Epigrammate Claudianus, ubi delatos piis Fratribus honores, dicatumque ab Siculis Templum innuit hisce verbis.

Aspice sudantes venerando pondere fratres
Divino meritos semper honore coli.

Et paullo post de Templo singillatim:

Cur non Amphinomo, cur non tibi fortis Anapi
Æternum Siculus Templa dicabit honos?
Plura licèt summæ dederit Trinacria laudi

Nove-

Noverit, hoc majus se genuisse nihil.
Ne doleat damnis, quæ devius intulit ardor,
Ne gemat exustas igne furente domos;
Non potuit Pietas flamma cessante probari
Emptum est ingenti clade perenne decus.

Quos autem intelligat singillatim Poeta *Siculorum* nomine, facile captu est, Catanenses videlicet, apud quos eorumdem *Piorum* Statuæ, Campus, Sepulchrum. Ex his porrò Claudiani verbis colligit Carrera, ejusdem Poetæ tempore Piorum Templum minimè extitisse; quod non inficior; effloruit enim ille Honorii Augusti ævo, quando extirpata superstitione, uni Deo universa Sicilia sacra. Verùmenimverò neutiquam contendere Poetam arbitror, delubrum Piis Fratribus fuisse dicatum, immo Siculos commendare, quod aliorum exemplo, Piis sacra decernendo, nihil novi moliti fuerint. Cæterum *Statuas* graphicè à Claudiano in laudato carmine effictas Cluverius testatur (*a*) En illius verba

(*a*) *Lib.1.cap.8.*

Nonne vides, ut sæva, Senex, incendia monstret
Ut trepido Genitrix invocat ore Deos?
Erexit formido comam, perque omne metallum
Fusus in attonito palluit ore color.

Deinde unius vultum referre Pàtrem, alterius verò longævam Matrem scribit, subdens

Hæc quoque præteriens oculis nè fortè relinquas,
Artificis tacitæ, quod meruere manus.
Nam consanguineos eadem cum forma figuret,
Hic propior Matri, fit tamen ille Patri.
Dissimiles annos solertia temperat artis,
Alter in alterius redditur ore Parens.
Et nova Germanis paribus discrimina præbens,
Divisit vultus cum pietate Faber.

Constat porrò ex his ære fusas fuisse Statuas. A-

lias è marmore penes Romanum Equitem in villa secus viam, qua Viterbio Romam itur, asservari cum Epigraphe: *Amphinomos*, & *Anapias* testatur Archangelus (*a*) easque olim è Catanensi Piorum Campo sublatas levi prorsus fundamento conjectatur Carrera (*b*)

(*a*) Lib. 3. cap. 3. Hist. Cat.
(*b*) Lib. 1. cap. 20.

Jamverò circa locum, ubi *Campus*, dissident nostri à Cluverio; hìc enim ab ea urbis parte, quæ ad Leontinos ducit, situm adstruit: *Nam cætera*, ait, *in Occidentem, Septentrionesquè vergentia, montuosa sunt, & tunc ingentibus saxis, quæ Aetna eructabat, oppleta*. Verũ si fluvius igneus in urbem devolvebatur, ut scribit Pausanias, Cãpus inter urbẽ & montẽ esse oportuit, & circa ipsũ arentiũ vestigia lapidũ extare. Cõstat autẽ loco ab Cluverio designato utramq: conditionem aptari neutiquam posse. Quòd etsi montuosa, saxisque oppleta, quę ad occidentem, ac septentrionem vergantur, campis attamen, planisque locis minimè destitui, sæpissimæ hinc inde sese extendentes vineę, ac longè, & latè patentes terræ ad culturam aptissimę, atque ab incendiis immunes, clarissimè ostendunt. Hinc congruentiùs post Archangelum Carrera, & Grossus sub Cereris colle ad Aquilonem, quem hodiè *à S. Sophia* appellant, mille, ac quincentos circiter passus ab urbe Piorum statuunt Campum, ubi Statuæ in perennem rei memoriam locatæ. Continuatæ Argenidis Author Columnæ etiam meminit cum Epigraphe: *Catanenses profectò ad indelebilem tam egregii facinoris memoriam in honorem horum Fratrum Columnam marmoream erexerunt, cui hoc Filiorum factum, uti acciderat, insculptum posteris salubris admonitionis locum prę-staret. Additus etiam ipsi loco honos, in quo columna suscitata fuerat, ut Campus pietatis appellaretur.* An

An steterit ibi etiam *Piorum Sepulchrum* anceps sum animi. Solinus id citra dubium omne affirmat scribens (a) *Horum Fratrum memoriam ita posteritas munerata est, ut Sepulchri locus nominaretur Campus Piorum*. Fazellus monumenti regia magnificentia extructi meminit; sed ubinam illud fuerit situm dissimulat (b) Philotheus denique in Topographia Ætnæ hæc de Sepulchro scribit: *Hoc namque Sepulchrum Piorum plerique putant hucusque extare Catanæ, aut vestigia saltem extra Stesichori Portam in hortis quibusdam ad Aquilonem, ubi Stesichori lepidissimi Poetæ Himerensis erectum quoque Phalaridis suasione fuit Sepulchrum*. In eodem denique Campo, aut propè, loco superiùs designato, sub Cereris colle, Templi vestigia extare ex laudato Archangelo tradit Carrera. De exigua, ac peregrina molis forma nihilominus subdubitans, promere id certo certius non audet. Sanè propè viam, quæ ad proximum ducit Gravinæ vicum, sub eodem colle fornices videntur, ac tholus, qui Saracenorum potius exhibent delubrum, aut longè recentius ædificium. Stetisse porro ad hanc usque ætatem tantillam ædem vix crediderim.

(a) Lib. 1. cap. 11

(b) Dec. 1. lib. 3. cap. 1.

VII. PALICORUM TEMPLUM, CRATERES, STATUAE.

Palicos Deos coluisse Catanenses, duos nempè Crateres subsilientes in Naftiæ lacu sub Menarum colle testantur Cajetanus, (c) & Thomas de Angelo (d) Illos Adrani filios effinxit Hesichius; Æschilus Jovis, ex Thalia Vulcani filia; Silenus ex Aetna Oceani filia. Adranus porro, Aetna, ac Thalia propiùs Catanam spectant, ejusque fines. Palicorum aliunde Crateres, & Ara in Agro Catanensi; hinc illud Virgilii (e) *Symethia circum* *Flu-*

(c) Isag. cap. 3.

(d) Prolegom. n. 5

(e) Æneid. lib. 8

Flumina, pinguis, ubi & placabilis Ara Palici

Palicorum fabulam ex Macrobio suo loco dedimus lib. primo cap. primo num. IX. De illorum Templo hæc idem Author subdit (*a*) *Nec sine divinatione est Palicorum Templum; nam cum Siciliam sterilis annus arefecisset, divino Palicorum responso admoniti Siculi Eroi cuidam certum sacrificium celebraverunt, & revertit ubertas. Qua gratia Siculi omne genus frugum congesserunt in Aram Palicorum, ex qua ubertate Ara ipsa pinguis vocata est.* Prosequitur ex Palemone Siculo Scriptore *lib. de Admirab. Siciliæ fluminibus* ritus enarrare jusjurandum in eo Templo exigentium illis verbis: *Cæterum Jusjurandum hic est Siculis maximum, quo se purgant, qui aliquo crimine accusantur. Qui id Jusjurandum exigunt, tabellam tenentes, prædicunt jiraturis, de quibus rebus Jusjurandum exacturi sunt. Qui jurat ramum vibrans, sertoque redimitus, & discinctus, simplicique tunica indutus, ac manu contingens craterem verba preeuntis sequens Jusjurandum peragit. Quod si verè, ac bona fide in predicta verba juret, illesus, atque incolumis domum discedit; Sin verò pejeret, antè ipsos Deos expirat. Quum autem hec fiunt, fidei jussores dant, qui Sacerdotibus solvant expiationem, si quid novi eveniat piaculo obnoxiis.* Hæc Palemon apud Macrobium.

(*a*) Saturnali lib. 5. cap. 19.

Servius in laudato Virgilii loco de Palicis disserens: *Hi primo*, ait, *humanis hostiis placabantur; postea quibusdam sacris mitigati sunt, & eorum immutata sacrificia. Ideo ergo Placabilis ara.* Sacrorum immutatio ab Hercule facta, quem humanas hostias in Italia, & Sicilia substulisse ex Dionysio Alicarn: (*b*) satis constat, ut Caje-

(*b*) Lib. 1. Hist.

Cajetanus advertit. Peculiaria ab Stephano in Epitom: & Diodoro de Lacu, Templo, & Jurisjurandi ritu etiam memorantur, quorum hìc referre verba non gravabor: *Est autem fons quidam*, inquit Stephanus, *apud Palicos in Sicilia amplitudine decalinus. Is aquam ejicit ad altitudinem sex cubitorum tantâ copiâ, uti spectantes putent campum eum omnem inundaturum, ac rursum in sese redit. Est ibidem & sanctum Jusjurandum; quidpe is, qui jurat, ea quæ jurat tabellæ inscripta in aquam immittit. Quod si bona fide juret tabella innatat; sinvero pejeret, submergitur, atque evanescit, ipse autem comburitur.* Diodorus verò postquam scripsisset Ducetium Siculorum Principem propè Palicorum fanum urbem extruxisse Diis cognominem, quæ hodiè creditur *Paliconia*, subdit: (a) *Fanum igitur hoc cum antiquitate tum religiosa veneratione, quod multa in eo rara, & stupenda eveniant, cæteris omnibus longè anteire tradunt. Ac primum Crateres illic existunt amplitudine quidem haud perinde vasti, cæterum, qui è profunditate inenarrabili scintillas ingentes eructant, lebetum naturam referentes vi ignea æstuantium, unde fervens aqua ebullit.* Et post pauca subdit: *Aqua tamen sulphuris odorem exuberantis refert, & vorago rugitum ingentem, atque horrendum emittit.* Denique concludit: *Cum itaque tàm divina fanum istud majestas obtineat, sanctissima illic juramenta præstantur, & repentina Numinis vindicta pejerantibus incumbit. Nonnulli enim oculis capti delubro excedunt. Ingens igitur religio efficit, ut arduis intricati negotiis, quandò superioris potentiæ injuria premuntur, juris tandem jurandi religione interposita, exitum causæ inveniant.*

(a) *Lib. 11. Bibl. Hist.*

De

De inviolato porro Asylo loquens ait: *Præterea Fanum hoc, quod aliquod jam tempus inviolatissimum est asylum, quod servis ærumna aliqua oppressis, Dominosque inclementes nactis, plurimis auxilii præbet. Etenim, qui illuc confugerint, eos per vim Dominis abducere haud licet; sed inviolati illic permanent, donec per benevolos Domini arbitros persuasi, fide securitatis juramento firmata, illis reconcilientur. Nec ullus memoriæ proditus reperitur, qui datā servis fidē violarit; adeo Deorū metus jurata servis fideliter servare Dominos cogit. Cæterò situm hoc Templum est in campo lætissimo, ac Deorum majestate maximè digno, porticibus, atque aliis diversoriis magnificè exornatum*. Hactenus Diodorus. Aristoteles prorsus similia habet de lacu, & ritu Jurisjurandi lib. de Admir: Sed juvat Fazellum recentioris ævi scriptorem de hoc ipso lacu, & Templo audire: (a) *Lacus inter Menęum oppidum, & hospitium Guiterrę non magni ambitus, ad radices cujusdam collis paulo infra Symethi capita* (*) *adhuc extat Naphtia ætate mea vulgò appellatus, qui assiduam scaturiginem turbulentarum, ac penè sulphurearum aquarum tribus in medio crateribus ad tres circiter cubitus in altum rejectans, non aliter quam subjectis ignibus ebullit olla, cujus aquę ad perpendiculum cadentes numquam effluunt*. De Templo autem paullo post ait: *Extant hodiè Templi ipsius magna circum locum, & ea pro majori parte obruta monumenta; lacus autem ipse ad angulū planitiei est circa collis radices, ac mali odoris ambitus passuum non minus centum .... Ætate mea*

(a) Dec. 1. lib. 3. cap. 2.

(*) De hac Fazelli opinione, circa Symethi capita, videnda, quæ diximus in *Apparatu* de Catanæ Agro, ejusq: fluminibus.

nea, cum aliquando Sicilia siccitate laboraret, stagnum hoc prorsus exaruit, è cujus tamen crateribus, ventis solummodo furentibus, pulvis tantùm efflabatur. Id etiam æstivo præsertim tempore quandoque observatur, ut ab incolis accepi. Hodie lacus extat, & profundissimus, sed aquarum graveolentia fermè nulla.

Hæc fusius pertractata quispiam fortè caussabitur, magis enim propriè ad Menas, ac Leontinos spectare videntur; Verùm, quo pacto res etiam nostras tangant, sub ipso statim initio admonui. Cæterum Joannis Boccacii verba subtexere ad idem firmandum non erit incongruum. *Cur autem Jovis dicti sint Filii Palici, & absorta sit Mater, talem reddit rationem Theodontius. Dicit autem, haud longè à Panormo non ignobilem fuisse scrobem.* (Hic etiam Panormi nomine opidulum intelligit quatuor millibus ab urbe Catana dissitum ad Aquilonem, vulgò *Galermo*. Panormus enim urbs Siciliæ celebris millibus fermè CL. minimùm Ætnâ abest) *loco, qui dicebatur Thalia, in qua omnis aqua, quæ à plaga illa montis Ætnæi ob imbrem cadebat, mergebatur. Et quidquid tunc fuisset in cavernam dejectum, non multo post in lacus, seu fontes Palicorum ebullientes videbatur emergi; per quod apparebat imbrem, quem Jovis, idest aeris opere natum volunt, eo in loco sub terras condi, & demum apud lacus Palicorum iterùm nasci, & sic à Jove nati Palici.*

Colligit hinc eruditissimus Franciscus Blanditius Soc. Jesu m. f. opusculo de Patria S. Agathæ (*a*) Crateres Palicorum ad Catanensem spectare regionem, non secus ac Panormum, vulgò *Galermo*, ac Thaliam scrobem. Quamvis autem, ubi hæc sita sit, sibi non satis liquere ingenuè fatea-

(*a*) *Lib. 1. cap. 20*

fateatur, subdit tamen. *Juvat hic mentis meæ suspicionem detegere, ubinam Thaliæ Scrobem fuisse opinor, inclinatque animus ad Scrobem cavernę ingentis, ac profundę, super quam ædes S. Joannis à Galermo sita est; vel ad Scrobem Vallis currentis, ad quam ex Ætna varii bituminosorum imbrium rivuli, colore ferrugineo, sapore acido, odore tetro defluebant, miscebanturque; ubi paucis antè annis magnus stagnabat lacus, anguium, hydrarumque pestilens vivarium; ad quam malorum Lernam abolendam quidam vir ingeniosus, quasi novus Hercules, gratus accolis, ita industriâ insudavit, ut salubres aquas à pestilentibus secreverit; atque has inter Ætnæa saxa, & glareosas pumices assorbendas curarit; illas verò ad hortos irriguos excolendos derivarit. Qua de causa nostra tempestate Palicorum lacus, nè hybernis quidem mensibus magnas vomit aquarum moles, ut docebat olim Aristoteles lib. de Adm. neque æstivis aliud nisi pulverem eructat.*

Illud autem hic minimè dissimulandum: Non deesse scilicet, qui Palicos propè Paternionis Opidum intra Catanensem regionem statuant, ut alibi dixisse memini. Extant enim ibidem crateres Naphtiæ fontibus fermè similes, ebullientes, ac sulphureas aquas, quæ in crateres resiliunt, eructantes, circa Symethi fluvium. Primus, quod sciam, hanc vulgavit opinionem Clar: Franciscus Honoratus Columna in Hist: Compendio Opidi Paternionis m. s. lib. 3. cap. 2. validisque conjecturis fulsit, quarum firmior illa: Omnibus nempè priscis Scriptoribus, Poetisque Palicorum fontes juxta Symethum statui prope Catanam, Virgilio, Pomponio, ac Solino vel maximè qui ait: *Supra Catanã, & Centuripas Symethus fluvius*

vius est Siciliæ, propè est fabula Palicorum. Inter Centuripas verò urbemque Catanam Symethus, atque Paternionenses Crateres, minimè verò Naphtiæ lacus, qui cum Catanâ, tum Symetho fluvio longè abest. Palicos aliunde Adrani filios nonnullis dici superius monui. Adranus porro nostris hisce crateribus, quam Naphtiæ proximior; ab illis enim sex fermè passuum millibus, ab hac penè triginta dissidet. Atque hinc in errorem lapsos veteres haud dicendum, dum Symetho Naphtiam adjacentem autumantur; minusque cum Fazello flumen à S. Paulo olim appellatum, hodiè proximis immixtum, ac penè deperditum, ad cujus fontes Naphtia, cum Symetho vulgò *Jarretta* confundendum; id enim à vero omninò alienum, ut alibi satiùs ostendi. Utut sit, communis alioqui de Naphtiæ Palicibus opinio suâ excidit certitudine.

Palicorum statuas Archangeli ætate propè Lunare Emporium Catanæ inventas ex laudato Carrera discimus, (a) quæ Fabritio Brancifortio Buteræ Principi postea cesserunt. Ibidemloci Castoris, & Pollucis Templum marmoreis contectum tabellis situm Laurentius Bolanus testatur; cujus extare vestigia idem Carrera scribit. An Simulacra illa Branciforțio donata Castorem, & Pollucem sese invicem complectentes, qui etiam Palici ex Varrone, & Servio, teste Cluverio, (b) dicuntur, exprimebant, ac in eodem Templo Catanæ colebantur? Id enim innuere videntur Templi vestigia, ac Statuæ eodem in loco Archangeli, & Bolani ævo detectæ.

(a) *Lib. 1. cap. 29*

(b) *Lib. 2. cap. 9.*

VIII. BACCHI DELUBRUM.

Thermas Catanæ celebres, ex ruderibus Templo maximo substructis, quæ adhuc extant, arguimus. His Bacchi Templum adhæsisse à Veteribus traditum, ut gentici Scriptores produnt. *Bacchi Templum*, ait Bolanus, *primis Thermis superstetisse veteri quadam relatione, ex vocis testimonio didici. Cætera penitus diruta nihil nobis objiciunt. Rotundum extat domibus circumdatum propè portam Macellariam hodiè Doliariam visu non indignum.* Bacchi cultus apud nostros antiquissimus, quum scilicet Chalcidenses deductâ Coloniâ Catanam auxerunt. Hinc Avercampus alibi libro primo laudatus: *Catana*, inquit, *Colonia Chalcidensium ex Naxo profectorum Patrium sacrorum ritum in novas deduxit sedes, cultum videlicet Bacchi, quem lætitiæ datorem quum in fœcundissimo Siciliæ solo uberrimè nova Civitas experiretur, tanto magis in bonore habere perseveravit, atque per omnia fortunę suę tempora, numismatis non minus, quam aliis honorum generibus condecoravit.* Xenodotus apud Athenæum ejusdem falsi numinis venerationem frequentissimam in tota Siciliæ Insula tradit, à Chalcidensibus dubio procul inductam, penes quos Liberi Patris, seu Bacchi religio celeberrima. Sub *Archagetę* nomine primos Naxios Baccho Melichio statuam dedicasse Appianus etiam testatur. (a) *Cęsar ad Archagetam appulit, Deum precatus, oppugnaturus Tauromenium. Est autem Archageta parva Statua, quam primi dedicarunt Naxii Baccho Melichio, quia mortalibus ficum dederit.* Nonnus denique antiquissimus, ac gravis Poeta Catanenses inter adscitos ab Aristæo socios in celebri Bacchi adversus Indos expeditione memorat.

(a) *Belli Civil. lib. 5.*

morat. En verba illius apud Carreram. (a)

Quique Palicorum.
Solum circumpascebant, & qui Catanam apud Limnam.
Vicinam Sirenibus urbem habitabant.

Thermas porrò ipsas Baccho sacras fuisse Catanæ nedum communis fert Authorum opinio, sed & fornices uvæ racemis opere plastico effictis ornati, ætate nostrâ detecti satis innunt.

IX. DEI FIDII TEMPLUM, AC TABULA.

Anno Salutis 1554. *mense Majo* verba Fazelli damus (b) *apud Catanam in fodiendo littore apud Portum cognomento Saracenum in tabula marmorea quadripedali Fidius apud Græcos Trinomius, veteris superstitionis Deus, tribus his nominibus appellatus Semipater, Fidius, & Sanctus, & his aliis Honor, Veritas, & Amor sub tribus imaginibus sculptus, fuit repertus. Honor scilicet, & Veritas manus dexteras jungentes, ille aperto capite, hæc pallio vittata, & Amor medius adolescens utrumque complectens. Fidius hic marmoreus (c) Panormum postea asportatus in ædibus Alphonsi Rojs Protonotarii, & totius antiquitatis studiosissimi maxima cum voluptate ab Eruditis hodiè cernitur.*

Extabant porrò propè locum, ubi Tabula effossa, Turris, seù Templum triangularis formæ, quod Joannis Veghæ Siciliæ Proregis jussu ad opus construendi urbis mœnia solo æquatum; Ejusdem verò rudera ingentia, ut scribit Archangelus (d) in mari proximo videbantur. Grossus id Templum in regione ab arcuatis aquæductibus, vulgò *dell' Arcora* appellata, situm ad occidentalem urbis plagam fuisse tradit (e) sed fallitur; Portus enim

(a) Lib. 1. cap. 11

(b) Dec. 1. l. 3. c. 1.

(c) In Append. 2. Edition.

(d) Hist. Catan. lib. 3. cap. 4.

(e) In Dec. Cat. Cor. 2. Mod. 1

Digitized by Google

enim Saracenus meridionalem spectabat oram.
Tabulę archetypum exhibet idem Author, ac Templi etiam exemplar, sed hoc triangulari formæ minimè respondet. Mirari hinc subit Georgium Gualtherium ex antiquis Siciliæ tabulis hanc Catanensis Fidii, levitate planè, ac invidiâ ductum eliminasse, quum sese testem oculatum omni exceptione majorem Fazellus prodiderit, atq; in Theatro urbium illustrium ejusdem censionem Georgius Braunius suo calculo firmaverit. Quod autem Gualtherii ætate Panormi Tabula minimè extaret, nec mirum, neque novum. Complures ab ipsomet Gualtherio olim observatas, atque illustratas; vel casu, vel incuria nunc periisse dolemus, nec illas idcircò veluti apocryphas rejicimus.

Cæterum Fidius ex Plauto *in Asinaria* Deus erat, qui fidei præesset, per quem jurare solebant dicentes: *Medius Fidius*. Dicitur à nonnullis Semicaper, Fidius, & Sancus; Sangus, quoque & Semon in antiquis Inscriptionibus, ut Carolus Neapolis (*a*) observat. Josepho Scaligero demum Semocaper appellatur. Fidius præcipuè cultus à Sabinis, qui, teste Augustino (*b*) primum Regem suum Sanctum, seu Sancum re, tulerunt in Deos. A Sabinis accepere Romani. penes quos dies ejus festus celebris nonis Juniis. Hinc non absimile Simulacrum Romæ extitisse Author Additionum ad Pierii Valeriani opus prodit, scribens: *Præstantissimum erat Romæ in antiquo marmore Fidii Simulacrum sic expressum: Vir est imberbis quidem, sed tamen maturam prę-seferens ætatem, cui adjectum est nomen Honor; Hic Veritati, quæ Virginis forma est, porrigit manum, prenditque; in medio autem est Amor pue-*

(*a*) Com. ad Ov. Fast.

(*b*) Civ. Dei l. 18.

puerili ætate, quod tria hæc sint, quibus fides nititur, quæque illam inviolatam conservant.

X. PANTHEON.

Unica tot ruinis superstes, ac nostris adhuc diebus integra moles Pantheon, Sacrum nempè Diis omnibus fanum post S. Augustini Cœnobium ad Urbis aquilonarem plagam exurgit. De illo Bolanus: *Vetustissimam ædem Rotundam hodie semper Virgini dicatam post divi Augustini ad aquilonem in Pantheum Catana possedit; quod non columnarum, & structuræ majestate Romanum, sed figura imitabatur*. Quem injuriâ arguit Carrera, (a) quod de Templi ornatu ea scripserit, ejus quippe ævo nudum etiam omnino, ut hodie, ornamenti alicujus signum exhibebat nullum. Frigida quoque ejusdem Authoris conjectura, qua Tholi partem ævi recentioris opus esse contendit, quum universa moles eamdem præseferat vetustatem.

(a) To. 1. l. 1. c. 7.

Templi vestigium, internumque prospectum, Archangelus adamussim delineavit; patet enim area in longitudinem, & latitudinem palmos LXII. Absidesque hinc inde sex XIV. palmorum iambitum habent; quarum duæ valvis hodie occupantur, & ab occasu, & meridie ingressum præbent, reliquæ inanibus olim Diis sacræ, nunc Christiano ritu Beatæ Virgini, Divisque Tutelaribus dicatæ. Prisco Urbis solo novis aggeribus ex tot ruinis aucto, Templi pars interior pene ad altitudinem quadripedalem obruitur, hinc brevi descensu in eam aditus patet. Præ foribus ad Meridiem hæc extat Inscriptio.

Quod inanium Deorum omnium venerationi superstitiosa Catanensium erexerat Pietas, idem, profligata ementitæ Religionis errore, ipsis nascentis

tis fidei exordiis D. Petrus Apostolorum Princeps Anno Gratiæ XLIV. *Claudii Imperatoris* XI. *D. O. M. ejusque Genitrici in terris adhuc agenti sacravit Pantheon.*

Respondet Epigramma veteri, ac communi apud Catanenses traditioni, qua credunt S. Petrum in prima, vel secunda Romana profectione in Siciliam advectum Urbem nostram sua prędicatione, ac præsentia illustriorem reddidisse, profanumque Pantheon, quod describimus Uni Deo, ac Virgini Deiparę dicasse. Traditionem hanc alibi firmandam suscepi.

XI. CYBELES, & ONGIÆ TEMPLA.

Cybeli Deorum Matri Fanum à Catanensibus positum, dicatamque Statuam eo in loco, qui nunc vulgo *Cisale*, atque olim *Cibale* dicebatur, ad mille circiter passus ab Urbe adstruunt Scriptores nostri Archangelus, Carrera, & Grossus, è cujus ruderibus ibidem extantibus molis universę integrum pene vestigium eruerunt. Concidisse id Templum ex ingenti terręmotu anno ante Christum natum CXX. tradit Carrera, qui eximii Cybeles Simulacri in Urbem à L. Metello asportati meminit. Visitur hodie fornicis pars ex Ætnæo lapide, ac tessellati pavimenti reliquię rusticis agri cultoribus quotidie occurrunt, cujus frustulum in nostro S. Nicolai Museolo asservamus.

Eidem Magnæ Matri, Ideæ Matri, Diis Matribus. (His enim nominibus Cybele Antiquis etiam nuncupata) in Engyo dicatum celebre Fanum memorant Historici, atque in primis Diodorus. (*a*) Engyum, ubi nunc Ongia, vulgo *Loguina*, atque olim Ulyssis Portus, situm credit Fazellus; cujus opinioni jure merito refragatur Carrera, Engyum in mediterraneis ex Diodo-

(*a*) *Lib.* 4. & 5.

ri

ri monte ſtatuens; quamvis alii ad Emporium *Agniuni* in Catanenſi ſinu ſtetiſſe affirment, ut alibi dictum. Ongiam nihilominus Catanæ proximam Engyum olim appellatam idem Carrera dicit, ibique aliud Magnæ Matris, ſeù Cybeles Templum locatum celebri illi Engyno cognomen, ex Epigraphe à Blundo allata, ejuſdemque ætate inventa colligit, cujus hæc erat interpretatio.

Diæ Ongiæ, Saturniç, Ætnęç, Deorum Matri, Filię, Uxori, in Portu Sepulchrum, Templum, & Arcem Acis Fauni Filius, Pici Nepos, Saturni Pronepos, Latini Frater.

Ongia enim hìc æquè, ac Cybele Deorum Mater nuncupatur; & forte Siculis Cybele Engya appellata ob Templum in Engyo, ſicut Berecyntia à Berecynto Caſtello, Idęa ab Ida Phrigiæ, ſeù Cretæ monte, ubi præcipuò honore culta, ac Cybele à Cybalo Opido, Oncam quoque dici Cybelem Seldenus de Diis Syris affirmat, unde deductum Ongiæ nomen; Et Nonnus Panopolita Dionyſ. XIV. apud eumdem Seldenum Minervam Oncam appellat. Quæ ſanè, ut inter apocryphas minimè recenſeatur hæc Ongiæ Inſcriptio, anſam quodammodo præbent. Cæterum inter Catanenſes complures eſſe numos Cybeles figura obſignatos Carrera contendit, atque hinc Urbem noſtram ejuſdem cultui præcipuè addictam non incongruè arguit.

XII. PLUTONIS, HERCULIS, MARTIS, ET EUSCULAPII DELUBRA.

In agro Catanenſi ſub Aetna monte, abreptam à Plutone Proſerpinam tradit Claudianus, ut alibi diximus. Geſtum id facinus deſignant noſtri ſub amœniſſimo Cereris colle hodie à S. Sophia; Antrumque Aquilonem verſus hians, un-

de viam sibi Dis aperuit, ostendunt; juxta quod Templum, ac Lucum eidem numini sacrum statuunt, Petro Blundo etiam memoratum apud Carreram, & Archangelum, qui delubri typum, ex ruderibus summâ industriâ erutum profert, ab Joan: Bapt: Grosso editum.

Herculem, cui ob sublatas humanas victimas, ac impia deleta sacrificia maximè apud Palicos, Sicilia, atque in primis Catana debet plurimum, Templum in eadem Urbe obtinuisse nostros latuit Scriptores, paucisque ab hinc annis innotuit, quum è conspectu amplissimi Collegii Societatis Jesu fundamenta domus à Viro Patricio Ascanio Ricciolo effoderentur; Detecta quippe Templi complura vestigia, parietes nempe marmoreis tabellis levigati, solum tessellato, ac musivo opere elaboratum, bases, pilæ, perystilia, item marmorea, ac columnarum fragmenta, plumbei tubuli, elegantissima denique ejusdem Herculis Leonis Nemei exuviis contecti lapidea bipedalis statua in frustra concisa, sed integris adeo partibus, ut facili negotio queat compaginari. Quę omnia indicio sunt stetisse ibidem loci Herculis Fanū. Statuę typum habes ad calcē hujus Cap.

Martis Lucus prope Symethum Templum fortasse ejusdem honori sacrum ambiebat; Antiquis enim sollemne Lucos amœnissimos prope Deorum fana conserere. Ex hoc Luco eductum Arcentem, qui adversus Æneam pro Turno decertavit, testatur Virgilius Æneidum libro VII. de quo nos alibi. Observat Carrera (a) agrum, quem alluit Symethus, frugibus alioqui feracem arboribus tamen ferendis prorsus ineptum; Martis proinde Lucum poetico more circa Symethum, locasse Virgilium, situmque potius juxta Catanam ad

(a) Lib. 1. cap. 19

ad australem plagam contra Symethum, opinatur. Verùm ultra flumen lætissimas etiamnum hodie vineas excoli ad meridiem videmus; potuit hinc Lucus Martis in ea regione, ut scribit Poeta, exurgere.

Ex invento demum Eusculapii Simulacro, atque ex ruderibus prope S. Benedicti Monialium Cœnobium domui Scipionis de Archangelo substratis, Templum ibi eidem sacrum à Catanensi populo constructum colligunt laudati Archangelus, & Carrera. Statua Carreræ ævo superstes sinistra manu sceptrum, dextera baculum substinebat; quod penes se habere Archangelus scribit. Huic serpens obvolvebatur, cum Epigraphe Græcis characteribus expressa *Asclepius*. Quo sanè nomine ob Asclem Epidauri Tyrannum extremo morbo laborantem pristinæ saluti restitutum Eusculapius appellatur. Etsi Asclepium Eusculapii Nepotem nuncupari Boccacius affirmet. In S. Euplii Catanensis Diaconi, & Martyris Actis à Cajetano relatis {a} Calvisianus Siciliæ Proconsularis Sanctum Diaconum hortatur, ut Diis thus adhibeat; *Jovi*, *Eusculapio*, *Dianæ*, *&* *Galino*. Diis itaque Catanensium Eusculapius accensendus, Fanumque in urbe Catana illum habuisse non incongruum opinari.

(a) Temp. S.S. Sicul.

XIII. PROSERPINÆ, FORTUNÆ, VENERIS, AC PALLADIS TEMPLA.

Proserpina, ut Mythologis satis est exploratum, Lunæ etiam vocabulo insignitur, quòd mediâ scilicet anni parte una cum Matre Cœlos incolere fuerit illi ab Jove datum. Eidem sub hac nomenclatura Catanæ Templum extructum, adeo celebre, ut ab eo tertia Urbis regio Luna-

ris fuerit appellata, quod ex Blundo tradit Archangelus. Emporium inde Lunare, ac nundinę in ejusdem Proserpinæ honorem institutæ, ut notat Carrera. Quamvis etiam à die, quo celebrantur, passim hodie *Lunares* dicantur. Templi vestigia cum Archangelus, tum etiam Carrera sese vidisse fatentur, ejusdemque magnificentiam ex parietibus vario marmore contectis, ex pavimento musivo opere elaborato, atque ex puderibus juremerito arguunt. Aras alibi extra Urbem Proserpinæ positas recensent, inventamque in regione *Trixinis* foro Lunari olim proxima Proserpinæ cubitalem statuam proferunt cum epigraphe: *Proserpina Regina Catanæa*, quam Grecis characteribus exaratam inter Siculas antiquas tabulas Gualtherius enumerat, ut alibi diximus. Numismata demum ejusdem effigie signata inferius proferam; nec non inter Catanensium Numina Dianam enumeratam superius ex Actis S. Euplii adnotavi.

Fortunæ ubiq; gentium delatos fuisse honores in Urbe vel maximè author est Alexander, (a) cujus fortè æmulatione nostri cęco eidem numini Fanum dedicarunt, de quo Archangelus, & Carrera. Templi situs omnino incertus.

(a) *Dier. Genial. lib.1. cap.13.*

Catanæ regio æstivum respiciens occasum olim à Cypriana dicebatur, quod nomen penes aliquot adhuc retinet. Ibi *Veneri*, quæ passim Cypria audit, erectum Templum opinantur; idque arguunt rudera pene ingentia dudum Carreræ, ac Bolani ævo, & nuper nostris hisce diebus detecta, constratum scilicet musivo opere pavimentum, solidissimi parietes nigris quadratis lapidibus contecti. Bases alioqui, quę columnis fortè substructę, ad Templi porticum substentan-

dam

dam, aliaque ędificiorum vestigia molis magnitudinem arguunt. Non inficiar, ut ipse etiam Carrera advertit (a) rudera hujusmodi alterius ædis, aut publicę, aut privatę olim usui aptari potuisse; sed regionis nomenclatura, ac vetus traditio Veneris fanum ibidem statuens haud leve pondus conjecturę adjiciunt.

(a) In Addit. ad tom. 1. f. 504.

Palladis, denique, seu Minervæ Templum, ac Lucus apud Nostros memoratur; sed hęc ubinam sita, prorsus incertum. Vetus Catanę Insigne Pallas armis instructa, & Ægide. Palladi nempe, quæ belli Præses, ac Sapientiæ Dea dicitur, potissimum addictam significare satis apposite Prisci voluere Urbem ab literis, rebusque bellicis commendatam, cui proinde Templum quoque dicatum optimè arguimus. Aras obtinuisse etiam extra Urbem tradunt; Numos denique Catanæ cusos, aut ejus capite, aut noctua, quæ avis eidem sacra, obsignatos passim exhibent Eruditi.

XIII. ALIA SUPERSTIOSÆ VETERUM CATANENSIUM RELIGIONIS MONUMENTA.

Tradit ex Blundo Archangelus Musęa, sacrosque Lucos, Delubra, & Aras per quinquaginta stadia Urbem Catanam olim conspicuam, ac prę ceteris superstitioni addictam prodidisse. Illud memorabile, cujus meminit Cartagena (b) hisce verbis: *Salvaticus de Victoria Verbi Dei contra Hebręos refert, quondam in Catania Idolatras in magna habuisse veneratione Virginem quamdam Infantem propriis manibus bajulantem; qui interrogati quare annis singulis imaginem illam per publicas plateas circumducerent, respondisse testatur: id in honorem, & cultum cujusdam Vir-*

(b) Hom. 6. de Virgine.

Virginis præstare, quæ Virgo manens peperit Filium. Huic autem Virgini Templum, aut Aram dicasse Catanenses, atque hinc Urbem nostram profanis etiam ritibus verę fidei mysteriis prælusisse optimè conjectaverim; In Virginis enim Filium bajulantis veneratione singularem erga Deiparam exhibitum feris temporibus ab Catanensibus honorem prefigurari non ambigo.

Jamvero Symethi, Acidis, & Amenani, seù Amaseni Genios Catanę etiam in veneratione habitos numismata evincunt in eorum honorem obsignata, quę passim sunt obvia. Quocirca Cajetanus, de Amenano, qui Catanam interfluit; signanter loquens scribit. (a) *Catanęos verò Amasenum coluisse, eorum nummus docet.* Subdit inde num. XIV. de Siculorum Religione differens: *Ut verò fluminum, & fontium, ita proprios, & indigenas maris Deos Siculi videntur habuisse. Etenim in Actis S. Euplii Diaconi Catanensis, & Martyris Græcè traditis Galinus* (*emendo*) *Galenus Deus nominatur. Quis fuerit à nemine explicatum scio. Crediderim Galenum Deum fuisse, qui mare tranquillum redderet. Ita Arnobius contra Gentes Pausam Deam numerat Bellonę, & Marti adversariam, quæque pausam, & quietem in præliis afferret. Catanenses igitur, ut Galatheam, ideſt Maris Candorem, atque Malaciam, ita Galenum* {*nam Galenos Grę̨cis Tranquillus*} *Deum mare tranquillantem videntur coluisse.* Similia habet in Animadversionibus ad vitam S. Euplii. (b) His porro profanis Numinibus Catanę extructa Templa facilè autumaverim, atque ex variis ruderibus, quę passim deteguntur colligo, quamvis certi aliquid ex illis erui haud possit.

(a) Isagog. cap. 3.

(b) Tom. 1. SS. Sicul.

Apolli-

Apollinem Ducem, (quem Archagetam vocat Carrera) coluisse olim Catanenses par est conjectare; numus quippe extat ex una parte Amenani, vel alterius amnis genio, ex altera verò Capite radiis coronato obsignatus, quo Apollinem significari idem Carrera affirmat (a) Unde autem apud nostros Apollinis religio ortum duxerit facile est conjicere; Scribit enim Thucydides sub initium libri VI. *Græcorum primi Chalcidenses ex Eubea classe profecti cum Theocle Coloniæ ductore Naxum condiderunt, & Aram Apollinis ducis, quæ nunc extra Urbem visitur, extruxerunt; Ubi quoties è Sicilia solvunt, oraculum petituri sacrificant.* Quum autem è Naxo recepisse Catanam Chalcidenses in colonos sit omnino exploratum, facile est credere, eosdem Patrii numinis cultum in novam Urbem invexisse. An verò Templum, aut saltem Aram Catanæ Apollo obtinuerit, Nos latet.

(a) Lib. 3. cap. 18.

Huc facit, quod in Actis S. Leonis Episcopi Catanensis legitur: Heliodorum magicis præstigiis populum ad Idololatriam instigasse, atque ad Statuam, quæ Aeris, aut Ætheris Elementum figurabat, adorandam impulisse. Hæc à Gentilibus dudum erecta, qui falsa superstitione, Urbem ab Ætnæ incendio ejusdem patrocinio fore immunem, sibi suadebant. Sic enim intelligo subobscurum illum locum Epistolæ Lucii Præfecti ad Imperatores. *Quin & Populum ad Idololatriam instigavit; Præsens enim Statua Elementum Aeris est; nequando prorumpens Ætnæ flamma Urbem accendat.* Nec abnuit Cajetanus in Animadversionibus scribens. (b) {*Præsens enim statua est*} *Obscurus locus, cujus hæc videtur esse mens: Heliodori fraudibus multos ad Simulacrum adductos*

(b) Ad vitam S. Leonis tom. 2 SS. Sicul.

Dæmo-

Dæmoni cultum exhibuisse. {Nequando prorumpens Ætnæ flamma &c.} Simulacrum igitur adversum Ætnæ ignes per magiam collocatum est. Huic loco lucem aliquam Photius afferet. Qui ex Olympiodori Thebæi hominis Ethnici historia, quam scripsit ad Theodosium Juniorem hæc memorat. Rhegium Metropolim esse Brutiorum, è qua, narrat Historicus, Alaricum in Siciliam trajicere volentem prohibitum fuisse; Statua enim, inquit, inibi inaugurata trajectum inhibebat. Consecrata vero fuerat, ut fabulatur, ab Antiquis tum ad avertendum Ætnæ ignem, tum ad Barbarorum per mare transitum amoliendum. In altero enim pede ignis erat pervigil, in altero aqua incorrupta. Sed eâ Statuâ tandem disjectâ, & dissolutâ, multis, & ab Ætnæo igne, & à Barbaris Sicilia damnis affecta est. Evertit autem illam Asclepius, cum Constantii, & Placidiæ rerum in Sicilia Procurator constitutus esset; Hæc Photius. Quæ autem Olympiodorus scribit: confractâ tandem Statuâ Siciliam ab Ætnæo igne, & à Barbaris detrimentum cœpisse, ut homo Ethnicus ex vana, falsaque gentium superstitione tradit. Cæterum Asclepius Procurator in Sicilia fuit anno Christi CCCCXVII. *Eo enim anno Placidia Constantio data est.* Simulacrum porro ab Olympiodoro memoratum contra Rhegium stetisse putandum in littore Insulæ Orientali; atque illud Catanæ eadem religione cultum ad S. Leonis tempora perseverasse, à quo cum aliis superstitionis reliquiis eversum, ut suo loco diximus.

De Templo Adrani, quod Ætnæ, & Catanæ finibus claudebatur, ut de illo Hybleæ ad extrema Catanensis Agri, quod in magna religione à Siculis habebatur, ut Pausanias testatum reliquit (a) videsis Cluverium in sua antiqua Sicilia.

(a) *In Eliac. l. 5.*

CAP. II.

CAPUT II.

PUBLICA ÆDIFICIA.

Veterum ſtudia in id collineaſſe plerique arbitrantur, ut publicis nempe ædificiis perenne ſibi nomen compararent, quum æquis aliunde æſtimatoribus, illos nonniſi majori Reipublicæ bono hujuſmodi operibus proſpexiſſe, ſit omnino exploratum. Juventuti enim literis, bellandique arte informandæ, Populo ſpectaculis, ac ludis, ne otio indulgens, paſſim ad vitia dilaberetur, oblectando, Naumachias, Hippodromos, Gymnaſia, Theatra, Balnea, atque id genus alia legimus inſtituta. Quamvis hujuſcemodi etiam molitionibus Urbium magnificentiæ, Magiſtratus, Principumque gloriæ fuiſſe etiam conſultum minimè negaverim. Legibus porro optimis, quibus informabantur, debuiſſe Reſpublicas id ornamenti certum eſt; cautum quippe in illis, ut omni induſtria Juventus bonis artibus imbueretur, Vulgique animus, nova ſemper moliendi cupidus, rerum varietate diſtineretur. Siqua autem Urbs publicis hiſce monumentis ad Civium commodum, atque utilitatem extructis emicuit, noſtra dubio procul cum primis cenſenda, ubi olim complures pene ad artis miraculum moles extitiſſe, ipſæ teſtantur ingentes ruinæ noſtra adhuc ætate perſtantes, quæque quotidie, dum Urbs reparatur, deteguntur. Jamverò de ſingulis agendum.

I. NAUMACHIA.

Lacus erat fabrefactus, in quo, inſtar exigui maris coactis aquis repleto, navales ludos Veteres edebant, ac quoddam maritimæ pugnæ

 ſimu-

ſimulacrum exhibebant. Romæ in Circum maximum ſæpiſſimè inductis aquis, hujuſmodi ludos legimus celebratos; ſuam in Campo Martio Naumachiam Domitianus inſtituit, teſte Svetonio in ejus vita, ubi prælia pene juſtarum claſſium fecit; ſuam habuit etiam G. Cæſar in Tranſtyberina regione, quam alii rectius Auguſto tribuunt; ſuam denique effodiſſe tradunt Claudium Neronem in Valle Vaticana, quas omnes longo temporis intervallo anteceſſiſſe Catanenſem Naumachiam Scriptores gentici produnt. De ea Bolanus in m. ſ. Opuſculo de Rebus Catanæ, ubi illius deſcribens ſitum concludit: *Hujus reliquiæ extra Urbis mœnia ante Decimarum portam viſuntur, nimirum in via occidentali: vetuſtiſſimus, ac duplex murus ſuis quibuſdam diſſectus intervallis, cui reſpondet auſtralis non abſimilis, ſed elatior, in ædificium commune vetuſtis Urbis mœnibus adhærens.*

Simile habet Cæſar Piſois Seculi XIV. ſcriptor, cujus m. ſ. opuſcula periiſſe dolemus, paucis fragmentis exceptis, quæ nobis Octavii de Archangelo induſtria ſervavit. Sic autem ait: *Magnis ex ære captivo ſumptibus Catanæi inſtar natatoriam Naumachiam ſub Circo majore prope arenoſum maris littus, ſub Cereris Saturniæ, Gymnaſio contiguam, ſex fere ſtadiorum ambitu, muro decempedali latitudine conſtruxere; Cujus lacuna ſexcubitalem profunditatem obtinebat; Juniperis, Mirtis, Lauris, Olivis, cæteriſque perpetuo virentibus vitibus, Populis, Platanis, Ulmiſque incumbentibus circumſeptam, amœnitate ſpectabilem; in quam ſubterraneos per canales lateritios dulcium aquarum euripi traſvehebantur. Hæc & piſcinæ uſum, & oculis oblectamentum*

præ-

præbuit, Anserum, Cycnorum, Anatumque turmę ad delicias supernatabant. Hæc eadem diu priscorum negligentia, inde in agrum uberem vitibus, cæterisque plantis confertum, reducta fuit. Quibus extremis verbis videtur Author innuere Catanensem Naumachiam piscinæ oblectamenta prębuisse, quod forte quispiam negaverit; stagnantibus enim aquis prope Urbis mœnia, neutiquam fuisset, æstivis saltem temporibus, Civium saluti consultum. Romæ aliunde id usui fuisse legimus, ut apertis euripis aquarum vim uno haustu Naumachia reciperet, laxaretque finito spectaculo.

Petrus Carrera (*a*) ex laudato Archangelo tradit, muros, qui pro argine erant, quibusdam in locis pedum viginti circiter latitudinem excessisse. Protendebatur autem, ut idem scribit, ab Ortu ad Occasum pedes circiter MDCCC. ab Austro ad Aquilonem CCCIX. externusque circuitus quatuor mille pedibus absolvebatur. Cajetanus, qui neutiquam Carreræ, utpote oculato testi præferendus, (*b*) Naumachiæ latitudinē CCCCLXXXVIII. latitudinem DCXCVI. pedibus definit. Hodie eximiæ hujus molis vestigia, olim cunctis obvia, nigris Ætnæis lapidibus conteguntur, sed fossoribus sæpissimè occurrunt eorumdem fragmenta, ex quibus Naumachiæ arguere quisque poterit magnificentiam.

(*a*) *Lib.* 1. *cap.* 41.

(*b*) *Animad. ad vit. SS. Sicul. tom.* 2. *f.* 7.

II. HIPPODROMUS, SIVE CIRCUS MAXIMUS.

Theatrum ubi Equi agitabantur, ac de pernicitate eorum certabant Veteres, Hippodromum appellabant. Circum etiam dicebant, quia figuræ circularis, sed oblongæ, ellipticam scilicet imitabatur. Gradus porro habebat plurimos, in qui-

bus ludos, equorumque, ac curruum procursus spectaturi sedebant, atque ita, ut alter alterius prospectum non impediret. Maximus denique vocabatur, quod capacissimus plura hominum millia admittebat. Hujusmodi moles Catanæ prope Naumachiam extitit, de qua sic Maurolycus (a) *Extra Urbem* Catanam *ad Austrum Circus fuit certaminum, cujus vestigia, ac testudines gradibus subjectæ adhuc extant.* Bolanus verò accuratius: *Hippodromus fuit Catanæ exercendis equis cum unicis, tum bigis, tum quadrigis in hostium ruinas, ac castra vertendum, & diruendum.... Erat hic prope decimarum portam, (cujus arcum dirutum hodie murum ruptum appellamus,) & figulinas publicas, pedibus* CCCLXXXIV. *ab Oriente ad Occidens latus,* MDCCCLXXII. *ab Austro ad Aquilonem longus; Romanorum instar pulcherrimus; cujus admirabiles adhuc reliquiæ sumptus maximos enunciant.* Consonat Cajetanus (b) *Catanæ Hippodromus fuit prope portam, cui nomen hoc ævo à decimis, ante quam pro Urbis mœnibus illius reliquiæ visuntur. Extans adhuc arcus (hodiè murum ruptum appellant) in reliquiis cognoscitur. Hippodromum ab Oriente ad Occidentem latum fuisse pedes 184. à Meridie ad Septentrionem 1872.* Blundus atque ex eo Archangelus, & Carrera (c) peculiaria Circi ornamenta expendunt, quæ verò similia putaverim.

(a) Hist. Sicula lib. 2.

(b) Animad. ad vit. S. Leonis Episc.

(c) To. 1. l. 1. c. 42.

Ludi Circensis denique Catanæ juxta morem celebrati in S. Leonis Catanensis Pontificis vita ab Encomiaste Græcè exarata fit mentio illis verbis: (d) *Quodam vero die, cum Circensia, ut mos est, Catanæ celebrarentur, Chrysim allocutus Heliodorus S. Leonis consobrinum, possum, inquit, si tibi cordi est, equum dare, qui omnes cursu antever-*

(d) To. 2. SS. Sicul. apud Cajetanum.

revertat coram Præfecto. Chrysis autem de magica Heliodori arte nihil suspicans, optare se dixit; statimque sistitur equus candidus, quo Juvenis inscenso, cæteros omnes longo intervallo vicit, adeout stuperent universi, atque ipse cum primis Præfectus. In quem locum Cajetanus laudatus: *Cum Circensia*, inquit, *ut mos est Catanæ, celebrarentur, quibus ludi Equestres in Circo edebantur.* Circenses porro ludi, vel quod circum populus fusus illos spectabat, sive ab ipso Circo, in quo fiebant, appellati; quamvis putarit Varro Circenses dici, quod prius locis virentibus, atque herbosis inter enses, & flumina, quasi *Circum Enses* instituti, ut Lucius Faunus observat (a)

Cæterum in utraque Circi parte pari distantia duas figebant metas Antiqui, pyramidum instar habentes, circum quas equi, currusque volvebantur; idque ornamenti nostrum etiam habuisse Circum Scriptores gentici tradunt. Ejus vestigia nostra ætate ingens Ætnęorum lapidum moles etiam obruit, ut de Naumachia diximus. Figulis quandoque effodientibus ædificiorum rudera, quę nulla vi dissolvi possunt, occurrunt, Ævo Archangeli, & Carrerę varia, quoque è marmore detecta fragmenta, quę structuræ produnt elegantiam.

(a) *De Antiq. Urb. Romæ lib. 3. cap. 9*

III. AQUÆDUCTUS.

Aliis celebrior, ac ipsis Romanæ Urbis ductibus comparandus, Fazello, & Braunio testibus, Catanæ ille erat, quo decem & octo ferme passuum millibus, magna aquarum copia, ad Naumachię ludos, Thermarum usum, Civium denique utilitatem, & commodum deducebatur. Aqua hæc sub amœnissimo colle à Licodia hodie

appel-

appellato, cui Monaſterium S. Mariæ Benedictinum inſidet, adhuc concipitur, ubi extructa moles vulgari nomine *Botte* opere fornicato, pedes circiter duodecim lata, ac ſolido muro intermedio ad fornices ſubſtentandos diviſa, in cujus imo fundo, hiatus ſex videntur, unde aquarum fontes Meridiem ſpectãtes effluebant, quorum duo hodie ſunt perennes; Hi in ductum palmos ferme duos latum, quinque altum, è ſolido lapide compactum corrivabantur. Caſtellum porro, vulgo *Botte*, fornice excepto, qui periit, hodie pene integrum hoc epigramma nigro lapidi inſculptum præſeferebat.

CURATORES
Q. MACULNIUS
ETRATIVODE
ATVRIVCAOCHAC.

Quod ſanè aut inceptum, aut inſtauratum Aquæductuum opus Romanorum ævo arguit; Q. Maculnii quippe nomen prorſus Romanum, ac in Romana Republica Aquæductum Curatores legimus inſtitutos.

Jamvero Aquæductus Orientem verſus centum circiter paſſus procurrens, mox occultatur, atque non diu denuo ſeſe prodit in loco, qui apud incolas *Civitas* audit, de quo ſuo loco diximus; ibi ſolidæ pilæ arcus ſubſtinent lapideos ſexdecim circiter palmos altos, quibus Aquæductus incumbit ubique concameratus: Producitur hic exinde ſuper Aetnæos lapides paſſuum millibus circiter quatuor uſque ad Vallem Currentem, ubi alterius Caſtelli veſtigia extant, ex quo ingens quoque aquarum copia eo loci effluens in Aquæductum derivabatur. Tum ſubterraneo occultoque itinere, montes etiam penetrando, ad vicum

cum usque, quem Monasterium Album appellant, quinto ab Urbe lapide producitur, ubi æqualis omnino molis, operisque rudera, quà vicus ipse meridiem respicit, spectantur. Denique prope villam, cui à *Sardo* nomenclatura, ad occiduum Catanæ solem rursus emergens, olim non interruptus continuatis arcubus ad Urbis mœnia sese extendebat, quorum aliquot hodie inter novissimos Aetnæos lapides jacent, aliquot elapso sæculo disiecti, ut dicemus.

Id observatione dignissimum, atque à nemine, quod sciam, adnotatum, Aquæductum scilicet alioqui dura, ac tenaci materia malthatum, plumbeis laminis olim fuisse crustatum. Eruo ex variis earumdem fragmentis in ea Aquæductus parte, quæ diruta prope Urbem spectatur, à Me detectis, atque in tantæ rei monumentum asservatis. Fateor alibi hujusmodi laminarum vestigia in eodem Aquæductu frustra quæsisse; hinc, aut quibusdam tantum in locis his plumbeis siphonibus Aquæductum solidatum, aut ex aliqua hostili incursione, bellorumque Servilium malis eo ornamento exutum, mixtura mox cementitia reparatum aquas recepisse, atque integras reddidisse conjecto.

Ab Aquæductûs arcubus occidentalis extra Catanam regio olim *delle Porticelle*, seu *dell' Archi* dicebatur. Numerabantur porro quinque & sexaginta, ex quibus triginta tres Joannes Vega Siciliæ Prorex, quum validioribus mœnibus Urbem vallandam curaret, diruendos præcepit, ut ex eorum materia muros, ac propugnacula construeret. Reliquos verò duos & triginta ignis Ætnæi colluvies anno MDCLXIX. elisos, luxatosque lapidibus pene obruit, adeout vix hodie quatuor super-

superstites, & ipsi etiam labefactati videantur. Eorum aliquot ante eumdem annum, Petri Carreræ ætate, nigris perpolitis lapidibus expoliati jussu Francisci Lanarii, & Aragoniæ Perpignani Ducis, ut ager inde ad oram Urbis maritimam, qui fluctus coerceret, sterneretur, quod ipsemet Carrera innuit (a) Arcus palmis XIV. latos, pluribi verò, ut soli ferebat conditio, palmorum XL. altitudinem excessisse afferens.

(a) Lib. 1. cap. 47

Aqueductus Authorem M. Marcellum Romanum Consulem vulgus tradit, quod ut negare temerè, ita nulla fultus authoritate affirmare non ausim; refragantur enim vulgari huic opinioni Scriptores nostri, Aquæductus originem longè altiùs repetentes, atque à Marcello nonnisi restitutum postliminio censent. Non aliam præseferre nihilominus vetustatem putaverim, quam Aetnæ montis incendium, unde ingens illa saxea moles supra Paternionis opidum olim producta. Huic enim Aquæductus ædificium cernimus superstructum. Id porro incendium Servile bellum longè præcessit.

Memoratur denique noster hic Aquæductus Aretio de *Situ Siciliæ* illis verbis: *Aquæductus præterea adhuc est maximus, qui tunc aquam per structiles fornicatosque Canales intra mœnia ad diversa immissaria deducebat*. Fazello hæc inter alia scribenti (b) *Aquæductus ex quadrato, & nigro lapide à ferme 20. pass. millibus ex fonte, cui vernaculè Butta hodie nomen est, qui non longè à Paternione juxta Monasterium divæ Mariæ Licodiæ emergit, in Urbem affluentissimè prista ætate per pilas, arcusque aquas deducebant. Quorum magna, & integra moles, neque inferior ea, quæ Romæ est, adhuc cernitur*. Licèt dum

(b) Dec. 1. l. 8. c. 1

para-

pararem hæc scribere ad nova Urbis propugnacula struenda non parùm diminuta, ac diruta fuerit. Braunio denique, qui Fazelli verba ex integro usurpat (a) & Maurolyco, qui inquit: *Et paulò post superius Aquæductuum arcus antiquissimi.* Ex nostris quoque Laurentius Bolanus, quem Archangelus, Carrera, & Grossus testem advocant, de Aquæductibus hæc loquitur: *Neque parvam Catanę majestatem Aquæductus explorat, qui à proximo occidentali colle, innumeris pene fornicibus ad Urbis mœnia producebatur, quorum majorem partem Municipii gratia, {quod Joannes Vega tunc Prorex erexit} idem diruendam imperavit. Supersunt adhuc hodie triginta & unus, sed latet subterraneum reliquum ad Licodiam usque divi Nicolai de Arenis Cœnobium; unde uberrimus aquarum decubitus Urbem totam alluebat.* Pergit subinde enarrare Bolanus in quot peculiares ductus aqua efflueret, variosque cum lapideos, tum fictiles siphones suo ævo conspicuos in vico Cypriano, in S. Nicolai viridario, ad Theatra prope S. Augustini, per quos corrivabatur, designat, concluditque: *Hinc mirari non desino pristinam illam Urbis nostræ majestatem pene incredibilem, quæ tot pariter, quot hodie insignita fontibus, ac putealibus aquis refertissima, effatu dignissimis sumptibus aquam hanc è Licodia, milliaribus sexdecim distantem, quæ Naumachiam, & Thermas compleret, & ornaret, est emerita; ut qui & situ, & clymate pro Studiorum domicilio purissimus aer est, defæcatus insuper in civium columitatem vel arte efficeretur.*

Horum porro ductuum rudera Bolano memorata prorsus jacent, novisque ruinis obruta ubinam fuerint, ignoratur. Conspicui aliquot for-

(a) *Theat. Urb. lib. 4.*

 nices

nices prope S. Nicolai de Arena Cœnobium in vico olim Cypriano ad Meridiem, qui etiam brevi solo sunt æquandi, atque alibi supersunt publicis in viis. Cæterum dum Templi Monialium SS. Trinitatis fundamenta ponerentur, ex integris nigris lapidibus fistulæ nuper detectæ sunt, aquas fortasse in Thermas minores deducentes; quumque in S. Agathæ veteris Ecclesia foderent, in quadratum tubum lateritium fossores inciderunt, per quem aquas in Amphitheatrum, ac Proconsulare Palatium forte Veteres nostri inducebant. Omnium denique maximus palmos nempe tres latus, altusque Aquæductus ille censetur lateritius, quadratis lapidibus contectus, ac subterraneus, quo in majores Thermas aquarum ingens copia derivabatur. Ejus integra vestigia superioribus annis sub australi publicæ Academiæ prospectu, ac in area Templi maximi sunt defossa. Mittimus hic fistulas cum plumbeas, tum fictiles, quę in nova Urbis molitione adeo frequentes occurrunt, iis enim designandis singillatim, vix pagina sufficeret.

IV. THERMÆ.

Priscis mos erat frequentissimè Balneis ad sanitatem, corporisque munditiam, ac nonnunquam ad voluptatem uti; Omnes hinc ferme divites, immo & populares privatis in ædibus Balneas habuere; præter quas vel publico ære, vel Principis liberalitate aliæ in publicum commodum laxiores sunt extructæ ab aquarum caliditate Thermæ vulgari vocabulo appellatę. Tanta porro earumdem magnificentia erat, ut in Provinciarum modum extructas illas Ammianus à Rosino laudatus (a) conqueratur. Illorum descriptionem Vitruvius in suo præclaro opere (b) adornavit

subinde

(a) Antiq. Rom. lib. 1. cap. 14.

(b) Lib. 5 cap. 10. & 15.

ſubinde alii, ac præ cæteris Andreas Baccius prolixè ſingulas earum partes explicavit; Moles enim areas ampliſſimas, exercitationum Gymnaſia, Xiſta, atque id genus alia præter Balneas continebat. Ex his memorabiles, atque inſignes in Urbe Catana illæ fuerunt, quæ Baccho dicatæ maximo Divæ Agathæ Templo hodie ſubſtructæ cernuntur, ac Dionyſiæ ab eodem profano numine olim dicebantur. Minus celebres aliæ ad occidentalem Urbis plagam, S. Pantaleonis Criptæ vulgariter nuncupantur. De utriſque Bolanus elegantiſſimè ſcribit, ut apud Carreram, & Groſſum habes, earumque Iconiſmum Archangelus exhibet (a) Aretius de Situ Siciliæ, quem ſequuntur Fazellus, Pirrus, & Braunius, ubi nunc vetus S. Agathę Templum ad aquilonarem Catanæ regionem Thermas nobiliores ſtatuit, ſed fallitur; rectius ſitum indicat Gualtherius (b) ſcribens: *Thermæ Catanæ eo loci extitere, ubi Templum Urbis majus inædificatum; Sex Columnæ reliquæ indicant, unde earum vetus magnitudo ſcintillat*. Gualtherium arguunt Groſſus, & Carrera, quod ſex tantùm columnas oſcitanter recenſeat, quum ejuſdem magnitudinis octo illius ævo eſtarent, ac alię pene innumerę minores; ſed quod ex octo tunc patentibus ſex tantùm integrę, reliquę duę omnibus ſuis partibus minimè conſtarent, oſcitantię notâ Gualtherium neutiquam inurendum putaverim. Quorumdam Civium traditione, deductâ ex Veteribus memoriâ, duę inſuper Columnæ majorem abſidis arcum fulciunt, cæmentiſque obductæ latent, adeout re vera decem enumerari maximas à quoquam poſſe autumemus, de quibus inferius dicendum.

(a) *Carrera lib. 1 cap. 44. Groſ mod. 6. cor. 2. tom. 2.*

(b) *Sicul. Tab. Adnot. c. 3.*

Thermarum mentio in S. Leonis Pontificis

Actis clarissima habetur, ubi Heliodorus magicis artibus insignis memoratur, qui Heraclium ducem cum copiosa militum manu Byzantio Catanam appulsum ad proxima Balnea hoc pacto invitat: *Eamus hinc ad Balnea, ut resumptis viribus robustiores redeatis ad navigia.* Quumque, mox ut è navi cum sociis Heraclius descendit, prope maris littus id gestum referatur, de Thermis procul dubio insignioribus, Australibus scilicet, ad jactum lapidis à littore recedentibus intelligere meritò conjectamus. De illis loquens Fazellus: *Thermæ*, inquit, *quoque erant in hac Urbe cum columnis, & epistyliis marmoreis ornatissimæ*. Columnę autem è lapide Numidico, quem vulgo *Ægyptiacum Granitum* appellant, nullis totâ Siciliâ secundæ censentur, vel si molem, aut si materiam attendas; habet enim illa palmorum pene quatuor diametrum, ac palmos ferme viginti octò in altum porrigitur. Maximæ, ut innui, decem numerabantur, minores verò, sed magnitudine etiam spectabiles, vix computari posse opinor; sunt enim hodie aliæ integrę, alię citra numerum in frustra redactę in ipsa principis Templi area, atque alibi passim jacent. Majores, an aliquid substentarent, an decoris ergò ante Thermarum vestibulum erigerentur, anceps sum animi; Sanè moralium Philosophorum Princeps Seneca Epistola LXXXVI. ætatis suę luxum in Balneis execrans: *Quid*, ait, *cum ad Balnea Libertinorum pervenero? Quantum statuarum, quantum columnarum est nihil substinentium, sed in ornamentum positarum, impensę caussa?* Minores dubioprocul porticum Xisti, & Palestrarum fulciebant, ac Theatridium, quæ pars erat principalis, caputque ædificii; hujusque arcus fortasse

ſe columnæ illæ ſubſtinebant, in quarum epiſtyliis epigraphe legebatur.

Q. LUSIUS. LABERIUS. PROCONSUL. THERMAS.

Baſes porro, ac Epiſtylia è marmore Pario variis prophanis figuris, opere Corinthio, elegantiſſimè elaborata ędificium decorabant, pariſque artificii erant coronidis partes. Porta & ipſa marmorea, columellis ornata, variiſque cęlaturis fulgebat; Parietes opere plaſtico, ac multifario lapide incruſtati, fornices racemis, aliiſque ornamentis inducto auro referti conſpiciebatur, ut in nova Principis Templi inſtauratione detectum, ac Bolani etiam ætate obſervatum: *Thermæ*, inquit hic, *ſubterraneæ pulcherrimę ſub Divę Agathę Templo viſuntur imaginibus ſemielatis plaſticè inſignitæ non paucis.*

Olim Columnas, earumque ornatum Templo ſæpius laudato extruendo piiſſimus Sicilię Comes Rogerius aptandas, portamque in ejuſdem proſpectu locandam curavit. Steterunt illæ ad annum MDCCVIII. quamvis Eccleſia ruinam ex Terræmotu anno MDCXCIII. ſit paſſa, quumque novam illa faciem indueret Andreæ Reggii Catanenſis Pontificis opera, inde amotæ, ad frontem ejuſdem Templi inſtruendam, quam recenter moliuntur, brevi ſunt deputandæ; Porta verò ad annum MDCCXXXIV. perſeveravit, ſed quum minus apta frontis Iconographię videretur, loco mota Senatoriæ domus atrium exornat.

Græca Inſcriptio, quę Thermarum proſpectum occupabat, ſuo loco dabitur. Ex ea Antonini Imperatoris ævo Thermas conflagraſſe colligitur, ut Carrera (a) ſcribit; ſed quum ab Eruditis illius interpretationem habere integram vix potuerimus; defi-

(a) Append. ad To. 1. fol. 552.

deficit enim in pluribus, quid de hac Carreræ censione dicendum, inferius expendemus.

Jamvero, quod attinet ad minores Thermas, quas populares, & Amasenas ab Amenani aquis nostri appellant; illud observat Bolanus ab Occidente eas prorsus dirutas esse, ab australi verò, aquilonari, atque orientali latere integras aliquot cameras possidere. *Octo*, inquit, *hucusque obtinet australis aspectus cameras, Orientalis septem, Aquilo quatuor, Priores illæ sicco pede calcantur, istæ quatuor limpidissima plenę sunt aqua, quæ ab Ætna nobis exporrecta fluviolum parit Amasenum*. Quadratæ autem figuræ, atque ab unoquoque latere centum quinquaginta pedes extensas fuisse idem testatur, quem verò ornatum habuerint prodit nemo. Columnas nihilominus ex Pario marmore insignes prope easdem Thermas humo obrutas, proximisq; ædibus substructas habuisse nonnulli affirmant, quarũ una ante Ecclesiam Monialium SS. Trinitatis diu jacuit, aliam paucis ab hinc annis in aream Principis Ecclesiæ translatam scimus; quæ an Delubri alicujus insignioris veteris superstitionis, an Thermarum reliquiæ fuerint, incertum. His hodie superstructa Orphanorum ędes videtur; Criptę ab incolis occupantur, quę tamen, quum Amenanus excrescit, aquis complentur.

VI. GYMNASIUM.

Catanensis Gymnasii illustrior memoria in Romani Consulis M. Marcelli vita apud Plutarchum extat, ubi prope finem dicitur: *A Marcello complura præter ea, quæ Romæ extant, Diis dedicata cernuntur; Nam Catanæ Siciliç Oppidi ejus extitit Gymnasium*. Hęc alibi expendimus Libro II. ubi Marcellum captis Syracusis Cata-

nam

nam veniſſe, Urbemque Romanis partibus addictam, à qua ſuppetias acceperat, foviſſe, ac variis monumentis cohoneſtaſſe diximus. Maximus quippe Aquæductus ipſo Authore inſtauratus Marcelli adhuc nomine inſignitur, ut ſupra obſervatum; Arcum quoque celeberrimum in perennem ejus victoriꝗ memoriam à noſtris erectum inferius oſtendam. De Gymnaſio autem inter Civicos Scriptores id controvertitur: An bellicis nempe exercitationibus, an verò literariis fuerit à Marcello addictum. Et primum adſtruit Carrera, cui tamen Groſſius refragatur. Plura congerit ille (a) Incongruum enim, ait, videtur, Marcellum bellicas molientem expeditiones, literarum cultum promoviſſe. Ut porro olim Syracuſis Gymnaſium à Timoleonte exercendꝗ Juventutis, ac bellandi arte imbuendꝗ gratia conſtructum, atque ab eo Timoleontium eſt appellatum, ita & Catanꝗ à Marcello non abſimile monumentum fuiſſe excitatum; Locus deinde prope Circum, & Naumachiam, ut videbimus, in arenoſo littore potius corporis, quam animi cenſetur exercitiis aptus; Denique Platonis in Dial. de Legibus mens eſt: Gymnaſii nomine omnes exercitationes bellicas intelligi, *ut ſagittandi, jaculandi, peltaſticen quoque, & omnes armatorum dimicationes, arietum ordinationes, ductiones exercitus, caſtrorum poſitiones, & quæcumque ad equeſtrem pertinent diſciplinam*. Hæc eruditiſſimè Carrera. Subderem Joſephi Ant. Saxii judicium, quo Galvanei Flammꝗ dictum convellens, ſcribentis ſub Marcello ab Romano Senatu Mediolanenſibus indultum, ut haberent Academiam Scientiarum, hꝗc profert (b) *Sanè ſi de Marcello ſermo ſit, vix perſuaderi alicui poſſe crediderim, quod illius*

(a) Lib. 1. cap. 43.

(b) De Stud. Mediol. cap. 1.

ævo

ævo ex Senatus Consulto Mediolanensi Urbi novus hic honos accederet. Cum in Italia nonnisi erigere caput tunc primum inciperent liberales disciplinæ, totumque illud seculum Scriptores assignant infantiæ literarum.

Verum enimvero, & si Gymnasium, quod etiam observat Galenus (*a*) locus esset in publica aliqua Urbis regione exædificatus, quò *ungendi*, *fricandi luctaturi*, *discum jacturi*, aut tale quidpiam facturi confluebant; adeout ad quodvis etiã exercitationis genus Gymnasii appellatio pervenerit, quum illius attamen structura, ædificiumque varias haberet partes, non modo corpora, sed Adolescentium quoque mentes in eo exercebantur, disciplinæque, ac bonæ artes conductis ære publico Magistris tradebantur, ut fuse Hieronymus Mercurialis in suo de Arte Gymnastica præclaro opere, aliique tradunt: Hinc viri Principes frequenter in Gymnasiis obambulare sunt visi, cum voluptatis gratia, ac ut meliores dignoscerent Athletas, tum ut Philosophorum, aliorumque varias in eo profitentium disciplinas, quotidianas audirent disceptationes, ac Rhetorum declamationes.

(*a*) *Lib. 2.*

Structuram porro Gymnasii teste eruditissimo Aulisio (*b*) sic ordinabant: Peristylia quadrata, sive oblonga, idest deambulationes columnis clausas, & undique septas primo loco statuebant, ex quibus tres simplices porticus disponebantur, nam quarta ad Austrum conversa nec simplex, sed duplex erat, ac inter has porticus areæ amplissimæ relictæ; in tribus verò simplicibus Exedræ spatiosæ constituebantur, quæ sedes habebant, ubi Philosophi, Rhetores, aliique studiis incumbentes disputare solebant. In duplici autem

(*b*) *De Construc. Gymnasii.*

autem australi porticu Ephebeum medium collocabatur, quod erat exedra, seu amplissima aula cum sedibus, veluti schola puerorum studentium, in qua, ut robustiores evaderent, exercebantur. Ephebeum verò aliæ, atque aliæ officinæ cingebant, functionibus, quæ corporis, ac virium exercitia spectabant, addictæ.

Fateor, Romanos olim publicis caruisse Gymnasiis, ac Marcelli fortasse ævo nullum Romæ Scientiarum viguisse cultum; *Rudi scilicet*, ut Svetonius ait, (*a*) *& bellicosa etiam tum Civitate*. Ast illud à Marcello Catanæ extructum Greco more, {Catana enim Urbs Græcanica,} institutũ,adeoq:& Ephebea habuisse,putandũ hoc est loca puberibus exercendis addicta, & Exedra; in quibus Philosophi disputarent. Quid quod in Thermis, Balneisque aulas etiam literarum studiis destinatas fuisse scimus? Pace igitur Clarissimi Carreræ, Marcelli Gymnasium, & corporis, & animi exercitationibus dicatum. Extat Oratio de hoc argumento multis ab hinc annis ad Jovialium Academiam à Me recitata, ubi fusius rem expendo.

(*a*) *De Illustr. Grammat.*

Superest jam majori animi contentione primam Academiæ Catanensis Institutionem examinare, de qua etiam ad eorumdem Jovialium cętum dudum verba fecisse Clarissimum Hjacynthum Paternionum memini. Grossus enim antiquissimam adstruit, atque à M. Marcello postliminio restitutam multis ostendit (*b*) Grosso prævivit Silvagius (*c*) *Gymnasium*, scribens, *in hac Urbe*, *semper floruit*, *& adhuc floret*, *quamvis non sicut prius*, *quod post captas Syracusas M. Marcellus reædificavit*, *& ampliavit*. Carrera, quamvis à Marcello neque institutum, minusque in-

(*b*) *Dec. Catan. tom. 1. card. 4 mod. 1.*

(*c*) *Coll. Trium Peregr. c. 44.*

 staura-

ſtauratum Literarum Lyceum affirmet, habuiſſe nihilominus Catanam Muſæum vetuſtiſſimum in ipſo Naumachiæ aditu ex Blundo colligit. Fazellus, Aretius, & ex illis Braunius, ac Borellus, Gymnaſium habuiſſe Catanam honeſtarum diſciplinarum ſcribunt, *quod M. Marcellus captis Syracuſis crexit, cujus pro mœnibus non longè à littore cernuntur ruinę*. Hieronymus denique Mercurialis alibi laudatus, externus homo, nullam de Marcelli Gymnaſio ingerit mentionem, vetuſtiſſimam nihilominus Urbis noſtræ gloriam ab literis commendans (*a*) *Hippocratis ætate*, ait, *ut Ego reperio, tres fuerunt nobiliſſimæ Scholæ, una Rhodi, altera in Sicilia, & præſertim in Urbe Catanenſi, tertia fuit in Gnido*. Hippocrates ævo Socratis vivebat ante Chriſtum annis circiter ccccxx. præceſſitque Marcelli expeditionem annis ſupra cc. Rem porro minimè è ſua penu Mercurialem, probatiſſimum alioqui Scriptorem, ſtudiiſque antiquitatis addictum protuliſſe, ſed ab alio vetuſtiore Hiſtorico, cujus nulla apud Nos memoria, mutuaſſe multa ſuadent. Temporis nempe accurata deſcriptio, Hippocratis Medicorum facile Principis ætas, Academiæ celebritas, & cum aliis inſignioribus comparatio. Rhodio quippe Gymnaſio forte nobilius nullum, de quo Tullius (*b*) & Vitruvius Proem; Libri VI. E noſtris eruere haud potuit; Noſtri enim ab illo ſe id didiciſſe teſtantur. Id ergo ſupereſt, quod dicebam, ab aliquo nempe Antiquiore exſcerpſiſſe Mercurialem, literiſque mandaſſe. Vivebat Author hic Seculi XVII. initio, cujus elogium habes apud Boiſſardum in Icon: Antonium Teiſſen de Viris Erud: Galliæ, & Thomam PapeBlount in noviſſ: Authorum Cenſura fol. 800.

(*a*) *De Rat. Vict. lib. 1. cap. 3.*

(*b*) *In Brut. c. 13.*

Huic

Huic firmandę sententiæ non leves accedunt conjecturæ: Charondam eximium Philosophum, ac Legislatorem, Pithagoræ Discipulum, Patria Catanensem Civibus suis, multisque aliis per Siciliam, & Magnam Græciam populis leges dedisse omnibus est in confesso; Sanxisse autem inter alia, ut Civium Filii literas discerent, conductis ad id è publico ærario Magistris ex Diodoro, & aliis constat. Quanta igitur animi contentione, quantoque studio Civem sapientissimum incubuisse putandum, ut in sua quoque patria Academia excitateretur, atque excitata Candidatorum frequentia, Professorum vigilantia, omnium scientiarum cultu floreret? Laurentius Beyerlinch Theatri Author (a) *In Italia*, ait, *primum occurrunt Thurii, quorum* Legislator *magnus ille Charondus inter alia sancivit, omnes Civium filios discere literas; & ne fortassis pauperes inopia non possent, ut à publico Civitatis ærario honoraria præceptoribus solverentur, decrevit*. Hinc merito vetustiores recensens Academias olim in Italia illustres de nostra subdit: *Catanensis Schola celebris in Sicilia, in qua Stesichorus ingenii cultum cœpit*. Cujus sententiæ subscribit Mongitorius (b) de Stesichoro scribens: *Ineunte ætate literis operam dedit in Catanensi Gymnasio*: Vivebat porro Stesichorus Phalaridis Tyranni ævo Olympiade circiter L. obiit enim Eusebio teste in Chronico, septuagenario major Olympiadis LV. anno primo. Stesichorum denique Catanæ stipendia literis fecisse Phalaris ipse, litis dirimendæ de ejusdem exuviis inter Catanenses, & Himerenses judex delectus, definit, Gregorio Gyraldo Authore *de Poetis Illustribus* (c) Huc facit, quod alibi diximus, Catanam scilicet suo inco-

(a) *Tom.* 1. *verb. Academ.*

(b) *Biblios. Sic. tom.* 1 *f.* 241.

(c) *Dial.* 9.

latu decoraſſe Xenophanem, Pindarum, Empedoclem, Platonem: Quid quod Pindaro ipſi (a) Urbs noſtra nedum ab opibus, equeſtri militia, florentiſque populi frequentia, verumetiam ab eruditione inſignis celebratur? Quo ſanè titulo, credere par eſt, Catanam cohoneſtaſſe Poetam, ob publicam in ea diſciplinarum culturam.

(a) Ode 9. in Nemeis.

Cæterum an Marcellus, quod olim fuerat inſtitutum, inſtauraverit, auxeritque Gymnaſium, an ſuum de novo conſtruxerit, incertum. Plutarchus inter opera à Marcello Diis dicata Catanenſem refert Academiam, quaſi non inſtituerit, ſed Numini cuipiā illam dicarit, dum inter bellorū procellas deperditam inſtauravit, quod eruditè obſervat Hjacinthus Paternionius in laudata ad Joviālium Cœtum Oratione. Perſtat igitur integra Urbis noſtræ gloria, quam ſibi nedum ab armis, ſed à doctrinæ quoque ſplendore priſcis temporibus comparavit.

Spectabantur olim Gymnaſii rudera extra Urbis mœnia ad Auſtrum in area, quam *Caſtellani viridarium* vulgo dicebant, hodie Aetneis lapidibus obruta, in qua circa annum MDCCXXIV. quum puteum effoderent, columnarum veſtigia, atque ædificiorum fragmenta operarii detexere. Stetiſſe Gymnaſium hoc ad Friderici II. Rom: Imperatoris, Siciliæque Regis tempora putat Groſſus, ab eoque direptum affirmat. At quum innumeras paſſam fuiſſe clades Siciliam ante Fridericum ſatis conſtet, & maximam Sæculo octavo per Saracenos, qua in direptionem omnia ſunt poſita, ac litterarum cultus per Inſulam univerſam à barbaris omnino extruſus, id firmare non auſim.

Alphonſum Siciliæ Regem cognomento Magnanimum, Romanumq: Pontificem Eugenium IV.

anno

anno MCCCCXLIV. Academiæ nostræ Authores, atque antiquę Instauratores ex Pontificio simul, ac Regio diplomate habemus. Rem verò promovit Joannes de Primis Catanensis, Benedictino-Casinensis Abbas, Apostolicus in Sicilia Legatus, Patriæ suæ Pontifex, demumque S. R. E. Cardinalis. Hic ab Eugenio, cui percarus erat, facultate impetrata, ut *ad instar* Bononiensis Academiæ tunc temporis celeberrimæ, Generale Scientiarum omnium cum humanarum, tum divinarum Cataniæ Gymnasium sisteretur ex Litteris Romæ signatis x. Kalend: Maii, illas Alphonso Regi firmandas obtulit. Annuit munificentissimus Princeps in Castronovo Neapolis IV. Kal: Junii ejusdem anni dato Privilegio; quod sequenti Kalendis Junii novo diplomate fulsit, ac Professoribus honorarium satis congruum attribuit. Hæc suo loco uberius jam expendimus, hic indicasse sufficiat.

VII. AMPHITHEATRUM.

Rotundum erat ædificium ex duobus Theatris è regione commissis, atque conjunctis confectum spectandi usum circumquaque præbens; cujus generis Catanę in Area Stesichorea hodie ab Acis porta appellata ex Aetnæo quadrato, solidissimoque lapide extitit celeberrimum. In eo venationes, ac ferarum pugnas, Gladiatorum spectacula, atque id genus alia Veteres exhibebant, apertisque non raro euripis, navales ludos edebant. Id quippe in Romanis Amphitheatris sæpius usurpatum ad Naumachias invenio, quod ipsum fieri in Catanensi, amplissimi lateritii siphones, eo ducentes evincunt, ut paullo superius indicavi de Aquæductibus differens. Columnis porro Numidici marmoris vulgo *Granito*, porticibus,

porticibus, atque elegantiſſimis ſtatuis hoc noſtrum fulſiſſe ne dum traditio docet, ſed ipſa etiam fragmenta detecta demonſtrant, quorum aliquot penes antiquitatis ſtudioſos nuper effoſſa aſſervantur; Caput nempe Parii marmoris, ac pes, prægrandis ſimulacri fruſtra, aliaque id genus. Integra etiam columna, quum ad novi Valetudinarii conſtitutionem humum foderent, detecta, cui proinde veluti firmiſſimo fundamento ſuperſtructa moles ædificii. Aliæ ad majoris Baſilicæ ornatum à Rogerio Comite adhibitæ, complures denique hàc illac diſperſæ in fruſtra redactæ, frequenterque ab Antiquis, magnâ jacturâ, ceu firmum, ac ſolidum fundamentum domorum ædificiis ſubſtratæ. Coronidis partes Thuſci operis, ac fornicum demum rudera per totam omnino aream occurrunt, quos vulgus Quintiani Cryptas appellat; Proconſulari enim Palatio, ubi Quintianus habitabat, adhærebant.

Celebratur Catanenſe Amphitheatrum omnibus fermè rerum Sicularum Scriptoribus, Maurolyco in Comp. *Hiſt. Siculæ*; Aretio *de Situ Siciliæ*; Pirro in notitia *Catan: Eccleſiæ*; Blundo, Archangelo, Bolano, ac Fazello (a) quem neſcio, an jure ſugillat Groſſus, quod *Antiquiſſimum Theatrum* appellarit. Spartianus enim in *Adriano* Amphitheatrum Trajani ab Adriano deſtructum Theatrum appellat, ut & alii frequenter uſurpant, quod adnotavit Pitiſcus (b) Memoratur denique Scipioni Maffeo in ſuo de Amphitheatris aureo opuſculo, ubi unum præ aliis Siculis effert Catanenſe. Præſtat tamen præ omnibus Bolanum audire: *Servabant & animi gratia Catanenſes, ut & Romani, dies quoſdam ſuos faſtos, in quibus ludos eiſdem dicatos exercebant* in

(a) Dec. 1. l. 3. c. 4.

(b) Lexico Ant. Rom. tom. 1.

in Amphitheatro, quod in campo Stesichoreo, ubi nunc Stesichorea Porta, Acis vulgo nuncupata cernitur. Gradus habebat à primo solo, ut illud Vespasiani Romæ, surgentes; Cameras adhuc superstites multas (Antra vulgus appellat) circuitum soli manifestissimum australem dumtaxat partem superstructis Urbis mœnibus contectam partis ejusdem latitudinem domibus obrutam, exploratissimum vero in campo, & versus Aquilonem, Oriens, & Occidens, ubi vestigia centum pedum diametri huc usque conspiciuntur. Subjicit dimensiones, ex Amphitheatro Vespasiani petitas; sed an Catanense huic omnino responderit, incertum. Concludit denique: *Erant in girum, quibus in Amphitheatrum conspecturi ferebantur portæ pedibus decem & octo latæ, triginta sex altæ, suis insignitę fornicibus, ad solum usque cameratæ, sexaginta, parietibus mediis pedum septem distinctæ, artificiosissima proportione erectæ, quibus minores totidem non absimiles gradibus spectatoriis subjacentes supererant, donec altitudo æquè respondens exurgeret. Quingentos circiter annos ab Angerio Episcopo dirutum est, ut Divæ Agathæ Comitis Rogerii sumptibus strueretur ædes, cujus, & gratia Theatra ruinam experta sunt; quamvis non quantum Amphitheatrum, cujus sola ferme planta cernitur.*

Juxta Archangelum externa Amphitheatri periferia Ulnas CL. habebat, interna verò XC: circiter, diameter quinquaginta. Petrus autem Carrera, qui exactissimè eamdem aream dimensus est, ad ulnas XXXIV. circiter diametrum contrahit, suoque ævo tantæ molis vestigia per circuitum extare, gradusque aliquot superstites se vidisse scribit. Idem ex Argenidis continuatæ

Scriptore

Scriptore Chalcidensibus Catanæ Amphitheatrum attribuit; sed nata hujusmodi ædificia nondiu ante Romanę Reipublicę desidentis tempora credit merito Lipsius (*a*) neque ab initio lapidea, sed lignea, ac temporanea in Campo Martio extructa. E lapide primum ab Statilio Tauro exædificatum Roma vidit anno sui ortus DCCXXV. sub Augusto, Svetonio teste in ejus vita, Dione Cassio lib: LI. Lipsio, ac aliis. Monumenta porro hæc penes Gręcos extitisse numquam, Urbesque Gręcanicas Amphitheatris caruisse observat laudatus Maffeus, idque perquam satis constare Eruditis affirmat. Et si quę in illis memorantur, non ante Augusti ætatem instituta, dum scilicet illæ Romano jure viverent. Hinc idipsum de Catanensi dicendum: Circa Augusti tempora ortum nempe habuisse. Valdè enim vero simile est, ut observat Pitiscus, ab Urbe matre exemplum manasse ad subditas, & minores, quam è contra. Authorem porro ipsum cognovisse Augustum quispiam putaverit, quod deductam ab eo Romanorum Militum Coloniam, ac constitutam Catanæ satis ex Strabone, Dione Cassio, & Vellejo Paterculo constat; deductas verò ab se Colonias per Italiam variis operibus Augustum instruxisse Svetonius laudatis locis enarrat.

(*a*) De Amphit. cap. 5.

Verum Scriptores gentici Carrera, Grossus, Archangelus, Bolanus Romanis longè antecessisse Catanense Amphitheatrum affirmant; idque dudum peculiari dissertatione ad Jovialium Academiam habita multis asseruit Eruditissimus Hyacinthus Paternionius Castellus, illud inter alia proferens argumentum, quod Theodorici Gothorum Regis ævo, qui annis circiter CCCCL. Augusto posterior, longa vetustate collapsum nostrum

ſtrum dicitur Amphitheatrum; quæ enim longa vetuſtas, ac tantæ moli diruendæ par, ſæculum vix quartum excedens? Rogerii Comitis opus Catanenſis Baſilica, nec firmior veteri Amphitheatro, nec certè ſolidior, & validiſſimis nihilominus terræ concuſſionibus ſemel, ac iterum appetita pene integra poſt ſex ſæcula perſeverat. Anno enim MCLXIX. ingenti terremotu, cujus meminit Falcandus, fornicem tantum amiſit; ex alio horribiliori de anno MDCXCIII. corruit quidem navis contignatio, ex cujus ruina parietes affecti, ſed Abſis, Sacrarium, ac lateraria ſacella integra omnino adhuc perſtant. Quid quod ab Auguſto ad Theodoricum ædificiorum clades Catanę ab Hiſtoricis memoratur nulla? Illa enim ſub Decio, quo die paſſa eſt invictiſſima Chriſti Martyr Agatha, ab Notariis Actorum ſcriptoribus adnotata duos tantùm Proconſularis Palatii parietis affecit, quorum ruinâ Quintiani familiares oppreſſi dicuntur; ſiluiſſe autem Notarios Amphitheatri excidium, ſi factum fuiſſet, nemo ſanæ mentis crediderit. Circa annum CCCCXX. ſub Gręcis Imperatoribus Aetna exarſit, ut Photius ſcribit (a) ſed an præceſſerit incendium aliqua terræ concuſſio, incertum. Eam, si tanta fuiſſet, unde ingens illud ædificium labefactarètur, nec Photius ipſe, nec Author unde exſcerpſit diſſimulaſſent. Denique in ſupplici ad Theodoricum libello id Catanenſis Senatus innuiſſet, quum fuerit eodem ſęculo porrectus. At contra nimię vetuſtati in illo molis ruina tribuitur, ut ex Regio Reſcripto colligimus. Longo igitur annorum curſu ipſa Auguſti tempora noſtrum pręceſſiſſe Amphitheatrum concludit. Quę ſanè, quum nec citra rationem ſint, nec conjectura inani promantur,

(a) Bibl. lib. 72

Eruditorum judicio submitto, ut de tantę molis vetustate æqua lance decernant.

Cæterum Theodorico jam laudato Ghotorum Rege Siciliam moderante, Catanensis Amphitheatri ne dum saxa vetustate collapsa lego apud Cassiodorium (a) sed & nihil publico ornatui illud prodesse, solasque turpes ruinas ostendere invenio. Hinc facultas ab eodem Rege Senatui, Populoque Catanensi attributa, ut in usum Urbis mœnium instaurandorum ejus cederent rudera; Quod circa sæculi v. finem, aut VI. initia accidisse suo loco ostendi. Reliquias, quæ supererant, Rogerius Comes maximo Templo extruendo adhibuit Sæculo XI. sublatisque variis è marmore Numidico columnis sacram ędem concinnandam curavit.

(a) Lib. 3. Var.

VIII. PROCONSULARE PALATIUM.

In eodem Amphitheatro Romanos Prætores Curiam habuisse, ibique Quintianum Sicilię Proconsulem, sub quo Beata Agatha martyrium passa, diversatum vulgo censent; hinc ejusdem Virginis Ergastulum, quod hodie integrum, illudque S. Euplii Amphitheatro conclusa adstruunt. Verumenimvero nullibi legisse memini Viros Principes sibi in Amphitheatris sedem statuisse, ac domicilium. Quod attinet ad S. Euplii carcerem, non inficior ejusdem molis partem fuisse; ima enim Amphitheatri cavea, cui ille respondet, equestria continebat, ac feris custodiendis addicta, Christique fidelibus nonnunquam in odium religionis deputata. Sed Divę Agathę Carcer, utpote situ nimis elatior ad Proconsulare Palatium omnino spectabat, quod Amphitheatro proximum statuo, eoque in loco, ubi nunc Fratrum Minorum, quos de Observantia vocant, Cœnobium, atque olim Cathedralis Ecclesia sita.

Ingentia quidem ædificiorum veſtigia prope eumdem Carcerem nuper ſolo ęquata, ob ſitus eminentiam Proconſularium ędium pars dubio procul credenda, ad quas pertinuiſſe etiam gradus è marmore ſuſpicor, in quos paucis ab hinc annis foſſores inciderunt, dum pro fundamentis domus Principis Ceramenſis terram foderent; quandoquidem, ad Amphitheatri molem neutiquam ſpectare illud evincit, quod gradus ex atro Ætnęo lapide hanc habuiſſe conſtet; ad Proconſulis verò Palatium aſcenſum olim prębuiſſe, non erit incongruum conjectare; Illud accedit, quod abſciſſas eo in loco caſtiſſimę Virgini Agathę tenellas mammas impii Pręſidis juſſu traditione habeamus, ibique de crudelitate Tyrannus ab eadem coram objurgatus, in femina abſcindere, quod in matre ſuxiſſet, credatur. Quum Virginis aliunde amore deperiret, ac ſibi ab civibus, & nobiliſſimis ejuſdem contribulibus timendum ſciret, illam extra Palatium torqueri, ac denudari, neutiquam permiſiſſe certo certius putandum.

Hac itaque in re, cum Vulgi opinionem, tum Scriptorum ſententiam ita interpretandam putaverim, dum in Amphitheatro Proconſulis ſedem ſtatuunt.

Carrera ex Bolano Palatium Proconſulare in regione Curſus extitiſſe credit, idque ex ingentibus ruderibus, ac teſſellatis pavimentis, quę paſſim, ut olim, ita noſtris etiam diebus occurrunt, eruit. Quid tamen ſolidi fundamenti hæc ejus non inanis, ut ait, conjectura habeat, prorſus non video; quum & alia æquè celeberrima Urbis Procerum Palatia referre illa ædificiorum veſtigia poſſint. Nulla aliunde, aut traditio, aut vulgaris opinio eodē loci Proconſulis alicujus domi-

cilium stetisse refert. Contra in S. Agathę veteris Cœnobio, ac viciniis Quintiani ædes vulgò statuunt, fornicesque semidirutos eidem proximos Quintiani Cryptas, ut diximus, appellant.

Illud hìc demum subjiciam, quod penes cives omnes circumfertur, ex eodem nempe Proconsulari Palatio, aut fortasse ex imis Amphitheatri caveis longam pertendi viam subterraneam ad Theatra, de quibus mox disseram; Eam plerumque occupare humum nostris hisce diebus, sed ante annum MDCXCIII. fuisse permeabilem, affirmant etiam Viri graves, ac Eruditi, à quibus didici.

IX. THEATRA.

Græcę fuisse inventionis Theatra, ubi spectacula, ac ludos populus contemplabatur, tradit Cassiodorus (a) ac primo quidem tumultuaria, & lignea, quę solvi facilè possent, ubi spectaculorum dies exisset, Athenis condita; mox lapidea. Imitabantur hemicycli figuram, sedesque ad curva latera sensim crescentes, ut spectandi licentia pluribus indulgeretur, habebant. Duo, & quidem sese tangentia è nigro quadrato lapide habuit Catana Theatra in ipso pene Urbis centro, quorum extant adhuc prope S. Augustini Cœnobium ruinę ingentes, ac integræ concamerationes civibus hodie commoda præbentes habitacula. De illis sic Bolanus: *Theatrum alterum parvum juxta D. Augustini Templum maximam sui partem, vel invitis objicit; Extant enim adhuc integrę in aperto cum cameris portæ undecim, gradus interni plures quam quadraginta. Sunt portæ pedibus novem latæ, ac viginti tribus altæ, lapideum cingulum medium habentes, mediam portam intersecans, cum superjacente continuo in* gyrum

(a) Var. lib. 4. 51

gyrum ornatu, a quo in solum pedes XXVIII. *numerantur, ab hoc autem ad supremum terminum pedes sexdecim, ut sit quadraginta quatuor pedum altitudo. Proximum huic, & fere contiguum multo majus est, cujus integer serè circularis ambitus inspicitur; caput alterum orientale sub excelsa turri Milisindi cernitur, alterum vero Occidentale prope Portam mediam; diruta possidet omnia conspicua; at infernæ cameræ integrę domibus in gyrum suppositis subjacent, quarum quasdam alii in hortum, alii in cellas vinarias, alii tandem in habitacula converterunt.* Et paullo post; *Non est in hoc, qui fodiat, cui marmorearum statuarum partes non fiant obviam, ceu capita, manus, pedes,* quorum Ego *sum particeps à pluribus effectus. Extant hic sepultæ columnæ candidissimo marmore sculptę, una præsertim, cujus basis ornatu Corinthio insignita in atrio domus Fimiæ visitur, & id genus innumera, quibus non mediocri nitore Catana fulgebat..... Minoris autem Theatri murus rectus parum distans in via cernitur.*

Hæc, ut à Bolano descripta, oculis hodie contuemur; vix enim pauca post Terræmotum sępius memoratum immutata, cujus ingens vis firmissimę molis soliditatem nullimodè affecit, nobisque tam illustre vetustatis monumentum servavit. Illud subjiciam firmandis Bolani verbis: Fornices nempe integros quotidie effodientibus occurrere, atque interdum caveas, in quibus lapidea vasa, columnarum fragmenta, bases, epistylia, atque id genus alia inventa; ut hyperbolim sapere neutiquam videantur, quæ ex Blundo refert Carrera (*a*) Structura scilicet, atque operis architectonici marmorei concinnitate, & magnitudine

(*a*) Lib. 1. cap. 40

tudine duo hæc Theatra reliquas totius pene Siciliæ moles longè excessisse, ibique curiam, conventusque, persępe Magistratum celebrasse. Quod Grȩcis sollemne, ut Tullius, Tacitusque produnt, innuitque Ausonius (a) *Et Atticis quoque Quibus Theatrum Curiæ præbet vicem.*

(a) Lud. Sapien: Prol. n. 6.

Originem denique quod attinet, putaverim maximam nostra hæc Theatra præseferre vetustatem. Urbs enim Catana Græcis legibus ab initio post Siculos exactos utebatur; constat autem Grȩcanicæ fuisse consuetudinis Theatra, multo ante quàm Romæ instituerentur. In Urbe enim inchoata fuere publicâ Censorum authoritate à M. Valerio Messala, & C. Cassio anno DXCIX. sed lignea, primumque lapideum Cn. Pompejus Magnus constituit. Cui Catanensia dubioprocul omnino præferenda. Ludi Agonalis in Catanensibus Theatris olim celebrati extat memoria in lapide Græcè inscripto, quem loco suo dabimus, ubi eximii cujusdam Agonothetȩ, sive Agonalium Prȩfecti virtus publico Civitatis decreto extollitur.

X. ARCUS.

Honoris, ac Virtutis ergò iis, qui singulares Patriæ pepererant victorias, Arcus erectos invenio, ac primum rudes simplicesque, quum præmia virtutis essent, non lenocinia vanitatis, mox trophæis, ac Victoriæ monumentis ornatos. Eorum forma semicircularis ab initio; luxu deinde crescente quadrata, quales erant Romæ complures. De Catanensibus agit Bolanus, duosque, quorum extabant reliquiæ, accuratissimè describit. Ex illis alter Quadrifrons post divæ Marinæ emporium, ac templum pedibus XXII. in longitudinem, ac latitudinem patebat, ut ex ruderibus in vico proximo tunc obviis eruit; sed cuinam

fuerit

fuerit dicatus se nescire ingenuè profitetur. Archangelus autem, & ex eo Carrera, & Grossus illum strenuissimis Equitibus Symmitrio, Ptiphoni, & Phasanidę Tyrannidis extinctoribus ab Senatu, Populoque Catanensi positum tradunt, ut prodit inventus ab eodem Archangelo lapis, de quo inferius, ubi nomina, resque eorum gestas exprimi affirmat.

Alter ejusdem Bolani ætate pene integer sub Sanctæ Catharinæ Templo situs bifrons, marmoreo circulo decorabatur; lapideus infra, in parte verò superiori lateritius, maximo artificio, miraque concinnitate exurgebat ab Ortu ad Occasum pedes XLVIII. ab Austro ad Aquilonem LXXX. productus, binisque instruebatur portis aditum civibus utrinque tribuentibus, quarum una Orientalis marmorea Corinthio ornatu resiliens, Occidentalis alia diruta, atque incompta. *Cui autem fuerit dicatus* {inquit Bolanus} *marmorea tabella, aut statua in orientali arcus vertice Ætnęa quadrangulari hodie fracto supersidens, explorabat, at utriusque defectus rem obscuritate donavit.* Vulgaris nihilominus olim fama, increbuit M. Marcello Romano Consuli post captas Syracusas Catanam reduci ab Civibus in grati animi monumentum fuisse erectum, atque hodie etiamnum ingentes reliquias in Vico cursus, ac sub Ecclesia S. Martini extantes Marcelli Arcus appellant. Subdit Grossus (*a*) veterem firmare opinionem inventum ejusdem Marcelli caput marmoreum, quod ad majorem S. Agathæ ædem olim translatum, laudati Bolani testimonio, usque ad Ferdinandi de Vega tempora in veteri turri sub lapideo pileo perseveravit, ejusdemque Ferdinandi precibus Petro Murabito Messanensi Cytharedo cele-

(*a*) *Tom.2.decor. cor.6. mod.7.*

celeberrimo, atque antiquitatis studioso fuit donatum. Crediderim porro Marcelli statuam Arcui, quem describimus, fuisse impositam, cujus pars caput illud esse potuit; quamvis Bolanus in majori Theatro sitam Marcelli statuam, ex eodem capite, adstruat. Symmitrii, ac sociorum Arcum habes apud Grossum, quem consule, si lubet.

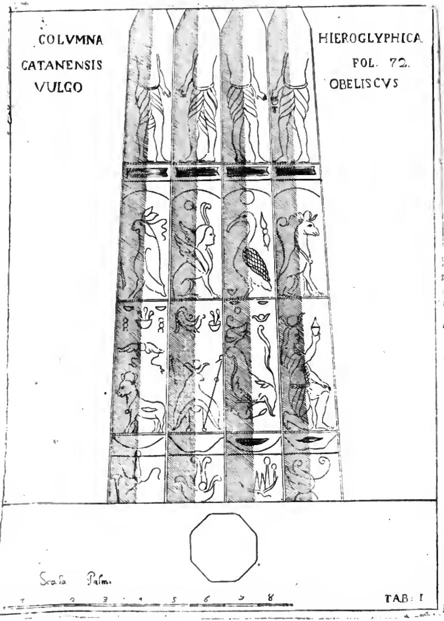
XI. OBELISCI.

Inter præclara vetustatis monumenta, quæ per Siciliam universam demiramur, principem sanè locum sibi vindicat Catanensis Obeliscus, seu verius Columna Hieroglyphica, haud tantæ quidem molis, ut queat Romanis majoribus comparari, sed arcanis hominum, avium, ferarum, piscium que etiam alieni mundi imaginibus adeo eleganter literata, ut possit paucis secunda meritò censeri. Est ex durissimo lapide Syenite, vulgo *Granito* rubro Orientali, de quo Plinius, (a) qui circa Syenen Thebaidis Urbem nascitur, ac variis maculis igneis presertim consperfus alio nomine Pyrrhopæcilon vocatur. Ex guttis, seu maculis quędam vitrum pellucidum, sive aerem crassiorem referunt; nonnullę aquas ceruleas imitantur; ac demum aliæ telluris colorem repræsentat; adeout in uno lapide quatuor elementa, & Osiridis, sive Solis, cui Obelisci sacri erant, in quatuor Elementa dominium significetur, ut Clariss: Kircherius observat (b)

Habet latera octo, prorsus æqualia, ita tamen, ut nota quælibet hieroglyphica binis lateribus respondeat, estque in utroque extremo tum infernè scilicet, tum supernè imminuta, ut satis produnt dimidiatæ figurę, infernę presertim; de supernis enim anceps sum animi, an arte,

(a) Lib. 36. cap. 8

(b) De Obelisc. Pamph. l. 1 c. 5

COLVMNA
CATANENSIS
VULGO
HIEROGLYPHICA
FOL. 72.
OBELISCVS
Scala Palm.
1 2 3 4 5 6 7 8
TAB: I

casu fuerint decurtatę; potius enim ex industria ita videntur effictæ. Habet porro palmos XIV. altitudinis; at quum diametros sit bipalmaris aliquanto longior esse debuit.

Ubinam porro fuerit olim locata, an ex Ægypto Catanam translata, ut credit Carrera, & quidem antequam suum Augustus Obeliscum Romam inveheret, an verò à Catanensibus insculpta, atque Ægyptiorum more literata, ambigitur. Id inconcussum, vel ex hoc uno lapide Catanę vetustatem, atque insignem magnificentiam præ aliis totius Insulę Civitatibus colligi; nullibi enim id generis opus occurrit, ut jure optimo, vel ipsiusmet Urbis, quę mundi Caput est, ac Princeps, æquare gloriam videatur.

Extat alterius etiam columnæ, aut Obelisci Ægyptiis characteribus exsculpti fragmentum palmorum quatuor ex eodem lapide; aliorumque frustra sese vidisse testatur Archangelus, quæ hàc illac dispersa sub ædificiorum ruinis hodie omnino latent. Duo superstites Civium incuria diu absque ullo honore jacuerunt; sed anno MDCLXXVII. ante Senatorii Palatii atrium statuuntur; è terręmotus deinde ruinis post annum MDCXCIII. erutos lapides aliquandiu prostratos vidimus; sed major hac nostra ætate è conspectu ejusdem Palatii in Principis Templi area, marmoreo elegantissimo stylobati fontibus hinc inde ornato, Elephantoque haud minoris pene vetustatis monumento, incumbit. Alter porro lapis in atrio publicæ Academiæ statuendus.

Obeliscos, columnasque hujusmodi Ægyptiis authoribus Orbis primum suspexit; atque ante alios, teste Plinio laudatis locis, Mitres Rex instituit, qui in Solis Urbe regnabat. In his gens

ingenio præstans Regum suorum egregia facinora, subditas gentes, commissa prælia, victorias, census, tributa, atque id genus alia hieroglyphicis figuris, quę literarum loco illi erant, adnotabat. *Primi Ægyptii*, inquit Tacitus (*a*) *per figuras Animalium sensus mentis effingebant*. Et Germanici iter per Ægyptum describens ait: *Mox visit veterum Thebarum magna vestigia, & manebant structis molibus literæ Ægyptiæ priorum opulentiam complexæ; jussusque è Senioribus Sacerdotum patrium sermonem interpretari, referebat: habitasse quondam septingenta millia ætate militari, atque eo cum exercitu Regem Rhamser Libya, Æthiopia, Medisque, Persis, & Battriano, & Scytha potitum .... Legebantur, & indicta gentibus tributa, pondus argenti, & auri, numerus armorum, equorumque, & dona templis, ebur, atque odores, quasque copias frumenti, & omnium utensilium, quæque natio penderet*. Nec aliter Diodorus, (*b*) qui de Sesostre Rege differens scribit: *Duos præterea Obeliscos, ex duro lapide, utrumque altum cubitis centum viginti, in quibus tum imperii magnitudinem, tum multitudinem vectigalium descripsit. Addidit, & quas subegit nationes*. Plinius denique *Trabes ex eo* (lapide Syenite) *fecere Reges, quodam certamine, Obeliscos vocantes, Solis numini sacratos. Radiorum ejus argumentum in effigie est, & ita significatur nomine Ægyptio. Primus omnium id instituit Mitres somnio jussus, & hoc ipsum scriptum est in eo; etenim sculpturæ illæ, effigiesque, quas videmus, Ægyptiæ sunt literæ*.

(*a*) Ann. lib. 2.

(*b*) Lib. 2. cap. 1.

Quod porro ex his lapidibus alii Obelisci, Radiorum instar fuerint, alii verò columnas imitarentur, atque in Deorum ædibus passim locati,

illius

illius gentis ſacros ritus, leges, aliaque hujuſmodi arcanis characteribus exprimerent, teſtatur Franciſcus Patricius, (a) *Conceptus animorum acceptos ſcribebant, uti occulta fide legimus, in lapides per figuras, idem in omnibus ſcientiis, artibuſque facientes, quos locabant in Templis tamquam paginas perlegendas, taleſque aderant pro libris eis utenſiles*. Quod idem figuræ ipſæ in Catanenſi Columna expreſſe ſatis etiam oſtendunt; Vir enim, certè Princeps, ut ex capitis ornatu eruimus, dextero ſubmiſſo genu Bovem, ſive Apim Ægyptiorum celebre numen adorat, ſymbolumque religioſi cultus exhibet. Sphinx quoque olim præ foribus templorum apud Ægyptios tamquam Sapientiæ inditium, locari ſolita idipſum innuit, reliquaſq; figuras dubio procul, effictas ad ſacros gentis illius ritus ſignificandos credimus. Columnæ Ectypum in hujus Capitis calce dabimus, hìc Epigrammata, quæ circa ſtylobaten, cui Columna inſidet, hodie leguntur, ſubjicimus.

(a) Lib. 14. c. 14.

D. O. M. Carolo Borbonio Rege. Obeliſcum Arcanis Ægyptiorum notis diſtinctum, inter præcipua Siculæ vetuſtatis monumenta facile principem, Patriæ magnificentiæ, avitæ Religionis, atque initialis Minervæ Symbolum S. P. Q. C. ut Priſcis honorem, Præſentibus ſtimulum, Poſteris memoriam, erigendum curavit Anno MDCCXXXVI.

Aliud D. O. M. *Vetus Catanæ Inſigne Elephas, ab Æquitate, Prudentiâ, Docilitate, Urbem Clariſſimam, ejuſque Cives commendat. Hoc ut lateret neminem, ejuſdem ex Ætnæo lapide ſimulacrum Heliodori olim præſtigiis celebre S. P. Q. C. docto oneri ſubſtratum voluit Anno* MDCCXXXVI.

Digitized by Google

Sub Amenani ſimulacro Diſticon.

Nunc fluit, interdum ſuppreſſis fontibus aret; (a)
Aſt huc perpetuas fert Amenanus aquas.

(a) *Ovid. Metam. Lib.* XV.

Sub Symethi verò ſtatua aliud:

Nomina Rex olim tribuit mihi clara Symethus; (b)
Hic mea, ſed poſthac clarior unda fluet.

(b) *Ex Serv. in Æneid. Virg. Lib.* IX.

XII. ARCES, MŒNIA, PORTÆ.

Triplici muro circumdatam Cyclopum opera, turribuſque firmiſſimis vallatam Urbem Catanam Scriptores gentici ex Diodori Epiſtolis vulgarunt; Turres Libycorum armis vaſtatas, tresdecim ſupra centum talentis impenſis, Catanenſes ſplendidius reſtituiſſe etiam ſcribunt, quarum extare rudera ad Aquilonem in regione illa vulgo *Cibalis* appellata Archangelus affirmat. Quid actum priſcis illis temporibus, ſilente hiſtoria, me neſcire fateor.

Mœnia habuiſſe, & quidem munitiſſima Urbem noſtram ex Diodoro Siculo in Bibliot. (a) eruo, ubi militibus Athenienſibus Urbis ingreſſu prohibitis, Duces eorum cum parva manu Catanenſes admiſiſſe ſcribit; quumque Alcibiadi pro roſtris loquenti Populus univerſus, parum curata portarum cuſtodia, adſtaret, evulsâ tandem per vim valvâ, milites Athenienſes in Urbem irrupiſſe refert, eamque ad belli ſocietatem adduxiſſe. Perſtiterunt hæc ad Pompejana uſque tempora, mox à Sexto Pompejo Magni filio labefactata à Cæſare Auguſto, ut Strabo videtur innuere (b) in priſtinum ſplendorem ſunt revocata. Sub Theodorico rurſus Gothorum Rege Italiæ, ac Siciliæ

(a) *Lib.* 13.

(b) *De Situ Orb. lib.* 6.

ciliæ Domino refectos Catanæ muros lapidibus ex Amphitheatro longa vetustate collapsis apud Cassiodorium invenio; sub Totila verò Catanam mœnibus exutam dicit, proditque Procopius (a) de Spino quodam Totilę Quæstore loquens Catanæ ab Romanis capto, ut suo loco expendi.

Saracenis Urbs nostra restitit ad annum CMLXXV. quo Messanâ captâ, & ipsa demum in hostium potestatem pene ultima inter Siculas Arces venit; quod sanè facinus mœnibus, propugnaculisque munitam arguit. Iterum tamen Henricus VI. Romanorum Imperator, ejusque Filius Fridericus Sicilię hujus nominis Primus solo ferè exæquarunt; Arcemque in ea Fridericus posuit, quam Ursinam appellamus. Alter deinceps Fridericus Aragonius mœnibus turres addidit, quarum rudera ad Septentrionem, æstivumque Occasum superesse videmus. Carolus denique V. Cęsar muris, ac propugnaculis firmissimis, Joanne Vega Siciliæ Prorege curante, Civibus verò certatim opes suppeditantibus, munitissimam undique, ad oram præsertim maritimam reddidit.

Arcem porro, cujus supra meminimus, ad maris littus à Friderico I. excitatam, quæ nostris adhuc diebus perseverat, Cereris Saturniæ superstructam non immerito censent Archangelus, Carrera, & Grossus; hanc enim eo loci statuit expressis verbis Cæsar Piscis, qui Catanæ Historiam Sæculo XV. scripsit, memoratque Saturniam antiquissimum Urbis nostræ munimen, primos Catanæ incolas authores habuisse; in cujus ergastulo, ut fert traditio, Sancti Martyres Vascones Alphius, Philadelphus, & Cirinus, quum Tauromenio Leontinos Tertulli Consularis jussu ducerentur, per totam noctem insomnes,

oran-

(a) Belli Goth. lib. 3. cap. 40.

orantesque perstiterunt. Id, quod eorumdem Sanctorum Martyrum Iconibus nostra adhuc ætate superstitibus comprobari credunt. Eamdem hanc Arcem Carolus V. propugnaculis externis instruxit, cujus Sacellum Martinus Siciliæ Rex Sacerdotio condecoravit. Illud observat Silvagius (*a*) ex quatuor nempe turribus, quibus hinc inde Arx instruitur, duas sibi vindicare Nethi Vallem, reliquas verò Vallem Demanæ, seu Nemorum; Hinc facultas penè in tota Insula singularis, ex Regali indulto, ac privilegio, duo Vexilla Regiis Armis obsignata erigendi eidem Arci concessa. Nomen denique, quod ab Ursino adhuc retinet, ab illustri Matrona præclarâ Ursinorum familiâ progenita Arci inditum tradit Grossus (*b*) Quod unde eruerit ignoro; à nullo enim alio id scriptum.

(*a*) Colloq. Trium Pereg. f. 169.

(*b*) Dec. Cat. t. 2. ord. 6. n. 1.

Aragonensibus Principibus Siciliæ Regibus, qui Regni sedem Catanę collocarunt, diu cessisse in domicilium Ursinam Arcem Historici produnt, ibique sæpius celebrata Regni Comitia, ex eorum Actis colligitur. Quin etiam Caroli V. hospitio decoratam falsò vulgus credit. Laxiores sanè aulæ olim integrę, nunc ex terręmotu labefactatę Regiam verè domum præferebant, cui proinde amęnissimus situs ad Jonii maris oram venustatem augebat; hodie verò ex novissimo Ætnęo incendio ab anno MDCLXIX. nigris lapidibus penè ad horrorem vallatur.

Sed jam de *Portis*: Hæ veteribus omnino sanctę propter Deorum simulacra, quæ in illis locabantur, quosque ritu quodam religionis transeuntes salutabant. Ad portas, ut ex Ovidio alibi adnotavi Exequię Tumuli, Rogique; unde sicubi veteres loculi, ac sepulchra occurrunt, non

longè

longè Urbis Portas fuisse putandum. Igitur illa, qua Acim Opidum adhuc Catanensibus est iter, ab Stesichori eximii Poetę Sepulchro Stesichoręa appellatur ab omnibus fermè Historicis, extra quam Sepulchrorum frequentissimus locus, ut dicemus. Hanc sequebatur alia, ultra S. Dominici Cœnobium, cujus loco suffecta illa, quę Regis dicebatur, quòd Fridericum Regem habuerit Authorem, ante biennium ob proximam, quam minabatur ruinam, solo æquata. Occurrunt porrò ad Occidentem intra Pomericum ingentia ædificiorum vestigia, atque aquęductuum rudera, quę præ aliis frequentiorem hanc Urbis regionem arguunt, civibusque, advenisque usurpatam, in quorum commodum Portam fuisse referatam jure optimo affirmaverim, sed de nomine, ac situ indicium nullum. Ad Meridiem erat Porta *Ariana* populis ex tot celebribus ad australem Siciliç plagam opidis Catanam adventantibus maximè trita, de qua in Actis S. Leonis Pontificis; sed unde illi nomenclatura hæc, nemini exploratum. Eam Syracusanam viam Cajetanus optimè appellat. Frequentior etiam esse debuit ad eamdem oram Porta ad Hippodromum, Naumachiam Gymnasiumque iter præbens, cui illa, quæ nunc à Decima nuncupatur, successit. Hæc etsi hodie infrequens, vetustatem nihilominus omnimodam præsefert, ut satis rudera ostendunt.

Portam maritimam prope Thermas stetisse censeo eodem ferme loco, aut prope, ubi hodie illa ab Joanne Vega, prope Antistitis palatium nomen habens. Hujus portæ valvas effregisse Athenienses conjecto; per hanc adventantes è Byzantio cum Heraclide Duce milites Heliodorus Magus ad proximas balneas deduxit. Orientalis demum

demum Portæ situs incertus, cui subrogata post annum MDCXCIII. *Lancea* ab Josepho Lancea Camastræ Duce novæ Urbis moliendæ Præfecto nuncupata, quam brevi etiam loco movendam, utpote laxiori Urbis situi parum accommodam, credimus.

Porta Media locum hìc non immerito sibi vindicat, de qua sic Bolanus: *Porta Media non ea prodiit vetustate, qua cætera, sed non indigna est memoriæ, per quam in Urbis medio Friderici tempestate erectam Cives omnes Imperatoris edicto ense transfigendi, locatis punctim ensibus utrinque duobus { ne Cæsareo verbo derogaretur, atque interim Imperatori in quolibet officii folio pro Psalmis, & Orationibus præviis astantium oculis: Noli offendere Patriam Agathæ, quia Ultrix injuriarum est, offerenti Domino obtemperaretur } illæsi pertransirent, sed hanc hodie rhedarum gratia diruere prorsus, ut ne vestigium quidem inspicias, nisi solum sextæ Urbis parti nomen inditum: Il quartiero della Porta di mezzo*. Eadem habet Grossus (a) in suo Decacordo ubi multis Friderici facinus, cujus Bolanus meminit, prosequitur, de quo nos etiam in Annalibus.

(a) Cord.6. mod. 10.

XIII. SEPULCHRA.

Veterum Sepulchrorum loca extra Urbem nostram de situ ejusdem differens alibi indicavi, ac infra uberius de iis nonnulla expendam. Hìc autem præcipuè illustrium Virorum Conditoria describenda suscipiam, quorum extat penes Scriptores memoria. Illudque præ aliis Piorum Fratrum occurrit in Agro Catanensi, de quo etiam capite primo, ubi de illorum Statuis, ac Templo. *Duorum etiam Fratrum*, inquit Fazellus (b) *Sepulturâ, ac pietate Catana celebrata est*. Et infra,

(b) Lib. 3. dec. 1. cap. 1

infra, poſtquam illuſtre eorum facinus commendaſſet, ſubdit: *Qua virtute, ac miraculis commendati Adoleſcentes, poſt obitum eorum Catanenſes Regia magnificentia monumentum erexerunt, regium perpetuum nomen indidentes. Piorum namque Campum eum locum appellarunt, ac ſtatos, ſollemneſque honores, perpetuo illis impendendos dedicarunt; quos anno quolibet ætate etiam ſua Pauſanias lib. 9. magna pompa perſolutos docet.*

Nec minorem ſanè gloriam Catanæ adjungit nobile Himerenſis Poetæ Steſichori Sepulchrum extra Urbis portam aquilonarem ab illo Steſichoream appellatam, quæ nunc Acis dicitur, extructum, de quo Gyraldus hæc ſcribit: (a) *Illud quidem Catanæ poſitum fuiſſe ante Urbis portam, quæ ex re Steſichorea dicta eſt, Octangulum hoc eſt Octogonum perhibent, à cujus forma in Talorum, & Teſſerarum luſu, caſus quidam Steſichoreus, vel Steſichorites appellatus eſt, ut Pollux, & Euſtathius prodidere. Alii omnia ei Sepulchro ex octonis rebus fuiſſe volunt, octo ſcilicet columnis, octo gradibus, & octo quoque angulis, atque inde factum proverbium: Omnia octo, cum rei nihil deeſſe ſignificamus.* Idipſum habet Author Theatri Linguæ Latinæ, atque ex noſtris Maurolycus (b) Aretius de Situ Siciliæ, & Mongitorius in Bibliot: Sed Fazellum audiamus (c) *Claruit olim Catana, & illuſtrium Virorum Sepulchris, utpote Steſichori Poetæ Himerenſis, cui huc profugo, defunctoque, primo extra Urbem lapide Orientem verſus ad portam, quæ ad Acim Oppidum ducit, quæque ab ejus tum nomine fuit inſignita, Sepulchrum octo gradibus, octo angulis, totidemque columnis elevatum à terra Catanenſes voverunt, ut L. Pollux, Svidas, & Pau-*

(a) De Hiſt. Poet. dial. 9.

(b) Sic. Hiſt. l. 1.

(c) Ibid. cap. 1.

& Pausanias scriptum reliquerunt. Quamvis in ejus situ designando calamo cespitaverit; quippe ad jactum lapidis ab Urbe ad Septentrionem, ut rudera testantur, locare debuerat. Molem Græca Inscriptio ornabat, quam Latinis literis donatam ab Joanne Æmilio Valstermar refert Archangelus (a) *Ots Ego Stesichori Ætnæis his ossibus ossa*
Clausa tego Vatis, cætera mundus habet:
Hanc credit apocrypham, suppositamque Gualtherius, sed immerito, ut multis probat Carrera. (b) Marmoream denique Statuam Urnæ insedisse, tradit idem Archangelus, Virum eximium lauro redimitum referentem, quod verosimile putaverim; Himerenses enim Civi optimo Simulacrum excitasse ex Tullio (c) discimus. Quorum forte exemplum sequuti Catanenses, qui minime se vinci ab Himerensibus studio in Stesichorum sunt passi.

(a) Cat. Histor. lib. 3. cap. 5.

(b) Lib. 3. cap. 5.

(c) Act. 3. & 4. in Verr.

Hieronem Syracusarum Tyrannum hoc nomine primum Catanensibus infensissimum, Catanæ fato functum Historiæ produnt, ibique ab Dinomene filio tumulatum, ex Diodoro, & Strabone colligitur. *Post Hieronis obitum*, inquit Strabo, (d) *redeuntes Catanenses inquilinos expulerunt, ac ipsius Tyranni tumulum solo æquarunt*. Cui subscribit Fazellus (e) *Prisci vero Catanenses; qui ab Hierone fuerant expulsi, redeuntes proprias sedes incoluerunt, Hieronis tumulo insigni solo æquato, Urbem ipsam prisco nomine Catanam, & non Ætnam dixerunt*. Quod ipsum repetit de Catana alibi loquens. Dispungendus hinc Mirabella, Hieronis cineres è Catana, Syracusas Dinomenis opera asportatas, ibique eleganti sepulchro conditas ex Fazello, & Goltzio perperam adstruens (f) Quod enim posuit Dinomenes

(d) De Situ Orb. lib. 6.

(e) Dec. 1. l. 1. c. 4

(f) Syrac. Ant. par. 2.

nes Patri monumentum Syracusis in perennem rerum ab illo fortiter gestarum memoriam, aliud omnino fuit ab insigni sepulchro Catanę extructo. Vide sis Carreram, ac Grossum laudatis locis. Charondæ nobile Sepulchrum Fazelli ævo inventum est, ut ipse Lib. III. testatur illis verbis: *Ejus sepulchrum marmori inclusum cum arca stannea, in qua ejus ossa recondita erant, ætate mea juxta ædem divæ Agathę, quam Veterem appellant, inventum.* Sed per oscitantiam deperditum dolet Grossus. Tumulo denique Xenophanis Philosophi clara etiam fuit Catana, teste Apollodoro apud eumdem Fazellum. Hic postquam in Hesiodum, & Homerum Elegiis invectus est, Catanæ mortem oppetiit, dignoque sarcophago meruit honorari, cujus nulla extat memoria.

Thaliæ, Ongiæ, Acis, Egesiæ, atque aliorum hic forent Sepulchra describenda, sed de iis opportunius ubi de Inscriptionibus. Urnæ marmoreæ eleganter elaboratæ meminit Carrera, eamque Viri Principis, aut virtute eximii fuisse sarcophagum opinatur, quæ hodiè adhuc superstes in Atrio Seminarii Clericorum ab Eruditis conspicitur, atque à nonnullis Charondæ Loculus creditur. Alias ex Aetnæo lapide arcas condendis cadaveribus Illustriorum deputatas, variisque in locis extra Urbem effossas cum olim, tum nostra etiam ætate hoc loco exhiberem; sed quum incerti omnino nominis illæ sint, ab iis recensendis abstineo, atque ad communia Sepulchrorum loca indicanda descendo.

Romanis olim Urbs ipsa sepulchri locus fuit, immo, ut Isidorus observat (a) propria cujusque domus; qui mos apud Ægyptios olim etiam invaluit; Sed XII. Tabularum lege: *In Urbe ne*

(a) Orig. lib. 15 cap. 11.

sepelito, id omnino cautum, nisi defuncti Viri eximia virtus, quod ex Tullio alibi dixi, ut legi huic derogaretur, effecisset. Exinde igitur in agris, hortisque Urbi proximis, ac potissimum secus vias extra portas, Græcos imitati, defunctos suos ponebant, ac in ea agri parte, quæ præ sterilitate inutilis habebatur. Vetitum quippe, ut idem scribit Cicero (*a*) ex agro culto, eove, qui coli posset, ullam partem sumi sepulchro, ut mortuorum scilicet corpora sine vivorum detrimento terra reciperet. Idipsum usurpasse Siculos, qui Græco primùm more, mox Romanis legibus vivebant, satis exploratum. Et Catanensibus quidem celebrior sepulchri locus Area fuit ante portam Stesichoream, Acis hodie appellatam; Idque innumera cœmentitia conditoria passim indicant, quorum aliquot fornices pene integros habent, itaut tres, quatuor, aut plures loculi unius concamerationis opere tegantur, atque unius familiæ, aut domus condendis cadaveribus credi possint destinati.

(*a*) Lib. 2. de Leg.

Occurrunt quoque Urnæ fictiles, lacrymarum vasculi, Lucernæ, Arcæ lapideæ, atque inscripta marmora, quæ inferius dabimus, ut non immeritò *Heroum Sepulchra* in Actis S. Leonis Cat. Pontificis dicantur. Ubi enim Heliodorus adhuc Juvenis ad Heroum sepulchra ab Hebræo quodam magicis artibus imbuto missus memoratur, observat Cajetanus (*b*) *Hæc fuisse extra portam Stesichoream, ubi ingens olim sepulchrorum multitudo, atque inter hæc Stesichori, aliorumque præstantium Virorum*. Ibidem magnam extitisse columnam ex ejusdem S. Leonis vita discimus, quam Heliodorus, Hebræi hortatu, schedam intempesta nocte discerpturus, ut magicis initiaretur, ac Dæmonis

(*b*) Tom. 2. SS. Sicul.

Dæmonis auxilium sibi adsciseeret, inscendit. Denique nigri Ætnæi lapidis sarcophagi ibidem reperti, nedum minusculę plebi, sed & Nobilibus sepeliendis aream cessisse arguunt.

Ad eamdem quoque septentrionalem plagam primo ab Urbe lapide, ubi hodie amplissima Suburbii area frequentes loculi, ac lateritii sarcophagi cum lucernis, & lacrymarum vasculis defossi certissimo argumento innuunt, Priscos eo loco pro sepultura usos. Occurrunt, & alibi in eadem suburbana regione, sed minoris notæ conditoria, ut ex vulgaribus vasculis eruo, ac lucernis ibidem repertis.

Ad æstivum porro Occasum post S. Dominici Cœnobium anno MDCCXXX. in diruti, ut videbatur, ædificii vestigium fossores inciderunt nigris quadratis lapidibus compactum; subinde frequentissima loculamenta, al'a aliis triplici veluti concameratione incubantia, compluraque ex illis tessellato ex vario marmore solo detexerunt: Gradus item lapidei, unde descensus in Cœmeterium patebat ad Septentrionem, atque hinc inde vascula, lucernæ, integri inscripti lapides, aliorumque fragmenta, quos suo loco dabimus, quin & ossium reliquiæ adhuc superstites inventæ. At temporum injuriâ, Civiumque oscitantiâ, qui alio certè ævo in eadem rudera incurrentes omnia sus deque vastarunt, dirutos fornices, Græca, ac Latina monumenta in frustra minutissima redacta dolumus. Hinc ab agri domino Ignatio Rizzaro, eductis, quæ vetustatis studiosis usui esse poterant, in piscinæ formam molis vestigia sunt concinnata.

Ad Orientem prope Carmelitarum Excalceatorum Cœnobium, ac intra muros proximi

propu-

propugnaculi conditoria non pauca multis ab hinc annis inventa, locum ibi fuisse sepulchri civibus communem arguunt; idque defossa ex nigro Ætnæo lapide Arca in vicinam Antonii Albari Paternionii ædem translata confirmat. Proxima subsequitur area, ubi nunc S. Catharinæ Senensis Ordinis Prædicatorum domus, ac S. Ursulæ Sodalitium; quam condendis Civium exuviis destinatam evincunt varii loculi cum Inscriptionibus cum Græcis, tum Latinis passim inventis; vasa cineraria, lacrymarum calices, atque id genus alia, dum moliendis ejusdem Cœnobii, ac Templi fundamentis, humum nuper defoderent, detecta. In aliquot enim sarcophagos, & plumbeas arculas, urnasque fictiles, cum epigraphe fossores incidere, quum Septentrionalem, Orientalemque prospectum S. Agathæ Moniales construerent. Arculâ apertâ, ossibus semjustis plenam illam invenerunt, quæ hac illac ab imperitis sunt dispersa, & arca in usus præposteros conflata. In Atrio demum Episcopalis Palatii, proximisque ædibus, elapso anno, Urnæ fictiles, cum ossibus lucernæ, vasa lacrymarium, Inscriptionesque sepulchrales occurrerunt. Frequentiores in atrio domus Theatinorum, quæ intra pomerium sita Orientem quoque respicit Solem, loculi nuper detecti. Qui sanè locus Caroli V. Cæsaris ævo mœnibus conclusus, priscis temporibus civium sepulturæ addictus creditur. Alia ad eamdem plagam prope maris littus sæpissimè occurrunt rudera, quę sepulchra veterum dubio procul referunt, cujusmodi unum ætate sua Petrus Carrera (a) celebrat, in quo prægrandis staturæ viri calvariam invenit.

(a) Lib. 1. cap. 48

Quo

Quo singillatim loco Occidentalis denique regio sepulchra habuerit decernere vix datum, quum tota nigris lapidibus obruatur. Sed prope agrum Cibalis, ac in viciniis, novissimeque non longè etiam à veteri Cereris Templo innumerã prope hujusmodi loculorum multitudinem terræ cultores, fossoresque inveniunt cum lucernis, vasculisque lacrymarum, sed impolitis, quæ plebi, aut suburbanis incolis sepeliendis locum addictum innuunt. Ubi amplissima, ac regia via ad hybernum occasum in Vallem Neti ducit, primo ab Urbe lapide, ex nimio imbre tabulæ fictiles, ac lateritia conditoria apparuerunt. Hanc esse viam Syracusanam nullus negabit; secus quam suorum corpora juxta morem Catanenses exposuisse ex hisce recenter detectis monumentis colligimus.

XIV. RUDERA.

Mei hìc consilii non est minima quæque ædificiorum vestigia in medium proferre, quæ passim, dum nova Cives moliuntur, post terræmotus ruinas occurrunt; nec vacat priscæ ætatis fragmenta minutissima, quę congerit Carrera, *(a)* & quorum pars magna periit, expromere. Celebriora innuam, unde Urbis nostræ magnificentia satis elucescat.

[a] Lib. 1. cap. 51 & 55.

In vico *Cursus* olim Bolani tempore, qui Sæculo XVI. vixit, *Parietum effatu dignorum*, ut ipse scribit, *aquilonares partes extabant, quæ nonnisi celeberrima palatia referre poterant.* Nec absimiles australes erant antiquissimo Aquæductui respondentes, adeout ibi Romanorum Præsidium ædes sitas fuisse non inani conjectura promeret. Quamvis paullo superius hanc de Pręsidis palatio Bolani censionem, non immeritò dispunxerim. Circa ejusdem Sæculi medium pro-

ximam

ximam prætacto *Curfus* vico regionem, à *Cypriana* appellatam, novum S. Nicolai Benedictinum Cœnobium infignem reddidit, cujus quum fundamenta ponerentur, detecta ingentia pene rudera à majoribus accepimus, quod ipfum eveniffe, dum elegantiffimum è Liguro marmore Periftylium Monachi extruerent, teftatur Groffus in Annalibus. Refert porro Carrera (*a*) fua ętate in ejufdem Monafterii area columnarum fragmenta, folum teffellatum, atque id genus alia fofforibus occurriffe, ut merito Veneris ibi templum ftetiffe, conjectare cum Eruditis minimè dubitaverit; cujus opinioni de profanis Gentilium delubris differens cap. I. calculum adjeci. Noftris demum diebus, quum ex ingenti illo terręmotu de Anno MDCXCIII. alibi defcripto vaftatis omnibus, nova Ecclefia, ac novę Monachorum ædes magnificentius reftituerentur, adeo frequenter folidos parietes tabulis etiam marmoreis conveftitos, operis teffellati pavimenta, columnas lateritias, Balneas, Aquęductus, ac fimilia antiquę ætatis monumenta, ruderaque confpeximus, ut fingulis recenfendis vix pagina fufficeret.

[*a*] In Append. fol. 504.

In Area contra S. Joannis propugnaculum, fecus portam olim à *Confolatione*, nunc S. *Agathæ de Xaris* appellatam, intra pomerium, nuper fodi cœptum, atque inter varias Numidici lapidis diffractas columnas, marmoreum ftratum, Corinthii operis epiftylia, & coronidis etiam Corinthii fragmentum ageftis cęmentorum ruinis immixta occurrerunt; præ cęteris verò cippus è Pario lapide figlis notatus, quem infra dabimus, Colúmnęque è fubnigro marmore fruftrum cum epigraphe P E C V. ac tabula demum dimidii a-

naglyphi,

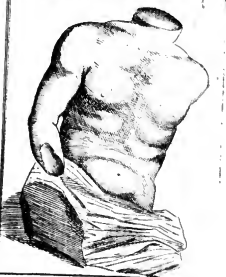
TAB. 2. TOM. III

BACCHI EFFIGIES IN S. NICOLAI MVSEO FOL. 89.

HERCVLES PENES [illegible] FOL. 34.

STATVÆ FRVSTVM IN SENATORIO PALATIO FOL. 89.

Digitized by Google

naglyphi, ut ajunt, in qua Dionyfii, feu Bacchi effigies elegantiffimè infculpta, cujus ectypon dabimus, inventa, quæ in Mufæum S. Nicolai de Arena funt illata. Illinc non longè ante Ecclefiam S. Mariæ de Confolatione extans pavimentum lapillis diftinctum etiam confpicitur, ut liceat, hanc Urbis partem hodie minoris populi non infrequentem, nobilibus olim ædificiis inftructam conjectare.

Cœnobio S. Auguftini fubftructos longo ordine fornices (Cryptas appellat vulgus) alios aliis incumbentes videmus, qui eamdem præfeferunt vetuftatem, ac proxima Theatrorum ædificia; ad quem verò ufum fuerint olim conftructi, prodit nemo. Per fubterraneos cuneos ex his ad Amphitheatri cryptas ante Annum MDCXCIII. viam fuiffe tradunt, quod publicis fanè minifteriis ædes addictas arguit. Jamvero, quum quarto ab hinc anno ingentis fimulacri fragmentum altero brachio, ac capite, cruribufque imminutum, fingularis tamen artificii ex albo marmore foſſoribus eodem in loco occurrerit, non inani etiam conjectura eruimus, proximæ molis rudera ad Curię, aut Magiftratus palatium pertinere. Habes Statuę fruftrum, quod in publica Senatus æde non fine voluptate antiquitatis ftudiofi demirantur, infra cum alis.

Celeberrimę quoque domus rudera illa procul dubio credimus, quę contra S. Juliani Templum juxta Societatis Jefu Collegium exurgunt, nigris quadratis lapidibus contecta, quorum pars, quum nova fterneretur via, fola æquata; reliqua verò, quæ hodie fuperfunt, intra ejufdem Collegii clauftra, fornices fcilicet plaftico opere, ac picturis ornati, balnea, aquęductus, tabulifque

 mar-

marmoreis ſtrata pavimenta, atque id genus alia, brevi, quod Periſtylio, ac ſtudiorum aulis minus apta videantur, diruenda. Sed quid hęc? Orionis Siciliç Regis antiquiſſimi ibi ſtetiſſe ædes opinatur Carrera (a) ex lęvi fundamento; ex eminentiori ſcilicet ſitu, ac jucundiori, ex ędificii amplitudine, columnarum fragmentis, atque ex hac epigraphe marmori olim inſculpta latinis characteribus, ſed perditę omnino intelligentię: *Eten Etenſec Etilion*, quę ſummę vetuſtatis prębet judicium; ex maligni denique Genii in Energumena muliere voce; quę ſanè omnia, ut Orionis, ita alterius viri principis priſcę ætatis domum eo in loco fuiſſe etiam concludunt.

(a) Lib. 1. cap. 1. num. 9.

Extra Urbem ad æſtivum occaſum alia vetuſtatis monumenta occurrunt, quorum aliquot Saracenorum tempora vix excedunt, eorumque delubra, vulgo *Moſchee*, paſſim creduntur. Ex his in ſuburbana Clericorum Regularium villa, ædibus ſubſtructum extat unum, aliud intra Eccleſiam Eremitarum Sancti Hieronymi, unde loco nomen *la Mecca*. Duo alia in hortis Fratrum Minorum, quos Reformatos appellant, atque hęc extantibus fornicibus pene integra. In eadem quoque regione tertio ab Urbe lapide (*Porcariam* vulgus dicit) alia ejuſmodi ędificiorum rudera ſpectantur, ſed in quem uſum ceſſerint, ignoramus.

CAP. III.

CAPUT III.

ÆDES VERO DEO SACRÆ.

PRimum, quod Chriſtiano ritu Catanæ initiatum eſt Templum, antiquiſſimum *S. Mariæ de Rotunda* fuiſſe tradunt; ab ipſo enim Apoſtolorum Principe Petro, quum Catana, Romam profecturus, iter ageret, eliminata ſuperſtitione, Virgini Deiparæ dicatum dicitur. Traditionem hanc Libri tertii initio firmavi, ac præſentis libri cap. I. num. X. Templum deſcripſi, quod Diis omnibus ſacrum ſub titulo Pantheon Ethnici profano cultu venerabantur. Igitur de aliis, quorum extat memoria, aut veſtigia ſuperſunt, ordinatim hìc dicendum.

S. Mariæ de Rotunda, ſeu Pantheon.

I. TEMPLA, ÆDESQVE SACRÆ ANTE SARACENOS.

Extra Steſichori portam, Acis hodiè appellant, *S. Mariæ de Bethlehem Eccleſia* Siculis Scriptoribus memoratur; Ab Everio Catanenſium Pontifice, qui circa Sæculi tertii medium ſedit, conſtructam, ſacriſque cæremoniis conſecratam Pirrus, & Groſſus dicunt; ſed nimia vetuſtate collapſam Sæculo XVI. Fabii Paternionii Catanenſis Patricii pietas reſtituit, annuo cenſu ad ſacra ibi celebranda dotàvit, fratribuſque Carmelitis attribuit; firmante hæc omnia Catanenſi Epiſcopo Aloyſio Caracciolo XI. Kal. Julias MDXXXI. Ejuſdem hodie veſtigium extat nullum; Groſſus enim in Privatorum ædem ſuo ævo mutatam fatetur; Sæculo verò elapſo, quum bellum à Gallis ingrueret, ut laxior area ſterneretur, plures in eo loco domos ſolò æquatas ſcimus; hinc celebris hujus Templi memoria prorſus interiit.

Eccleſia S. Mariæ de Bethlehem.

Superstructam *Beatæ Agathæ sepulchro Ecclesiam* ab eodem Everio Catanensi Pontifice Grossus tradit in suo Diario, ad quam Virgo Sanctissima Syracusana Lucia cum Matre, ut ejusdem Martyris sacrum corpus veneraretur, Sęculi IV. initio venit, in eaque voti campos effecta Matri sanitatem impetravit. Sed quænam hæc? Præ foribus Templi Carmelitarum antiquissimi extant fornices humo obruti, quos inter sacræ cujusdam ædis supersunt vestigia, ut accepi, parietesque antiquo more depictos è Civibus complures olim se vidisse testantur. Intra Cœnobii claustra vetustissimum etiam, integrumque spectatur templum, quod S. Leonis titulo appellant, de quo inferius dicendum; hinc anceps sum animi, certique aliquid proferre non ausim. Id omnino inconcussum: Ibidem loci diu perstitisse lapideum sarcophagum, ubi post consummatum agonem corpus dulcissimę Civis, ac Martyris à piis fidelibus fuit repositum, unde & Pagani tulerunt velum contra ignem, quò denique, ut innui, Beata Lucia die Nonarum Februarii ad Natalis ejusdem Agathæ festum cum aliis celebrandum convenit. Quotannis idcirco in hujus rei memoriam sacræ Virginis exuviæ triumphali pompa pridie Nonas ejusdem mensis eò deferuntur.

Eccles. Sepulchri s. Agathę

Jamvero de Templo adhuc integro, *S. Leonis Catanensis Pontificis* nomine insignito, quod Carmelitarum Cœnobio conclusum hodie videmus, complura etiam, quæ dubium facessunt, examinanda occurrunt. Alii enim ab eodem sancto Episcopo excitatum perhibent, illudque esse autumantur, in quod sæpe, ut populorum sese tumultibus præriperet, Leo secedebat; Sed locus hic solitarius esse oportuit; Unde deducta à ve-

Eccl. s. Leon. Episc. & s. Luciæ V. Mart.

teribus

teribus traditione alibi diximus: Sub Ætna monte, ubi olim S. Leonis de Pannachio Ædes extructa, ac Cœnobitis Benedictinis tradita, religiosum Sancti Pontificis secessum fuisse. Nonnulli cum ea Ecclesia confundunt, præ cujus foribus Heliodorum Magum à Beato Pontifice combustum alibi demonstratum; sed falluntur; in media enim Urbe, ac Deiparæ Virgini dicatum id templum erat, ut dicemus. Sunt denique, qui cum Cajetano (a) sacram hanc Ædem à Leone in S. *Luciæ* honorem constitutam dicunt, prope quam Monasterium construxit, ubi complures discipulos instituit, ultimumque Spiritum Deo tradidit. Meminit Templi hujus S. Joseph Hymnographus: *Sancti Spiritus Templum Corpus tuum extitit Pater. Et nunc quidem in Divino Templo, quod in Luciæ Martyris gloriam, honoremque erexisti, positum jacet.* Gallicanum verò Breviarium de Leonis Sepultura loquens: *Sepultus est* {inquit} *in Monasterio suo non procul à Civitatis muris*. Hinc merito Cajetanus *Oratorio, Temploque S. Lucię*, ait, *Monasterium adjunctum crediderim, in quo suis cum Monachis Domino inserviret*. Et post pauca: *Catanæ extra Urbem ad Septentrionem juxta Cœnobium S. Mariæ Annunciatæ Ordinis Carmelitarum Ecclesia est S. Lucię, quam D. Leonis extitisse conjicio; quamquam non eadem, quę vetus, sed diruta illa, & instaurata. Porro hæc divę Lucię Ecclesia extra Urbem, neque à muris Catanæ, neque à mare procul, quod de Oratorio à S. Leone condito membranę Syracusanę testantur. Monasterii vero, quod Oratorio proximum fuit, vestigia adhuc manent intra claustra Cœnobii S. Mariæ Annunciatæ, & ruinę veteres ostenduntur, in quibus nostri majores*

(a) Tom. 2. SS. Siculor.

S. Luc. V.M.

Superstructam *Beatæ Agathæ sepulchro Ecclesiam* ab eodem Everio Catanensi Pontifice Grossus tradit in suo Diario, ad quam Virgo Sanctissima Syracusana Lucia cum Matre, ut ejusdem Martyris sacrum corpus veneraretur, Sæculi IV. initio venit, in eaque voti campos effecta Matri sanitatem impetravit. Sed quænam hæc? Præ foribus Templi Carmelitarum antiquissimi extant fornices humo obruti, quos inter sacræ cujusdam ædis supersunt vestigia, ut accepi, parietesque antiquo more depictos è Civibus complures olim se vidisse testantur. Intra Cœnobii claustra vetustissimum etiam, integrumque spectatur templum, quod S. Leonis titulo appellant, de quo inferius dicendum; hinc anceps sum animi, certique aliquid proferre non ausim. Id omnino inconcussum: Ibidem loci diu perstitisse lapideum sarcophagum, ubi post consummatum agonem corpus dulcissimæ Civis, ac Martyris à piis fidelibus fuit repositum, unde & Pagani tulerunt velum contra ignem, quò denique, ut innui, Beata Lucia die Nonarum Februarii ad Natalis ejusdem Agathæ festum cum aliis celebrandum convenit. Quotannis id circo in hujus rei memoriam sacræ Virginis exuviæ triumphali pompa pridie Nonas ejusdem mensis eò deferuntur.

Eccles. Sepulchri s. Agathæ

Jamvero de Templo adhuc integro, *S. Leonis Catanensis Pontificis* nomine insignito, quod Carmelitarum Cœnobio conclusum hodie videmus, complura etiam, quæ dubium facessunt, examinanda occurrunt. Alii enim ab eodem sancto Episcopo excitatum perhibent, illudque esse autumantur, in quod sæpe, ut populorum sese tumultibus præriperet, Leo secedebat; Sed locus hic solitarius esse oportuit; Unde deducta à veteribus

Eccl. s. Leon. Episc. & s. Luciæ V. Mart.

teribus traditione alibi diximus: Sub Ætna monte, ubi olim S. Leonis de Pannachio Ædes extructa, ac Cœnobitis Benedictinis tradita, religiosum Sancti Pontificis secessum fuisse. Nonnulli cum ea Ecclesia confundunt, præ cujus foribus Heliodorum Magum à Beato Pontifice combustum alibi demonstratum; sed falluntur; in media enim Urbe, ac Deiparæ Virgini dicatum id templum erat, ut dicemus. Sunt denique, qui cum Cajetano (a) sacram hanc Ædem à Leone *in S. Luciæ* honorem constitutam dicunt, prope quam Monasterium construxit, ubi complures discipulos instituit, ultimumque Spiritum Deo tradidit. Meminit Templi hujus S. Joseph Hymnographus: *Sancti Spiritus Templum Corpus tuum extitit Pater. Et nunc quidem in Divino Templo, quod in Luciæ Martyris gloriam, honoremque erexisti, positum jacet.* Gallicanum verò Breviarium de Leonis Sepultura loquens: *Sepultus est* (inquit) *in Monasterio suo non procul à Civitatis muris*. Hinc merito Cajetanus *Oratorio, Temploque S. Lucię*, ait, *Monasterium adjunctum crediderim, in quo suis cum Monachis Domino inserviret*. Et post pauca: *Catanæ extra Urbem ad Septentrionem juxta Cœnobium S. Mariæ Annunciatæ Ordinis Carmelitarum Ecclesia est S. Lucię, quam D. Leonis extitisse conjicio; quamquam non eadem, quę vetus, sed diruta illa, & instaurata. Porro hæc divę* Lucię Ecclesia *extra Urbem, neque à muris Catanæ, neque à mare procul, quod de Oratorio à S.* Leone *condito membranę Syracusanę testantur. Monasterii verò, quod Oratorio proximum fuit, vestigia adhuc manent intra claustra Cœnobii S. Mariæ Annunciatæ, & ruinę veteres ostenduntur, in quibus nostri majores*

(a) Tom. 2. SS. Sicular.

S. Luc. V. M.

res Ecclesiam D: Leoni dicatam ædificarunt. Subdit denique: *Catanæ extra Urbem ad Septentrionem Ecclesia est D: Luciç, quam supra memoravi, & in ea sepulchrum ostenditur, in quo tradunt Catinenses Corpora SS. VV. & MM. Agathæ, & Luciæ, & S. Leonis Episcopi ab Exarcho Maniace, donec Constantinopolim iter instrueret, fuisse deposita. Quorum trium depictæ imagines supra sepulchrum visuntur in pariete, qui ad Septentrionem obversus est.*

Post Terræmotum circa elapsi Sęculi finem Ecclesia hæc, quum loci angustia fratres premerentur, in Triclinii usum cessit, ac in australi pariete, ubi fenestellæ, seu potius rimæ habebantur quinque, laxior fenestra, ut ædes majorem exciperet lumen, aperta est. Lata etiam porta ab Aquilone recentior, à latere enim dextero angustioris supersunt vestigia, quæ aditum præbebat. Interior porro area palmos fermè XXVIII. in latum, ac longum protenditur, fornix verò palmis XXII. elevatur. Externi parietes nigris quadratis lapidibus convestiuntur, ornatusque eorum omnimodam præsefert vetustatem, adeout Patrum nostrorum opus nedum credi possit, ut Cajetanus censet, sed ævum quoque Saracenorum præcessisse.

Vetus S. Agathæ Eccl.

Post debellatam Idololatriam, quum piissimi Constantini edicto fidelibus publicè extruendi Ecclesias data fuisset Facultas, nil antiquius habuere Catanenses, quam Amantissimç Civis *Agathæ Martyrii loca* debito prosequi honore, ac superstructis molibus, ut ea ferebant tempora, piisque ritibus venerari. Hinc in principem totius Urbis Ecclesiam, atque, ut ajunt, Cathedralem illç creverunt, perennisque memoria illu-

strис

ſtris victoriȩ de Tyranno ab invictiſſima Virgine reportatȩ in ævum permanſit. Cujuſmodi artificii Templum hoc fuerit, prodit nemo. Exactis autem Saracenis, Prioratus ibidem Ordinis S. Benedicti fuit inſtitutus, cum decenti Eccleſia, prope quam, ȩdes ſacra *S. Beryllo Catanenſium primo Pontifici* dicata. In illam lapideum S. Agathȩ ſepulchrum veteres intulere; in hac verò lignea arca, ubi ejuſdem Sanctiſſimȩ Martyris lipſana aliquando jacuerunt poſt translationem, videbatur. De quibus infra, quum de Eccleſiis poſt Saracenos expulſos dicemus.

S. Agathæ Carcer.

S. Agathæ Carcer, an intra veterem Cathedralem Eccleſiam concluſus, an extra illam diſtincta æde ſuperſtructâ, olim fuerit, incertum; ſed inter vetuſtiſſima ſane, ac celebriora Catanȩ monumenta recenſendus, non ignobili hodie Templo decoratur, ac Laicorum ſodalitio inſtruitur, qui ejuſdem cultui, ac venerationi ſumma contentione, eximiaque pietate incumbunt. Carceri nunc aditum à meridie præbet vetus è nigro lapide porta quatuor circiter palmos lata, alta verò octo; ſed introentibus ad levam antiquior occurrit, in qua pro limine lapideæ tabulȩ erant, iiſque pedum veſtigia, ſignumque, ubi pes dulciſſimæ Civis hæſit, impreſſa videntur. Tabulæ majoris venerationis ergò in Eccleſia ejuſdem Carceris decentius locatæ, ſub limine verò vetus extat diſticon marmori inſculptum:

Hic fixit ruitura pedes impulſa furore,
Carnificis rapido, carceris antra petens.

Carcer porro à Meridie ad Aquilonem protenditur palmis XIII, ab ortu ad occaſum palmis X; totidemque ferme habet altitudinis integer fornix; eſt quippe pavimentum tabulis ſtratum. In

Erga-

Ergastuli centro Ara, sub qua Spiritum Deo reddidit, ex albo marmore elaborata cum epigraphe: *Fratres de Franchis obtulerunt ex voto anno* MDC. ac Signum elegantissimum Martyris à Valeriano de Franchis Neapoli Catanam advectum subrigitur; Sub altari verò aliud simulacrum Virginem, demortuam referens videtur. Post Carcerem fornix noviter extructus, dum Urbis propugnaculum Caroli V. Cæsaris ævo statueretur, ac fenestra, ut ab Aquilone locus lumen exciperet; Sub fenestra verò hæc marmori inscripta leguntur.

Hinc de foris tetro huic Carceri dabat tunc lumen Arctos, quum Ortam Catanæ Agatham semjustam trusit Tyrannus, sauciam sanavit Apostolus, ac orantem, diem dum ipsa clausit extremum, abstulit Empireum. *Ab intus hinc superum dat nunc illa lumen pro te cœlestem in hanc reversam aulam descendens felix. Ales ab astris. Locum Viator honora.*

Est hodie locus in summa civium veneratione, primaque cujusque mensis feria IV. magna Senatus, populique frequentia Civis, ac Patronæ dulcissimæ ibidem memoria celebratur.

S. Euplii Carcer.

Non longè *S. Euplii Diaconi, & Martyris Catanensis Ergastulum* extat, quod olim in ima Amphitheatri cavea erat. Ingressum habet hodie ab Aquilone sub templo S. Antonio Abbati, eidemque Sancto Martyri dicato; Patet à Septentrione ad Meridiem palmos XXXIII, ab Ortu ad Occasum XIX. fornix verò ad XIV. subrigitur; Scalas olim habebat obscuras, sed dum novæ molirentur anno MDCXXXVIII. in veteres inciderunt, ut docet Inscriptio.

Dum Scalæ ad venerandum S. Euplii Martyris Catanensis Carcerem curantur novæ; Ecce

ad cultum

ad cultum ejus ampliorem hæ reperiuntur antiquæ Anno ſalutis MDCXXXVIII.

Porta ad Septentrionem è nigro Ætnæo lapide palmos duos, ac ſemis lata, ſeptem circiter alta, incompta eſt, ac vetuſtatem ſapit, prope quam puteus aquis abundans à S. Euplio appellatus; Verùm aqua hæc neutiquam illa S. Martyris precibus repente enata, ut docent Acta; extat enim in centro Carceris foſſula, unde prodigioſa illa aqua, ad ejuſdem ſitim explendam exiliit. Hauriunt nihilominus è puteo, morbiſque curandis cum ſanitatis fiducia adhibent. Rima ab Oriente lumen præbet, prope quam columella in ædicula opere Corinthio, (Æris Corinthii ſcribit Thomas de Angelo) cui ſimulacrum fama eſt inſediſſe profanum, quod Euplius precibus ſubvertit ſuis. Hanc olim in foro conſtitutam tradit Cajetanus in Animad: ad Vitam S. Euplii, ſed in eumdem Carcerem ſæculo XVII. translatam docebat Inſcriptio, quæ inter Terræmotus ruinas periit.

Hæc ipſiſſima columna, unde S. Martyr Euplius per preces execratum Idolum membratim deturbavit. E Senatorio Prytaneo in illius Carcerem translata captiva mancipatur, gaudenſque fert Victoris tropheum. Ideo Chriſti Cruci, & Evangelio, per quæ ille glorioſè triumphavit anno CCCIII. *perpetuò caput libenter ſubſternit. Hic erecta Anno* MDCXXXIX.

Columellæ ſuperſtat Evangelii liber verba referens à S. Martyre ante Tyrannum prolata: *Beati, qui perſecutionem patiuntur propter Juſtitiam*. Eſt autem illa ex pario marmore affabre elaborata, palmoſque fere quatuor altitudinis habet. Meridionalem denique parietem Altare oc-

cupat, ac vetus tabula Euplium è columna Idolum deturbantem referens.

SS. LX. Mart. Ecclesia.

Templi SS. *Quadraginta Martyrum* in S. Leonis vita, Græco Encomiaste authore apud Cajetanum, mentio habetur, fundatumque dicitur, ubi olim Cereris celebre fanum exurgebat, quod idem S. Leo suis precibus in frustra redactum ingenti prodigio prostravit. Tradunt S. Spiritus Ædem, quæ hodie jacet, templi hujus SS. Martyrum ruinis superstructam cum proximo Fratrum Minorum Cœnobio fuisse. Hoc autem, ingruente Gallorum bello, exacto sæculo dirutum, in colle, ubi hodie suburbana Joannis Baptistę Paternionii villa, perstitisse scimus, distatque locus passibus circiter LX. à templo Cereris.

Beatæ Virg. Templ. in Urbe media.

Deiparæ Virginis in Urbe media Basilicam præ aliis celebriorem produnt ejusdem S. Leonis Acta. In ea, quum sacris solemni pompa S. Pontifex operaretur, ingensque populi frequentia adesset, adfuit, & Magus Heliodorus, præstigiisque suis fidelium mentes à Divinis mysteriis avertere conabatur. Quibus confectis, Leo ignem ante Ecclesię fores excitari jussit, inque rogum sese, ac Magum Orario arreptum injecit, nec pedem inde retraxit, donec consumpto illo, illæsus ipse ingenti prodigio exiret.

S. Alphii, ac Fratr. Ecclesi, quę & S. Cathaldi etiam dicitur.

Antiquissimus fornix Ecclesiæ Clericorum Minorum sub titulo Conceptionis hodie adhærens, ac *SS. Martyribus Alphio, Philadelpho, & Cirino* dicatus, olim verò sub Ecclesia S. Barbarę V. M. S. Cathaldi Episc: & Mar. titulo insignitus inter sacra monumenta meritò enumeratur, in quo & lapis extat ejusdem S. Cathaldi Tarentini Episcopi nomen referens; hinc VI. Idus Maii sollemnis supplicatio, è Principe Templo,

plo, cum S. Pontificis capite instruitur, atque ad hanc procedit Ecclesiam. Vulgus SS. Fratrum ergastulum fornicem hunc appellat ex veteri traditione; sed alibi illos à militibus conclusos, quum Catanâ iter agerent, Tertulli Præsidis jussu, ac Leontinos ducerentur, diximus, in antiqua scilicet Cereris Saturnia, ubi hodie Arx Ursina consurgit.

S. Georgii Sacra Ædes

S. Georgii Ecclesia antiquissima etiam memoratur, supra Thermas extructa, ubi hodie Princeps Basilica inædificata. Extabat ædicula eidem Sancto Martyri sacra, ubi nunc ejusdem Basilicæ Sacrarium, sed recentioris ætatis opus ea erat; Hinc majorum traditio ad nos usque ducta sumpsit exordium, maximum Templum S. Georgii nomini olim fuisse dicatum, quod innuere videbatur nobile Tethrasticon in ejusdem S. Georgii Sacello inscriptum.

Aligerum comitate choris Georgi inclite Cœli,
Quam juvat æthereas incoluisse domos.
Si tibi fortè datur terrarum visere sedes,
Non pigeat quandoque hanc habitare,Tua est.

Sunt qui Georgium Maniacem Ecclesiæ hujus authorem credunt; Cæterum Rogerium Comitem sub S. Agathæ titulo Cathedralem statuisse Basilicam alibi ostendi ad annum MXCIII.

S. Mariæ de Grutta.

Crypta, in quam fideles conveniebant Persecutionis tempore, illa creditur, quæ titulo *S. Mariæ* hodie insignitur, ac vulgo *de Grutta* appellatur. Sub ingenti enim Aetneorum rupium mole paries extat cum Deiparę Virginis devotissima Imagine penicillo exarata, traduntque à priscis Christianis hanc fuisse effictam. Tractu temporis, aggesta humo ab ingenti aquarum vi inibi hyeme stagnantium, locus delicuit; Verùm

piæ mulieri Intemerata Mater per somnium suggessit, ut suam Iconem sub immensa saxorum mole delitescentem seriò quæreret, locumque designavit. Jussis illa obtemperans, ut foderetur curavit, sacramque Imaginem invenit. Subinde piorum fidelium eleemosynis Cryptæ inædificata decens Ecclesia fuit, diuque ibidem Beatissima Virgo culta, ac honorata. Novissimè, quum signis, prodigiisque religiosa Imago clarescceret, summa contentione, ac devotis obsequiis locus frequentari cœpit, singulisque Sabati diebus magnus ibidem fidelium concursus Deiparam Virginem summa pietate veneratur, & colit.

S. Joannis Hospitalis.

S: *Joannis Hospitalis* Ecclesia etiam memoratur, ab Stephano Syracusano Antistite circa annum DXXXII. excitata. *Catanæ id esse*, ait Pirrus, *Templum, quod ad nostra usque tempora maximam redolens antiquitatem, durat, & commenda est militaris Ordinis S. Joannis Jerosolymitani, de Flore nuncupatum*. Perstat etiamnum hodie; sed recentioris ævi opus esse videtur; nec Pirro facile assentior, quin sextodecimo circiter Sæculo constructum censeo.

S. Stephani Protomar.

S. *Stephani Proto-Martyris* Templum, ubi hodie Sanctimonialium Cœnobium sub S. Benedicti titulo exurgit, stetisse vetus Inscriptio, ac rudera olim detecta manifestissimè ostendunt. En illa è Græco in Latinum translata ædis authorem, ac tempora designans.

Ædificatum est hoc venerabile, atque divinum Templum primi Lectoris, Martyrisque Protodiaconi Stephani à piissimo Sacerdote Archadio mensis Julii prima Anno 679.

II. PRIN-

II. PRINCEPS S. AGATHÆ TEMPLUM POST SARACENOS.

Major Catanensis Basilica Rogerio Comite authore ad XCIII. elapsi Sæculi annum perstitit; ex terræmotu enim altero, qui anno MCLXIX. accidit, sola gremii concameratio collapsa est, cujus casu ingens multitudo periit; sed ex nova enunciati Sæculi concussione solę absidę, major scilicet, & minores hinc inde, ac duo sacella alterum Christo Domino in Cruce pendenti, alterum Deiparæ Virgini dicatum, externique parietes, totius ędificii ruinis superfuere. Reliquam Templi molem, quam ætate nostra demiramur, ingenti profuso ære, Andreas Riggius Catanensis Pontifex ad fastigium usque, quinque ab hinc lustris erigendam curavit. Est autem interior ejus structura ex albo Syracusano lapide opere Corinthio elaborata, easdemque omnino dimensiones servat, quas vetus habebat à Grosso in suo Decacordo exactissimè descriptas. Tholus autem tabulis plumbeis contectus palmis CL. totiusq; Basilicæ testudo palmis C. circiter elevatur.

Fund. Templi majoris.

Interna Facies.

Prospectus ex albo Liguro, & rubro Tauromenitano marmore, ac Catanensi lapide, qui artis industria perpolitus nigrum imitatur marmor, columnis sex majoribus, ac minoribus octo Aegyptii lapidis, *Granito* vulgariter appellati, instruitur, cujus tamen hodie nonnisi Stylobatæ, ac Porta major Petri Galletti Catanensis etiam Antistitis opera extant, quo curante brevi opus evectum speramus. Septentrionalis facies amplissimæ arcę respondens, albario opere, ac parastatis Syracusani lapidis ornatur, in qua vetusta illa inscriptio marmori insculpta, quam ad annum MXCIV. dedimus, ac porta elegantissima ex albo etiam marmore videntur.

Prospectus.

Sta-

Digitized by Google

Fontes, ac novissimæ Inscriptiones.

Statim porro post principem januam fontes Aquæ lustralis elegantissimi introeuntibus occurrunt, atque ab utroque latere duo hæc nuper apposita Epigrammata leguntur. *Divæ Agathæ Ædem Terræmotu dirutam, ea majestate, quam spectas, proprio ære à fundamentis erexit, & omnium stupore biennio explevit Ill: & Rev: D. Andreas Riggio Episcopus Catanensis, & Patriarcha Constantinopolitanus. Hæc posteritati exposuit Rev: Capitulum Anno salutis* MDCCXXV.

Nono Januarii MDCLXXXXIII. *Terræmotus ingens Catanam concussit, totam undecimo ejusdem evertit, sexdecim Civium millia occidit, incolumes fugavit, exteros vocavit ad furta. Hæc moneãt, ut in primo Terræmotu in campis sedem deligant, Urbem custodiant. Anno salutis* MDCCXXV.

Odeum

Odeum, quod Vulgus Tribunam appellat, eadem omnino ornamenta servat ab laudato Grosso descripta, quæ hic rursus exprimere non vacat. E tholi centro insigne ex argento Candelabrum pendet, quod ære suo Petrus Gravina Ecclesiæ Prior instituit.

Naves à latere

Meridionalis Ala, sic vocant, Absidem Divæ Agathæ sacram respiciens, post januam fontem habet Baptismalem, è vario marmore conspicuum. Subinde Sacella S. Febroniæ V. M., S. Caroli Borromei, S. Antonii Patavini, S. Rosaliæ Virginis Panormitanæ, & Martyrii ejusdem S. Agathæ spectantur, singula pulcherrimis tabulis, atque coronis anaglypticè elaboratis, aureisque bracteis ad elegantiam contectis, laudati Pontificis Galletti munificentia, nuper instructa. In Abside porro, altare variis ex marmore ornamentis novissimè concinnatum, ac lapidea Sarchophaga Camilli Astallii Cardinalis, & Andreæ

Riggii.

Rigii Pontificum Catanensium elegantissima videntur. In ædicula autem, ubi S. Agathæ lipsana conduntur, argenteæ valvæ laudati Petri Gravinæ opera institutæ. Lychnus è centro Absidis pendet argenteus ab Alburquequio Duce Siciliæ Præside Regis nomine oblatus post liberatam ab ingruenti incendio Urbem anno MDCLXIX., ut Inscriptio docet prope sepulchrum Ferdinandi Cunei, quam ad eumdem annum dedimus. In obversis denique Absidi parietibus pulcherrima à marmore Conditoria Michaelangeli Bonadies, & Petri Galletti Antistitum exurgunt, quæ suo loco descripsimus.

Jamvero in Ala aquilonari S. Georgii Mar., S. Francisci Paulensis, S. Cajetani, S. Antonii Abbatis, S. Joseph Deiparæ Sponsi, ac S. Berylli Primi Catanæ Episcopi sacella, quæ pari ornatu, ac meridionalia decorantur, extant. Contra Absidem verò alæ huic respondentem, ubi SS. Eucharistiæ custodia, Francisci Caraffæ sepulchrum è marmore conspicitur.

Sacrarium

Sacrarium subinde amplissimum succedit argenteis Vasis, Candelabris, Lipsanariis, Aulæis, sacrisque vestibus opere vario contextis ex ejusdem Petri Galletti, ac aliorum præcessorum Pontificum dono affluenter dives, in quo cujusque etiam Religiosæ Familiæ Patriarcharum icones, atque Ætnæi Incendii de anno MDCLXIX. graphica delineatio Michaelangeli Bonadies Episcopi cura conspiciuntur.

Reliquiæ

In Christi Domini è Cruce pendentis Sacello integrum S. Victorini Martyris corpus argentea theca inclusum, ab Albaro Cienfuegos S. R. E. Cardinali, & Catanensi Antistite Româ transmissum colitur, quod Clementis XI. Rom.

Pont.

Pont. donum fuisse perhibent, Cienfuego oblatum. Aliæ Sanctorum Reliquiæ insignes, pręter illas una cum Corpore S. Agathę asservatas, in opposita B. Marię Virginis Capella decentissimè custodiuntur. Quarum Catalogum Grossus exhibuit.

Tabularium

Ibi Canonicorum quoque & Ecclesię Tabularium antiquissimis chartis, ac membranis, cum Græcis, tum Latinis, Codicibusque manu exaratis instructum. Hos inter vetus Ecclesię Lectionarium, ac omnium Saracenorum Catanę degentium Catalogus, quos inter subditos Episcopi Comes Rogerius designavit, Gręcè, atque Arabicè conscriptus; Pontificia insuper, ac Regum, Principum, Dynastarumque autographa diplomata suis obsignata sigillis. Permultos alios in eodem Tabulario Codices Monachorum opera in membranis olim conscriptos asservatos scimus, quos posterorū oscitantiâ dispersos nunc dolemus. Antiqui Pœnitentialis meminit Lorinus in suo de Sac. Pœnitentię eximio opere è Catanensis Ecclesiæ Tabulario educti, ac in Bibliothecam Cardin. Estensis translati.

Organa

Organa demum, & ipsa Basilicæ majestati respondentia laudati sæpius, at numquam satis, Episcopi Galletti cura, atque impensis dimidii anaglyphi ornamentis auro convestitis conspicua post majorem Odei arcum, ac Ara Princeps ejusdem artificii spectantur; ut de insigni sedium Choralium magnificentia, singularique cælatura hìc taceam, quam noster Grossus diligentissimè expressit.

Altare majus, & Chorus.

Canonici

Ex Rogerii Comitis institutione Monachi olim Benedictini Ordinis Ecclesiæ inserviebant, ac diu, noctuque Divinis officiis incumbebant, è quorum

quorum cętu Pontifices quandoque assumebantur; quique in eorum electione suffragium ferebant. Sed Sæculo XVI. illis deficientibus, Pii V. Rom. Pontificis decreto Sæculares Presbyteri subrogati Templi munia obeunt. Ex his quatuor Prioris, Cantoris, Decani, & Thesaurarii dignitate, duodecim Canonicali munere funguntur. Archidiaconus verò ab Octavio Brancifortio postliminio restitutus Horis, ut ajunt, & Choro nonnisi festivis diebus interest, quamvis vocem habeat in Capitulo, atque insignibus decoretur. Hæc olim ex Pii V. decreto Almutium, Cappa, & Superpelliceum; deinde Rocchettum, & Muzzetta nigri coloris; sed violadeo utuntur hodie colore ab anno MDCL.

Beneficiati & Mãsionar.

Ultra Canonicos duodecim Beneficiati, ab eodem Pio Pontifice instituti, ac Mansionarii octo Innocentii Maximi Episcopi mandato, dum Ecclesiam lustraret, ordinati, quatuor demum Capellani, Magister Capellanus, ac minores alii Ministri sacris officiis, Missarum celebrationibus, Sacramentorumque administrationi intendunt. Horum omnium, ut & Canonicorum, & Dignitatum collatio ad Episcopum pleno jure in perpetuum spectat, qui Canonicis, Dignitatibus, & Beneficiatis aureos mille pro *distributionibus de mense* quotannis persolvit, congruamque Capellanis, & Mansionariis substentationem præbet.

Magister Capellanus.

Mensa Canonicorum

Canonicorum porro Præbendæ, seu Mensa, ut ajunt, ex variis Beneficiis de Jure Patronatus Laicorum olim, ad Episcopum devolutis, atque ex aliquot Prioratuum proventibus conflatur, ut Alexandri VI. diplomate fuerat sancitum, laudatusque Pius etiam firmavit. Dignitates verò ab Regia munificentia dotem expectant, habent-

que interim tenues proventus ex Beneficiis, ac Prioratibus adnexis.

Prioratus Adnexi.

Hos quidem Prioratus enumerat Pirrus in Not. Epis. Catan: libro III; Verùm diligentius expendit Grossus in Decacordo, suntque *S. Mariæ de Burgitabus* prope Gosisanum in Cephalædensi. Diœcesi ab Adelasia Rogerii nepte anno MCXXXIV. fundatus, ac Catanensi Ecclesię adjunctus, cujus juris ad annum MDLXXIII. perstitit, hodie verò ad Regem illius spectat collatio. Prioratus *S. Agathę in Urbe Messana* Rogerio Siciliæ Comite authore, Monachis è Catanensi Cœnobio, & S. Euphemiæ ultro citroque commigrantibus in hospitium attributus. S. Venerę inter Acim, & Maschalas. *S. Annæ*, in cujus finibus hodie Propugnaculum ejusdem nominis prope Acim; *S. Mariæ Annunciatæ Maschalarum* sive *de Milo*. *S. Agathæ Veteris Catanæ*, ubi antiqua Cathedralis Ecclesia, ac Fratrum Minorum hodie Cœnobium, à Martiali Episcopo anno MCCCLXVII. latifundiis, ac Privilegiis auctus. *S. Pauli* in Nemore; *S. Mariæ Aydonis*, quem Adelasia mox laudata erexit, ac Fridericus II. Rex bonis adauxit, atque immunitatibus anno MCCXI. donavit. *S. Gregorii de Platia* juris olim Cœnobii *S.* Mariæ de Licodia, Bartholomæi Farinati Monachi opera fundatus, aliusque omnino à *S.* Andreæ Prioratu. *S. Nicolai de Vizinio*, sive *Græcorum*, aliusque *S. Mariæ Madalenæ* ejusdem Opidi; Quorum hodie Ecclesiæ Laicis una, altera Fratribus Minoribus concessæ. *S. Leonis Assori* antiquissimæ institutionis. *S. Mariæ de Nova*, seu *de Mondcha* in Opido Ragusiæ à Gaufrido Rogerii Comitis filio MCVIII. institutus, auctusque à Silvestro Marsici Comite anno MCXL.

Alii Prioratus Suffraganei

Præter enunciatos alii quoque, qui suffraganei dicuntur, Prioratus Juris Ecclesiæ Catanensis recensentur: *S. Andreę de Milo* in Catanensi nemore ab Joanne Aragonio Athenarum Duce conditus, Cœnobio Novælucis mox adnexus, rursumque ab illis Monachis dimissus. *S. Georgii extra mœnia* à Friderico III. erectus, atque à Maria Regina illius filia, S. Mariæ de Licodia Monasterio aggregatus, cujus Ecclesiæ rudera, cum Baptismali fonte, ac Cęmeterio extant. *S. Jacobi de Nemore*, quem in Paræciam erectum testatur diploma Eugenii IV. à Grosso relatum. *S. Mariæ Adernionis* ab Adelasia Rogerii nepte institutus. *S. Mariæ de Fundrò*, in Abbatiam Casinensis Congregationis hodie evectus. *S. Mariæ de Cava* prope Opidulum Tricastaneum à Nicolao Caracciolo Catanensi Pontifice in Sæcularem redactus. *S. Mariæ de la Croza*. *S. Benedicti Castrijoannis*. *S. Mariæ Gratiarum Paternionis*, ac Prioratus *Officii S. Euplii*, *Cruciferarius* aliter vocatus. Quorum omnium nomina suo ordine in Catalogum digesta pridie Idus Februarii sollemni ritu coram Episcopo, & Canonicis recitantur, illorumque Præfectos veluti Catanensis Ecclesiæ suffraganeos Episcopus ipse, Capitulumve proclamat.

Catanensium Pontificum hìc Elenchum subtexere peropportunum duxi, quorum omnium gesta in Annalibus expendi; Tum Virorum Illustrium, qui in eadem Ecclesia floruere, indicem dabo.

Chronicus Epiſcoporum Elenchus

S.Beryllus Xpi An.	44
S. Everius	262
S. Serapion	304
S. Severinus	312
* *Domninus*	430
Fortunatus	515
N. à Pelagio I. electus	555
Elpidius	580
Leo I.	590
* *Juvinus*	602
* *Joannes*	645
* *Georgius*	678
Julianus	680
S. Jacobus	740
S. Sabinus	750
S. Leo II.	776
Theodorus	785
S. *S*everus	812
Euthymius	864
Antonius	880
* *Humbertus*	1040
Anſgerius	1088
Mauritius	1124
Ivenus	1144
Bernardus	1155
* *Guillelmus Bleſenſis*	1158
Joannes de Agello	1160
Robertus	1170
Leo III. Ravennas	1180
Rogerius Ocho	1194
Gualtherius de Palena	1207
* *Henricus de Palimberga*	1238
Otho Capicius	1284
Angelus Buccamatius	1272
* *Andreas*	1296
Gentilis	1296
Leonardus de Fliſco	1304
Angelus Saccanus	1331
Nicolaus de Grellis	1332
Gerardus Odonis	1342
Petrus N.	1349
Joannes de Luna	1355
Martialis	1357
Helias	1375
Simon de Puteo	1379
Petrus Serra	1399
Robertus	1400
Maurus Calì	1408
* *Tomas de Aſmari*	1411
Joannes de Podio	1418
Joannes de Piſcibus	1431
Joannes de Primis	1445
Arias de Avalos	1449
Guillelmus Bellomus	1450
Julianus de Rovere	1472
Franciſcus Campulus	1474
Joannes Gattus	1475
Bernardus Margarithi	1477

Al-

Alphonſus Carillus Alburnotius 1489
Franciſcus Garcia 1493
Joannes Deza 1496
Franciſcus Detz Pratſ. 1498
Didacus 1500
Jacobus Raimirez 1501
Gaſpar Pau 1514
Mattheus Schiner 1520
Pompejus Columna 1523
Marinus Caracciolus 1524
Scipio Caracciolus 1524
Aloyſius Caracciolus 1530
Nicolaus M. Caracciolus 1537
Antonius Faragonius 1569
Joannes Horozcus 1574
Vincentius Cutellus 1578
Joannes Corrionerus 1589
Joannes Dominicus Rebiba 1596
Joannes Ruiz 1606
Bonaventura Secuſius 1609
Joannes de Torres 1619
Jnnocentius Maximus 1624
Octavius Brancifortius 1638
* *Martinus de Leon* 1648
Marcus Antonius Guſſius 1650
Camillus Aſtallius 1661
Michael - Angelus Bonadies 1665
Franciſcus Antonius Caraffa 1687
Andreas Rigius 1692
* *Philippus Sidoti* 1619
Albarus Cienfuegos 1722
Alexander Burgos 1726
Raymundus Ruby 1727
Petrus Galletti 1729

Quorum nomina Aſteriſco notantur, aut incerti ſunt, aut tantū Electi, ut in Annalibus expendimus.

VIRORUM ILLUSTRIUM,
Qui in S. Agathæ Cœnobio floruerunt, Catalogus.

Nicolaus Tedeschius Juris Interpres celeberrimus, Abbas S. Mariæ de Maniacio, Archiepiscopus Panormitanus, & S. R. E. Cardinalis.

Joannes Paternionius, Prior Ecclesiæ, S. Mariæ Novælucis Abbas, Milevitanus Pontifex, Archiepiscopus Panormitanus, Siciliæ tertium Prorex, & S. R. E. Cardinalis designatus.

Jacobus Tedeschius Messanensis Archiepiscopus.

Mauritius Catanensis Episcopus, & Abbas.

Ivenus Catanensis Episcopus, & Abbas.

Rogerius de Ocho Catanensis Epis. & Abbas.

Pontius Sacri Casinensis Cœnobii Abbas.

Joannes Cajetanus Episcopus Stabiensis.

Rivivardus Militensis in Calabria Pontifex.

Thomas de Herbes Syracusanus Pontifex.

Antonius de Vulpono Decanus, & Archidiaconus Catanensis, demum Milevitanus Episcopus.

Antonius Platamonius Milevitanus Episcopus

Thomas de Asmari Ecclesiæ Catanensis Prior, tum Pontifex designatus, quamvis Consecrationis munus minimè sit assecutus, Abbas demum S. Mariæ de Fossanova.

Martialis Catanensis Pontifex, & Abbas.

Bernardus Paternionius S. Philippi de Argyrio Abbas, & Milevitanus Antistes.

Jaymus Paternionius Abbas etiam Argyrensis, & Milevitanus Episcopus, Catanensis postulatus.

Antonius de Alagona Milevitanus Pontifex.

Ximenius de Alexandro Trojensis in Apulia Antistes. Ber-

Bernardus Margarithi Cephaledensis primùm, mox Patriæ Episcopus, & Abbas.

Hieronymus Sismundus Episcopus Pactensis.

Henricus Aristippus Catanensis Archidiaconus, Regius Familiaris, Cancellarius, ac Regni Siciliæ Ammiratus.

Petrus Celius Catanensis S. Mariæ de Licocodia primus Abbas.

Thomas Bonifacius S. Luciæ de Montaneis, & S. Mariæ de Gloria Abbas.

Joannes S. Mariæ Novælucis Primus Abbas.

Rogerius de Bumbello secundus S. Mariæ de Licodia Abbas.

Joannes de Castellis | Insignis Cœnobii
Nicolaus de Castrojoanne | S. Mariæ de Scalis Pa-
Riccardus Rizzarus | terniones Abbates.
Jacobus Borellus |

Albertus de Rocca S. Mariæ de Maniacio Abbas.

III. S. MARIÆ DE ELEEMOSYNA COLLEGIALIS ECCLESIA, ALIÆQVE PARÆCIALES CUM VETERES, TUM RECENTIORES.

Fundatio

E minimis principiis Sacra B. Mariæ de Eleemosyna Ædes in Collegialem, atque insignem crevit Ecclesiam, ac Regiæ Capellæ titulo meruit honorari; tradunt enim, quod ex piorum eleemosynis supra ædiculam secus viam, in qua devotissima Virginis imago colebatur, Templum surrexit, quod temporum decursu in Paræciam erectum, supra cæteras Urbis Ecclesias post Cathedralem dignitate præfulxit; eò quippe Sæcularis Clerus conveniens divinis officiis ferventissimè incumbebat, populisque sacramenta administrabat. Hinc factum, ut ab Aragonensibus Princi-

Principibus, qui diù Catanæ ſedem fixerant, in Regiam Capellam adoptaretur, & à Martino Rege, qui ſępius eamdem frequentabat, quindecim, ut ajunt, tarenis quotànnis donaretur in ejuſdem Beatę Virginis feſtò Purificationis impendendis, ſcripto ad id diplomate Catanę Kal: Novembris MCCCXCVI.

Regia Capella conſtituitur.

Canonicorum Inſtitutio.

Subinde Eugenius IV. Rom. Pontifex in Collegialem evexit, Præpoſiti, Cantoris, & Theſaurarii dignitatibus, atque undeviginti Canonicis inſtruxit, quibus Præbendas, Paræcias, & Beneficia attribuit, Inſignia, ac Privilegia Capellæ S. Petri in Regio Panormitano Palatio, ejuſque Canonicis conceſſa, ex benignitate Apoſtolica impertiit anno MCCCCXLVI. Literas Alphonſus Rex confirmavit, ac Franciſcum de Catania Regium Eccleſiaſtem in Canonicum inſtitui mandavit.

Acceſſit Nicolai V. diploma ſub annum MCCCCXLVIII. quo prædeceſſoris ſui ratam voluit elargitionem, conceſſitque Canonicis, ut Adoptionis jure fruerentur, atque ad Socii electionem, quum vacare contigerit, liberè procederent; Electus verò ab Epiſcopo confirmationem exoraret. Ut porro decentius Divina myſteria celebrarentur, Perſonatus ſex, ſive Manſionarios Innocentius Maximus Catanenſis Pontifex anno MDCXXX. inſtituit, quorum etiam electionem Canonicis attribuit, ac duos præterea, Capellanum ſcilicet, & Cęremoniarum Magiſtrum adjunxit, ut alter Præpoſiti vice, cui primario cura imminet animarum, ſacra populis miniſtret, alter muniis Eccleſiaſticis ritè obeundis intendat.

Templi ſtructura.

Antiquâ Eccleſiâ ex terræmotu dirutâ, novam, quæ Urbis dignitati reſponderet, moliri cœperunt, cujus gremium, ac collaterales parie-

tes

tes parastatæ variâ picturâ exornatæ opere Jonico sustinent. Odeum testudinatum, Tholus; prospectusque ex albo Syracusano lapide ultimam expectant manum. Divinissimæ Eucharistiæ Tabernaculum affabre ex vario marmore elaboratum præ aliis eminet; Sacrarium denique varia, ac pretiosa supellectile instructum quamplurimis Sanctorum Lipsanis, *Dente molari S. Apolloniæ V. M.*, *Brachio S. Apollinaris*, & *Ligno Sacratissimæ Crucis* præ cæteris exornatur. Vide sis quæ de hac Ecclesia diximus in Additionibus ad Notitias Rocchi Pirri Par. 4. not. 71 ex qua sequentem Præpositorum Indicem eruimus.

Reliquiæ

Joannes Oliverius Catanensis, qui primus ab Eugenio IV. Præpositus renunciatus, à F. Petro Jeremia Ordinis Prædicatorum Apostolico Delegato in possessionem fuit inductus, morum probitate conspicuus.

Præpositi

Franciscus de Sacco generis nobilitate clarus, virtute præcipuus, Guillelmi Bellomi, & Francisci Campuli Catanensium Pontificum Vicesgerens, de nostra Ecclesia meritissimus.

Georgius Costa Lusitanus Archiepiscopus Ulyssiponensis S. R. E. Cardinalis, Albanensis, Tusculanus, demumque Portuensis Pontifex, ab Innocentio VIII. Præpositura donatus, eidem post annum renunciavit.

Nicolaus Caropipi Catanensis parentibus illustrissimis, moribusque præstans Martini Regis Diploma in publicas Tabulas redigendum curavit.

Thomas Tuschanus S. T. in Patrio Gymnasio Magister, majorum laude celebris, propria virtute celebrior, Jacobi Conchilles Episc. Catanensis Vicarius.

Hieronymus Tornambene Patricia gente Catanæ exortus, bonis actibus dignitatem per annos tres, ac viginti exornavit, suæque Ecclesiæ preclarè consuluit.

Franciscus Sansonius Panormitanus peculiari Pauli IV. Rom. Pont. decreto Præposituram obtinuit, sed ad Laudensem Ecclesiam assumptus dignitati nuncium remisit.

Vincentius Senensis à Canonicis dudum electus post Hieronymum, Patria Catanensis, sed Piccolominea gente Senis oriundus, doctrinâ, ac muniis commendatus, sub Nicolao Caracciolo, & Antonio Faragonio Generalis Vicarius, ac sub Joanne Horozco etiam, cujus vice Episcopatus possessionem iniit. Ecclesiæ suæ studiosissimus, strenuè illius jura defendit.

Vincentius de Amatore, & Butera Senensis à Sisto V. electus; Huic Petrus Boccataglìata per Canonicos institutus sese opposuit, quo tandem renunciante, Butera in possessionem inductus, annis ferme XII. laudabiliter præfuit.

Ludovicus Ferrante ex Opido S. Marci per annos quinque Præposituram gessit.

Ludovicus Celeste Ragusiæ nobilibus ortus parentibus à Paulo V. renunciatus anno MDCIX, nonnisi post biennium dignitatis possessionem est assecutus, cui tandem, favore successoris, renunciavit.

Claudius de Leonibus in Patria Academià Sacrorum Canonum, & Juris Civilis emeritus Professor Innocentii Maximi vices gessit, à Scientia, desteritate, forensium usu, virtute, & moribus spectabilis.

Aloysius Brancifortius Octavii Catanensis Episcopi Germanus Frater, ejusque Vices gerens, Cathedralis Ecclesiæ Archidiaconus, tandemque Amal-

Amalphienſis Pontifex, ab animi magnitudine, atque in Deum pietate commendatus.

Carolus Finiclarus, & *Paternionius* Catanenſis S. T. ac J. U. Doctor, Dialecticæ in publico Gymnaſio Profeſſor, Eccleſiæ ſuæ præclarè conſuluit, utque Canonici, & Dignitates honoribus, titulis, ac inſignibus ab Eugenio attributis uterentur, novo Romanæ Curiæ decreto obtinuit. Præfuit annis pene xxx.

Andreas Buglius Patricius Catanenſis humanis, ſacriſque literis apprime inſtructus, Andreæ Riggii Epiſcopi Vicarius. Templum terræmotu disjectum noviter excitandum curavit. Deceſſit ſenio gravis.

Joannes Rizzarus nobiliſſima proſapia oriundus U. J. Doctor, Cathedralis Eccleſiæ Archidiaconus, Apoſtolicus in Patria Vicarius, atque ad relaxandas *Interdicti* cenſuras Delegatus. Sede vacante pluries etiam Capitularis Vicarius, quo munere Petri Galletti vice hodie fungitur. Cantor ejuſdem Cathedralis renunciatus Præpoſituram dimiſit.

Ignatius Rizzarus Joannis Frater, à Canonicis rite electus, cui Salvator Peregrinus à Romano Pontifice inſtitutus ſeſe oppoſuit, ſed utriuſque rationibus expenſis in ſuprema Apoſtolicæ Legatiæ curia Peregrinus obtinuit, Ideo

Salvator Peregrinus Catanenſis dignitatem hodie retinet. Valet Præpoſitura Scutata centum. Canonicis olim, ac Dignitatibus Parœciales Eccleſiæ unitæ recenſebantur. *S. Catharinæ*, *S. Mariæ de Odigitria*, *S. Mariæ de Eleemoſyna*, *S. Philippi*, & *S. Thomæ Catanæ*, *S. Nicolai de Maſcalcia*, *S. Mariæ de Valle viridi*, *S. Philippi de Carcina*, *S. Mariæ Annunciatæ de Monpilerio*, & *S. Nicolai*

Eccleſiæ adnexæ Canonicisq; additæ.

lai de Tricastaneis: Quarum hodie illi nonnisi titulum obtinent; S. Mariæ de Eleemosyna excepta Parœcia, cujus jura ad Præpositum spectant, qui solus Catanæ Parochus post Episcopum. Sed ad alias Parœcias descendamus.

S. Catharina V. M.

S. Catharinæ Ecclesia olim Parœcialis, quum esset juris Præpositi Collegiatæ anno MDC Rectoribus Montis Pietatis à Vincentio de Amatore, & Butera Præposito fuit attributa; Subinde nobilium Alborum sodalitati anno MDCXVII cessit; Hodie sub Martini Episcopi titulo templum consurgit, ubi olim S. Catharinæ ædes prope rudera antiquissimi Arcus à Marco Marcello appellati, in quo Alborum sodalitas instituta. Extat ejusdem S. Catharinæ Ecclesiæ memoria anno MCXXVI, quo sacris de more adhibitis cæremoniis à Mauritio Catanensi Pontifice legitur inuncta. Id olim lapis edocebat ejusdem parietibus inædificatus, quem inde avulsum Scipio Ricciolus Catanensis Patricius asservabat, à Grosso allatus.

XV. KAL. SEPTEMBRIS.
Dedicatio hujus Sanctæ Ecclesiæ in Honorem S. Catharinæ Mauritii Præsulis.

S. Mariæ de Odigitria

S. Mariæ de Odigitria Templum in memoriam translationis devotissimæ Imaginis eidem Deiparæ sacræ priscis temporibus Catanæ extructum perhibetur; Anno quippe MCCLXXXI Urbis regio ad solstitium æstivum ab eo nomen habebat, ut Grossus scribit. Cantoris etiam Dignitati in Collegiata institutæ in Eugenii diplomate enunciatur adnexā. Illud vetustate fatiscens Vincentius Fimia ex Patriciis Catanēsibus restaurandū curavit sæculi elapsi initio; Post Terræmotum verò Andreas Riggius Episcopus collapsum restituit,

tuit, estque hodiè Sacramentale. Festum in eo olim ex Cajetano in *Idea* VI Nonas Octobris; nostra verò ętate feria III post Pentecosten sollemni ritu celebratur.

Ecclesiæ *S. Michaeli Archangelo* sacra Pa- *S. Michaelis* ręcialibus olim accensebatur, sed ab Innocentio Maximo Clericis Minoribus attributa anno MDCXXV. Parœcia esse desiit; hinc in S. Elenæ, & Constantini æde primùm, mox in *S. Blasii* Templo sa- *S. Blasii* cra populis ministrari cœperunt. Hujus origo circa sæculi XV medium consignatur ex laudato Grosso, piorumque eleemosynis debetur, quibus etiam Capellani eidem inservientes alebantur. Post annum MDCXCIII Andreas Riggius, nova, ac in- *Fornacis S. Agatha* signi supra fornacem Beatę Agathę extructâ Ecclesiâ, ut in eam S. Blasii Parœcia transferretur, instituit. Hinc sub ejusdem S. Episcopi, & Martyris titulo, ac Fornacis etiam Civis amantissimę nomine hodie venit. Ad illam denique sollemnis procedit supplicatio, ex Senatus voto cum S. Blasii Gutture IV Kalendas Majas, ob pręservatam Beatissimi Pontificis meritis ab *Paristhmiorum morbis* Urbem. Templi porro noviter excitati authorem docet Inscriptio Aquilonari fenestræ insidens. *Sacra, quæ tegebat Ædes D. Agathæ Rogum terræmotu ruit; nunc altis renovata muris proprio D. Andreæ Reggio, & Saladino Episcopi Catanensis extollitur ære. Martyris fornax Præsulis ardore reficitur; & pyram, quam in Amazonem Quintiani feritas extruxit, in hoc Templum bonus idem Pastor magna liberalitate reduxit anno Domini* MDCCII.

S. Philippi Apostoli Parœcia ex antiquiori- *S. Philippi* bus creditur, hinc tertium post Cathedralem occupat locum. Canonicalibus S. Mariæ de Eleemosyna

CAPUT IV.

BENEDICTINA CŒNOBIA CUM CATANÆ, TUM IN EJUS, AETNÆQVE FINIBUS.

S. Agathæ Monasterii

I. S. *Agathæ* Monasterium unà cum Cathedrali Ecclesia ab Rogerio Comite fundatum anno MXCVIII. Ansgerius Primus post exactos Saracenos Catanensis Pontifex, & Abbas administravit. Fuerat is Cœnobii S. Euphemiæ in Calabria Prior, è quo ab laudato Comite extractus, complures secum adduxit Monachos; quos in Canonicos ejusdem Ecclesiæ ordinavit. De hoc jam satis in superioribus actum cap. 3. n. 2. ubi Abbatum, atq; Illustrium Virorum, qui ejus olim fuere alumni, Patriamque, & Ordinem condecorarunt, Indicem dedi. Monachorum porro Aedes, ubi hodie Canonica, & Prioratus post Episcopale Palatium exurgebant. Illorum numerus incertus, sub Joanne Agello enim, quadraginta quatuor Monachi fornicis Ecclesiæ ruina cum ipso Episcopo dicuntur oppressi anno MCLXIX. Decennio elapso sub Roberto tresdecim subscribunt, in quodam Instrumento apud Grossum Cat. Sac. §. 25. Rogerio autem Ecclesiam moderante duo & quadraginta in Privilegio Abbatiæ S. Mariæ Licodiensis subscripti leguntur, quos inter *Rogerius de Platea* Magister, & in calce *F. Joannes Puer F. Benedictus* Puer, idest Novitii. Datum est anno MCCV. At sub Martiali sequenti Seculo decem & septem solummodo in Prioratus S. Agathæ Veteris Institutione signati videntur; uti sub Simone de Puteo anno MCCCLXXXIV, novem in diplomate Abbatiæ S. Mariç de Novaluce.

Ædes Monachorum

Numerus

Verùm

Verùm non omnes in hujuſmodi Chartis ſubſcriptos Monachos inde colligo, quod in Joannis Agelli donatione quadam duodecim ſolummodo enumerantur, quum conſtet aliunde quadragenarium illos excesſiſſe numerum, ut vidimus. Seris temporibus anno MCCCCLXXXVI. vacante Eccleſia ob mortem Bernardi, Monachi octo ad novi Præſulis electionem in Joannis Paternionii, tunc Epiſcopi Milevitani, atque ejuſdem Cathedralis Prioris perſonam convenere. Subinde circa ſequentis Sęculi medium Franciſcus Ventus Regius Viſitator duos & viginti in ſuis tabulis enumeravit, Jacobus Arnedus verò viginti ſeptem invenit. Ex Pii IV. demum decreto decem ſuperſtites Monachos in Eccleſia fuiſſe colligimus. Quibus demortuis Sæculares Presbyteri ſucceſſere.

S. Mariæ de Licodia, S. Leonis, & S. Nicolai de Arena

II. *S. Mariæ de Licodia, & S. Nicolai de Arena* ſub uno, eodemque Abbate canonicè unita Monaſteria ſęculo XII. initia à Monachis S. Agathæ, atque ab Henrici Policaſtri Marchionis, ejuſque Filii Simonis liberalitate recognoſcunt. Ille enim Joanni Amalphitano, ac ſociis Eremum S. Leonis de Pannachio ſub Aetna attribuit anno MCXXXVI. Simon verò Jeremię etiam Catanenſis Monachi precibus S. Marię de Licodia prope Paternionem ſuę ditionis opidum conſtruxit anno MCLX. Jamverò idem Comes Monachis S. Leonis Eccleſiam, & Hoſpitale S. Nicolai de Arena ab altero Simone Rogerii Comitis filio ædificatum conceſſerat, ut illis eſſet pro valetudinario; hinc factum ut S. Leonis relicto Cœnobio, decurſu temporis, Aſcetæ in S. Nicolai ædem convenirent, à qua deinceps nomen, ac titulum Abbates ſunt adepti.

 Pri-

que interim tenues proventus ex Beneficiis, ac Prioratibus adnexis.

Prioratus Adnexi.

Hos quidem Prioratus enumerat Pirrus in Not. Episc. Catan: libro III; Verùm diligentius expendit Grossus in Decacordo, suntque *S. Mariæ de Burgitabus* prope Golisanum in Cephalædensi. Diœcesi ab Adelasia Rogerii nepte anno MCXXXIV. fundatus, ac Catanensi Ecclesię adjunctus, cujus juris ad annum MDLXXIII. perstitit; hodie verò ad Regem illius spectat collatio. Prioratus *S. Agathę in Urbe Messana* Rogerio Siciliæ Comite authore, Monachis è Catanensi Cœnobio, & S. Euphemiæ ultro citroque commigrantibus in hospitium attributus. S. Venerę inter Acim, & Maschalas. *S. Annæ*, in cujus finibus hodie Propugnaculum ejusdem nominis prope Acim; *S. Mariæ Annunciatæ Maschalarum* sive *de Milo*. *S. Agathæ Veteris Catanæ*; ubi antiqua Cathedralis Ecclesia, ac Fratrum Minorum hodie Cœnobium, à Martiali Episcopo anno MCCCLXVII. latifundiis, ac Privilegiis auctus. *S. Pauli* in Nemore; *S. Mariæ Aydonis*, quem Adelasia mox laudata erexit, ac Fridericus II. Rex bonis adauxit, atque immunitatibus anno MCCX. donavit. *S. Gregorii de Platia* juris olim Cœnobii *S.* Mariæ de Licodia, Bartholomæi Farinati Monachi opera fundatus, aliusque omnino à *S.* Andreæ Prioratu. *S. Nicolai de Vizinio*, sivo *Græcorum*, aliusque *S. Mariæ Madalenæ* ejusdem Opidi; Quorum hodie Ecclesiæ Laicis una, altera Fratribus Minoribus concessæ. *S. Leonis Assori* antiquissimæ institutionis. *S. Mariæ de Nova*, seu *de Monacha* in Opido Ragusiæ à Gaufrido Rogerii Comitis filio MCVIII. institutus, auctusque à Silvestro Marsici Comite anno MCXL.

Alii Prioratus Suffraganei.

Præter enunciatos alii quoque, qui suffraganei dicuntur, Prioratus Juris Ecclesiæ Catanensis recensentur: *S. Andreę de Milo* in Catanensi nemore ab Joanne Aragonio Athenarum Duce conditus, Cœnobio Novæ lucis mox adnexus, rursumque ab illis Monachis dimissus. *S. Georgii extra mœnia* à Friderico III. erectus, atque à Maria Regina illius filia, *S. Mariæ de Licodia* Monasterio aggregatus, cujus Ecclesiæ rudera, cum Baptismali fonte, ac Cęmeterio extant. *S. Jacobi de Nemore*, quem in Paræciam erectum testatur diploma Eugenii IV. à Grosso relatum. *S. Mariæ Adernionis* ab Adelasia Rogerii nepte institutus. *S. Mariæ de Fundrò*, in Abbatiam Casinensis Congregationis hodie evectus. *S. Mariæ de Cava* prope Opidulum Tricastaneum à Nicolao Caracciolo Catanensi Pontifice in Sæcularem redactus. *S. Mariæ de la Croza*. *S. Benedicti Castrijoannis*. *S. Mariæ Gratiarum Paternionis*, ac Prioratus *Officii S. Euplii*, *Cruciferarius* aliter vocatus. Quorum omnium nomina suo ordine in Catalogum digesta pridie Idus Februarii sollemni ritu coram Episcopo, & Canonicis recitantur, illorumque Præfectos veluti Catanensis Ecclesiæ suffraganeos Episcopus ipse, Capitulumve proclamat.

Catanensium Pontificum hìc Elenchum subtexere peropportunum duxi, quorum omnium gesta in Annalibus expendi: Tum Virorum Illustrium, qui in eadem Ecclesia floruere, indicem dabo.

Chronicus Epiſcoporum Elenchus

S.Beryllus Xpi An. 44
S. Everius 262
S. Serapion 304
S. Severinus 312
* *Domninus* 430
Fortunatus 515
N. à Pelagio I. electus 555
Elpidius 580
Leo I. 590
* *Juvinus* 602
* *Joannes* 645
* *Georgius* 678
Julianus 680
S. Jacobus 740
S. Sabinus 750
S. Leo II. 776
Theodorus 785
S. *S*everus 812
Euthymius 864
Antonius 880
* *Humbertus* 1040
Anſgerius 1088
Mauritius 1124
Ivenus 1144
Bernardus 1155
* *Guillelmus Bleſenſis* 1158
Joannes de Agello 1160
Robertus 1170
Leo III. Ravennas 1180
Rogerius Ocho 1194
Gualtherius de Palena 1207
* *Henricus de Palimberga* 1238
Otho Capicius 1284
Angelus Buccamatius 1272
* *Andreas* 1296
Gentilis 1296
Leonardus de Fliſco 1304
Angelus Saccanus 1331
Nicolaus de Grellis 1332
Gerardus Odonis 1342
Petrus N. 1349
Joannes de Luna 1355
Martialis 1357
Helias 1375
Simon de Puteo 1379
Petrus Serra 1399
Robertus 1400
Maurus Calì 1408
* *Tomas de Aſmari* 1411
Joannes de Podio 1418
Joannes de Piſcibus 1431
Joannes de Primis 1445
Arias de Avalos 1449
Guillelmus Bellomus 1450
Julianus de Rovere 1472
Franciſcus Campulus 1474
Joannes Gattus 1475
Bernardus Margarithi 1477

Al-

Alphonsus Carillus Alburnotius 1489
Franciscus Garcia 1493
Joannes Deza 1496
Franciscus Detz Prats. 1498
Didacus 1500
Jacobus Raimirez 1501
Gaspar Pau 1514
Mattheus Schiner 1520
Pompejus Columna 1523
Marinus Caracciolus 1524
Scipio Caracciolus 1524
Aloysius Caracciolus 1530
Nicolaus M. Caracciolus 1537
Antonius Faragonius 1569
Joannes Horozcus 1574
Vincentius Cutellus 1578
Joannes Corrionerus 1589
Joannes Dominicus Rebiba 1596
Joannes Ruiz 1606
Bonaventura Secusius 1609
Joannes de Torres 1619
Innocentius Maximus 1624
Octavius Brancifortius 1638
* *Martinus de Leon* 1648
Marcus Antonius Gussius 1650
Camillus Astallius 1661
Michael - Angelus Bonadies 1665
Franciscus Antonius Caraffa 1687
Andreas Rigius 1692
* *Philippus Sidoti* 1619
Albarus Cienfuegos 1722
Alexander Burgos 1726
Raymundus Ruby 1727
Petrus Galletti 1729

Quorum nomina Asterisco notantur, aut incerti sunt, aut tantũ Electi, ut in Annalibus expendimus.

VI-

VIRORUM ILLUSTRIUM,
Qui in S. Agathæ Cœnobio floruerunt, Catalogus.

Nicolaus Tedeschius Juris Interpres celeberrimus, Abbas S. Mariæ de Maniacio, Archiepiscopus Panormitanus, & S. R. E. Cardinalis.

Joannes Paternionius, Prior Ecclesiæ, S. Mariæ Novælucis Abbas, Milevitanus Pontifex, Archiepiscopus Panormitanus, Siciliæ tertium Prorex, & S. R. E. Cardinalis designatus.

Jacobus Tedeschius Messanensis Archiepiscopus.

Mauritius Catanensis Episcopus, & Abbas.

Ivenus Catanensis Episcopus, & Abbas.

Rogerius de Ochò Catanensis Epis. & Abbas.

Pontius Sacri Casinensis Cœnobii Abbas.

Joannes Cajetanus Episcopus Stabiensis.

Rivivardus Militensis in Calabria Pontifex.

Thomas de Herbes Syracusanus Pontifex.

Antonius de Vulpono Decanus, & Archidiaconus Catanensis, demum Milevitanus Episcopus.

Antonius Platamonius Milevitanus Episcopus

Thomas de Asmari Ecclesiæ Catanensis Prior, tum Pontifex designatus, quamvis Consecrationis munus minimè sit assecutus, Abbas demum S. Mariæ de Fossanova.

Martialis Catanensis Pontifex, & Abbas.

Bernardus Paternionius S. Philippi de Argyrio Abbas, & Milevitanus Antistes.

Jaymus Paternionius Abbas etiam Argyrensis, & Milevitanus Episcopus, Catanensis postulatus.

Antonius de Alagona Milevitanus Pontifex.

Ximenius de Alexandro Trojensis in Apulia Antistes. Ber-

Bernardus Margarithi Cephalœdensis primùm, mox Patriæ Episcopus, & Abbas.

Hieronymus Sismundus Episcopus Pactensis.

Henricus Aristippus Catanensis Archidiaconus, Regius Familiaris, Cancellarius, ac Regni Siciliæ Ammiratus.

Petrus Celius Catanensis S. Mariæ de Licodia primus Abbas.

Thomas Bonifacius S. Luciæ de Montaneis, & S. Mariæ de Gloria Abbas.

Joannes S. Mariæ Novælucis Primus Abbas.

Rogerius de Bumbello secundus S. Mariæ de Licodia Abbas.

Joannes de Castellis, Insignis Cœnobii

Nicolaus de Castrojoanne, S. Mariæ de Scalis Pa-

Riccardus Rizzarus, ternionis Abbates.

Jacobus Borellus

Albertus de Rocca S. Mariæ de Maniacio Abbas.

III. S. MARIÆ DE ELEEMOSYNA COLLEGIALIS ECCLESIA, ALIÆQVE PARÆCIALES CUM VETERES, TUM RECENTIORES.

Fundatio

E minimis principiis Sacra B. Mariæ de Eleemosyna Ædes in Collegialem, atque insignem crevit Ecclesiam, ac Regiæ Capellæ titulo meruit honorari; tradunt enim, quod ex piorum eleemosynis supra ædiculam secus viam, in qua devotissima Virginis imago colebatur, Templum surrexit, quod temporum decursu in Paræciam erectum, supra cæteras Urbis Ecclesias post Cathedralem dignitate præfulxit; eò quippe Sæcularis Clerus conveniens divinis officiis ferventissimè incumbebat, populisque sacramenta administrabat. Hinc factum, ut ab Aragonensibus Princi-

Principibus, qui diù Catanæ sedem fixerant, in Regiam Capellam adoptaretur, & à Martino Rege, qui sepius eamdem frequentabat, quindecim, ut ajunt, tarenis quotannis donaretur in ejusdem Beatę Virginis festò Purificationis impendendis, scripto ad id diplomate Catanę Kal: Novembris MCCCXCVI.

Regia Capella constituitur.

Subinde Eugenius IV. Rom. Pontifex in Collegialem evexit, Præpositi, Cantoris, & Thesaurarii dignitatibus, atque undeviginti Canonicis instruxit, quibus Præbendas, Paræcias, & Beneficia attribuit, Insignia, ac Privilegia Capellæ S. Petri in Regio Panormitano Palatio, ejusque Canonicis concessa, ex benignitate Apostolica impertiit anno MCCCCXLVI. Literas Alphonsus Rex confirmavit, ac Franciscum de Catania Regium Ecclesiastem in Canonicum institui mandavit.

Canonicorum Institutio.

Accessit Nicolai V. diploma sub annum MCCCCXLVIII. quo prædecessoris sui ratam voluit elargitionem, concessitque Canonicis, ut Adoptionis jure fruerentur, atque ad Socii electionem, quum vacare contigerit, liberè procederent; Electus verò ab Episcopo confirmationem exoraret. Ut porro decentius Divina mysteria celebrarentur, Personatus sex, sive Mansionarios Innocentius Maximus Catanensis Pontifex anno MDCXXX. instituit, quorum etiam electionem Canonicis attribuit, ac duos præterea, Capellanum scilicet, & Ceremoniarum Magistrum adjunxit, ut alter Præpositi vice, cui primario cura imminet animarum, sacra populis ministret, alter muniis Ecclesiasticis ritè obeundis intendat.

Antiquâ Ecclesiâ ex terræmotu dirutâ, novam, quæ Urbis dignitati responderet, moliri cœperunt, cujus gremium, ac collaterales parietes

Templi structura.

tes paraſtatæ variâ pictura exornatæ opere Jonico ſuſtinent. Odeum teſtudinatum, Tholus; proſpectuſque ex albo Syracuſano lapide ultimam expectant manum. Diviniſſimæ Euchariſtiæ Tabernaculum affabre ex vario marmore elaboratum præ aliis eminet; Sacrarium denique varia, ac pretioſa ſupellectile inſtructum quamplurimis Sanctorum Lipſanis, *Dente molari S. Apolloniæ V. M.*; *Brachio S. Apollinaris*, & *Ligno Sacratiſſimæ Crucis* præ cæteris exornatur. Vide ſis quæ de hac Eccleſia diximus in Additionibus ad Notitias Rocchi Pirri Par. 4. not. 7. ex qua ſequentem Præpoſitorum Indicem eruimus.

Reliquiæ

Joannes Oliverius Catanenſis, qui primus ab Eugenio IV. Præpoſitus renunciatus, à F. Petro Jeremia Ordinis Prædicatorum Apoſtolico Delegato in poſſeſſionem fuit inductus, morum probitate conſpicuus.

Præpoſiti

Franciſcus de Sacco generis nobilitate clarus, virtute præcipuus, Guillelmi Bellomi, & Franciſci Campuli Catanenſium Pontificum Vicesgerens, de noſtra Eccleſia meritiſſimus.

Georgius Coſta Luſitanus Archiepiſcopus Ulyſſiponenſis S. R. E. Cardinalis, Albanenſis, Tuſculanus, demumque Portuenſis Pontifex, ab Innocentio VIII. Præpoſitura donatus, eidem poſt annum renunciavit.

Nicolaus Caropipi Catanenſis parentibus illuſtriſſimis, moribuſque præſtans Martini Regis Diploma in publicas Tabulas redigendum curavit.

Thomas Tuſchanus S. T. in Patrio Gymnaſio Magiſter, majorum laude celebris, propria virtute celebrior, Jacobi Conchilles Epiſ. Catanenſis Vicarius.

Hieronymus Tornabene Patricia gente Catanæ exortus, bonis actibus dignitatem per annos tres, ac viginti exornavit, suæque Ecclesiæ præclarè consuluit.

Franciscus Sansonius Panormitanus peculiari Pauli IV. Rom. Pont. decreto Præposituram obtinuit, sed ad Laudensem Ecclesiam assumptus dignitati nuncium remisit.

Vincentius Senensis à Canonicis dudum electus post Hieronymum, Patriâ Catanensis, sed Piccolominea gente Senis oriundus, doctrinâ, ac muniis commendatus, sub Nicolao Caracciolo, & Antonio Faragonio Generalis Vicarius, ac sub Joanne Horozco etiam, cujus vice Episcopatus possessionem iniit. Ecclesiæ suæ studiosissimus, strenuè illius jura defendit.

Vincentius de Amatore, & Butera Senensis à Sisto V. electus. Huic Petrus Boccataglíata per Canonicos institutus sese opposuit, quo tandem renunciante, Butera in possessionem inductus, annis ferme XII. laudabiliter præfuit.

Ludovicus Ferrante ex Opido S. Marci per annos quinque Præposituram gessit.

Ludovicus Celeste Ragusiæ nobilibus ortus parentibus à Paulo V. renunciatus anno MDCIX, nonnisi post biennium dignitatis possessionem est assecutus, cui tandem, favore successoris, renunciavit.

Claudius de Leonibus in Patria Academiâ Sacrorum Canonum, & Juris Civilis emeritus Professor Innocentii Maximi vices gessit, à Scientia, desteritate, forensium usu, virtute, & moribus spectabilis.

Aloysius Brancifortius Octavii Catanensis Episcopi Germanus Frater, ejusque Vices gerens, Cathedralis Ecclesiæ Archidiaconus, tandemque

Amal-

Amalphienſis Pontifex, ab animi magnitudine, atque in Deum pietate commendatus.

Carolus Finiclarus, & Paternionius Catanenſis S. T. ac J. U. Doctor, Dialecticæ in publico Gymnaſio Profeſſor, Eccleſiæ ſuæ præclarè conſuluit, utque Canonici, & Dignitates honoribus, titulis, ac inſignibus ab Eugenio attributis uterentur, novo Romanæ Curiæ decreto obtinuit. Præfuit annis pene xxx.

Andreas Buglius Patricius Catanenſis humanis, ſacriſque literis apprime inſtructus, Andreæ Riggii Epiſcopi Vicarius. Templum terræmotu disjectum noviter excitandum curavit. Deceſſit ſenio gravis.

Joannes Rizzarus nobiliſſima proſapia oriundus U. J. Doctor, Cathedralis Eccleſiæ Archidiaconus, Apoſtolicus in Patria Vicarius, atque ad relaxandas *Interdicti* cenſuras Delegatus. Sede vacante pluries etiam Capitularis Vicarius, quo munere Petri Galletti vice hodie fungitur. Cantor ejuſdem Cathedralis renunciatus Præpoſituram dimiſit.

Ignatius Rizzarus Joannis Frater, à Canonicis rite electus, cui Salvator Peregrinus à Romano Pontifice inſtitutus ſeſe oppoſuit, ſed utriuſque rationibus expenſis in ſuprema Apoſtolicæ Legatiæ curia Peregrinus obtinuit, Ideo

Salvator Peregrinus Catanenſis dignitatem hodie retinet. Valet Præpoſitura Scutata centum. Canonicis olim, ac Dignitatibus Parœciales Eccleſiæ unitæ recenſebantur. *S. Catharinæ, S. Mariæ de Odigitria, S. Mariæ de Eleemoſyna, S. Philippi, & S. Thomæ Catanæ, S. Nicolai de Maſcalcia, S. Mariæ de Valle viridi, S. Philippi de Carcina, S. Mariæ Annunciatæ de Monpilerio, & S. Nico-*

Eccleſiæ adnexæ Canonicis; additæ.

lai de Tricastaneis: Quarum hodie illi nonnisi titulum obtinent; S. Mariæ de Eleemosyna exceptà Parœcia, cujus jura ad Præpositum spectant, qui solus Catanæ Parochus post Episcopum. Sed ad alias Parœcias descendamus.

S. Catharinæ V. M.

S. Catharinæ Ecclesia olim Parœcialis, quum esset juris Præpositi Collegiatæ anno MDC Rectoribus Montis Pietatis à Vincentio de Amatore, & Butera Præposito fuit attributa; Subinde nobilium Alborum sodalitati anno MDCXVII cessit; Hodie sub Martini Episcopi titulo templum consurgit, ubi olim S. Catharinæ ædes prope rudera antiquissimi Arcus à Marco Marcello appellati, in quo Alborum sodalitas instituta. Extat ejusdem S. Catharinæ Ecclesiæ memoria anno MCXXVI, quo sacris de more adhibitis cæremoniis à Mauritio Catanensi Pontifice legitur inuncta. Id olim lapis edocebat ejusdem parietibus inædificatus, quem inde avulsum Scipio Ricciolus Catanensis Patricius asservabat, à Grosso allatus.

XV. KAL. SEPTEMBRIS.

Dedicatio hujus Sanctæ Ecclesiæ in Honorem S. Catharinæ Mauritii Præsulis.

S. Mariæ de Odigitria

S. Mariæ de Odigitria Templum in memoriam translationis devotissimæ Imaginis eidem Deiparæ sacræ priscis temporibus Catanæ extructum perhibetur; Anno quippe MCCLXXXI Urbis regio ad solstitium æstivum ab eo nomen habebat, ut Grossus scribit. Cantoris etiam Dignitati in Collegiata institutæ in Eugenii diplomate enunciatur adnexū. Illud vetustate fatiscens Vincentius Fimia ex Patriciis Catanēsibus restaurandū curavit sæculi elapsi initio; Post Terræmotum verò Andreas Riggius Episcopus collapsum restituit,

tuit, estque hodiè Sacramentale. Festum in eo olim ex Cajetano in *Idea* VI Nonas Octobris; nostra verò ętate feria III post Pentecosten sollemni ritu celebratur.

S. Michaelis

Ecclesiæ *S. Michaeli Archangelo* sacra Paręcialibus olim accensebatur, sed ab Innocentiò Maximo Clericis Minoribus attributa anno MDCXXV. Parœcia esse desiit; hinc in S. Elenæ, & Constantini æde primùm, mox in *S. Blasii* Templo sacra populis ministrari cœperunt. Hujus origo circa sæculi XV medium consignatur ex laudato Grosso, piorumque eleemosynis debetur, quibus etiam Capellani eidem inservientes alebantur. Post annum MDCXCIII Andreas Riggius, nova, ac insigni supra fornacem Beatę Agathę extructâ Ecclesiâ, ut in eam S. Blasii Parœcia transferretur, instituit. Hinc sub ejusdem S. Episcopi, & Martyris titulo, ac Fornacis etiam Civis amantissimę nomine hodie venit. Ad illam denique sollemnis procedit supplicatio, ex Senatus voto cum S. Blasii Gutture IV Kalendas Majas, ob pręservatam Beatissimi Pontificis meritis ab *Paristhmiorum morbis* Urbem. Templi porrò noviter excitati authorem docet Inscriptio Aquilonari fenestræ insidens. *Sacra, quæ tegebat Ædes D. Agathæ Rogum terræmotu ruit; nunc altis renovata muris proprio D. Andreæ Reggio, & Saladino Episcopi Catanensis extollitur ære. Martyris fornax Præsulis ardore reficitur; & pyram, quam in Amazonem Quintiani feritas extruxit, in hoc Templum bonus idem Pastor magna liberalitate reduxit anno Domini* MDCCII.

S. Blasii

Fornacis S. Agatha

S. Philippi

S. Philippi Apostoli Parœcia ex antiquioribus creditur, hinc tertium post Cathedralem occupat locum. Canonicalibus S. Mariæ de Elee-

mosyna

mosyna Præbendis adnexa ex Eugenii diplomate, in Oratorium S. Philippi Nerii Scipionis Riccioli opera elapso sæculo erecta fuit; Verùm præclara hæc institutio paucis post annis, nescio quo fato, intercidit. Terræmotu dirutam Andreas sępius laudatus restituit. Ab ea proxima Urbis regio, vicinumque Emporium S. Philippi nomen sortitur.

S. Marinæ

S. Marinæ vetus etiam Parœcia, cujus fundatio annum MCCCXXXIV pręcessisse refert Grossus, S. Annæ de Casalenis titulo appellata, atque ab Antonio Gatta ejusdem Beneficiato Laicis ad Sodalitium instituendum anno MCCCCXXXIII concessa. Hęc hodie occidentalis regionis incolis Sacramenta ministrat.

SS. Thomæ, & Andreæ

S. Thomæ Apostoli Parœcialis olim, et Collegiatę Ecclesię adnexa, in qua & Nautarum sodalitium anno MDLXX institutum ex Canonicorum concessione; sed elapso sęculo Octavii Brancifortii Episcopi jussu Sacramentalis esse desiit, rursusque post Terręmotum in Paręciam erecta, ac titulo etiam S. Andreę donata, ad Orientalem Catanę regionem *Civita* appellatam sita est.

S. Agathæ extra muros

S. Agathæ extra muros. Hæc post annum MDCLXIX erecta, ex parvis initiis in amplissimam crevit Ecclesiam. Quum enim ex Ætnæ incendio Pagorum aliquot pęnitus deletis, Opidani extra Catanę muros ad Septentrionem convenissent, adeout nulli alteri regioni cum ædificiis, tum populi frequentia, hęc videretur, Franciscus Caraffa Catanensis Pontifex, ut animarum saluti prospiceret, hanc S. Agathę Ecclesiam in Paręciam erexit, subindeque anno MDCXC pridie Kalendas Majas sacro linivit oleo. In eamdem biennio ante ædicula fuerat translata, ubi Nativitatis

Domini

Domini historia exprimitur, quæ inter Arbusta inventa, nec sine prodigio, S. Mariæ de Apunctiis nomen invenit, coliturque hodie summa pietate ab incolis ob accepta beneficia.

S. Mariæ de Concordia, cui Cœnobium Fratrum Redemptionis Captivorum de Mercede est adnexum, anno MDCCXXV Parœcialis declaratur à Petro Galletto Episcopo ob crescentem in dies incolarum multitudinem extra Stesichori Portam in veteri Suburbio.

Parœcialibus olim Ecclesiis *S. Mariæ Grandis* extra Regis portam Basilica accensebatur; sed sæculo XV Ordinis S. Dominici Fratribus concessa, ab illo fortasse tempore Parœcialis esse desiit. *S. Nicolai* etiam *de Trixinis* Parœcialis memoratur anno MDLXX. Tertii Ordinis S. Francisci Fratribus inde attributa.

S. Petri Apostoli, hodie sub S. Mariæ de Auxiliis titulo.

S. Mariæ Magdalenæ, ubi nunc Laicorum Collegium, & *S. Margharitæ*, à qua regio proxima olim dicebatur, Parœciales etiam Ecclesiæ erant; de quibus suo loco.

Notandus hic denique Pirrus, qui sacram D. Hippolyto ædem Parœcialibus Catanę accenset; Extabat quidem olim illa, sed filialis erat, ut Grossius advertit. Hodie nulla est.

CAP. IV.

CAPUT IV.

BENEDICTINA CŒNOBIA CUM CATANÆ, TUM IN EJUS, AETNÆQVE FINIBUS.

S. Agathæ Monasterii.

I. S. *Agathæ* Monasterium unà cum Cathedrali Ecclesia ab Rogerio Comite fundatum anno MXCVIII. Ansgerius Primus post exactos Saracenos Catanensis Pontifex, & Abbas administravit. Fuerat is Cœnobii S. Euphemiæ in Calabria Prior, è quo ab laudato Comite extractus, complures secum adduxit Monachos, quos in Canonicos ejusdem Ecclesiæ ordinavit. De hoc jam satis in superioribus actum cap. 3. n. 2. ubi Abbatum, atq; Illustrium Virorum, qui ejus olim fuere alumni, Patriamque, & Ordinem condecorarunt, Indicem dedi. Monachorum porro Aedes, ubi hodie Canonica, & Prioratus post Episcopale Palatium exurgebant. Illorum numerus incertus, sub Joanne Agello enim quadraginta quatuor Monachi fornicis Ecclesiæ ruina cum ipso Episcopo dicuntur oppressi anno MCLXIX. Decennio elapso sub Roberto tresdecim subscribunt, in quodam Instrumento apud Grossum Cat. Sac. §. 25. Rogerio autem Ecclesiam moderante duo & quadraginta in Privilegio Abbatiæ S. Mariæ Licodiensis subscripti leguntur, quos inter Rogerius *de Platea* Magister, & in calce F. *Joannes* Puer F. *Benedictus* Puer, idest Novitii. Datum est anno MCCV. At sub Martiali sequenti Seculo decem & septem solummodo in Prioratus S. Agathæ Veteris Institutione signati videntur; uti sub Simone de Puteo anno MCCCLXXXIV, novem in diplomate Abbatiæ S. Mariæ de Novaluce.

Ædes Monachorum

Numerus

Verùm

Verùm non omnes in hujuſmodi Chartis ſubſcriptos Monachos inde colligo, quod in Joannis Agelli donatione quadam duodecim ſolummodo enumerantur, quum conſtet aliunde quadragenarium illos exceſſiſſe numerum, ut vidimus. Seris temporibus anno MCCCCLXXXVI. vacante Eccleſia ob mortem Bernardi, Monachi octo ad novi Præſulis electionem in Joannis Paternionii, tunc Epiſcopi Milevitani, atque ejuſdem Cathedralis Prioris perſonam convenere. Subinde circa ſequentis Seculi medium Franciſcus Ventus Regius Viſitator duos & viginti in ſuis tabulis enumeravit, Jacobus Arnedus verò viginti ſeptem invenit. Ex Pii IV. demum decreto decem ſuperſtites Monachos in Eccleſia fuiſſe colligimus. Quibus demortuis Sæculares Presbyteri ſucceſſere.

S. Mariæ de Licodia, S. Leonis, & S. Nicolai de Arena

II. *S. Mariæ de Licodia, & S. Nicolai de Arena* ſub uno, eodemque Abbate canonicè unita Monaſteria ſeculo XII. initia à Monachis S. Agathæ, atque ab Henrici Policaſtri Marchionis, ejuſque Filii Simonis liberalitate recognoſcunt. Ille enim Joanni Amalphitano, ac ſociis Eremum S. Leonis de Pannachio ſub Aetna attribuit anno MCXXXVI. Simon verò Jeremię etiam Catanenſis Monachi precibus S. Marię de Licodia prope Paternionem ſuę ditionis opidum conſtruxit anno MCLX. Jamverò idem Comes Monachis S. Leonis Eccleſiam, & Hoſpitale S. Nicolai de Arena ab altero Simone Rogerii Comitis filio ædificatum conceſſerat, ut illis eſſet pro valetudinario; hinc factum ut S. Leonis relicto Cœnobio, decurſu temporis, Aſcetæ in S. Nicolai ædem convenirent, à qua deinceps nomen, ac titulum Abbates ſunt adepti.

Abbatis Institutio

Primus porro Abbas Petrus Celius Cucullo, & Patria Catanensis à Rogerio Episcopo anno MCCV instituitur, facta utriusque Monasterii unione; hinc ille Cathedralis Ecclesię antea Prior, S. Marię de Licodia Abbas, & S. Leonis Prior est appellatus. Subinde Martialis etiam Catanensis Pontificis decreto Jacobus de Soris, ut S. Mariæ de Licodia, & S. Nicolai de Arena Abbas dici posset, impetravit; quo quidem Monachorum utriusque Cœnobii de primatu, ac titulo contendentium jurgia sunt composita anno MCCCLIX.

Sicula Congregatio

Sub Mauro de Truglio XVIII Abbate in unam societatem Sicula pene omnia Cœnobia convenere, quæ Sicula Congregatio, & *S. Nicolai de Arena* ab illius Promotore Mauro nostro fuit appellata. Ex ejusdem legibus Temporanei Abbates adlecti sunt, qui ad aliquot tantùm annos, vel ad unum, Regimen habuere. Quum verò Sacrum Casinense Cœnobium *S*. Justinę de Padua Congregationi, quę per Italiam diffusa summis incrementis efflorebat, fuisset adnexum, *S*iculi Monachi, & Abbates cum eadem inire societatem cogitarunt; Nec multo post voti compotes effecti, deinceps sub Casinensi alias S. Justinę militare cœperunt ab anno MDVII.

Unio cum Casinensi Congregat.

Monachi Catanam migrantes novũ ibi Cœnobiũ condunt

Basilio à Novaria XVI Casinensis Congregationis Abbate moderante, Catanam è nemore Ascetę migrarunt, quod prędonum incursionibus, Ætnæque montis incendiis S. Nicolai Cœnobium videretur obnoxium; sed non nisi anno MDLVIII. novi Cœnobii ædificium Catanę inceptum. Quo tandem post XX annum completo, sexto Idus Februarii solemni pompa in illud sese recipiunt, ubi ad annum XCIII elapsi Sęculi perstitere. Erat porro augustâ structurâ, ac peristy-

lio

lio marmoreo conspicuum, adeout paucis secundum dum per Insulam, atque Italiam crederetur. At terræmotu dirutum, relictumque à Monachis fuit, qui in monte Virginum novum moliri cœperunt; mutato tamen consilio vetus reparare, atque altero adjecto peristylio, in elegantiorem, laxioremque formam redigere curarunt, ubi ab anno MDCCXXXV perseverant.

Terræmotu dirutum reparant

Ecclesia præ ceteris nedum Catanæ, sed Siciliæ totius sacris ædibus eminet, nullique certè comparanda, si vel molem, vel opificium spectes, sed hæc ultimam expectat manum, ut & alia Cœnobii ædificia ad aquilonarem regionem, ubi Novitiorum cellæ, Hospitum aulæ, amplissima Bibliotheca, Triclinia, atque id genus alia, dum hæc scribimus statuuntur.

Ecclesia

Longior, quam par esset, hìc evaderem, si vellem singula celeberrimi Cœnobii hujus decora per compendium promere. Satis de illo in Monastica Siciliæ Historia me scripsisse memini; expendam quam brevissimè Adnexas Ecclesias, Sacrarii Thesaurum, Abbatum, ac Virorum illustrium Catalogum, atque id genus alia.

S. Mariæ Vallis Josaphat Paternionis Ecclesiã ab Adelasia Rogerii Uxore conditam Ansgerius Episcopus, Henrico Policastri Comite agente, Cœnobio Vallis Josaphat in Jerusalem univit, atque Hugoni illius Abbati cum Parœcialibus præeminentiis attribuit anno MCXIV. Mauritius verò ejusdem Ansgerii successor cum Hugone Syracusano Antistite sollemni ritu consecravit, Reges denique variis muneribus, ac Privilegiis auxere. Direptis Sacris Jerosolymæ locis, postquam à variis fuisset administrata, ex Lucæ de Sebasta ultimi Prioris renunciatione S. Mariæ

Adnexæ Ecclesiæ

de Licodia Cœnobio, Eugenio IV. Romano Pontifice speciali diplomate XIX Kal. Jan. MCCCCXLIII rem probante, fuit unita, moxque structuris reparata, ac sacro cultu aucta. Colitur in ejus Sacrario Os S. Barbarę V. M. Opidi Patronę.

S. Mariæ Roboris Grossi Prioratus in finibus Adrani Adelasię Rogerii Comitis ex Emma, seu Matilde filia neptis opera, & opibus fundatus, ac Joanni Alemanno Presbytero, & Monacho attributus, quum anno MCCCLVIII penitus collapsus videretur, ab Episcopo Martiali Licodiensi Monasterio adnectitur. In ejusdem Ecclesia devotissima B. Mariæ Virginis Statua ex robore, impolito opere, quę anno MCCCCLX ad Cœnobium translata, quum Ætnę incendii proxima incursione Monachi perterriti Prioratum reliquere.

Prioratus S. Salvatoris in Opido Ceramio à Simone Comite sępius laudato Jeremiæ, ac Sociis in prima S. Marię de Licodia fundatione, concessus.

S. Marci Prioratus in Paternionis Opido Monachis S. Leonis (incertum quo anno, aut cujus liberalitate) adnexus. *S. Georgii* etiam *Ecclesia* ab Rogerio Episcopo, & *S. Cathaldi* ejusdem Opidi ab Oddone itidem Catanensi Pontifice Cœnobio S. Leonis donatę leguntur.

S. Georgii prope Catanam *Prioratum* Maria Sicilię Regina post Francisci Buccadordei obitum nostris attribuit. Pirrus S. Gregorii malè appellat, atque ab Friderico III. Mariæ Genitore fundatum dicit.

Jamvero Bibliotheca amplissimâ librorum supellectile, sed mm. ss. codicibus præcipuè, atque membranaceis compluribus decoratur, sacro

vel

vel maximè Bibliorum libro mirę apicum pulchritudinis, & artificii. Tabularium vetustissimis chartis, ubi Regum, ac Principum Privilegia autographa exarata, etiam instruitur.

Coluntur denique in Sacrario Clavus Divinus, qui Christi Domini dexteram in Cruce confixit, atque ingenti fidelium devotione ob præstita beneficia, ac patrata miracula, honoratur. Partes Crucis, quarum aliquot in aurea thecą è Martini I. Regis olim collo pendentes, ejusdem dono unà cum pretiosissimo Clavo Monachis cesserunt. Albæ vestis frustulum, ex Purpura, & Columna Eleonoræ Reginæ donum. Spina, Deiparæ Capilli, Caput Mamillæ S. Agathæ Virginis, & M. Ex vestibus B. Mariæ Virginis, ex Pannis Domini, ex veste S. Joseph, Dens S. Joannis Præcursoris, Dens S. Joachim, ex Ossibus S. Petri Apostoli, S. Benedicti Abbatis, atque ex ejus fęmoralibus, Sagitta S. Sebastiani M. ex Barba S. Zachariæ, Os poplitis, & pars Costæ S. Nicolai Barensis, Caput integrum unius ex sociis Monachis S. Placidi M; ejusdem Os; Aliorum denique SS. Martyrum, Apostolorum, Pontificum, ac SS. Virginum, & Mulierum Reliquiæ thecis argenteis elegantissimis conclusæ; ut de integro B. Pagani ejusdem Cœnobii Monachi corpore in arca decenter collocato hic taceam. Cæterum locuples adeo Sacrarium est, totque vasis, aulæis, ac vestibus abundanter instructum, ut jure cum illo, de quo diximus, Templi majoris queat comparari. Eminent præcipuè Venerabilis Eucharistiæ Ferculum, Calix, ac Ss. Clavi Lipsanarium ex aureo purissimo, gemmisque referta.

Reliquiæ

Sacra supellex

Abba-

Abbatum, qui è S. Agathæ Cœnobio assumpti, aut in nostro Monasticam emisere Professionem, Index Chronicus.

Abbates perpetui

Joannes Amalphitanus anno 1136. Michael anno 1158. Erucus sive Hervias anno 1182. Petrus Celius anno 1192. S. Leonis Priores.

Jeremias Licodiensis Monasterii Prior. Anno 1160.

1. Petrus Celius, qui supra, Primus Licodiæ Abbas, ac S. Leonis insimul Prior anno 1205.

2. Rogerius de Bumbello an: 1205. sec. Abbas.

3. Petrus Russo an. 1257. magna solertia rexit.

4. Bartholomæus de Musco 1294. sanctis moribus ornatus.

5. Petrus de Marca an: 1306. Leonardi Epis. Gen: Vicarius.

6. Nicolaus de Manna 1321. optimè administravit.

7. Bartholomæus Scaloeato 1328. Regibus acceptissimus.

8. Jacobus de Soris 1343. Sede vacante, & sub Oddone Epis. Vicarius.

9. Philippus Rizzarus 1364. à virtute, & prudentia commendatus.

10. Leonardus de Eustasio 1375. piis operibus dives.

11. Nicolaus de Rocca an. 1379. Regularis observantiæ promotor.

12. Bartholomæus Rizzarus 1382. meritis spectantissimus.

13. Placidus de Aquila 1388. laudabiliter præfuit.

14. Bartholomæus de Luna 1392. prudentiæ laude præcipuus.

15. Henricus de Montana 1402. disciplinæ Monasticæ cultor.

16 Pe-

16. Petrus Rizzarus an: 1314. dexteritate, optimisque moribus prestans.

17. Joannes Baptista Platamonius 1455. Abbatia dignissimus.

18. Maurus de Truglio 1469. morum innocentiâ clarus, qui Siculam promovit Congregationem, ultimusque Abbas perpetuus regimine sese abdicans, solo contentus titulo, per annum supervixit.

19. Eusebius Viperanus primus Siculæ Congregationis Abbas temporaneus anno 1484.

Siculæ Cong. Abbates Téporanei

20. Nicolaus de Sbarris Catanensis an: 1485.

21. Andreas Cimbalus Randaciensis an: 1486.

22. Philippus Turchesius Paternionensis anno 1498. Congregationis ob vitæ merita Præses.

23. Antonius Rizzarus à Catana 1501. virtutibus ornatissimus.

24. Vitus Catanisius patria, & cucullo noster anno 1502. Congregationis Præses, & ad Casinenses legatus.

25. Angelus de Bonjoanne 1505. ab Religionis zelo commendatus. Ultimus Siculæ Congregationis Abbas.

26. Eusebius ab Enna 1527. magna se gessit prudentia.

Abbates sub Casinensi Congregat.

27. Hieronymus Gatta 1532. benè administravit.

28. Joannes Maria Candora Agyrensis an: 2558. novum Catanæ Cœnobium moliri cœpit.

29. Franciscus Florentius ab Adrano 1569. sanctis moribus præditus.

30. Paulus Gravina Catanensis anno 1581. Ordinis S. Basilii per Calabriam, & Siciliam Reformator.

31. Romanus Jordano à Catana 1597. Cœnobii Bibliothecam concinnandam curavit.

32 Pau-

32. Paulus Gravina à Catana, secundus appellatus 1601. ab scientia notissimus.

33. Euphemianus Casagrande Catanēsis an. 1605. Peristylium marmoreum jussit.

34. Faustus ab Adrano 1611. sexto post mense obiit.

35. Gregorius Motta à Catana 1612. Jurium Cœnobii vindex.

36. Theodosius de Masitio Catanensis 1622. prudentia præditus eximia.

37. Innocentius Russus Catanensis 1631. pro Monasterii immunitatibus tuendis strenuè desudavit.

38. Franciscus Cajetanus à Catana 1640. bonis operibus locuples decessit in patria.

39. Maurus Caprara Paternionensis 1644. pręclara reliquit solertiæ monumenta, bonisque Cœnobii consuluit.

40. Claudius Caponettus Catanensis 1649. morum integritate illustris.

41. Honoratus Columna à Catana anno 1673 disciplinæ monasticæ zelantissimus, dexteritate præcipuus.

42. Stephanus Lazarus Catanensis 1680. pietate in Deum enituit.

43. Ferdinandus Jojenius Catanensis 1690. optimè se gessit.

44. Romualdus Rizzarus quintus ex hac illustri familia Abbas 1695. optimis moribus, prudentiâ, & dexteritate præditus novum in monte Virginum molitus est Cœnobium.

45. Camillus Mancinus Catanensis doctrinâ clarus, sed vitæ innocentiâ illustrior. Anno 1705.

46. Benedictus Asmundus à Catana anno 1708. in pauperes profusissimus, Divini cultus promotor, comitate præcipuus.

47. Lucius Borianmus Syracusanus an. 1713. difficillimis temporibus prudenter administravit.

48. Bartholomeus de Alexandro Paternionensis 1718. dexteritate in rebus gerendis ornatissimus, moribus gravis.

49. *A*nselmus Danielius Syracusanus an. 1720 omnigena eruditione, ac scientia preditus, pietate in Deum, atque in pauperes conspicuus.

50. Ildephonsus Aretius à Ragusia an. 1726. lenitatis quammaxime, ac prudentiæ eximiæ Vir, morum integritate nulli secundus.

51. Romualdus Ruffus Mintyoensis majorum gloria illustris, propria virtute celebrior.

Virorum Illustrium Elenchus.

Viri sanctitate, ac pietate celebres.

Beatus Paganus, *Beatus Angelus Senisius* Abbas S. Martini de Scalis Panormi, & B. *Guilielmus de Paulo* Abbas S. Mariæ Maniacii, de quibus lib. XII. fusius.

Augustinus de Platia sub Casinensi Congregatione Monachus vitæ innocentia illustris, in sacro Casini montis Cœnobio optimo fine quievit anno MDXIX.

Ludovicus Batteato Catanensis eximiis preditus moribus, de quo etiam lib. XII.

Fridericus Capritti ex Opido Longio, S. Angeli Prior, Sanctorum scientia apprime instructus, præcipua erga Deiparam veneratione, à qua lacrymarum donum impetravit, aliisque virtutibus clarus, anno MDCXCIII die XI Januarii, brachiis in crucem conformatis in proprio lectulo, nulla ædificiorum ruina oppressus, exanimis inventus est.

Viri dignitate, ac muneris insignes

Philippus de Dulci Agrigentinus, primus S. Placidi de Messana Abbas, de quo Pirrus lib. 4. par. 2. not. 3. summa prudentiæ laude, ac virtutis opinione rexit ad annum MCCCLXXXII.

Marinus de Guerreriis Philippi in Abbatiali honore successor, Patria Catanensis, de quo inferius lib. XII.

Scipio Monachus ab Urbano V. Rom. Pont. ad sacrum Casinense Cœnobium reformandum evocatus MCCCLXIX.

Bonifacius Gregorii XII perscripto ad regularem disciplinam in S. Pauli de Urbe restituendam cum aliquot sociis anno MCCCLXXXIX. accersitus.

Joannes de Puglia Monasterii S. Mariæ de Nemore, hodie Olivetani Ordinis, Prior expostulatus, ibi sese plurimum commendavit, clarusque meritis decessit.

Joannes de Primis S. Nicolai Monachis primum accensus, mox S. Justinæ Patavinæ Abbas; de eo lib. XII.

Matthæus de Pompeo Novę Lucis Abbas, de quo inferius.

Cyprianus à Leontino S. Angeli Cajetę Abbas. Neapoli decessit anno MDXXXI.

Seraphinus Ferrerius Primus S. Benedicti Militelli Abbas.

Laurentius Simonetti Catanensis, Congregationis Cancellarius. Senex obiit anno MDCXXXII.

Constantinus Cajetanus à Syracusis Abbas S. Baronti, Collegii Gregoriani in Urbe Author, ac Pręses, doctrinâ clarissimus, editisque operibus commendatus, de quo Mongitorius Tom. I. Biblioth. Sic.

Nicolaus Riccolus Abbas, & Fundator Monasterii Castricasini apud Polonos, de eo lib. XII.

Viri doctrina celebres.

Athanasius ab Aci scripsit de Adventu Regis Jacobi Catanam brevem Historiam. Illum laudat Mongitorius.

Bartholomæus Taverna à Paternione Monasterii

sterii nostri Chronicon summa industria omnium primus concinnavit. Expositionem in *S.* Joannis Apocalypsim eruditis sanè probatam edidit, cujus autographum in Monasterii Bibliotheca asservatur, ac *S.* Agathæ vitam Italico carmine exaratam typis Venetis dedit. Obiit octogenario major *P*rioris titulo decoratus. Agunt de illo Wion in Arbore monastica Mongitorius in Bibli: Sicula, & novissimè Armellinus in Bibliot: Casinensi.

Valerianus de Franchis Catanensis de eo nos lib. XII.

Balthassar Morabito à Catana, de quo inferius.

Nicolaus M. Tedeschius Episcopus Liparitanus, Sacræ Rituum Congregationi à *S*ecretis, & Archiepiscopus Apameensis; Cujus laudes citato libro dabimus.

Gregorius Nava Patria Syracusanus moribus gravissimis præstans, solidaque doctrina imbutus; Prior designatus, sed dignitatem morte præventus non obivit. Canonicas, & morales Consultationes à se elucubratus m. s. reliquit; magnoque sui desiderio relicto piissimè decessit an. MDCCXXXI.

Fundatio sub Ordine Carthusiensi

III. *Monasterium S. Mariæ Novælucis* in edito colle ad mille circiter passus ab Urbe, quà hęc Africum respicit, ab Artali de Alagona Regni *S*icilię Justitiario, Mistrettæ Comite ædificatum prope Ecclesiam Deiparæ sacram, quæ dudum ibi excitata ab incolis fuerat, miraculo, ac lucis indicio impulsis, Carthusiensibus Monachis, cum dote annua Aureorum quincentorum tribuitur; anno MCCCLXVIII. Primus ex eodem Ordine Cęnobii *P*ræfectus Ambrosius de Fonte in bonorum, & Ecclesiæ possessionem ex facultate Catanensis Episcopi ab laudato Artali immissus, Urbani V. Rom. Pontificis decreto confirmatur,

 anno

anno MCCCLXX. Sed quum non diu post passim Carthusienses deficerent, atque Artalis apud Urbanum VI Pontificem ea de re quereretur, hic Jannotto totius Ordinis Generali Magistro praecepit, ut ad Catanense Cœnobium reformandum idoneum ministrum transmitteret. Jannottus Joanni S. Martini prope Neapolim Priori vices suas delegavit, qui Catanam veniens, quum omnes ferme Monachos, aut infirma valetudine affectos, aut extra insulam dilapsos comperisset, resignato Monasterio, cum reliquis fratribus in Patriam remeavit anno MCCCLXXIX.

Sub S. Bened. Instituto

Artalis igitur Simonis Episcopi opera S. Agathę Monachos in ipsum induxit, *Ambrosio* viro prudenti, literarum scientia, ac moribus eximiis prædito in Priorem ordinato, qui per biennium optimè administravit. Post hunc, Cœnobio in Abbatiam evecto, *Joannes* Primus ejusdem Abbas constituitur anno MCCCLXXXIII. Joanni successit *Guillelmus de Tolosa*, qui apud Martinum hujus nominis primum sese commendavit, eique sacrum Bibliorum codicem miro artificio exaratum dono dedit, ab illo vicissim multis beneficiis, & gratiis affectus. Defecerat interim ab Rege Artalis, ejusque bona, ac Jura Martinus sibi vindicaverat, ac Monasterii *Patronatum*, ut vocant, ad se spectare perscripserat. Guillelmo mortuo, *Simon Renda* Calatajeronensis Abbas sufficitur circa annum MCCCCX, huic verò *Matthæus de Pompeo* à Catana S. Nicolai Monachus subrogatur, sub quo *S.* Mariæ de Scalis Paternionensis Cœnobii unio facta. Pompejum alter *Matthæus de Marco* excepit Joanne Aragoniæ, ac Siciliæ Rege, uti Patrono, electionem probante. Post quem *Joannes Paternionius* S. Agathæ Prior Abbas

Primus Abb.

renun-

renunciatur. Hic Episcopus Milevitanus hanc etiam dignitatem retinuit, factusque Panormitanus Archiepiscopus nec illam resignavit. Hinc ab ejus morte Julii II. Rom. Pontificis decreto, Regia etiam accedente voluntate *Joannes de Cabrera* Cæsaraugustanus Primus Commendatarius, ut dicunt, Abbas est designatus anno MDXII. Hunc excepit ejusdem affinis *Hieronymus Cabrera* anno MDXXXV. cui *Joannes Baptista Cicala* S. R. E. Cardinalis MDLV successit. Sub eo Petrus Anfalonius S. Mariæ Mandanichii Abbas Cœnobium moderabatur. Mortuo Cicala *Antonius Lombardus*, Siculus Lilybetanus multis nominibus commendatus Abbas constituitur; quo ad Mazariensem Pontificatum assumpto, anno MDLXXIII. *Alexander Casalius* Abbatiam est assecutus. Anno MDLXXXI *Antonius Manelli* Mazariensis designatur, sed morte præventus *Nicolaum Stizia* Catanensem, genere nobilem sequenti anno successorem accepit. Hic Cœnobii bonis præclarè consuluit, ac Monachos ad regularia instituta adamussim servanda induxit; Cephaledensis Pontifex renunciatus *Ascanio Columnæ* S. R. E. Cardinali locum cessit anno MDXCII. Qui post sexennium è vivis sublatus *Vincentium Brancifortium* habuit successorem. Hic etiam de suo Monasterio optimè meruit, demortuusque anno MDCXX *Antonio Spinulæ*. S. R. E. Cardinali munus dimisit, qui Novælucis Monachis deficientibus è Sancto Nicolao aliquot induxit, ut divinis officiis intenderent, aureis quincentis quolibet anno pro illorum sustentatione assignatis. Post Spinulam *Ægidius Castillus Alburnotius* S. R. E. Cardinalis etiam Abbas deligitur anno MDCXXXIII. Qui conventionem cum S. Nicolai Monachis initam confirmavit;

Abbates Commendat.

vit; mox verò inter ejus Procuratorem illis pecunias exolvere renuentem, atque S. Nicolai Abbatem orta dissensione, suos hìc revocavit, quorum loco Carmelitas Excalceatos Alburnotius substituit. Anno MDCXLIII.

Carmelitæ Excalceati substituuntur

Perstitere Carmelitæ ad MDCLI, quo *Petrus Ronchiglio*, & *Brisegna* Hispanus Ægidii successor Abbatiam moderabatur; iisque abeuntibus ob aeris inclementiam S. Augustini Reformatis Cœnobium cessit. Post Petrum *Constantinus Gallerati* dignitate potitur, qui annis quinquaginta ad MDCCXXI illam tenuit. Sub elapsi sęculi finem, quum ex Terręmotu Cęnobium, atque Ecclesia corruissent, Augustiniani Monachi facultatem impetrarunt, ut novum Catanæ ad orientalem Urbis plagam conderent. Hinc anno MDCCIII veteri illo, atque insigni relicto Monasterio, Catanam venerunt, atque in loco ab Senatu designato sub eodem S. Marię Novælucis titulo nobile Templum, ædesque satis commodas construxere. Anno decurrentis sęculi XXIII postquàm triennio integro vacasset Abbatia, *Josepho Rocca* Valentino confertur, qui Catanę diu substitit, ac Cęnobii ędificia promovit; inde in Patriam rediens, ibique demortuus *Josepho Nasello* Clerico Regulari Panormitano ex Ducibus Gelę, Regii Exercitus majori Capellano doctrina, ac vitę meritis commendato locum cessit anno MDCCXXXVIII.

S. Augustini Excalceatis conceditur

S. Mariæ de Scala Cænobium in edito colle ad orientem contra Paternionis Opidum nostro S. Marię Novęlucis ab anno MCCCCLXVIII unitum, ab Adelasia Rogerii nepte fundatum, Monachis Basiliensibus initio tribuitur, quibus deficientibus, Benedictinis cessit. Sub Guillelmo II. Sicilię Rege Stephanus olim illi à Secretis in ejusdem

Monachi S. Basilii

dem Cœnobii possessionem immittitur, quod vitæ sanctitate illustrius reddidit.

Stephanus hic criminis apud Regem accusatus, dextera manu mutilatus, pulsusque, Deo militare deinceps studuit; ac vitam eremiticam profiteri. A Deipara Virgine pristinæ sanitati restitutus, in Regis etiam gratiam de illius innocentia edocti mox rediit, bonisque, ac privilegiis auctus diu Monachis Abbas præfuit, sanctoque fine quievit, cujus corpus ibidem magna confluentis populi Religione colitur. Subinde à Regibus Friderico I. Rom. Imper. Friderico II, & III. variis beneficiis Cœnobium afficitur, atque ab Eleonora Regina ædificiis ornatur. Honorii III. Rom. Pontificis demum, ac Bonifacii VIII. literis sub Apostolica protectione suscipitur. Abbatum nomina deficiunt ad annum MCCCXCI. quo *Joannes de Castellis* moderabatur, post quem *Nicolaus de Castrojoanne* rexit; huic verò *Ricchardus Rizzarus* Catanensis successit. Ricchardum excepit *Jacobus Borellus*. Quo mortuo Alphonsus Rex *Andream Strizziam* patria Catanensem Clericum secularem Abbatia donavit anno MCCCCXXXVI. Post hunc *Jacobus Crisaphullus* professione Monachus sufficitur; Eo decedente, Abbatia S. Mariæ Novælucis Monasterio adnectitur, Paulo II. Rom. Pont. rem probante; Inde Novelucis Abbas titulo etiam S. Mariæ de Scala exornari cœpit. Scalensi Cœnobio Ecclesia SS. Salvatoris de Calanna legitur etiam unita. Paucis porro ab hinc annis, quum aeris intemperie locus laboraret, Fratres Augustiniani Excalceati, qui Benedictinis successerunt, Josephi Roccæ Abbatis opera in vicinum Pulchripassus oppidum commigrare cogitarunt. At eventu res caruit.

Monachi Benedictini

S. Mariæ

A Fratribus Pœnitentiæ incolitur

S. Mariæ Nemoris Clausi sub Ætna Cœnobium, quod Pirrus perperam, cum Scalensi confundit not. 3. Ab Eleonora Siciliæ Regina exædificatum, Fratribus de Pœnitentia, seu ex Ordine Paupertatis, qui vulgo Fraticelli dicebantur, fuit attributum anno MCCCXL. Subinde Joannes Infans *Guillelmum de Maugerio* Priorem in ejusdem possessione confirmavit anno MCCCXLVII, cui Elisabeth Regina Petri II. Uxor Valetudinarii ab se Catanæ in Regione S. Mariæ de Rotunda constructi curam commisit. Proscriptum porro ab Apostolica Sede in Viennensi Concilio Ordinem hunc jam ab anno MCCCXI fuisse, nondum Siculis innotuerat; Ut igitur Successoribus Principibus id fuit delatum, Fratribus de Pœnitentia ejectis, Benedictini S. Agathæ Monachi in eo Cœnobio sufficiuntur, ac primus ex eisdem *Donatus de Ursone* Prior constituitur. Contendens verò Artalis de Alagona Jus *Patronatus* uti Paternionis Domino sibi competere, Donato renunciante, Monachis Novæ Lucis Carthusiensibus Monasterium conceditur ex Simonis Episcopi literis anno MCCCLXXVIII, atque Ambrosio de Fonte confertur, ut ibi Monachi autumnalibus diebus degerent. Ecclesiæ hujus hodie vix designari locus potest, anno enim MCCCCVIII horribili Ætnæ incendio omnia circum penitus vastata sunt, ac S. Mariæ de Nemore Clauso Cœnobium ignitis etiam lapidibus obrutum, ut *Silvagius* testatur.

Benedictini succedunt

Carthusianis conceditur

Ecclesiæ unitæ, ac Viri Illustres

Monasterio Novælucis Prioratus *S. Andreæ de Milo* legitur etiam unitus, ut alibi diximus; Ecclesia quoque *S. Sepulchri* in Syracusana Urbe, & *S. Pantaleonis* Catanæ, ubi olim Monachorum hospitium. Inter ejusdem Monasterii Alumnos eluxit Antonius de Morecta Calatahjeronensis

nensis primus S. Mariæ de Terrana Abbas, ut Paulus Moretta scribit. Olim in Novælucis Sacrario hæc Ss. Lipsana asservabantur. De Lacte B. Mariæ Virginis in vase argenteo, Columnæ, ubi Christus fuit flagellatus, frustrum; Ex Ligno S. Crucis, Spina D. N. Ex sepulchro ejusdem, & B. M. V. Os manus S. Luciæ, Dens molaris S. Petri Apostoli, ex Digito s. Pauli Apost:, ex Ossibus, & Sanguine s. Andreæ, & s. Jacobi Apost: ex Ossibus s. Agathæ V. M. Cat: s. Euplii M. Cat: s. Sebastiani, ac ss. Cosmæ, & Damiani MM. Vetus Inscriptio, quæ olim supra Templi januam videbatur, extat in Annalibus.

Reliquiæ

Hodiernum Novęlucis Cœnobium ab Excalceatis Ordinis s. Augustini Fratribus, ut diximus, inhabitatum ad Orientalem Urbis plagam decenti, ac magnifica structura exurgit, amplissimamque habet Ecclesiam, quæ eleganti ex albo Syracusano lapide prospectu exornatur. Ibi devotissima B. Virginis Imago antiquam referens à piis fidelibus colitur, cujus festum die xv Augusti ingēti pompa celebratur. Sacrarium innumeris, ac pretiosissimis Sanctorum lipsanis instruitur, quorum præcipua pręter supra enumerata sunt. Ex Velo, Lacte, & Capillis B. Virg. Mariæ, ex veste s. Joseph, ex pannis lineis D. N. & ex ejusd. Presepe, ex ossibus S. Annę, Monicę, Augustini, Antonii Ab; Ignatii Lojolę, Antonii Patavini, Catharinæ V.M. Thomæ Aquin; Philippi Agyrensis: Thomæ de Villanova, Vincentii Ferrer: Gregorii Thaumat: Blasii, Calogeri, Georgii m; Barbaræ V. m; Ex sanguine s. Nicolai Tolent: Ex Subucula s. Joannis Nepom: Effulget inter ejus Alumnos F. Eutychius à s. Flavia Catanensis, Religiosæ modestiæ speculum, Sacr: Can: ac Theologiæ scientia instructissimus, qui dudum Gen: Ord: Vicarius, hodie tertium Provinciam regit, ac decentem instruit Bibliothecam.

CAPUT V.

MENDICANTIUM RELIGIOSORUM SACRÆ ÆDES.

Cœnobii situs Quartam in Sicilia *S. Dominici Familia* sedem fixit Catanæ Leonardo de Flisco ad illius regimen sedente in *Area* Arcis Ursinæ, ubi nunc *S.* Sebastiani Templum; sed quum Cœnobium Castro obnoxium haberetur, Regis Martini jussu solo æquatum in ædes Blasci de *Alagona* transfertur in Regione S. Mariæ de Rotunda. Verùm loci hujus frequentiæ pertæsi Fratres, extra Regis Portam ad Aquilonem in S. Mariæ Grandis Ecclesiam olim Parœcialem anno tandem MCCCCXX sese receperunt, ubi celebre Monasterium ædificarunt, quod terræmotu dirutum instaurare pergunt. Cœnobii authores Guillelmus, & *Antonius* de Montecateno Adrani Comites re-*Fundatores* censentur; ab aliis subinde Proceribus variis fortunis etiam locupletatum, ac nobili peristylio, Joanne Baptista Paternionio suppetias ministrante, auctum legitur. Veteribus porro columnarum epistyliis insignia Montecatenorum insculpta videbantur, ut Grossus testatur. *Arctissimè* in eodem Monasterio servabantur regularia instituta, atque ex illius alumnis nedum pro *Sicilia*, verum & pro Italia delectos Tyronum Magistros scimus. Complures hinc Sanctitate viros aluit: *Viri Illustres* *B. Bernardum Scammaccam, B. Thomam Clementem*, & *B. Joannem de Falco*, de quibus suo loco dicemus. Prioris etiam munere in eo B. Petrus Hieremias anno MCCCCXLIII functus est, sub quo Conventus transmigrationem in S. Mariam Majorem secutam nonnulli credunt, ut Grossus advertit.

advertit. Prodiere ex eodem Cenobio *Eustachius* quoque *Quintana* Ansloensis, & *Aloysius Suppa* Agrigentinus Episcopi; recenſetque laudatus Groſſus inter illuſtres ſcientia, & eruditione viros *Bernardum de Alexandro*, *Antonium Fazarum*, *Simonem de Amatore*, *Jacobum Venetiam*, *Stephanum Bolanum*, *Damianum Tabuſum*, *Ambroſium*, & *Hieronymum de Franchis*, *Auguſtinum la Mora*, *Scipionem Roſanum*, *Scipionem Modicam*, *Raymundum Pataniam*, *Joſephum Ferraram*, *Raphaelem Cannavum*, & *Franciſcum Tepes*, de quibus libro XII rurſus agendum. Coluntur in ejuſdem Sacrario Spina D. N. Ex ligno s. Crucis, ex velo B. M. V. Os s. Dominici, s. Vincentii Ferrerii, s. Petri M. SS. Innocentium, aliorumq; mm. pignora, ac tres Epiſtolæ autographæ *S.* Vincentii Ferrerii, *S.* Catharinæ Senenſis, & *S.* Franciſci de Paula, quas integras recitat Groſſus in *Decachordo Chord.* 2. *mod.* 2. In principe ara Tabula antiqua B. Mariæ Virginis de Roſario extat, quam pii Fideles præcipuo honore venerantur.

Reliquiæ

Alterū ejuſdem Inſtituti Cœnobium

Alterum ejuſdem Ordinis Cœnobium ſub *S. Catharinæ Senenſis* titulo, in ædibus Margarithæ de Arcangelo erectum anno MDCXI. eamdem Margaritham habet inſtitutricem. Moriens quippe piiſſima hæc, & nobilis Matrona præceperat, ut Monialium ſub ejuſdem Virginis nomine ſub regula tamen S. Benedicti conderetur Collegium, ac treſdecim puellæ nobiles abſque dote illuc introducerentur; Quum autem hæreditaria bona tanto operi vix ſufficerent, Pauli v. Rom. Pontificis decreto ſanctum eſt, ut Ædes Deo ſacra, ac Ordinis S. Dominici Cenobium inſtitueretur, ac treſdecim Virginibus, in aliis Catanæ Monaſteriis Deo mancipandis dotes exol-

vereantur; Sicque Margarithæ voluntati fieret ſatis, ejuſque fortunæ utrique pio operi eſſent addictæ. Rem habet diploma datum Romæ XIII. Kal: Martii MDCIX. anno poſt Teſtatricis mortem ſexto, in cujus marmoreo tumulo hæc legebantur.

Hic Margaritha Filia Alphonſi Paterno, Uxor Jo: Vincentii de Archangelo jacet, quæ Templum hoc ad divæ Catharinæ de Senis laudem fabricari, & cum ſuo magno Domorum tenimento aggregari mandavit. Laurentius autem de Archangelo Juriſconſultus de Sacro Conſilio Regius Conſiliarius, uti Fideicommiſſarius ad Dei gloriam executus eſt. Obiit Margaritha anno MDCIII.

Hìc etiam F. Matthæus Riſpoli Melitenſis ſepultus eſt, qui Catanæ dum Sacri Quadrageſimalis Jejunii Conciones haberet, magna virtutis opinione deceſſit anno MDCXXXIX. Poſt Terræmotum auguſtior Eccleſia, ædeſque pro Fratribus longè præſtantiores, extrui cœptę, quas brevi perficiendas ſperamus. Claruit inter ejus Alumnos Raymũdus Bonfilius Netinus Artis Rhetoricę Profeſſor, qui plura ingenii monumenta poſteris reliquit. De eo Clar: Mongitorius.

Origo, & Fũdatio.

II. *Minorum* ſub S. Franciſci Regula *Fratrum* coloniam ante annum MCCLVI. Catanam advectam docet Lucas Wadingus *Tom. 2. Ann:* quin adhuc in vivis agentibus ipſo Seraphico Patriarcha, ac diva Clara Sacræ Moniales ſub eorum inſtitutis in Monaſterio Montis Virginis regularem vitam ſervabant, ut Pirrus *Par. 2. not. 1.* teſtatur. Primum autem virorum domicilium, ac vetuſtiſſimum *Conventualium*, traditur publico civium ære in *Area* Urſinæ Arcis, atque in æde S. Archangelo Michaëli ſacra extructum anno MCCLV Oddone Capocio Catanenſi Antiſtite, atque Alexandro IV. Rom. Pontifice rem probantibus. Nondiu verò Manfredus Siciliæ Rex Re-

gium Castellum sibi liberum expostulans demoliendum præcepit; hinc in S. Nicolai de Arenâ Hospitium sese fratres recipere coacti sunt; quumque in eadem Ursina area novum denuo piorum eleemosynis molirentur, ab Episcopo deturbati, vix tandem Gregorii X. Rom. Pont. rescripto anno MCCLXXIV, ac alio Nicolai III. decreto, ut incœptum prosequerentur opus liberam facultatem exorarunt. Acrioribus demum ab Episcopi ministris exagitati incommodis, loco cedere coacti sunt. Eorum porro calamitates Eleonora Siciliæ Regina Friderici Regis Uxor miserata, quæ post viri obitum Clarissarum sese addixerat Regulę, ære Regio Cęnobium illis extruxit anno MCCCXXIX, ac S. Francisci titulo decoratum inhabitandum dedit, ubi moriens quoque condi voluit, ut ad annum MCCCLXI. sepulchrali ejusdem Epigrammate transcripto, expendi.

Eleonoram Reginam habet Institut.

Subsequentibus temporibus Fratribus Minoribus de Observantia aliquandiu hoc Cęnobium quorumdam opera cessit, Leonis X. Rom. Pont. decreti occasione, quo Observantes, Conventualesque Fratres in unum Religionis institutum coire demandaverat; Re tamen ad examen vocata, Conventualibus causa adjudicatur, Observantesque è Regio hoc Cęnobio pelluntur anno MDXXX. postquam illud per quadriennium tenuissent. Prodiere ex illo illustres viri *Guido de Sancta*. *Johannes de Piscibus* Catanensis Pontifex, *Antonius Piscis* ejus Frater, *Bonaventura Bellutus*, aliique, quos omnes lib. XII. fusius commendabimus. Servantur in ejusdem Sacrario una ex Spinis, D. N. ac Crucis frustrum, quæ sollemni supplicatione V. Nonas Majas per Urbem quotannis circumferuntur, ac Reginę Eleonoræ

Observantib. aliquandiu cessit.

Viri Illustres

Reliquiæ

muni-

munificentiæ accepta referunt Cœnobitę. Corpora etiam SS. Philippi, & Vitalis mm. S. Felicitatis filiorum, ac S. Blasii Ep. M. digitus, aliaque Ss. Lipsana ibi coluntur. Festum denique celeberrimum VI. Idus Decembris in ejusdem Ecclesia ad honorem purissimæ, immaculatęque Conceptionis Deiparę ingenti populi, ac Magistratus frequentia, sollemnique supplicatione ex voto Civitatis agitur. Francisci Bonajuti Catanensis Patricii fortunis nostro hoc sæculo Cœnobium auctum, magnificentissimis ædificiis post Terręmotum instruitur, ac novi Templi fundamenta ponuntur, quę Regium aliquid redolere videntur, ac Urbis magnitudini respondent.

Minores de Observantia. *Minores Observantes* in S. Mariæ de Jesu, à Sancto Bernardino Senensi, vel ut alii scribunt à B. Mattheo Agrigentino postmodum Episcopo S. Bernardini discipulo Catanæ instituuntur extra Urbem quincentis circiter passibus ad Solstitium Æstivum. Viguit diu in eo regularis Observantia; hinc qui Theologicis, ac Philosophicis studiis operam dabant, huc convenire consueverant, hodieque conveniunt, Tyronesque etiam ad probationem, ut ajunt, excipiebantur. Anno MDCXXVI. Strictioris Observantię Fratribus introductis, laxior in eo disciplina reformatur. Pirrus hanc ad

Minores Reformati. Reformatorum Ordinem Cœnobii translationem anno MDCXV. perperam consignat, ut Crossus advertit. Antiquissimum in ejusdem Ecclesiâ Sacellum, ubi illustris familię Paternionium Sepulchrum, atq; Albari marmoreum sarcophagum cum elegantissima Statua. Arę maximæ proxima etiam Capella signum habet Virginis Deiparę mirabilis pene pulchritudinis, & artificii. Floruere deni-

Viri Illustres que in eo *Joannes Schifistus* Mutycensis, qui admirandis

mirandis virtutum exemplis eluxit, Orationis studio, piis operibus, sed in primis charitate præcipuus, multis in vita, & post mortem prodigiis clarus, magna sanctitatis opinione in Domino obdormiit; Cujus meminit Cajetanus *in Idea*. *Nicolaus à Mazaria* prædicationis munere præcipuus, vitæque integritate illustris. *Matthæus* denique *Silvagius*, de quo suo loco. Ex Reformatis *Joannes Baptista Platamonius*, & *Angelicus à Petralia* Laicus vitæ innocentia, ac simplicitate morum clarissimus. Habet Sacrarium plures Ss. Reliquias, quarum præcipuę S. Æmiliani M. Cranium s. Joannę M. Brachium s. Boni M. s. Illuminati M. s. Felicis M. s. Bonifacii M. s. Felicissimi M. & s. Sabasii M. Ossa; ex ossibus etiam s. Didaci Confessoris, s. Petri de Alcantara, s. Antonii Patavini, s. Paschalis de Baylon. Ex veste s. Joseph, ex Pannis Christi Domini, ex velo B. Mariæ Virg. & ex Ligno s. Crucis.

Aliud Observantium Domicilium.

Eadem *Minoritarum Observantium* familia in s. Agathæ Veteris Templum intra Urbis mœnia recepta est anno MDCXIII. Cathedralis Ecclesię Capitulo indulgente, ad quod illud spectabat, ut alibi diximus, ac Bonaventura Secusio Patriarcha Constant: Catanensium Pontifice olim ejusdem Ordinis Generali rem promovente, qui suppetias ad congrua Cœnobii ædificia ministravit, fratresque ab alio s. Marię de Jesu in illud induxit, quin & cellas, ubi ipse curis levandis quandoque degeret, opportunè ordinavit, ac quinto post anno inter suorum manus spiritum Deo reddidit. Ecclesia hęc olim Prioratus Ordinis S. Benedicti à Martiali Episcopo institutus, juxta quam Carceris s. Agathę Basilica. In ea demum lapideum ejusdē Virginis Sarcophagum, quod nobili hodie facello vario marmore cōcinnato decoratur.

Capuccinorū Fundatio in australi Reg.

Gemina *Capuccinorum* Domus Catanę exurgit, quarum prima, ac vetustior Bernardinum à Rhegio ejusdem Ordinis insignem Verbi Dei Prę-conem, sed Sanctimoniæ laudibus non minus celebrem cognoscit authorem, Boverio *in Annalib. tom.* I. ad annum MDLIII. teste, cui Pirrus, ac Grossus subscribunt. Ejusdem situs olim extra *Decimæ* Portam super Naumachiæ rudera ad meridionalem Urbis plagam; At quum nova Caroli V. jussu molirentur Cives męnia, ac propugnacula, quibus obnoxium id Cęnobium videbatur, Joannes Vega *Siciliæ* Prorex illud demoliendum præcepit anno MDLI. Hinc ad aquilonarem regionem Cibalis sequenti anno commigrantes, novum ibi, Catharinę Fimię nobilis fęminę opera, Fratres condiderunt, ubi ad nostra tempora perseverant. Anno postmodum CIƆIƆCXXII. Silvestri *Sigonii*, & Calcerani Intriglioli opibus, aliud moliri cęperunt extra *Stesichori* portam in edito colle, ubi S. Nicolai de *Arena* olim hospitium, & S. Salvatoris Ecclesia, sub titulo *S. Mariæ à Spe* ob ædiculam ejusdem nominis. Primum ædificii lapidem VI. Idus Decembris Joannes de Torres Offorio Catanensis Pontifex posuit, Crucem verò ante Cęmeterium Clemens à Neto totius Ordinis Generalis Minister Catanæ per ea tempora degens. Anno CIƆIƆCXXXII. Ducis Alcalę Siciliæ Proregis literis proximum Cœnobio locum, in quo viridarium consererent, Fratres exorarunt. Edidit religiosissima hæc familia plures vitæ sanctitate conspicuos, quorum præcipui memorantur: *Alexander* à Catana Clericus, *Paulus* Laicus, *Leo*, & ipse Laicus; *Andreas*, *Angelus*, *Franciscus Gravina*, *Bonaventura Paternionius*, & *Dominicus à Catana* Sacerdotes, de quibus, quum de viris Illustribus sermo erit, fusius dicemus.

Translatio ad Aquilonarem

Alterum Cœnobium

Illustres viri

Ejusdem S. Francisci *Tertii Ordinis* Fratres anno CIↃIↃCVI in ædem S. Euplio sacram primo excipiuntur; subinde Senatus studio accedente, qui suppetias ministravit, ac Michaele Juvino Catanensi ejusdem familiæ alumno rem promovente, S. Nicolai de Trixinis Ecclesiam sunt assecuti, anno CIↃIↃCVIII ubi ad hæc nostra tempora degent. Effloruit inter eos *Joannes Baptista Carambia* Catanensis ab ingenio, & tenacissima præsertim memoria commendatus.

Tertii Ord. Domicilium

Minores denique *Conventuales Reformatos* in Templo S. Spiritus extra Regis portam Catanæ fixisse sedem Grossus, ac Pirrus testantur. Quamvis autem anno CIↃIↃCXXVIII Urbani VIII Decreto hujusmodi Fratres fuerint suppressi, perstitere nihilominus eodem in loco ad annum MDCXLVIII, quo Alumnis S. Teresæ instituta profitentibus Ecclesia, ac Cœnobium cessit. Quum porro Gallorum bellum anno MDCLXXIV ingrueret, atque Urbi viderentur obnoxia, solo æquata ædificia, in Laicorum domos subinde sunt conversa. Locum hunc malè confundit Pirrus cum S. Sophiæ colle. De eo nos alibi.

Conventuales. Reformati

III. *Eremitarum S. Augustini* Ordo intra Urbis mœnia exceptus, ubi vetustissima Theatra olim, publicęque Magistratus ædes, ac S. Venerandę subinde Ecclesia surgebant, Cœnobium habuit circa sęculum XIV Ferdinandi Guerrerii viri Patricii opera, cujus proinde Gentilitia stemmata Odei fornicibus incisa videbantur. Quum porro anno CIↃIↃXXIII gravissima pestilentię lues, qua Urbs laborabat, omnes ejus ferme Monachos invasisset, pretiosa quęque Sacrarii ornamenta, domestica suppellex, ac Tabularii libri igni tradita periere, ut vix alia Cœnobii hujus notitia

Augustiniani Eremitæ

 superſit.

superſit. Hodie decenti Eccleſia, commodiſque ædificiis inſtruitur. Sed Periſtylium habebat olim ante Terręmotus ruinam, è Liguro marmore elegantiſſimum. Effloruere in eo *Gualtherius Manfredus* Catanenſis Alphonſo Regi à ſacris Con-

Viri Illuſtr.

feſſionibus S. Jacobi de Altopaſſu Prior, de quo ſuo loco dicemus. *Hieronymus* à Catana S. T. Magiſter, *Andreas de Urſo*, *Joannes de Auro*, & ipſi Magiſterii laurea donati virtute, ac ſcientia celebres. Memoratur etiam *Auguſtinus Sorito*, qui novis ædificiis Cœnobium auxit, ac Regalbuti, quum provinciam moderaretur, atque de more viſitaret, immaturo fato deceſſit MDCLXVIII. Scribit his ipſis diebus Siculę Auguſtinianę Provincię Hiſtoriam Bonaventura Attardus ejuſdem Ordinis Magiſter, literarumque peritia nulli ſecundus, traditque S. Auguſtini Inſtitutum extra pomerium ab anno CIↃCCXXXIX ſedem habuiſſe, ſed ſequenti ſęculo intra Urbem, Guerrerio opes ſuppeditante, Joannis Criſafi Prioris induſtria intra Urbem translatum. Quo autem loco in agro ſignanrer ſteterit, ſe neſcire fatetur. Conjecturis quidem agens ante Saracenos etiam S. Auguſtini Alumnos ſub Ætna monte vitam eremiticam duxiſſe ſcribit, quum, graſſante ſęculo v. Wandalorum perſecutione, ex Africa illi in exilium acti in proximam Sicilię inſulam trajecerunt Ruſſiniano Epiſcopo Duce. Subinde Nortmannorum ęvo Ætnam Monachorum cujuſque Ordinis ſedem eoſdem foviſſe non incongruè opinatur. Coluntur in S. Auguſtini Eccleſia devotiſſima Domini noſtri è Cruce pendentis Imago, & Beatæ Mariæ Virginis de Bono Conſilio. Habentur in Sacrario Fruſtulum S. Crucis, Os S. Nicolai Tolentini, aliorumque ss. mm. Reliquię.

De

De Conventu Fratrum Reformatorum ejusdem Ordinis jam diximus cap. IV. n. XI.

IV. *Fratrum de Monte Carmelo* familia, ut primum è Syria, sæva Turcarum tyrannide urgente, in Siciliam trajecit, benignè à Magistratu & Catanensi populo foveri cœpit, Temploque S. *Mariæ Annunciatæ* extra Portam Stesichori donata, sæculo duodecimo cadente, Catanæ sedem fixit. Ægidius *in Carmeli viridario par. 3. cap. 3.* Tertium in Sicilia Cœnobium nostrum appellat, ejusque Authorem Constantiam Augustam Henrici Uxorem Friderici Matrem non immeritò censet. Regium hinc in publicis tabulis dicitur, eoque nomine à Martino I. Siciliæ Rege unciis quinque pro Cereo singulis quibusque annis ipso Annunciatæ Virginis festo exolvendis locupletatur, Ferdinando etiam Rege Martini donationem anno 1410 firmante. Ab aliis quoque viris Principibus auctas illius fortunas legimus, à Blasco scilicet Alagonio, qui in ejusdem Ecclesiæ Sacello Christo Domino Crucifixo sacro anno MCCLV. condi voluit, ab altero Blasco illius abnepote, cujus etiam corpus ibi requiescit cum Epigraphe: *Hic Alagona jacet Blasius jam divos onustus anno* MCCCCLIX. A Sancio Roderico, Galliani Vicecomite, Siciliæ Talassiarcha, ac novissimè à Francisco Brivinzialio Italici Consilii Regente, cujus elegans è pario marmore statua à celebri Sculptore Joanne de Barbatode elaborata in eodem Cœnobio spectatur. Illud hic non prætercam, quod Templi omnimodam vetustatem commendat, Anni scilicet MDCLXXXII. quum Generalis Magister Ordinis Catanæ versaretur, fortè fortuna in quadam tecti trabe Inscriptionem antiquis characteribus exaratam Monachos detexisse, in qua hæc legebatur.

Cœnobii Fundatio

Bona à quibus attributa

Ecclesia vetustissima Saracenorum Ævo

Hoc Corpus Fabricæ, atque navis à Fundamentis inceptum extitit XXIIII. *Januarii* VIII. *Ind:* CIↃIↃIII. *Deinde tecto completum* CIↃIIII. XXII. *Junii. Ala vero Imaginis Mariæ Virginis* VIII. *Martii* MLXXX.

Trabs reliqua variis ornamentis, ac figuris, quorumdam vultus habitu ordinis indutorum referentibus picturata non eamdem præsferebat vetustatem, ut suspicari liceat, hujusmodi effigies multo post tempore fuisse exaratas; Ordo enim paullo ante seculum XIII. in Siciliam invectus est, ejusque sectatores neutiquam proinde effingi in trabe potuerunt seculi XI. initio, quando Templi fundatio in Epigraphe consignatur. Quod porrò Saracenis latè per insulam dominantibus Deiparæ Virgini dicata fuerit Basilica, nemini debet negotium facessere, ut ad eumdem annũ CIↃCCCCXVI lib. IV. fusius expendi. Ceterum præ aliis Urbis Ecclesiis celebris hæc habetur, accurrentibus eò devotionis ergò summa frequentia fidelibus, atque in perenne monumentum, quod hoc in loco olim diu S. Agathæ corpus, ac sepulchrum steterit, pridie nonas Februarias, ejusdem Virginis lipsanis cum celebri ferculo in eam illatis, unde peracto sacro, ad S. Agathæ Veteris Basilicam illa procedunt. In ejusdem Cœnobii claustris S. Leonis vetustissima Ecclesia, de qua diximus. Ante Terremotum nobili è pario marmore Peristylio decorabatur; hodie magnificentissimè restituta ædificia videmus, opera Fratrum *Observantiæ strictioris*, ut dicunt, qui ab anno CIↃIↃCXXI Cœnobium obtinent, ac novis in dies incrementis exornant, Theologica præsertim assidua lectione, ac piis ad animarum cultum exercitationibus. Prodiere denique ex eo *Nicolaus*

Strictioris Observantiæ Fratribus datur.

laus Marinus Hieronymus. Quorum meminit Lucius Belga in *sua Bibliot. Carmel. Nicolaus de Lucia*, *Nicolaus de Sismundo*, *Vincentius de Leone*, *Petrus Murabitus*; *Paschalis de Augusta* S. Theol. Mag. Catanensis Academiæ Decanus; *Petrus Honoratus*, *Joannes Stephanus Pettignanus*, *Felix de Leonibus*, *Joannes Baptista Minà*, *Andreas Laus*, ac *Desiderius Placa*, de quibus suo loco dicemus. Præ ceteris autem effulget nostris adhuc diebus *Alexander Capurus* Mazariensis Pontifex, qui opes ad novam Ecclesiam erigendam liberalissimè suppeditavit, cujus etiam laudes alibi expendam. Habentur in Sacrario Reliquiæ S. Alberti Carmelitæ Messanensis, ac aliorum ss. Martyrum. Binas etiam vestes, vulgo *habitus* demonstrant Bombycum opera contextas, quæ omnino miraculosæ censentur.

Viri Illustres

Carmelitas Primi Instituti in Ædem *Beatæ Virginis Directionis* titulo designatam seculi XVII. anno XVI. primùm coactos, Desiderio Placa authore nobis Gregorii XV. Rom. Pontificis diploma perhibet, quo eumdem Desiderium *Generalem Commissarium* ad Ordinem propagandum constituit Gregorius. Subindè per Siciliam alia hujus Instituti Cœnobia eriguntur; quibus Alphius Licandrus Desiderii socius anno CIↃIↃCXXIX. in Comitis Catanæ habitis Prior Provincialis preficitur. Deiparæ porro Imago ex ædicula prope Urbis mœnia translata ante aliquot annos decentem basilicam sortita est, ut Inscriptio ad ejusdem externos parietes marmori incisa adhuc hodie prodit hæc habens.

Carmelitæ Primi Instit.

Templi fundatio

Intemeratæ Dei Genitrici sub Directionis titulo. Paulo V. Summo Pontifice, Philippo III. Rege. F. Bonaventura Secusio Patriarcha Constantinopoli-

tinopolitano Præsule Catanensium Pietas Ann.1612.

Hæc circa annum CIↃIↃCXXXV. in ampliorem formam crevit, sed una cum proximis Fratrum ædibus ex terræmotu solo æquata, hodie magnificentius restituta, opera F. Cherubini Græci Catanensis scientia, ac vitæ meritis spectatissimi, magna populi frequentia colitur. Intra hujus Cœnobii claustra vetusta absis, ac rudera spectantur, fornicesque subterranei, quorum usus incertus. Habet in Sacrario ex Velo, & Lacte B. M. V. ex Ligno S. Crucis, ex Spinis D. N. ex Pallio S. Joseph, Os S. Nicolai Myren: S. Alberti Conf: S. Mar. Magd: S. Phil. Nerei, &c.

Teresiani *Carmelitæ Excalceati* sub S. Teresia institutis Octavio Brancifortio Catanensi Pontifice agente, elapsi seculi anno XIIII Coloniam Catanæ posuere; ac primùm prope Cibalis regionem, inde, quum Episcopus promissis minimè staret, post menses aliquot in S. Mariæ Novælucis Monasterium excepti, mox ad S. Spiritus ædem extra Regiam portam anno MDCLI migrarunt; sed quum eam Regiæ militię Præfecti una cum proximo Cœnobio diruendam præcepissent, antiqua sublata tabula, ubi Spiritus Sancti missio exprimebatur, in Regionem *Civitæ* sese receperunt anno MDCLXXVII ædesque Joannis Tedeschii, Episcopo concedente, incoluere. Deniq: post annũ CIↃIↃCXCIII prope Portam Lanceam sedem fixere, ubi hodie perseverant.

V. *Minimorum Ordo, Paulensis* ab Institutore S. Francisco de *Paula* appellatus, prope maris littus ad Orientem anno CIↃIↃXXIII Catanę sedem posuit in Templo S. Homphrio sacro; *Paulenses Fratres* variis tamen intercedentibus difficultatibus, Cœnobium nonnisi post triennium opera, ac opibus Raymundi Cicala perfectum est, quartumque in *Cœnobii Fundatio.* Sicilia computatur ab Launovio *in Chron. Minim.* & Isnardo de *Messan. Provincia.* Corruit ex Ter-

ræmotu Templum, at meridionales Cęnobii ædes integrę perstiterunt; hinc refectis reliquis ejusdem partibus, ac novâ ædificatâ Basilicâ, non ignobilem hodie inter sacra Domicilia locum tenet. Celebrantur ex ejus alumnis *Franciscus Pappalardus*, *Benedictus Caponnectus*, *Bonaventura Lucca*, *Bonaventura Spina*, *& Placidus Crisasullus*, quos suo loco commendabimus.

Viri Illustres

VI. *Redemptionis Captivorum* familia sub titulo *SS. Trinitatis* Catanæ præ aliis Insulę locis primum posuit domicilium anno MDLXXX mense Julii, in S. Marię de Concordia extra Urbem Ecclesia; septimo post anno ad S. Spiritus ædem sępius laudatam ex facultate Matthęi Saminiati Apostolici tunc Vicarii, rem agente F. Dominico Perez Ministro, Fratres translati, intra Urbis mœnia subinde in S. Mariæ de Miraculis Templo aliquandiu perstiterunt; quo relicto in *S.* Annæ sacram Domum prope *Decimæ* portam tandem se receperunt anno MDCL, à cujus divæ nomine S. Annæ Fratres sunt appellati. Hodie prope S. Philippi emporium Cęnobium exurgit, in quo elapso sęculo *Joannes à Flomaria* Laicus vitę sanctimonia celebris floruit, & *Matthæus Thomasellus* S. T: M. de quibus susius dicemus.

Trinitarior. Fundatio

VII. *Mercenarii Fratres*, & ipsi Redemptionis Captivorum appellati in *S.* Mariæ de Concordia Ecclesiam anno MDCLXXXVII recepti sunt, ab anno CIƆIƆCCXXXIII. rem promovente Joanne Baptista Raso ejusdem Ordinis. Erat Ædes hæc sacra Juris Seminarii Clericorum, sed ante annum CIƆCC creditur constructa, ac S. Joannis Baptistæ nomine initio insignita, quod in illud S. Mariæ de Concordia fuit deinde immutatum, cujus extabat tabula ab anno MCCLXX.

effıcta,

effecta, ut Privitera testatur, festumque celebratur die Dominica secunda post Pascham. Petri Galletti Episcopi jussu ab anno MDCCXXXIII Parœcialis est, unique ex Fratribus animarum cura incumbit. Prodiit ex hoc Ordine B. *Alexander* Catanensis Martyrii gloria illustris, cujus res gestas suo loco dabimus.

CAPUT VI.

CLERICORUM REGULARIUM FAMILIÆ.

Fundatio

I. Societatis *Jesu* Coloniam anno LV supra MD Catana excepit in Hospitalem domum sub titulo Ascentionis Ferdinandi Vegę Joannis Proregis filii opera. Primi autem omnium Antonius Vinchius, & Sancius Ochoa Navarrus Sacerdotes totidemque Laici læta novæ familiæ exordia posuere; è nostris verò Ferdinandus Paternionius ante alios eidem sese addixit, moxque Bernardus Colnagus, & Carolus Romanus Columna illi nomen dederunt, doctrinaque, ac sanctitate insignes evasere. Dotem à Ferdinando Vega congruam domus hæc sortita, proventus à Magistratu annuos etiam obtinuit, subindeque à Proceribus certatim bonis, ac latifundiis aucta est, crevitque in dies, adeout paucis secunda per Siciliam haberetur. Collegium hinc ad juventutem liberalibus artibus, scientiisque imbuendam satis celebre evasit; quamvis, ne publicæ Academiæ aliquid detraheretur, cautum fuerit, ut à magistrali laurea candidatis impertienda, ut fuerat à Pontifice indultum, Professores abstinerent. Templum, ædesque ante terræmotum decenter satis instructæ magnificentiam redolebant; sed illud

Ecclesia

hodie

hodie nobilius exurgit, columnis sexdecim ex albo Drepanensi marmore suffultum, atque albario opere conspicuum, quod Petrus Gallettus Catanensis Episcopus sollemni ritu anno CIↃIↃCCXXXVI consecravit, ut docet Epigraphe post januæ ingressum hæc habens:

Clemente XII *P. M. Carolo* III *Borbonio utriusque Siciliæ Rege, Templum hoc S. Francisco Borgiæ huius Urbis Patrono, ac Defensori dicatum Ill. & Rev. Dominus D. Petrus Galletti Episcopus Catinensis, pro suo in Societatem Jesu studio sollemni ritu consecravit* XVIII *Kal. Decembris* CIↃIↃCCXXXVI *ejusque celebritatis memoriam Dominica* IV *post Pentecosten repetendam decrevit.*

Alia quoque ad sinistrum latus extat Inscriptio, in qua hæc leguntur:

Inclyto tuo Nomini, Miraculum Principum, Francisce Borgia, conspicuam hanc Basilicam augustissimis tuis imparem meritis Catinense hoc Societatis Jesu Collegium dicat, ac vovet. Tu illam benignus admitte, atque à Terræmotibus una cum tua asservata Catina eripe. Teque, ut ipsius, Populorumque omnium vota proclivi excipias aure, supplex apprecatur.

Colitur in ara maxima summa populi religione devotissima Deiparæ Virginis Imago Româ à Sancto Francisco Borgia, quum Generalis Præpositi munere fungeretur, transmissa, ex prototypo S. Mariæ majoris expressa. S. Ignatii Sacellum ex argento purissimo gradus, atque antependium habet ex dono Hyacinthi Tedeschii hujus Collegii alumni vitæ meritis illustris. Sed illud S. Francisci Xaverii longè elegantius; ex vario quippe lapide concinnatum, nobilissimis ex

 ære

ære inaurato ornamentis excultum renidet, eximii viri Agathini Tedeschii opera; in quo precipuè columne quatuor ex viridi lapide antiquo striatæ spectantur. Sacrarium pretiosis aulęis instruitur, in eoque asservantur ex Ligno Sanctę Crucis, & ex Columna, ubi Dominus fuit flagellis cęsus; Capilli B. Mariæ Virginis; Ex veste s. Joseph; Dens molaris, & Os s. Ignatii Lojolę; Os brachii s. Francisci Xaverii; Os s. Francisci Borgię, & s. Francisci Regis; Os poplitis s. Euplii Martyris Catanensis, quod Franciscus Blanditius ejusdem Societatis à Saracinensibus dono accepit; Ex sanguine s. Stanislai Koschę; Os s. Antonii Patavini, s. Casimiri Regis Polonię, s. Caroli Borromęi, s. Petri de Alcantara, s. Marci Papę, & Conf. s. Viti Martyris, aliorumque triginta ss. Martyrum reliquiæ insignes. Templo adhęret Peristylium columnis viginti quatuor ex eodem Drepanensi lapide, aliisque ornamentis ex Tauromenitano rubro marmore conspicuum, quod una cum aliis amplissimis aulis, quas ad usum scholarum moliuntur, ultimam expectat manum. Catanenses è Societate Jesu viri Illustres memorantur, præter laudatos Paternionium, Colnagum, & Romanum Columnium, Blascus Statella, Ignatius Paternionius, Marius Bonaccoltus, Vincentius Marotta, Vincentius Raymundus, Didacus Paternionius, Josephus Marchesana, Vincentius Moncada, Michael Florius, Marius Asmundus, Vincentius Romanus, & Marius Finiclarus, aliique, de quibus eruditissimus Emmanuel Aguilerius in suo præclaro opere de Ortu, & Rebus Gestis Prov. Siculę Soc. Jesu.

Reliquia

Viri Illustres

Alind in veteri Ss. Trinitatis Templo Societatis domicilium anno CIƆIƆCCXXIII moliri cęperant

perant sub S. Ignatii titulo, Pirro, & Grosso memoratum; sed nescio, quo fato, opus non processerit.

II. *Clerici Regulares Minores* Innocentii Maximi Catanēsis Pōtificis opera anno CIↃ IↃCXXVI in Æde Orphanorum sub Titulo *S.* Joseph primò sedem posuere, Urbis Magistratu, piisque populis suppetias tanto operi ministrantibus. Hinc in Parœciale S. Michaelis Templum post triennium translati, decentem ibi domum construxere. Joannis Baptistę Paternionii Catanensis Patricii fortunis mox aucti sunt anno MDCXXX quem proinde veluti domus fundatorem reverentur. Dum porro novam, atque insignem Ecclesiam molirentur, terræmotu illo horribili sępius memorato disiectam indoluere unà cum aliis ædibus. Sed harum jacturam amplissima à fundamentis extructa, domo, nulli alteri certè secunda brevi compensarunt. In ea totius Provinciæ Tyrones ad Regularis vitæ Professionem, ut ajunt, admittuntur, ac naturalis, divinęque Scientiæ studia vigent. Extat in Ecclesia antiqua s. Michaelis Archangeli tabula, quæ pręcipuo honore à fidelibus colitur, traduntque, sępius Bartholomęo Simorilli Messanensi vitæ sanctimonia illustri divum ex ea imagine fuisse allocutum. De Bartholomæo, qui primus Catanensis domus Præpositus fuit dictus, alibi in Annalibus agimus; Catanæ enim denatus VI. Idus Decembris, ut ipse prædixerat, anno CIↃ IↃCXXXV. ingenti populi frequentia in funere honorari meruit. Memorantur à Grosso etiam ob innocentiam morum Antonius Aduna Hispanus, Theodorus Leopardus Romanus, Basilius Toschius Calaber, & Joannes Maria Bonfilius, qui in s. Joseph æde ob aeris insalubritatem paucos

intra menses mortui, quum post triennium ad novam Ecclesiam transferrentur, eorum cadavera incorrupta omnino sunt inventa, ac loco ab aliis secreto tumulata. De his agit Clemens Pisellus Hist. Not. Cler. Regul. lib. 1. cap. 52.

Altera eorumdem Clericorum Domus sub titulo *Conceptionis B. Mariæ Virginis* circa elapsi seculi finem originem cognoscit à Bartholomæo Asmundo religiosissimo Ordinis alumno, qui cum paternę hæreditatis bonis, tum aliis ex industria comparatis, ac loco, ubi vetustissimus fornix Sanctis Alphio, & Fratribus, sanctoque Cataldo Episcopo dicatus extabat, delecto, ad æstivum Urbis Solstitium illam statuit, in quam aliquandiu, quotquot ad Regularem vitam capessandam tyrocinium ponebant, sunt recepti. Degunt hodie in ea congruo numero Ascetæ, qui animarum culturæ in ea Urbis regione strenuè, incumbunt.

III. *Clericos Regulares Infirmorum Ministros* vulgo *Cruciferos* Andreas Riggius Episcopus Catanam deduxit anno CIↃ IↃCXCI illisque bona aliquot attribuit, quæ olim Monialium Cœnobiis post terræmotum deletis, ad suppressis assignata, facultate ad id præstandum à Summo Pontifice obtenta; Congruas subinde ædes proprio ære ad eosdem excipiendos instituit, atque Ecclesiam S. Marię de *Dagalà*, ubi Spiritus Sancti sodalitas tunc erat, illis concessit. Est porro Deiparę Virginis sub eo titulo devotissima, ac vetus imago, de qua Cajetanus hęc scribit: (a) *Fuit Cajetanæ Mulier, cui Benignà nomen, quæ sacræ Ædi S. Mariæ à Dachalà ministrabat pro sua in Virginem pietate: Hæc jam filium (Desiderius vocabatur) captivum apud Turcas habebat, ejusque*

(a) Tom. 2. SS. Sicul. de Ædib. B. M.

que recipiendi desiderio angebatur. Cum autem, ut mos erat, vesperi lampadem accenderet, quæ propter Virginis aram pendebat, naturali in filium simul & pio erga Ss. Matrem affectu impulsa, flexis genibus, magno animi ardore ait: se quidem, priusquam è vivis decessisset, natum incolumem, reducemque visuram. Vix ea, cum parvæ suæ domus januam pulsari percipit; accurrit, referat ostium; ecce autem præter spem omnem filium Turcico indutum ornamento ibi adstantem reperit; cernit attonita obvolutum tela barbarico more caput, talarem vestem discolore involucro præcinctam, dextra poculum, sinistra urceum tenentem. Tum filius ad Matris pedes sese projicit, nomine compellans, & post dulces amplexus, en, inquit, Mater, modo in Domini mei (Bassa voce barbara dicebatur) domo Constantinopoli versabar, cui dum cœnanti ministrarem, ut vides, hoc poculo, de repente ante tuos pedes hic me video. Sanctissimæ Virgini Deiparæ, respondit Mater, id acceptum referendum, illi agendæ gratiæ immortales, cujus commiseratione nihil jam dubii est, quin tu hac mirabili, repentinaque libertate perfruaris. Inde Templum ingressi gratias liberatrici Virgini peragere. Tum re per viciniam vulgata, accurrere omnes, gratularique, & Virginis efferre præsentem opem. Adfuit etiam illius templi præfectus miraculi testis. Poculum vero & aliud vasculum cum involucro diu in templo asservata, & deinde cum eadem poculi forma in thuribulum mutata adhuc extant tantæ rei monumentum. Perscriptum etiam fuit id miraculum jussu Catanensis Episcopi, visiturque in tabella Divæ Virginis depicta ipso in templo. Hodie non nisi lintei pars, sive involucri perseverat,

reliqua

reliqua periere. Prosequitur Cajetanus. *Hujus miraculi veritatem comprobat, quod cuidam honesto viro accidit. Detinebatur Panormi carceri inclusus vir quidam, ex nescio, quo Siciliæ oppido, capitali crimine pene convictus; quippe qui tormentis adhibitis à Fisco, rem omnem confessus fuerit. Is igitur suo capiti valde metuens, supradictæ Imagini Beatæ Virginis vovit recenti miraculo, quod inaudierat, impulsus, si mortem imminentem evaderet, capturum sibi in matrimonium pauperem puellam sine dote. Voto edito Vir nobilis ex aula regia illum convenit, ait, se à Prorege obtinuisse ob sua merita, ut quem vellet ex vinctis liberaret, cui Iesus adversarius non obstaret. Quare cum illi id præstiturum promisisset, Virgine potius, quam humana industria rem compellente, paucos post dies miser ille liber evasit. Tanti beneficii satis memor Catanam recta contendit gratiam acturus Virgini. Ibi cum puellam XII. annos natam offendisset, (Gratiæ nomen illi inditum) rogavit, ne gravaretur, sibi ædem Virginis à Dachala commonstrare; quo facillimè à puella impetrato, petiit etiam, ut æditaum accerseret, cui pinguem eleemosynam afferebat. Ad hæc paupercula respondit: ædem illam sub Canonicorum tutela esse, proprium verò æditaum non habere, sed Matrem suam annos aliquot illi administrasse, sed paucos ante dies letali morbo correptam hoc sibi mandasse: Ut vides mea Gnata, in summa inopia morior, neque quidquam, quod tibi relinquam, mihi inesse cognoscis. Unum moneo, & hereditatis loco relinquo: Templum hoc incole, & quod potes ministerio tuo officium SS. Matri omnium Reginæ exhibe: Confido enim fore, ut te illa Clementiæ Mater sospitet, & ut Filium illius pauperculæ*

repente

repente ex duræ servitutis vinculis exemit, sic te ab omnibus vitæ laqueis, miseriisque erepturā sit. En ipsa (inquit puella) materni præcepti memor hic sum, & Ss. Deiparæ servio. Commotus his verbis hospes facile intellexit eam sibi sine dote pauperem ducendam uxorem, prout Virgini pollicitus fuerat; advocatisque statim tantæ rei testibus eam uxorem cepit, & ad patrios focos secum adduxit, rebus omnibus instructam. Huc usque Cajetanus. Refert Grossus in Decachordo S. Mariæ à Dachala Ecclesiam à Thomasina de Marsilia fuisse constructam anno CIↃCCCCIX subinde Collegiali S. Mariæ de Eleemosyna Templo, Cantorisque dignitati unitam ex Eugenii IV diplomate. Fratribus verò sodalitatis S. Spiritus anno CIↃ IↃCII die 29 Aprilis cessisse, in qua præter Dei Parentis imaginem, magnę semper fuisse venerationis Christi Domini Crucifixi Iconem tradit. Sed ea inter terręmotus ruinas periit, ac sola Ss. Deiparæ antiqua tabula superfuit, quæ in ara principe à confluenti populo colitur. Moliuntur, dum hęc scribimus, sacræ hujus domus religiosi viri magnificentissimas ædes, ac ęquè nobile templum, suoque munere, summa animarum utilitate, totiusque Urbis ędificatione diu, noctuque funguntur.

IV. *Clerici Regulares Theatini* ingenti omnium Ordinum consensu Catanę Coloniam posuere anno CIↃIↃCXXVII rem promovente Innocentio Savonarola ejusdem Religionis alumno viro paucis comparando, quum sacri Jejunii conciones summo fervore haberet. S. Marci domus Hospitalis in regione Orientali, vulgo *Civita* illis attributa, ex qua ante aliquot annos Ægroti in aptiorem locum translati fuerant, quamque olim S. Juliani Moniales diu inhabitaverant.

Theatini

Enituit porro, immensa Dei Providentia, ac præsens SS. Patriarchę Cajetani auxilium Innocentius expertus est; brevi enim æs ad camdem domum comparandam, atque ad ædificia concinnanda sponte à piis fidelibus oblatum vidit; sacram, ac domesticam supellectilem abunde suppeditatam, quin etiam inopinata subsidia veluti è Cælo demissa sensit. Decentem hodie habent Ecclesiam, ædesque congruas, sed ad majora moliendа animum adjiciunt. Illud mirabile, quod quum eleemosynis sponte oblatis juxta institutum vivant, pauperibus nihilominus sublevandis sępius per hebdomadam nunquam annonam defuisse experti sunt. Cæterum *Activæ vitæ* muniis strenuè incumbunt, ac fidelium culturę impigram sanè impendunt industriam.

CAPUT

SÆCULARIUM CLERICORUM CŒTUS.

I. CLericorum *Seminarium* juxta Sacri Tridentini Concilii sanctiones Antonius Faragonius Catanensis Pontifex primus instituit anno MDLXXII, ejusque alumnos intra Canonicales ædes Episcopali Palatio adhærentes coegit. Hos porro ex primaria etiam, cum Catanæ, tum aliarum Urbium nobilitate adscivit, quos inter Camillus Burghesius postea Romanus Pontifex Paulus V. enumeratur. Anno CIƆ IƆCXIV. Bonaventuræ Secusii Catanensis quoque Antistitis opera Seminarii ædes contra publicum Senatus Palatium extructæ sunt, ut Inscriptio docebat, quę periit: *Seminarium Clericorum erectum ab Archiepiscopo Fratre Bonaventura Secusio Patriarcha Constantinopolitano Episcopo Catanensi Anno* CIƆ IƆCXIV.

Subinde novis ædificiis anno MDCLXXXVII auctum Josephi Cęlestis in sede vacante Generalis Vicarii solertia, nobili Bibliotheca à Santoro Oliva, & Grosso donatur hac adjecta Epigraphe marmori insculpta: *Christo Jesu Crucifixo, ejusque Genitrici, Sponsæ Agathę, Divoque Carolo Borromæo, ut Seminarii hujus Alumni ad eorum gloriam propagandam magis efficerentur idonei, Bibliothecam hanc ornatu, quo vides, Sanctorus Oliva U. J. D. Cathedralis Ecclesiæ Catanensis Canonicus vivens, sub Excommunicationis Pontificię pæna, ne vel unus extrahatur, perenniter, ac piè posuit, humiliterque dicavit Anno salutis* MDCLXXXVII.

Collapsum denique ex terræmotu Andreas Riggius Episcopus restituit, dotem auxit, librisque non paucis ejusdem Bibliothecam nobilitavit. Habet hodie amplissimas aulas, atque aquilonarem areę majoris occupat regionem, duplicique concameratione exurgit. Aluntur in eo absque stipendio Ephebi XII Patria Catanenses, qui ad Clericalem sectandam militiam, quo ad vivunt, adstringuntur; His novissimè, Caroli Collis liberalitate, qui bona sua omnia moriens eidem addixit, alii duo adjuncti sunt, qui eadem lege alligantur. Complures præterea cum ex Catanensibus, tum ex Diœcesi, ac finitimis Civitatibus, qui certum exolvunt quotannis stipendium, Alumnos excipit, ac *Convictores* etiam admittit. Præest Seminario Rector, qui ex Canonicis Cathedralis Ecclesiæ, ut plurimum assumitur, sub quo alii Administri Clericorum educationi incumbentes. Adsunt hi festivis diebus omnibus Ecclesiasticis officiis in majori Basilica, atque in omni, quæ sacrum virum decet, doctrinâ instituuntur.

II. *S. Hieronymi Eremus* in colle *la Mecca* ab antiquo Saracenorum fano adhuc extanti appellato, ad quincentos circiter passus ab Urbe circa æstivalis Solstitii regionem sub seculi XVI. medium fundata, S. Nicolai de Arena Abbatis, ac Prioris jurisditioni subditur à Petro Montana primo, ut traditur, ejusdem incola, cujus vivendi rationes complures sectati sunt. Extat de hac fundatione Instrumentum in ejusdem Cœnobii Archivo, anno MDCLII. signatum subinde Abbate, ac Priore renunciantibus, Episcopi subjicitur imperio. Petri Successor Paulus Sigona Catanensis Patricius generis nobilitate, ac morum

probitate,

probitate conspicuus bonis subinde sacram hanc domum auxit, aliique complures vitæ sanctimonia illustrem reddiderunt, quos inter Vincentius Morsellus, Seraphinus Numbus, Hieronymus Scarfillitus, Hieronymus Inquantus, Sigismundus à Valle, Fridericus, & Paulus alter Sigona, Joannes de Franchis, Vincentius Cultellus, qui fuit postea Catanensis Episcopus, enumerantur.

Omnes hi Catanæ Cives patriam vitæ integritate illustrarunt, ut inferius dicemus. Memorantur etiam Balthassar Castillus Hispanus virtutis merito commendatus, qui à Didaco de Aedo Panormitano Pontifice ad Generalis Vicarii in sua Diœcesi munus assumptus, præclarissime se gessit, ac novissimè ætate nostra Sebastianus patria Netinus, qui anachoretico habitu indutus diu Catanæ magnæ integritatis opinione vixit, annoque CIↃIↃCCVII non minori sanctimoniæ fama decessit. Incedunt Eremitæ habitu clericali, sed vilioris lanæ licio contexto. Subduntur hodie Episcopo.

III. S. *Petri, & Pauli Congregatio* in eorumdem Principum Apostolorum antiqua Ecclesia anno MDCXXXIV instituta, cujus sodales Presbyteri in sęculo degentes primum in SS. Simonis, & Judæ ædem conveniebant, sed quum ibi loci angustia premerentur, SS. Petri, & Pauli Templum delegere. Hoc porrò ante annum MCCCLXXII. initia recognoverat, ut Grossus tradit, ac sacro oleo de more delibutum, diu fuerat Parœcialibus accensum. Anno MDCXXXV. Francisci Amici Sede vacante Generalis Vicarii decreto V Idus Julii Sodalitas, ejusque instituta confirmantur. Hodie tam Ecclesia à fundamentis post terræmotum extructa, quam Congrega-

S. Petri Ap. Congregatio.

tio sub titulo *S. Mariæ de Auxiliis* venit, ob translatam in illam anno MDCXLI tertio Nonas Novembris devotissimam Virginis *Deiparæ* Imaginem, quæ præcipua fidelium Religione colitur, ut olim frequentissimo populi concursu, voti caussa, laudato Grosso authore, etiam celebatur. Cæterum tanta cura Ecclesiasticis muniis sodales intendunt, ac Matris amantissimæ obsequia, honoresque promovent, ut aliis exemplo sint. Institutionis diploma dabimus suo loco l. VIII.

Eccles. S. Mariæ Lauretanæ. Templo S. Mariæ de Auxiliis adhæret nova B. Mariæ Virginis Lauretanæ Ecclesia, ubi adamussim domus illa sacratissima, quæ Laureti in Piceno summa totius Orbis Christiani religione colitur, exemplata Josephi Lauriæ Cathedralis Basilicæ Canonici opera, ac ære conspicitur, cujus externi parietes pario marmore convestiuntur. In eam hoc ipso anno MDCCXL Septimo Idus Septembris sollemni pompa ejusdem Virginis Lauretanæ devotissima imago, ex illo pulvere potissimum compacta, quem pii fideles colligunt, dum eamdem divinam ædem Laureti verrunt, illata.

Septem Dolorum Congreg. IV. *Septem Dolorum Beatæ Virginis* Clericorum Secularium sodalitas in S. Blasii Parœciali Templo, quod à *Fornace* Beatissimæ Agathæ etiam appellatur; Andreæ Riggii opera anno CIƆIƆCCX fundata celebris etiam habetur. Ejusdem est instituti sodalibus infirma valetudine affectis subsidia ministrare. Ecclesiasticis muniis hi etiam ferventissimè incumbunt; novissimè enim in eadem Ecclesia *Opus* auspicatum, ac utriusque sexus fidelibus facultas concessa, ut certâ quotannis exoluta pecuniâ, *Operi*, sic appellant, adscribantur. Quotquot in Catalogum relati gratis ad Sepulchrum efferuntur, ac pro animarum suffragio

quotidie

quotidie Presbyteri duodecim divinum missæ sacrificium offerunt, festisque diebus sollemne cum cantu sacrum celebrant; ex illis demum nonnulli, quorum nomina forte educuntur, decreto die viginti quinque scutata percipiunt. Hinc frequentissimus in eam populus, religionis caussa, quotidie convenit, rebusque divinis magna pietate interest.

CAPUT VIII.

SACRARUM VIRGINUM MONASTERIA SUB S. BENEDICTI REGULA.

I. ANtiquissimum *S.* Juliani Virginum Cœnobium in edito colle S. Sophiæ ad tria circiter passuum millia ab Urbe, quà hęc Aquilonem respicit, constructum, sive instauratum Nortmannorum Principum ævo creditur. Unum porro ex illis esse, communiter tradunt à S. Gregorio, Romano postmodum Pontifice in Sicilia ex suo patrimonio exædificatis, quidquid Pirrus, & Cajetanus, ut alibi scripsimus, obtendant. De hoc denique eumdem sanctum Pontificem intelligere in Epist. XIX. lib. XIII nonnulli contendunt, ubi ait *Monasterio itaque vestro* (*nostro* alibi lego in Editione Epistolarum Gregorii perantiqua) *quod à vobis in Catanensi Urbe constructum est per Adrianum Notarium, & Rectorem Patrimonii, emissa præcepti pagina, decem annuos solidos dari deputavimus; quos petimus sine injuria suscipi, quia non hæc vobis oblatio nostra, sed S. Petri Apostolorum Principis benedictio offertur.* Epistola ad Julianum nobilem virum dirigitur;

S. Juliani

hinc

hinc conjectura assequimur, Sancto Cenomanensi Episcopo cognomini fortasse dicatum voluisse Julianum Cœnobium ab se constructum; Quæ si vera essent, jam non Gregorio Pontifici illius fundatio adscribenda, sed Gregorii tempore initium habuisse ab laudato Juliano, ut Epistola videtur innuere, dicendum. Collis olim Cereri sacer; unde autem S. Sophię nomen illi inditum, ignoramus. Author etiam seu conditi post Saracenos, sive restituti Monasterii incertus; nec enim traditioni, quę apud Moniales viget, & Jacobellę, Elisabethę, ac Isabellę Friderici Regis affinibus fundationem adscribit, deferre quid possumus, quandoquidem initio sęculi XIII, jam in Urbem ex Eremo translatum Cœnobium publicę tabulæ nos edocent, in quibus donatio Philippi de Ocho ex Urbis Proceribus Rogerii Catanensium Pontificis germani fratris consignatur, qua ille bona quamplura Monialibus anno MCCXII attribuit. Translationem porro subinde Bonifacius VIII. anno MCCXCV ratam habuit, atque Otho Abrazabenius, Leonardi de Flisco Episcopi Catanensis vices gerens firmavit XVII Kalendas Aprilis MCCCIV. Eidem Cœnobio alterum *S. Mariæ de Monachabus* titulo insignitum Joannis de Luna Episcopi etiam Catanensis decreto anno MCCCLIV fuit adnexum, quam unionem Simon de Puteo MCCCLXXXIV probavit. Fridericus Sicilię Rex hujus nominis III, cui forte erant sanguine conjunctæ Jacobella, ac Sorores jam supra laudatæ, bonis Cœnobium auxit, unciasque auri vigintitres ex Secretię proventibus liberaliter attribuit scriptis Policii literis XVI Kalendas Septembris MCCCLXXI. Crucemque Crystallinam, quam ad hanc usque diem asservant, adjecit.

S. Marię de Monachabus.

Hinc

Hinc fama manavit Jacobellam, ac Sorores Monasterium fundasse. Alphonsi quoque largam liberalitatem Sanctimoniales expertę quatuor meladrię cadis, è Cętaria Panormi III Kal. Decembris anno CIↃCCCCXXXIV donantur, quos ad hęc usque tempora percipiunt. Perstitere porrò in regione Civitę ad orientalem Urbis plagam, à prima Monasterii translatione ad annum MDCCIX, quo in frequentiorem, commodioremque situm immigrarunt; permutato cum Hospitali S. Marci domo amplissimo Cœnobio, ac quincentis aureis eidem persolutis: ubi hodie satis commodè degunt, ac novam elegantissimam moliuntur Ecclesiam. Effloruit semper Cœnobium hoc nedum regulari observantia, rerumque sacrarum nitore; sed è primaria nobilitate alumnas excepit, quæ summa, ac perpetua animorum consensione sedulum Deo famulatum exhibuere; nec suis majoribus degeneres sese probant hodiernę, quarum ne modestiam oneremus, laudes prętat hic dissimulare.

II. *S. Benedicti* Cœnobium Alemannam Lumellam religiosissimam feminam, ac Rogerium la Matina ex Catanensibus proceribus Fundatores cognoscit VI Kal: Majas CIↃCCCXXXIV, ac in locum primò, quod *Molendinum de Vento* dicebatur, translatum est III Idus Februarii MCCCXLI, subindeque ob aeris intemperiem ad ædes, quas idem Rogerius à Petro Sicilię Rege juxta principem Basilicam impetrarat, de licentia Jacobi Sebastiensis Episcopi, Gerardi Catanę Pontificis vices gerentis XV Kal: Januarii MCCCXLVIII deductum est; tandemque in Adrani Comitis laxiorem domum, in vico, cui tunc nomen *Via nova*, post septennium Moniales, loci illius frequen-

S. Benedicti Monasterii

tiam

tiam pertæſe, commigrarunt; ubi hodie perſeverant. Primæ Abbatiſſe nomen interiit, ſecunda vero Sor: Catharina de Barlione ab Joanne Cajetano Stabienſi Pontifice benedictionis munus accepit. *Anno* 1366. 27. *Octobris Martialis Catan: Epiſ: F. Joanni Cajetano de Catania Ordinis S. Benedicti Epiſcopo Stabienſi facultatem fecit benedictionis munus impertiendi Sor: Catharinæ de Barlione Abbatiſſæ Monaſterii S. Benedicti*. Quum porro temporum injuria Cœnobii fortunæ nimium eſſent imminutæ, Nicolaus Maria Caracciolus Catanenſis Antiſtes pridie Nonas Februarias anno MDXLI S. Joannis Evangeliſtæ vulgo *de Barrilari*, S. Mariæ Magdalenæ, & S. Stephani Protomartyris Eccleſias, ac Sacerdotia in eis inſtituta, tum aliud de Catena appellatum in Cathedrali Baſilica fundatum Monaſterio adnexit, quam unionem Pius V Romanus Pontifex Romæ VI Idus Maii MDLXVIII ratam voluit, ac ſubinde Clemens etiam VIII Romæ III. Kal. Maii MDCIII. Sacra Ædes S. Stephani, ut clauſtri ſepta dilatarentur, ſolo fuit æquata; Altare autem intra Monialium Templum tranſlatum, una cum veteri Greca Inſcriptione, quæ ſupra ejuſdem S. Stephani januam marmori inſculpta olim videbatur. En illam, ut latinè reddidit Octavius Cajetanus: *Ædificatum eſt hoc venerabile, atque divinum Templum primi Lectoris Martyriſque Protodiaconi Stephani à piiſſimo Sacerdote Arcadio Menſis Julii die prima Anno* 679. Fulgebat olim hoc S. Benedicti Templum præ cœteris varia pictura, auroque, ac marmore decoratum, ſed ex terræmotu una cum ædibus Monialium dirutum, auguſtius reſtitutum hodie exurgit, pauciſque amplitudine, ac ornamentis per

Urbem

Urbem secundum non immeritò censetur. Olim centum ac viginti regularibus institutis strenuè incumbentes sacras Virgines claustris conclusas testatur Grossus in *Decachordo*; nunc verò XL circiter in iis degunt ex primaria etiam nobilitate originem ducentes, sanctisque operibus intentæ.

III. *S. Placidi* primi Ordinis S. Benedicti Martyris Cœnobium à Ximenio, & Paulo de Lerida pietate, ac thalamo consortibus anno MCCCC fundatum, eorumdem bonorum heres constituitur CIↃCCCCXX, atque à Blancha Siciliæ Regina Martini I. Uxore bonis, ac Juribus augetur XI. Kal. Novembris CIↃCCCCXV. Pauli de Aidone fortunis subinde anno MCCCCXLIV locupletatum Beatricis tandem, ac Constantiæ Vigintimillium liberalitate tertia parte Feudi *Passaneti* fuit donatum. Ejusdem situs ut olim, sic hodie, post majorem scilicet Basilicam in regione Civitę non longè à mœnibus meridionalibus, quem area non angusta nobiliorem reddit, huic enim Ecclesiæ prospectus respondet. Intra Claustra, quæ omnimodam præseferunt magnificentiam, Ædes antiquissimæ illustris familiæ de Abatelli, ubi ortam amantissimam Patronam, ac Civem Agatham fama deprędicat; hinc meridionali Cœnobii muro hoc appictum Epigramma sub ejusdem Sanctæ Virginis statua: *Agatham hic Concives, vos religiosius venerari decet, ubi ex Veterum fama amplissimas Parentum Ædes Natali suo, ipso nascentis Deiparæ die, Anno Dni* CCXXXVIII, *mirificè illustravit. Subterraneas verò cameras post Genitorum funera, adeo virtutum omnium monumentis ornavit, ut toti Orbi invidendas reliquerit*. Templum porro nobilissimum sacrò, de more Ecclesiæ inunxit oleo anno CIↃ IↃCCXXII Paulus

S. Placidi

*S*tabile Episcopus Bovensis dum Albari Cienfuegos S. R. C. Catanensis Pontificis vices obiret.

Colitur in ejusdem Sacrario integrum Sanctæ Eugeniæ V. & M. Corpus ex dono Nicolai Tedeschii Archiepiscopi Apameni. Tabula etiam antiquissimam S. Placidi summa religione in ara eidem sacra cum Moniales, tum pii fideles venerantur. Hæ porro nobilitate generis, ac sanctioris vitæ exemplis etiam præfulgent.

SS. Trinitatis. IV. *SS. Trinitatis* sub divi Benedicti regula Monasterium Cæsariam de Augusta Juliani viri patricii Uxorem habuit institutricem anno MCCCXLXI in vico S. Martini; At quum loci angustia aliquando illius Moniales premerentur, Nicolao Caracciolo Catanensi Pontifice volente, in aliud S. Mariæ Portus Salvi, de quo dicemus, traductæ sunt anno MDLIV. Quod ægre tamen ex illis aliquot ferentes, in S. Nicolai de Oliva Ecclesiam, facta cum *Orphanorum* collegio ædium permutatione de Præsulis licentia post annum duodecimum migrarunt, antiquo Ss. Trinitatis retento titulo, ibique ad annum CIↃIↃCXCIII perstitere. *Cænobium hoc*, inquit Grossus in Dechacordo, *regularis semper fuit observantiæ, ac brevi ob Monialium pietatem, sed vel maximè Sor: Victoriæ Provincialis fortunis excrevit. Templum plastica ratione elegantissimè marmoratur Tabernaculum Eucharisticum ex purissimo argento in aspredimen cælato, pustulisque excisis integratur.* Post terremotum in ampliorem locum translatum, ac magnificentiùs restitutum ab æquè ingenuis, ac piissimis Monialibus incolitur, quæ elegantissimo Templo condendo strenuè incumbunt.

S. Agatha. V. *S. Agathæ* elapso sæculo originem recognoscit Erasmi Cicalæ opera, qui prope Cathedralem

dralem Basilicam sub S. Francisci Paulensis institutis illud condi voluit anno MDCXX. Variis porro jurgiis intercedentibus, aliquandiu Monialibus destitutum, demum in ipsum illatis Elisabetha Cicala Fundatoris sorore è Ss. Trinitatis claustris educta, & Maria Magdalena Fimia è Monasterio Portus salvi cum duodecim puellis anno MDCLII felix auspicium habuit sub S. Benedicti instituto, Marco Antonio Gussio Catanensi Pontifice. Novis subinde incrementis auctum regularis observantiæ speculum aliis Cœnobiis extitit. Ingenti illo terræmotu dirutum, augustius fuit instauratum, brevique illius Templum elegantissimè architectatum, omnibusque numeris absolutum Urbis decorem augebit. In eo lectissimum hodie tum sanguinis claritate, tum morum innocentia Virginum collegium arctioris vitę studiis inhęret.

VI. *S. Mariæ Portus Salvi* celebre olim Cœnobium in area *Sigonæ* Hilaria de Mingrino, propriis ædibus in usum attributis, anno MCCCCLXIV erexit, mox verò Nicolaus de Penna U. J. D. MCCCCLXXIV opibus auxit, tandemque Catharina Marchesana anno MDCXXVII. suis bonis donavit; In idem Monasterium Nicolaus Maria Caracciolus die x Julii MDXXXVII aliud S. Mariæ de Succursu transtulit, hujusque bona jam imminuta illi attribuit, cui Beneficium insuper à Paulo Aidone in Templo S. Placidi ante quadriennium, fundatum pridie Kal. Februarias sequentis anni adnexum voluit. Quum porro ingenti illo terræmotu sępius memorato solo fuisset æquatum, atque ex nonaginta Monialibus vix duo superstites evasissent, illud supprimendum censuit Andreas Riggius Catanensis Episcopus, quæque superant, ejusdem bona, juxta obtentam à Roma-

S. M. Portus Salvi.

 no

no Pontifice facultatem aliis piis operibus addixit.

S. Luciæ. VII. *S. Luciæ V. M.* alterius antiquissimi Cœnobii sub eodem titulo Adrani ab Adelasia Rogerii nepte conditi membrum anno circiter CIↃCCCCX Catanæ excitatum Moniales ex eodem Adranensi Monasterio suscepit, quæ illius Abbatissæ regimini subdebantur; adeout una, eademque familia Adranenses, ac nostræ haberentur. Cœnobii hujus situs prope occidentales muros, ac propugnaculum S. Mariæ de Tindaro, ubi, publico diversorio, quod à *Corvo* appellabant, ad claustri usum accommodato, diu perstitit. Proscripta S. Concilii Tridentini decreto Monialium commigratione Vincentius Cutellus Catanensis Pontifex unionem utriusque Cœnobii dissolvit, singulisque Abbatissam designavit, ac redditus adscripsit. Episcopi tamen sanctio non satis Adernionensibus arrisit; acria idcirco fuere hinc inde jurgia excitata, quæ tandem per transactionem composita anno MDXCVII, ut Grossus scribit. Quum ex terræmotu Moniales omnes, una excepta, periissent, hoc etiam Monasterium delendum censuit Episcopus, ac superstites redditus Clericorum Seminario, sacræque Ministrantium infirmis domui tunc institutæ assignavit.

S. Catharinæ VIII. *S. Catharinæ V. M.* vulgo *Abbatia nova* anno MDCXIII Franciscæ Joeniæ, & Bellaceræ pietate conditum Pauli V. Rom: Pont: Rescripto V Idus Augusti sequenti anno confirmatur. Templum elegantissimis columnis, ut idem testatur Grossus instruebatur; Moniales plures XXXIII, esse non poterant, quas inter Francisca Fundatrix adscribi voluit, ac sanctissimè vixit. S. Benedicti regulam profitebantur, quam adamussim

adamussim servabant. Cœnobii situs, ubi hodie Joannis Rizzari domus, prope S. Michaelis Templum. Ex hoc etiam post Terræmotum una dumtaxat superfuit Monialis, suppressum idcirco ac deletum.

CAPUT IX.
MONIALES SUB S. FRANCISCI REGULA.

I. Cœnobium *Montis Virginis* in edito colle ad solstitium æstivum juxta mœnia, & portam Regis ex piorum eleemosynis, ut Grossus ait, jam ab anno MCCXX D. Clara adhuc in vivis agente ædificatum, ac XL Monialium Collegio Pirro, & Vuadigno testibus, Gualtherio de Polena Catanensi Pontifice, instructum, ubi, & Eleonoram Reginam tradunt, Seraphici Patris institutis sese mancipasse. Pauli III Rom: Pontificis diplomate XVI Kalendas Augusti MDXXXVI confirmatur, qui Moniales Fratrum Minorum de Observantia subjecit imperiis, eosque privilegiis, quibus Clarissarum Monasteria fruuntur, donavit. Hæ porro regularis observantiæ, ac religiosæ paupertatis exemplar semper extitere, ut Franciscus Gonsaga de Origine Seraphicæ Relig: parte 2. testatur, ac majores etiam nostri tradunt; eorumque antesignana Agatha Platamonia generis nobilitate, atque animi virtutibus inclyta memoratur, quæ è *S.* Luciæ Monasterio ad hoc arctioris instituti transiit, de qua & alibi dicemus. Post annum MDCXCIII Moniales Clarissæ in unum coaluere Cœnobium S. Claræ titulo appellatum, hinc illud Montis Virginis cum aliis suppressum.

Montis Virginis

II. *S. Claræ* ab Antonio Paternionio Senatorii Ordinis viro Oxinæ Barone anno MDLIII originem

S. Claræ

riginem cognoscit; Moriens enim Cæsari Statellæ & Petro Paternionio ultimis tabulis commisit, ut Clarissarum, seu Urbanistarum Cœnobium sub S. Claræ nomine suis in ædibus extruerent, Feudumque Oxinæ ad ejusmodi opus, ac bona, quibus affluebat, legavit. Illi pio huic testatoris desiderio obsecundantes, Decretum à Summo Pontifice Romæ Kal: Septembris MDLXIII impetrarunt, atque attributo in usum S. Laurentii Templo sequenti anno Moniales sub Sor: Gesue Guerreriæ ex illo Montis Virginis eductę magisterio, in novum Monasterium induxere. Contulit suppetias Clara Statella Cęsaris filia, quæ Sororibus adscribi voluit, suisque fortunis, communem adauxit. Expungendus hinc Pirrus, qui circa sęculi XV medium Cęnobii hujus exordia consignat. Oxinæ porro Castrum Saracenici nominis, ut scribit Fazellus olim celebre, cujus ingentes extant ruinæ. At Feudum Moniales cum aliis bonis post annum MDCXCIII commutarunt. Est hodie Cęnobium structura augustum, Temploque pulcherrimo nobilitatur. In illud, Montis Virginis, ac S. Hieronymi superstites post Terræmotum Moniales illatæ, regularibus institutis adamussim intendunt: Sub Fratrum Minorum (Observantes vocant) cura diu perstitere, ad annum scilicet MDCCVII. Ex quo tempore sub Catanensis Pontificis omnimoda Jurisdictione degunt Andreæ Riggii tunc Episcopi opera, qui ad Templi constructionem opes largissimè contulit.

S. Hieronymi III. *Hieronymi* Monasterium Petri Seminaræ Catanensis Patricii Joannis Baptistę Regentis filii opibus fundatur anno MDXCVI Cęsare Cajetano rem promovente, ac Romano Pontifice sus literis Nonis Novembribus confirmante. Obierat

diem

diem Petrus MDLXXXV. variisque intercedentibus caussis, nonnisi anno ab ejus morte XI ejusdem pia voluntas potuit executioni mandari. Post biennium verò, quum in Regione Portæ mediç, ubi Seminaræ ædes, Cœnobiumque exurgebat, Amenani aquç stagnantes aereni infecissent, ad illud, quod *S. Mariæ à Succursu* Benedictini Ordinis olim dicebatur, ac Jo: Dominicus Rebiba Catanensis Pontifex nuper suppresserat, in Regione Cypriana situm Moniales transmigrarunt, cui à S. Hieronymo nomen fecerunt, ibique ad annum MDCXCIII perstitere. In hujus Cçnobii templo eleganş è marmore sepulchrum Joannis Baptistæ Seminaræ Regentis, ac Petri Fundatoris dignissimi parentis extabat, quod hodie in S. Clarç locatum spectamus, eò enim translatç sunt S. Hieronymi Moniales quinque, quç terræmotus ruinis superstites fuere, reddituſque, ac jura illi cesserunt.

IV. *S. Mariæ Magdalenæ* à primçva fundatione conversis mulieribus addictum sub Episcopi jure, ac S. Francisci institutis Cçnobium, publico ære, Senatus scilicet, ac Piorum Civium, constituitur mense Octobri MDLXXI, rem promovente Ferdinando Paternionio Societatis Jesu. Ejus inter authores memorantur etiam Franciscus à Valle, ac Petrus Seminara viri Patricii, Petrusque Aversa Cathedralis Ecclesiæ Cantor; quibus accensendi Leonardus Mancarella, & Andreas Patinichius suppetias, & ipsi ad opus conferentes. Verum post annum MDCLXIX. Virgines illuc introductæ sunt, conversæque in alia claustra receptæ, opera Joannis Baptistæ Basilis Cathedralis Templi Canonici. Ex ingenti porro terræmotu sæpius memorato, quum in S. Benedicti paucæ

S. Mariæ Magdalenæ

super-

superessent Moniales; Andreas Riggius Episcopus S. Marię Magdalenę Sacras Virgines, quamvis Franciscanam Regulam professas, facultate ad id obtenta à Romano Pontifice, in illud coegit, utque deinceps sub S. Benedicti viverent castra, effecit. Conversis autem mulieribus Domus assignata, prope quam Templum sub ejusdem S. Marię Magdalenæ titulo extructum ejusdem Pontificis Andreæ opibus. Celebres inter hujus S. Domus alumnas fuere Sor: *Maria* . . . . natione Hispana, in vita, & post mortem prodigiis clarissima, quę in summa austeritate, atque abstinentia dies traduxit, eximiaque charitate in Deum, ac proximos, ęgrotasque pręsertim Sorores, quarum ulcera sanie manantia sui victrix lambendo abstergere non abhorrebat; effloruit. Supremę demum ægritudinis molestias patienter perferens, beato fine quievit anno MDLXXXVIII, cujus corpus humi demandatum post annos ferme sex & triginta incorruptum inventum est; hodieque in S. Benedicti claustris decenti loco asservatur, novisque quotannis vestimentis induitur. *Seraphica Portia* charitate, humilitate, aliisque virtutibus illustris, *Antonia* demum *Zuccarella* patientia in Cancri morbo perferendo admirabilis, humilitate, ac pęnitentia singularis, de quibus alibi dicemus.

S. Agathæ olim domus mulieres excipiebat, quę è suis libidinibus emergentes, antequam ad S. Marię Magdalenę admitterentur, pietatis velut tyrocinium ponebant. Operi huic plurimum contulit Martinus Fleres Hispanus Principis Basilicæ Canonicus anno MDCXXXVII. Post Terræmotum suppressum est, redditusque superstites S. Marię Magdalenę addicti.

V. *S. Aga-*

V. *S. Agathæ* Puellarum Domus, ubi ab anno MDLXXXVI Virgines puellę educantur, quousque vel nubant, vel regularem profiteantur disciplinam, publico Senatus ære, & Joannis Pauli la Rocca Catanensis Patricii opibus fundata, adhuc hodie perseverat. Ex illarum numero decem quotannis sorte educuntur, quibus congrua dos exolvitur, honestisque viris in matrimonium collocantur. Degunt etiam in ea Virgines aliquot, quę regularem vitam amplexę sunt sub S. Marię de Carmelo institutis, ac puellarum educationi intendunt. Domus cura sub unius Patricii viri potestate.

S. Agathæ Puellarum Domus.

Extant igitur hodie sub S. Benedicti Regula Monialium Cęnobia quinque *S. Juliani*, *S. Placidi*, *S. Benedicti*, *Ss. Trinitatis*, *ac S. Agathæ*, sub S. Francisci institutis unum *S. Claræ*.

Suppressa *S. Mariæ de Monachabus* sub Joanne de Luna Episcopo anno MCCCLV S. Juliani Cęnobio unitum; *S. Ursulæ* Joanne M. Caracciolo volente *S.* Lucię adnexum; *S. Mariæ de Succursu* ab eodem Pontifice ob collapsas facultates S. Mariæ Portus Salvi Cœnobio unitum, in cujus claustra postmodum S. Hieronymi Moniales migrarunt. *S. Mariæ Vallis Viridis* sub idem anni spatium ejusdem Episcopi decreto suppressum; *S. Luciæ*, *S. Mariæ Portus Salvi*, *S. Catharinæ*, uno, eodemque tempore post annum scilicet MDCXCIII deleta. Quæ omnia S. Benedicti profitebantur Regulam. Ex Franciscanis *S. Marię Montis Virginis*, & *S. Hieronymi*.

Monasteria suppressa

LOCA PIA, HOSPITALES DOMUS, ORPHANORUMQVE ÆDES.

I. ORphanotrophium ad excipiendos pueros parentibus orbatos Joannes Vega Siciliæ Prorex Catanæ instituit, atque Julii III. Rom. Pontificis diplomate XIV. Kal. Martii MDL confirmatum voluit. Primo igitur in S. Nicolai de Oliva Ecclesia Collegium hoc coaluit, subinde facta cum Monialibus Ss. Trinitatis permutatione in earumdem domum convenit; demumque ad vicum, cui olim nomen *à Tocco*, translatum est. Post Terræmotum aliquandiu intermissum, sed mox piorum studiis anno MDCCVII restitutum. Hodie Orphani ædes incolunt vetustissimis Thermarum S. Pantaleonis fornicibus superstructas, Ecclesiamque proximam sub titulo S. Mariæ majoris frequentant.

II. *Hospitales Domus* ad ægros pauperes fovendos varias pro tempore Catanę excitatas legimus. Prima, cujus extat memoria, illa est, quam Elisabeth Regina in regione S. Mariæ de Rotunda fundavit, ejusque curam Guillelmo de Maugerio Ordinis Paupertatis s. Mariæ Nemoris Clausi Priori anno MCCCXLV commisit, ut ex ejusdem diplomate Messanę signato pridie Idus Januarii colligo. Anno MCCCXCVI Bartholomęus Altavilla in Æde *Ascensionis* titulo appellata, Xenodochium instituit, æreque proprio dotavit. Hanc postmodum MDLV Societatis Jesu Alumni, Episcopo, ac Urbis Senatu indulgente, sibi vendicarunt, ibique hodie degunt. Xenodochium verò alteri s. Marci titulo donato, quod antiquissimum appellat Grossus, ab anno MCCCCXLV fuerat

rat unitum ex diplomate Eugenii IV Rom. Pontificis Romæ XVI Kal: Martias. Hoc porro S. Marci in foro lunari ære publico creditur primo institutum, subindeque Antonii Salvi, Andreæ Castelli, Hieronymi Cultellii, Principii Paternionii, & Nicolai Penna genere, ac pietate illustrium fortunis auctum, ab Julio demum Rizzaro scutatis annuis CCCLXXX ad ędificia reparanda anno MDXCI donatur. Sęculi XVII anno XXXVII in augustiorem formam ejusdem ędificia sunt redacta, sed MDCLXXXIV ad usum Publici, universalisque Regni totius Gymnasii illa cessere, atque Hospitalis Domus in regionem Occidentalem, ubi primum S. Luciæ Moniales sedem fixerant, transfertur. Post Terræmotum novum S. Marci Nosocomium frequentiori in loco excitatur prope Societatis Jesu Collegium, Nicolao Tezzano Urbis Archiatro maximè curante, moxque anno MDCCIX facta cum S. Juliani Monialibus permutatione ad *Civitę.* vicum in earumdem Cœnobium Ægroti migrarunt. Demum in area olim à Stesichori Sepulchro, nunc verò ab Acis porta appellata, ejusdem Nicolai Tezzani Comitis Palatini, perpetuique Catanensis Gymnasii Prioris industria, ac ope novissimum extructum est, in quo neque elegantiam, neque amplitudinem desideres; Hinc sub ejusdem Nicolai imagine Epigraphe legitur, qua Nosocomii ædificiorum Promotor eximius celebratur, eaque proprio ære instituisse jure merito asseritur.

Hospitalis cura, ac regimen penes alterum ex Senatoribus, ac Priorem Cœnobii S. Dominici, unumque ex popularibus Consulibus stat, qui Rectorum titulo donantur, ut in Eugenii diplomate superius advocato decernitur; quo etiam à

Juribus *Quartæ Legatorum*, ac *Canonicæ portionis*, ut ajunt, Nosocomium immune declaratur.

Domus Insanabilium

III. *Insanabilium* Domus, quorum nempe desperata est cura, aut membra ulceribus absumpta in ædibus Baronis Militelli anno MDLXV. fundatur, sed mox s. Marci Nosocomio adnectitur, cui onus proinde excipiendi insanabiles, atque ulceratos incumbit.

Xenodochium pauperibus peregrinantibus addictum in s. Euplii domo anno MDXCVIII institutum, ne nullo unquam tempore deficeret, Senatus Catanensis sodalibus s. Euplii demandatum voluit, ac congrua supellectile instruxit. Sed post Terræmotum pium hoc opus nondum vidimus restitutum.

Mons Pietatis

IV. *Mons Pietatis* ad pauperum, pupillorum, atque id genus hominum miserias levandas à Senatu, populoque Catanensi anno MDXLV erectus est, cui Episcopus etiam, Clerusque suppetias ministravit. Promovendo tam pio operi Thomas Guerrerius ex Patriciis Urbis, ac Juris Doctor strenuè incubuit, atque à Paulo III Rom. Pontifice, cui fuerat familiaris, decretum obtinuit pridie Kal: Martias MDXLVI, in quo, Rectoribus à Senatu adlectis Montis regimen, ac cura demandatur. Ex his porro primus, ac perpetuus Cathedralis Ecclesiæ Prior, duo alii ex Patriciis, quartus ex *Judicibus Idiotis*, quintus ex *Acatapanis*, sextus ex *Institutis*, septimus denique ex *Popularibus* (sunt hi Civium Ordines) qui per biennium administrant, pauperibusque, ac indigentibus, honestisque personis nummos, annonam, vestes, ægrotis item pharmaca distribuunt, septemque quotannis Virgines, dote attributa, in matrimonium collocant. Pii hujus operis, præter

laudatum

laudatum Thomam, promotores etiam habentur Hieronymus Jeremia, Petrus Aversa, Alphonsus Carusius Ordinis Senatorii, quibus accensendus Joseph de Franchis majoris Basilicæ Canonicus. Compluribus Proregum sanctionibus, ac decretis ejusdem leges, ac instituta legimus confirmata, inter quę, illud merito è Grosso commendatur, quo pauperum caussas ex crimine gratis expediri, Judicum, Curięque jura omnino remitti die 20 Augusti MDXCIV pręcipitur. Ad Montis ejusdem Rectores *Hereditatis* Margharitę de Archangelo administratio spectat, de qua alibi diximus.

Cappella Ss. Crucifixi

V. Non absimile pietatis Christianę opus in Christi Domini è Cruce pendentis Sacello, quod Cathedrali templo adhęret, institutum, passimque Ss. Crucifixi Cappella nominatur. Ejusdem prima origo anno MCCCCII, sed incrementum vel maximum sequentis sęculi XLVI. habuit. Ejusdem Rectores ex albo Nobilium duo, alius ex *Judicibus Idiotis*, atque ex Popularibus quartus. His solvendi dotem XII, aut pluribus Virginibus parentibus orbatis forte quotannis eductis cura incumbit, quidquid verò ex annuis proventibus superest in ejusdem Sacelli ornatum erogatur. Vide laudatum Grossum Chorda 2. mod. 3.

VI. Jam paucis ab hinc annis ex piorum eleemosynis Mons alter erectus est, in quo pauperibus mutuo pecunia datur arrabone relicto, quo sanè eximię Charitatis opere illicitis contractibus, usurisque obviam itum, illudque brevì auctum speramus.

CAPUT

LAICORUM SODALITATES

I. HArum origines, atque instituta eruditissimus noster Grossus in suo *Decachordo* fuse expendit mod. 16. Ex quo exscripsi, nonnulla verò, quæ in illo desiderantur, opportunè inserui. Prima inter illas venit in ordinem *Alborum* Societas, sive *Nobilium*, titulo Christi Domini è Cruce pendentis decorata, quę in S. Catharinæ antiquissimo templo ad Marcelli Arcum anno MDLXX coacta, mox S. Martini ædiculam occupavit. Est hodie S. Martini Templum elegantissimum, quò nobiles sodales conveniunt. Horum institutum in iis, qui morte ab justitiæ administris afficiuntur, confortandis maximè elucet, quod strenuè obeunt.

II. *S. Mariæ de Epistola* in illius memoriam, quam ad Messanenses Virginem Matrem scripsisse perhibent, sodalitas in Ecclesia primùm S. Mariæ de Gratiis, subinde in SS. Apost. Simonis, & Judæ sub eodem titulo anno MDCLXVII instituta ex Legum, ac Medicinæ professoribus coalescit; Sacra hæc ædes Nicolai Tezzani Comitis Palatini opera, atque impensis paucis ab hinc annis prope S. Philippi emporium decentissimè ornata exurgit.

III. *S. Joannis Baptistæ* in templo eidem sacro anno MDXLIII Marco de Allegra, & Vincentio Milanensi authoribus fundata, cujus sodales egregium olim pietatis officium capite damnatis impendebant, quod Albos hodie obire diximus, post quos in publicis supplicationibus locum occupant. Sacrum hunc coetum pluribus favoribus honestarunt Pius IV, & Pius V. Rom. Pontifices anno MDLXV & LXVI.

IV. *S. Agathæ* anno MDLXX erecta fodalitas Sacri Carceris ejusdem beatissimę Civis, & Martyris curam habet; cujus Ecclesiam summa decentia, ac pia religione sodales frequentant.

V. *S. Ursulę* sub titulo *Mortis* in templo, quod olim Sāctimoniales incolebant, anno MDLXXII fundatur, Sodalium munus est decedentiū pauperum corpora propriis humeris deferre, & Ecclesiasticę sepulturę mandare; eleemosynis denique per urbem conquisitis ad animas piacularibus flammis addictas, sublevandas uti.

VI. *S. Spiritus* olim in Ecclesia ejusdem tituli extra męnia an. MDLXXII. sodalitas coivit; sed quum illa fratribus Trinitariis ex sodalium donatione fuisset collata, hi in S. Marię de Dachala intra męnia anno MDCI[I] sese receperunt. Post terræmotum Clerici Regulares Infirmorum Ministri S. Marię Templum occuparunt, diuque una cum sodalibus incoluerant; qui tandem certa accepta pecunia ad novam sibi ędem condendam, in regione à fornacibus appellata decentem Ecclesiam exędificarunt sub S. Spiritus titulo, ubi degunt, piisque exercitiis intendunt.

VII. *S. Nicolai* Sodalitium in B. Marię à *Misericordia* antiquo templo ante annū MCCCCLVIII condito, instituitur Nono Kal. Julii sęculi XVI, anno LXXIV, moxque Gregorii XIII. diplomate confirmatur Romę III. Idus Augusti MDLXXXI, variisque favoribus insignitur: Hoc in templo feria IV. Paschę festum sollemne B. Virginis Matris sub Misericordię titulo celebrabatur, eòque Senatus insigni pompa, populusque conveniebat. Ibidem Serici *Consulatus*, ita vocant, sedem habet.

VIII. *S. Marię Consulationis* in ss. Cosmę & Damiani Æde anno MDLXXV coacta est. Ibi

etiam

etiam Feria II. Paschę festiva sollemnitas habebatur magna cum Senatus, populique frequentia.

IX. *S. Marię Magdalenę* Sodales primùm in S Marię à Monte Serrato Ecclesia anno MDLXXX extra Urbis mœnia coivere, inde in S. Marię Magdalenę intra Urbis pomerium ejusdem sęculi XCIV. sese receperunt, à qua & nomen sortiti sunt. Hanc porro S. Marię Magdalenę ædē Joannes Dionysius ab anno MCCCXCI cōdiderat, ac sacerdotio cohonestatam voluerat. Cessit subinde in Paręciam anno MCCCCIX, vetustateque squallentem MDCXXX. Sodales splendidiorem reddidere. Instaurata post terræmotum, ut laxior area ante S. Nicolai templum sterneretur, diruta, in Monte Virginis nova, & magnificentior construitur anno MDCCXL.

X. *S. Euplii*, quæ & *S. Antonii* dicitur etiam hodie in Templo S. Joannis de Judeca primùm instituta sub annum MDXCIV. Capuccinorum familiæ mox sequentis sæculi initio aggregatur, quorum assumpsit habitum. Illius olim Sodalibus Peregrinorum hospitalis domus cura incumbebat, ut diximus. Duobus hac nostra ætate Ecclesiis inserviunt *S.* Euplii scilicet extra portam Stesichori, ubi ejusdem *S.* Martyris carcer, & S. Antonii ad meridionalem Urbis plagam prope vetusta męnia, atque utriusque tutelaris festum sollemni pompa celebrant.

XI. *S. Mariæ de Miraculis*, sive *de Infirmis* Ecclesiam Clara Russo æque nobilis, ac pia femina anno circiter MCCCCXXXVI exædificavit, ubi sacra ejusdem Deiparæ Imago ob signorum magnitudinem à fidelibus impensè colebatur. In eam sub sæculi XVI exitum Sodales convenere. Est hodie in amplissima s. Nicolai de Arena Benedictini Cęnobii area.

XII. *S. Elenæ*, & *Constantini* erat olim Disciplinantium Confraternitas, ab anno scilicet MCCVI instituta, in sodalitatem verò anno MDXCIV coivit. Ex hac Ecclesia sacra Parasceves nocte religiosa fidelium supplicatio procedit in Passionis Dominicæ memoriam, cujus mysteria affabrè expressa pio cultu per Urbem circumferuntur. Conveniunt ad eam sodalitates ab Ordinario designatæ, Minores Fratres, quos *Capuccinos* dicimus, medii inter Sodales Albos incedentes, & S. Petri Presbyterorum Congregatio, clauditque lugubrem, sacramque pompam Senatus, cujus impensis illa curatur.

XIII. *S. Michaelis Archangeli* an. MCCCCXXXII. jam institutam sodalitatem docent Tabulæ Episc. Erat eidem divo sacra Ecclesia extra mœnia in Regione illa, quæ sæculo superiori *Posterna S. Michaelis* dicebatur, ut Grossus tradit. Quum vero Urbs novis propugnaculis anno MDLV vallaretur Ædes hæc diruta, ac intra pomerium in *S. Annæ de Trixinis* Confratres sese recepere; Sub s. Michaelis titulo subinde S. Annæ Ecclesia venit, ac diu Parœcialia jura habuit; Anno MDCXXVIII Clericis Regularibus Minoribus concessa Sacramentalis esse desiit; Sodales verò post Terræmotum novam sibi condidere, in quam ad sacra conveniunt; & s. Michaelis minoris nomine venit.

XIV. *S. Mariæ Præsentationis*, vulgo *de Tyndaride* ab devotissima Virginis Matris Imagine sub eodem titulo appellata, jam ab anno MCCCVI Leonoræ de Jojenio nobilissimæ fœminæ opera extructa Ecclesia Confraternitatē ann. MCCCCLXIV excepit, quæ elapsi sæculi initio in sodalitatem cessit. Erat prope Urbis muros; hinc occidenta-

le propugnaculum illi proximum *s. Mariæ de Tyndaride* dicebatur. Verùm anno MDCLXIX Ætnæo incendio circumvallata, ac pene obruta in proximam regionem de *Itria* translata fuit, ubi hodie perseverat.

XV. *S. Joseph* prope rudera triumphalis Arcus à M. Marcello appellati in antiqua s. Mariæ Lauretanæ Ecclesia fundata anno MDCII Sodalitas dicitur, eodemque in loco perstat.

XVI. *S. Mariæ de Directione*, vulgo *Manosanta*, quòd Eleonoræ Manosanctæ honestæ mulieris domus in hoc Deiparæ templum cesserit anno MDLXXIV, appellata, ab elapsi sæculi anno secundo Laicorum sodalitas esse cępit. Hodie in *Itriæ* Regione sacra hęc ædes exurgit.

XVII. *S. Mariæ de Rotunda* est vetustissima Ecclesia ab Apostolorum Principe Petro, ut fert traditio, vero Deo, ejusque Genitrici consecrata, de qua satis diximus. In eam anno MDCX sodalitas coacta est, quę nostris etiam viget diebus.

XVIII. *S. Barnabæ Apostoli* olim Disciplinantium collegium sub Simone de Puteo Catanensi Pontifice circa XIV sæculi finem institutum in sodalitatem coaluit anno MDCXI.

XIX. *Ss. Crispini, & Crispiniani* olim verò *s. Margaritæ V. M.* Templum Monialibus Sanctæ Luciæ anno MCCLXXVII legitur concessum ab Catanensi Episcopo Angelo Buccamatio. Simonis de Amantìa opera Sacerdotio subinde cohonestatum circa sæculi XIV finem, ab Eugenio IV Rom: Pontifice Collegialibus Præbendis adnectitur anno MCCCCXLVI. Parçcialibus denique juribus diu donatum proximę regioni nomen indidit. Coaluit primum in Confraternitatem sub titulo Omnium Sanctorum, moxque anno MCCXV. in sodalitatem cessit.

XX. S. *Mariæ de Succursu*, vulgo *de Palma*, Ecclesiam Vinitores frequentant ab anno MDCXVI in unum coacti. Nomen porro à nobili Palmæ arbore, quæ illius aream occupabat, si Grosso credimus, indepta est.

XXI. S. *Viti* antiquæ fundationis Templum in area, quæ Campus sanctus nuncupabatur, anno MDCXXIX, quo & sodalitas instituta, pristino decori revocatum dicitur ab eodem Grosso; In eo lapidem demonstrant ejusdem s. Martyris contactu, ut fert traditio, sacrum.

XXII. S. *Mariæ de Cava* est laicorum sodalitas anno MDCXX excitata in sacra Deiparæ æde, cujus extat memoria jam ab sęculi XV anno octogesimo tertio, ut Grossus testatur.

XXIII. S. *Mariæ de Gratiis* sive *s. Sebastiani Martyris* Ecclesia in area Ursinæ Arcis constituta sodalitatem anno MDCXXIV excepit. Ad eamdem devota totius Cleri, sollemnisque procedit supplicatio quotannis, festiva ejusdem s. Martyris die recurrente, ex publico Civitatis voto, ob impetratam à Deo liberationem, grassante pestilentiæ morbo anno MDXXIII. Celebratur hodie s. Sebastiani festum summa pompa, ingentique Civium plausu.

XXIV. S. *Bartholomæi Apostoli* Templum anno MCCCCLVIII exordia recognoscit, in quo disciplinantium Cœtus. Anno verò MDXX ad s. Thomæ de Civita hic translatus, tandem in societatem vigesimo sexto sequentis sæculi coaluit. Adhæret hodie sacra s. Bartholomæi ædes vetustæ Portæ, quæ olim à Stesichoro, subinde ab Aci dicta est. Celebres in ea s. Zenonis, & sociorum mm. Reliquiæ.

XXV. S. *Agathæ ad Fornacem* ſodalitas Joannis Dominici Rebibæ Catanenſis Pontificis operâ anno MDCL inſtituta, poſt annos XXXIX ſocietatis jura indepta eſt, ac in s. *Barbaræ* ædem convenit, cujus titulum hodie ſervat.

XXVI. *Ss. Euchariſtiæ Sacramenti* ſodalitium anno MDLVIII in s. Nicolai de Trixinis Eccleſia fundatum, ejuſdem Sacroſancti Myſterii præcipuo cultui addictum erat, antequam quadraginta horarum Oratio inſtitueretur. Anno MDCVIII concedentibus ſodalibus, Fratribus Ordinis Minorum Tertii Ordinis s. Nicolai Eccleſia datur; in proximum hinc Oratorium illi ſeſe receperunt, ubi etiamnum hodie degunt.

XXVII. *Pacis* ſodalitas ex primaria nobilitate viros complectens anno MDCXXXII originem habuit, ac primo in Hoſpitalem s. Marci domum, quam ex inſtituto frequenter inviſebant, hinc in Epiſcopale Palatium, tandemque in s. Philippi recepta eſt. Anno MDCXCII ejuſdem Alumni cum Albis ſodalibus de primario loco in ſollemni ſupplicatione Venerabilis Euchariſtiæ Sacramenti contendere, remque armis dirimere parati, cæleſti ultioni, quæ mox Catanam excepit, cauſſam dediſſe crediti ſunt. Hinc poſt Terræmotum de ea inſtauranda nuſquam actum.

Poſt Laicorum ſodalitia *Diſciplinantium* Confraternitates enumerat laudatus Groſſus, ac ſeptem & viginti recenſet, ut in album digeſtas anno MCCCCLXVIII invenit, quarum aliquot in ſodalitates jam coactas dicit. En illas: S. *Spiritus*, *s. Thomæ*, *s. Michaelis*, *s. Mariæ de Porta*, *s. Cataldi*, *s. Mariæ de Concordia*, *s. Antonii*, *s. Mariæ Joſaphat*, *ss. Coſmæ, & Damiani*, *s. Andreæ*, *s. Mariæ de Bethlem*, *s. Mariæ de Mi-*

ſericordia,

sericordia, *s. Mariæ Magdalenæ*, *ss. Salvatoris*, *s. Euplii*, *s. Constantini*, *s. Nicolai*, *s. Leonardi*, *s. Joannis*, *s. Mariæ de Tyndaro*, *s. Barnabę*, *s. Bartholomæi*, *s. Onuphrii*, *Omnium sanctorum*, *s. Lucæ*, *s. Matthiæ*, & *s. Benedicti Veteris*. De his pene omnibus jam diximus; earum enim titulos, vel extantes retinent Ecclesię, aut in alios hodie commutatos post Terræmotum, vel maximè videmus.

Coalescente porro in septentrionali suburbio, quod *s. Agathę* nomine nunc venit, incolarum numero, post annum MDCLXIX tria Laicorum sodalitia in eo sunt instituta. Quorum primùm sub ss. Eucharistiæ Sacramenti titulo in satis decenti Templo Parœciali Ecclesię respondenti fundatum sociis CL instruitur. Aliud in *s. Mariæ Montis Serrati* Suburbii veteris coaluit; tertium denique *s. Nicolai* nomine insignitur. Novissimè ex piorum eleemosynis prope Decimæ portam in SS. Patriarchę Josephi honorem elegans Templum surrexit, quod *s. Joseph minoris* appellatur, inque illud sodalitas coacta est, quę ab Episcopo confirmata, etsi publicis minimè intersit supplicationibus, aliis nihilominus fungitur muneribus.

CA-

ALIÆ CUM VETERES, TUM NOVÆ ECCLESIÆ.

I. SAnctæ Mariæ de Ongia extra Urbis mœnia ad tria circiter passuum millia celebris Ecclesia, ubi antiquissimi portus vestigia, ac satis hodie commoda navium statio, prima sese offert; Ejus author temporum injuria latet, Sacerdotio autem cohonestata anno circiter MDLX dicitur. Festum porro Beatæ Mariæ Virginis VI Idus Septembris sollemni pompa, à confluentibus voti causa summa frequentia, Civibus, in hac Ecclesia celebratur, ac integra vitrea lampas ostenditur, quam fuste ex contemptu à barbaro Pirata ad eam oram appulso, quum ante Deiparæ Imaginem arderet, sine læsione percussam vulgus tradit.

II. Ejusdem tituli de *Ongia* Ecclesiam prope Urbis mœnia Tabularii Episcopalis schedæ exhibent. Erat paucis ab hinc annis devotissima Deiparæ Imago parieti depicta, quam pio cultu fideles venerabantur, sub qua mœnium rudera nuper detecta. An paries hujus Ecclesiæ pars? titulus enim omnino cohæret; dicebatur quippe Imago s. Mariæ *de Ongia*. Quum verò hæc miraculis, signisque in dies clarescerer, decenti Ecclesia superstructa, impensius coli cœpit, ac cœtus honestissimus virorum promiscuæ conditionis eidem mox sese addixit. Elapso demum anno paries cum imagine aptiorem in locum ad aram scilicet maximam novi elegantissimi Templi translatus est.

S. Aga-

III. *S. Agathę de Xaris*, seu *de Ongia*, in vico *Canalichio* vetusta Ecclesia, cujus meminit Grossus, bis mille circiter passibus ab urbe ad Orientem, eo in loco ædificata, ubi primum Mauritius Catanensis Episcopus Amantissimæ Civis, ac Patronæ Agathæ sacra pignora è Byzantio nuper allata spectanda obviis populis dedit, quæ hodie jacet. Ejusdem nominis recentior Ecclesia ad Occidentalem Urbis regionem sita, decurrentis sęculi initio condita, Laicorum sodalitio instruitur, quod *s. Agathæ de Xaris* appellatur; In eam pars illa parietis translata est, qui ejusdem Virginis, ac Martyris Imaginem coloribus expressam refert.

Hunc porro parietem Ætnæ ignis anno MDCLXIX illęsum reliquit, atque è loco sublatum, quò maxima incendii vis defluxerat, ante ipsa Urbis mœnia veluti propugnaculum quoddam statuit; In tanti igitur miraculi perenne monumentum decentem Ecclesiam extructam voluere Catanenses, menseque Julio quotannis sollemni pompa, ac jejunio liberatę Patriæ festum celebrant.

IV. *Christi Domini è Cruce pendentis de Majorana* quincentis passibus ab Urbe ad solem occiduum Ecclesia, & Laicorum Congregatio anno circiter MDCXCV ortum habuit eo in loco, ubi ejusdem Divini Redemptoris devotissima Imago parieti appicta ab citro, ultroque transeuntibus colebatur. Illius festum sacra Pentecostes die ingenti pompa, summaque populi frequentia celebratur.

V. Ejusdem Ss. Crucifixi vulgo *de Bona nova* Imaginem Nautarum cętus pio cultu veneratur sacra in æde nuper extructa, Clericorumque Regularium Theatinorum domui adhærente.

S. Eli-

VI. S. *Elisabethæ* vetustam Ecclesiam in orientali regione prope maris littus, de *Armisio* appellatâ memorat Grossus in Decachordo fol. 230, atque à Simone de Puteo Catanensi Episcopo anno MCCCLXXXIX Joanni Cicalæ collatam scribit, piorumque eleemosynis vetustate fatiscentem anno MDXLII instauratam. Prope hanc fons celebris ejusdem Grossi ęvo. Hodie Ecclesia jacet, ejusque loco alia extrui cœpta; fons verò obstructis venis tenues emittit aquas.

VII. Ecclesiam S. *Pancratii* extra Stesichori portam memorat Michael de Platia, aliamque *s. Leonardi* prope Ursinę Arcis aream, ac decimę portam, quarum hodiè situs omnino incertus. Prope S. Marię majoris Cœnobium *s. Pauli Primi Eremitę* Ædicula exurgebat ab religiosis viris solitariam vitam profitentibus culta, subindeque S. Hieronymi de Mecca Ecclesię subjecta. Hodie jacet.

LIBER X.

CATANÆ ILLVSTRATAE LIBER DECIMUS.

VETUSTI LAPIDES GRÆCE', AC LATINE' INSCRIPTI.

GEorgio Gualtherio Germano debet Sicilia, quod antiquæ ejuſdem Tabulæ lucem adſpexerint. Anno enim elapſi ſæculi primo, ac viceſimo in noſtram hanc Inſulam delatus, improbo labore, ac ſtudio, eamdem pene univerſam peragravit, urbes, opidaque ſingula inviſens, tertiùmque aliquot repetiens, *Siculos ſenioris ævi*, ut ejus utar verbis, *lapides*, *quorum admodum tenue ſpicilegium rudia, ac depravata ſæcula, hoſtileſque impetus reliquerant*, evulgare omnium primus, in unum corpus inſtituit, ac typis Panormitanis, Meſſanenſibus ſubinde notis eruditiſſimis illuſtratos edidit. Poſt Gualtherium Petrus Carrera Libro III. Tomi I. Catanenſes Inſcriptiones publici juris fecit, ſuſpectas, ab Georgio rejectas, ab Archangelo tamen relatas, veluti legitimas protulit, ac illuſtravit, quæque Gualtherii diligentiam effugerant, aut poſtliminio inventæ è tenebris emerſerant, cum Græcas, tum Latinas vulgavit. Quum aliæ porro ſint, nec paucæ, in nova Urbis molitione, poſt annum MDCXCIII,

effossæ, deteganturque permultæ etiam, dum hæc scribimus, sepulchrales vel maximè, variis in locis, eas omnes, Gualtherianas nempè, Petri Carreræ, recensque inventas, quibusdam animadversionibus convestitas pro modulo meo proferam, Græcarumque interpretationes, ut ab Eruditis accepi, & varias quandoque, ut græcè docti, utra sit verior, dijudicent, aliquali ordine dabo. Invenies ex his aliquot in novo veterum Inscriptionum Thesauro ab Clar. Antonio Muratorio adornato in suas classes relatas, quas etiam adnotare curavi.

CAPUT PRIMUM

LAPIDES LATINE INSCRIPTI.

TItulos hic primum proferam, publico alicui operi præfixos, in ejusdem aut dedicatione, aut instauratione conflatos, mox votivas Tabulas, aliasque id generis subjiciam:

I. Q. LUSIUS LABERIUS.
PROCONSUL. THERMAS.

Videbantur in quatuor Columnarum epistyliis scitè Corinthio opere cælatis, in majori S. Agathæ æde statim post januam, atque à Gualtherio in Messanensi editione num: 32. 33. 34. & 35. in Panormitana verò 169. referuntur; sed legit ille malè: Q. LUCIUS. Excripsit Petrus Carrera lib. III cap. XI. ex postrema tertiæ dictionis, aut tituli literula, quæ sigla esse videntur L & E exprimentia, alium fortassè fuisse Proconsulem à *Quinto Lusio Laberio* arguens, quo Siciliam

liam moderante, ac Catanæ jus dicente, Columnarum opus ad Thermas exornandas curatum. Hinc alibi Proconsulis nomen fortasse expressum suspicatur, ut sensus sit: *Quintus Lusius, Proconsule N. N. Thermas ornavit, dicavit*, aut quidpiam simile. Sed alia Columnarum, quæ Templi arcus substentabant, Epistylia olim patẽtia nil tale referebant. De Thermis alibi Libro IX fusius diximus, ac de Grǽcis Epigrammatis agentes rursus nonnulla promenda suscipiemus. Scriptus hic cęterùm titulus, quum Siciliæ Provincia Proconsularis esset, ante Constantinum M. qui nostram hanc Insulam Consulari prǽfectura donavit; ut ex aliis lapidibus eruunt Eruditi, atque ex S. Agathæ, Euplique, & Luciæ Actis clarissimè evincitur. Videsis Cajetanum in Isagoge ad Sicul. Hist. (a) Ubi nostram hanc refert Inscriptionem, subditque de Q. Lusio: *Quo is ævo vixerit, incertum. Apud Tacitum in Claudii Rebus Lusius Geta, & Lusius Varius nominantur; Lusius Quietus inter Trajani Duces maximè strenuus apud Spartianum, & Marcellinum; apud Antoninum lib. 12. Lusius Lupus: Ex quo notum fit inter Romanos Lusiam gentem per hæc tempora inclaruisse.*

(a) Cap. 43.

II. CURATORES
Q. MACULNIUS
ETRAITIVODE
ATVRIVCAAOCHAC.

In atro Ætnæo lapide, qui fronti olim adhærebat magni illius Aquarum Castelli, vulgo *Botte*, sub Licodiano colle, millibus passuum XVI circiter ab

urbe Catana dissiti, unde euripi ingentes ad Civium commodum, & Naumachiæ usus deducebantur. Legit primus in S. Mariæ de Licodia Benedictino Cœnobio, ediditque Gualtherius inter Siculas Tabulas Messanæ num. 335. Panormi num. 273; sed in Panormitana tertius, quartusque versus aliter exprimitur; obscurus enim illorum sensus, ac detriti fortasse characteres. Habetur apud Carreram, & Grossum in Decachordo. Stetit diu in eodem Monasterio, extra Ecclesiæ januam, sed imperitorum incuria circa elapsi sæculi medium decurtatus, ne autem adeuntium id templum attritu penitus consumeretur, Catanam in S. Nicolai delatus, in ejusdem hodie museo asservatur, habetque primos tantùm versus: *Curat. Q. Macul.* Vir hic certè Romanus Aquæductus, & Castelli Instaurationem curavit; prima quippe illorum molitio Romanorum tempora longè antecessit; quum Catana propriis vivens legibus, tam grande opus, quod intuentes in admirationem adducit, ex ære captivo, servis adlaborantibus, aliaque non minoris magnificentiæ publica ædificia instituenda suscepit, ut alibi scripsisse memini. Apud Romanos, subditasque etiam Provincias Curatores Aquarum deducendarum, Annonę, Viarum, ac similium memorantur, & minoribus Magistratibus accenseri solebant, quorũ unus in Catanensi urbe *Quintus Maculnius*: Aliàs nomen in reliquis tituli vocibus, certe barbaris, exprimi crediderim, quas perditę lectionis meritò appellavit Gualtherius.

III.

III. CONS.
FINES
V

———

....

....

Tertio ab Urbe lapide in regione Medii Campi ante ruralem S. Mariæ, vulgo *de Nunciatella*, Ecclesiam Ætnensis lapis palmos circiter quinque lõgitudine, duos verò latitudine exęquans, cujus anticam faciem vox: *Cons*. grandi charactere expressa occupat; in postica verò reliquę leguntur, sed ultima detritas omnino habet literas. Credit Carrera lib. III. cap. XII. positum lapidem Romanorum ęvo, ut Urbis fines decerneret. Sed Catanensis Ager id temporis longiùs patebat; defossus aliunde ille dicitur non longè à templi limine, nec eò transferri, utpote ingentis põderis, ab alio loco potuit. An fines Catanensis Agri ab publico Romanorum agro fortasse secretos titulus designabat, ut suspicatur Carrera?

IV. .QUETR........
.IA. PER OMN....
.ETILIO SECVN..
.QVAGENVM. M.
.CVRAVITQ......
.NDI CIRCA S....
.M. ADSS......

Digitized by Google

Depravatam habes apud Gualtherium editionis Messanensis num. 47. sub hoc titulo: *In ęde Laurentii Bolani Medici charactere doctioris ęvi.* Et in Panormitana num. 176: Vidit, exscripsitque in publico Senatus atrio Petrus Carrera eamdem è marmore tabulam, unàque inventa in loco, ubi illa effossa, mulieris caput, aliudque comatum, infantuli, ac juvenis hominis busta, omnia è marmore testatur, creditque, nec immeritò, publici alicujus ædificii, aut certè insignis, titulum esse, ut quinti etiam versus dictio, *Caravitq:* videtur indicare, & Q. Petilio Spurino, qui Urbis Cond. anno DLXXVII. Consulatum iniit, Provinciam fortasse administrante, conscriptum conjectatur.

V. PEC.

In cippo Columnę marmoreę, quę prope Ecclesiam S. Agathę, vulgo *de Xaris*, anno MDCCXXXIII, unà cum aliis ex Ægyptio lapide columnarum fragmentis, atque innumeris pene è vario marmore tabellis, concinnando pavimento aptis, parte coronidis opere Corinthio elaboratę, ac basis denique, ut videbatur, frustro imaginibus dimidii anaglyphi scitè cęlatę, secunda superioris libri tabula exhibitis, dum publicam Operę sternerent viam, inventa, in S. Nicolai de Arena museo hodie asservatur. Fuerit ne eo in loco superstitiosum aliquod Ethnicorum delubrum, exploratum non habeo; Regio sane illa prę aliis totius urbis magnificentissimis instructa ędificiis esse oportuit, ut ex ruderibus passim detectis eruo, ac alibi dixisse memini. De Siglis in marmore effictis, ac literis in diotę fictilis extremo fundo expressis, hoc ipso, in loco refossis, alibi dicemus.

VI.

VI. Q. LVTATI.....
... Q. D. D. AEDIL....
... PRO HONO......
... ICHINO. C....
... I. SVS. I....

Sub ędibus Joannis Thomæ Ansalonii Catanensis Patricii, Petri Carrerę ęvo, ut loco citato scribit, effossum marmoris fragmentum utrinque luxatū, & in Civilis Basilicę atrio subinde collocatum Quinti Lutatii mentionem ingerit. P. Bello Punico C. Luctatius Catulus Consul de Carthaginiensibus triumphum in Sicilià retulit; ac mox Q. Luctatius Cerco Remplubicam administravit. Q. Luctatius Catulus alter à primo, cum C. Mario Consul processit anno V.C. DCLIII. Cicero denique quemdā Luctatiū ab scientia celebrat lib. de Orator. An noster hic Quintus illorum fuit gentilis? ex eadem scilicet Luctatia, seu Lutatia, ut scribi quandoque solet, familia progenitus? Secundi versus sigla Q. D. D. Quęstorem fortasse, ac decenarium ducem fuisse subindicant. Ædilem verò sequens vox quamvis mutila demonstrat. Ædilitas, ac Prætura, Magistratus in Republica majores, quando Consulatum cum plebe communicare Urbis Cond. anno CCCLXXXVII, Patres compulsi sunt, primum institutę, ac Ordinis Patricii Viris datę, ut Livius lib. 7. aliique testantur; tractu autem temporis Ædiles etiam Plebeii creati. Horum erat munus pręcipuum Urbis, annonę curam agere, utque publica, privataque ędificia, Tem-

pla, Theatra, Stadia, Fora, Porticus, Curię, Basilicæ, atque Męnia magnificis operibus reficerentur, atque ornarentur. Hinc non inani conjectura assequi possumus, publico, aut insigni aliquo ędificio hoc Lutatii Epigramma fuisse appictum. Ædilis quippe in Coloniis, quę Reipublicę legibus vivebant, constitutos summi Magistratus gessisse munus legimus apud Cujacium, & Gothofredum. Ædilis proin Catanæ Lutatius dicendus. *Proagori Catanensis*, hoc est: summi Magistratus, meminit Cicero in Verrem lib. IV. *Proagorus*, inquit Lambinus, *is Siculis fuit, qui Romanis Ædilis*, Proagorus autem, Adriano Turnebo teste (a) Dorica ratione, & Siculorum lingua, latinè Princeps dicitur, qui ante alios verba facit. Juxta Pollucem denique in Onomastico, idem ac Concionis Princeps. Hujus loco Patricius hodie summus Catanæ Magistratus, cui Viarum, atque ędificiorum cura etiam incumbit. Jam vero Lituus Sacerdotalis muneris insigne; hinc in Julii Cęsaris numismatis, ut plurimùm occurrit, quòd ille Sacerdotium gesserit. An igitur Lutatius etiam Sacerdos? *Pro Honore* sæpissimè sub Simulacris, ac similibus titulis depręhenditur. Extremi versus literę, perditę, ut reor, lectionis. I. SVS. I. si sigla sunt, nullibi ea legi.

(a) Tom. 1. Adi lib. 8. c. 10.

VII. .... IS ....

..... II VIR .....

.....NSAR..

.......RI...

..E IMPENSAR.

Idem

Idem Petrus Carrera in ultima Appendice hoc lapidis fragmentum prope S. Augustini Cęnobium refossum, apud se asservatum, Ædificii alicujus Romanorum ævo monumentum credit.

VIII. ANNIAZOSIMA

VOTUM

LUCERNAM

Ærea Lamella, cui trigona plana duo utrinq: adpicta, & ansa supra prominet circularis, nuper sub sacra æde B. Mariæ de *Onginella* inventa, penes J.C. Vincentium Michaelangelũ. Occurrunt sæpissimè trigonalibus hisce ansis votivæ Tabellæ cum æneæ, tum lapideæ, quin etiam hujusmodi ornatu terminari titulos ipsos sepulchrales notissimum est. Ansa superior perforata, cui foramen aliud in parte Lamellæ inferiori respondet, ut parieti, aut aræ clavis adjungi posset. Frequentes porro apud Ethnicos hujusmodi votivæ, & donariis inscriptæ tabellæ; sed in nostra falsi numinis, cui Annia Zosima Lucernam vovit, nomen desideratur. Locus, ubi defossa, prope antiqua urbis męnia, ac juxta sepulchreta, lucem affert nullam. Cęterum Gens Zosima Catanæ illustrissima, ut ex aliis epitaphiis, Græcis velmaxime, videbimus; hinc Severus quidam Agonotheta ex Zosimorum gente in Epigrammate ejus in honorem ab S. P. Q. C. posito dicitur, ut inferiùs expendam. Sed si *Zosima* familiæ nomen, *Annia* prænomen erit; mos autem, ut plurimum Romanis non fuit, fęminis prænomen adpingere, quidquid nonnulli obtendant, quorum hic censiones expendere non vacat. Num apud Siculos, qui Græcis etiam le-

gibus vivebant, Latina nondum invaluerat consuetudo? *Annia* porro familia etiam Romana fuit.

IX. ...IACOBI . WI ..

.EST ERBAN...

.ICE DICH....

VV. E.

Et hæc etiam votiva videtur in marmore, graphio potiùs ab imperito inſcripta, quam cęlata, inque S. Nicolai Muſeo aſſervatur. Sed non ita facile, ac tuto explicari poteſt ob detritos characteres, ac ſigla, quæ non admodum obvia.

X. ROGO VOS
DOMINI
PAVCIS DIE
BVS SVSTI
NEATIS CAV
SAVTILITATIS
CAEMENTORVM
QVO CITIVS IN
VSVM VESTRVM
POSSIT ESSE.

Retulit Gualtherius in Editione Panormitana, num: 179. ſub hoc titulo *Apud Minimos S. Franciſci de Paula*. In Meſſanenſi autem inter ſubdititios recenſuit num. 76. Sed primus ipſe vulgavit, primuſque nobis impoſuit. Petrus Carrera diu lapidem in æde Minimorum, ſed fruſtrà

quæſi-

quaſivit. Ceterum ſuſpicionis indicium prodit nullum, ut mirari ſubeat, Gualtherium ſibi ipſi contrarium, lapidem nunc veluti legitimum nobis obtrudere, nunc pro arbitrio ſuſpectum, ac ſubdititium prodere. Illum Clariſſ. Muratorius in ſuo Theſauro noviſſimo exſcripſit, nihilque emunctæ naris viro falſitatis in eo ſuboluit:

XI. ....DRATIS SEPTIS ORNAB.T

TEMPLA DEORUM

.....HOREAS DVCENS NVNC

CELERA NOTAT

....C IE SIC VIVIDO AVA

....OR :: A FLECTIT.

In Syracuſani lapidis tabella graphio literata, dum fundamenta domus viri Patricii Franciſci Gravinæ ponerentur, prope antiqua Theatra inventa. Tres verſus Exametri ſunt, quorum primi facile ſuppleri poſſunt hoc pacto:

Quadratis ſeptis ornabat Templa Deorum,

At Choreas ducens nunc tempora celera notat.

XII. Sed claudat ſeriem elegans Inſcriptio, quæ utinam integra ad nos perveniſſet:

IACIS · SVIS · IVLIVS · PATERNVS · SA
ES · PERIVIISSEM VISE HABERE I OPVS EOP
M PROPIIII VELITIS ADMITTERE I TA MEC
OVES TRO IN EADEM CVRA REMANERI DEBERE
REFICIENDAM CVRAVI CVM DEINDE CATINE
VAM · PECVNIAM · DARE IVBERETIS RESCRIPS
IVMMOS SVBMINISTRATVRVM · IDQ · IPSV
IDARE IPSIS IVSSISSET · VTORDINE SVOSCRIBI
RAMTRANS IRET · II VIRI CONSENSV PAVCORVM DI
CEPTVM CVM ERGA PROCVRATOREM VESTRVM IN
TE CVRIA AGERETVR · INGRESSVS PETIIVT QVA
FRATIBVS NFO GISTRAT VEIIENT IN

Quam sic legendam duximus.

..... cis Suis Julius Paternus Salutem ...
... es pertulissem, ut se haberet opus cor .....
... m propitii velitis admittere, ita mecum ...
... o vestro in eadem cura remanere debere ...
... reficiendam curavi. Cum deinde Catinæ ...
... quam pecuniam dare juberetis rescripsi ....
... nummos subministraturum, idque ipsum ....
... a dare ipsis jussisset, ut ordine suo scribere ...
... ram transiret II *Viri consensu paucorum di ....*
... cipium, cum erga procuratorem vestrum ....
... te Curia ageretur, ingressus petii; ut quos ...
... tratibus, neque magistratus vj.........

Marmor, hoc ipso, quo scribimus anno, detectum in Ædis majoris S. Agathæ area, quum veteris Senatorię basilicæ murus humo obrutus, ab operis disjiceretur, cemento illitum, mox ut purgatum *Paterni* nomen exhibuit, Joseph Agatlinus Paternionius, Sigonæ Baro Sexvir, uti gentilis sui monumentum, sibi vindicavit, atque in amplissimæ domus suæ atrio statuit. Est bipalmare, eleganterque conscriptum, utrinque, & in inferiori parte diffractum, adeout integri sensus aliquid exsculpi nequeat. Paterna familia apud Romanos clarissima, ad Oviniam gentem juxta nonnullos pertinuisse, vulgo creditur; hinc Paternus, qui cum M. Aur. Claudio Augusto anno Vulg. Æræ CCLXIX Consul processit, Ovinius compellatur. Ad Noniam spectasse, & Nonium cognominatum illum fuisse contendit Clariss. Blanchinus, (*a*) atque alterius Nonii Paterni, qui Consul II. cum Probo Augusto fuit, meminit Antonius Maria Lupi in diss. ad Epitaphium Severæ Martyris (*b*) qui alios etiam Paternos Seculo tertio vulgaris Æræ celebres indicat. Sed ad Ovinios potius, quàm ad Nonios

(*a*) *Chron. to.* 2. *Anastasii Bibliot.*

(*b*) § 3. & 6.

Nonios spectare dicendi sunt, ut laudatus Lupus Romanarum Antiquitatum callentissimus sentire videtur. Agit de Paternis eorumque stemmate Reinesius in suo præclaro opere: *Syntagma Vet. Inf.* (*a*) Noster porro Julius, quam gesserit Præfecturam, aut magistratum, lapis non aperit; At quum ejus aut decretum, aut epistolam lapideis inscriptam tabulis hic habeamus, supremam in provincia authoritatem illum tenuisse, jure merito conjectamus. Putant *Amicis suis* legendum in primo versu, sed ex detritis characteribus, quorum aliquot extant vestigia, id non eruo.

(*a*) *In notis ad Inf. 16. clas. p.*

CAPUT II.

ETHNICORUM EPITAPHIA.

Ethnicos sepulchrales lapides ex vulgaribus illis dignoscimus siglis D. M. S. quæ sepulchri religiosa dedicatio apud Gentiles erat, *Inferis*, seu *Manibus Diis*. Manes porro appellari etiam animas à corpore separatas nonnulli credunt, ob idque *Diis Manibus* inscriptos defunctorum titulos. Manes denique eosdem esse, quos Genios dixit Antiquitas, putant alii, illosque corporibus ab ipsa statim conceptione assignatos, qui ne mortuis quidem deessent, corporibusque etiam consumptis sepulchra inhabitarent; quare sepulchra demolientes Deos Manes violare dicebantur, ac lege cautum, ut Tullius 2: de Legibus testatur: *Deorum Manium jura sancta sunto*. In lapidibus Christianis obrepsisse nonnumquam sacrilegam illam ceteroquin, impiamque dedicationis formulam tradit Mabillonius (*b*) *dum cruda adhuc quorumdam in cordibus Christiana religio aliquid de paga-*

(*b*) *In Itinere Italico.*

paganici ritus superstitione retinebat. Quidquid Clar: Fabrettus, qui totus est, ut Sigla D. M. religiosa explicatione interpretetur, obtendat. Verùm ex aliis sollemnibus apud Christi fideles formulis secerni eos posse titulos credimus, quos aliunde perquam frequentes neutiquam fuisse priscis adhuc illis sæculis, ut exploratum habent Eruditi. Sed jam ad Catanenses.

I. ❦ D. M. S. ❦

CLAVDIA CESTIA
VIX ANN XXVIII
SVTORIA PRIMIL
LA FILIAE PIISSIMAE

❦

Refert Gualtherius in Messan: num. 58. sub hoc titulo: *In vico S. Constantini apud Franciscam Bolani, & Porthuso*. Et inter Panorm. num. 172. Positus est lapis à Sutoria Primilla Filiæ dulcissimæ Claudiæ Cestiæ, quæ annos XXVIII. vixit. Hujus nomen casu exprimitur recto, quod in antiquis epitaphiis frequentissimum. Ornamenta illa cordis, vel folii figuram referentia *genus interpunctionis*, ut Raphaelis Febretti utar verbis, *libero, & idiotico marmorariorum usu adhibitum* sunt. Ex Joan: Jacobini sententia notas esse cordis, tradidit Gualtherius in Sic. Tabul. Animadversionibus, idque *omnes, queis vetustatis studium cordi fuit*, intelligere, ait. *Ei opinioni* subdit, *& Ego nomen dederam, ex qua Panormi elegantis genii, & ingenii J. C. Alph. Zoppetta me exemit, exhibens numum Herculis coronati populo, unde*

de ƃ *populi ramum agnovi*. Qui porro cordis characterem referre sunt opinati, cordolio significando titulis sepulchralibus adpictum symbolum crediderunt; sed tabulam Scriptoribus hisce, neque contemnendis, lusoriam in museo Kircheriano opponit Eruditissimus Antonius M. Lupus (*a*) ubi hujusmodi notas effictas Quadratarii arbitrio, nullus non deprehendit; Tum figulinum profert sigillum in cujus centro cor exculptum. Addam, & Ego non absimile, quod suo loco proferam, in latere ex dono Hyacinthi Paternionii, & Bonajuti viri doctrinâ, atque eruditione præstantis in S. Nicolai de Arena museo asservato, ubi cordis etiam characteres expressi. Quum in titulis autem Christianis frequenter occurrant, nec populi ramum, sive folium Herculi dicatæ imitari { Id enim Christi cultoribus fuisset cautum} poterant, nec Siglis Christi nomen significantibus adjungi. Id igitur evidens, quod ex Fabretto docuimus, ac Thomas etiam Reinesius, & novissimè Boldettus multis ostendunt, arbitrarium nempe Sculptoribus fuisse hujusmodi characteris usum, cum in principio Epigrammatis, aut fine, tum inter orationis verba, ipsasque dictionum syllabas, ut videbimus. *Claudia*, & *Cestia* familiæ apud Romanos nobilissimæ. Lapidem ab Hieronymo Porthuso circa annum MDXCVI prope Circum Maximũ, extra Decimæ Portam inventum prodit Carrera. (*b*) Ejusdem meminit Muratorius Clas. XVII. Pag. 1148. n. 6.

(*a*) *Epist. Severæ* §. 8.

(*b*) *Lib.3.Cap.11*

II.

II. D M S

M. CAEPARIO
SOTERICO ET
FILIAE EIVS
M. CAPILLANVS
FECIT.

Edidit inter deperditas Gualtherius Meſſ. edit. num. 59. Panorm. 180. ſub titulo: *Inventæ abs Hieronymo Porthuſo ſecundum Circum Maximum*. Marcus Capillanus Marci Cęparii, aut conſanguineus, aut amicus, non Quadratarius, ut credit Carrera, ipſi, ac filiæ ejus titulum fecit.

III. D M S

L. ARR. LOCISMVS FECIT FILIAE
MEN. VIII D XVIII. ET ARR.
PROTIONI AMICO VIXIT ANN
XXV.

Invenit Hieronymus Cultellus extra Portam Acis. Ita Gualtherius in Meſſ. edit. num. 63. in Panorm: 184. Legitur *Diis. Manibus. Sacrum. Lucius Arr. Lociſmus fecit filiæ*, quæ vixit *menſes* VIII. *dies* XVIII. *& Arr. Protioni Amico, qui vixit annos* XXV. Sepulchrum, cui lapis adhæſit, biſomum, ut & illud ſuperioris tituli, in quo nempe duorum cadavera ſunt condita. Habes in noviſſimo Theſ. Muratorii Claſse XVII. pag. 1148. num. 4.

IV. D. M. S.

T. CLATIVS. HE

RESISTRATVS

VIX. ANN. XII

PATER. FECIT

Ideſt *Titus Clatius* &c. T. enim ſolitaria Titi prænomen exprimit. Illud obſervandum, puncta interponi integris etiam dictionibus, nedum truncis, præterquā in fine verſus, *ubi veteres nullam diſtinctionis notam addiderunt*, ut Cellarius advertit (*a*). Deſcripſit lapidem Gualtherius inter Panormitanos num. 232. Meſſ. edit. ſub titulo: *Eruderata Katanæ*, & Pan. num: 72. Refert etiam Carrera lib. III. & Muratorius claſ. XVII. pag. 1148. num. 6.

(*a*) Orth. Lat. Par. p.

Alium titulum inter externas Tabulas retulit Meſſ. num: 453. Panor: num: 21. idem Gualtherius, quem Antinopoli in Arce locatum viderat Joſephus Scaligerus, ex quo edidit Janus Gruterus in Theſ. fol. 410. En illum. *Tullius. Flaminius. Decurionis. Filius. Domo. Catinæ. Exortus. Civis. Siciliæ. Incola. Antinopolitanus. Sibi. Et. Poſteris*. Antinopolis eſt Galliæ Urbs. De Officio Decurionis conſule Pitiſcum in Lexico Rom. Antiq: Decurio, cujus erat filius Flaminius, Municipii Antinopolitani dicendus; in Municipiis autem Decurio idem ac qui Romæ Senator.

V. Titulorum fragmenta ex eodem Gualtherio juxta Meſſanenſem editionem opportunè hic ſubdimus.

num. 39.

n. 39.	n. 46. .... L. BR. ...
JULIA HESI	... VLO....
RIS F	... RQI....
	... CVRI....

n. 60. D M S	n. 61. D M S
... ATIAE DORI	... T. F. FOEN
.. V.A.XX. NICE	... IX VIXIT
... PATER FILIAE	ANNIS XXX
... SSIMAE	... ES IS. P. V

In primo ex his titulis desideratur defuncti nomen, cui *Julia Hesiris* Epitaphium fecit. *Secundum* dedimus, uti à Carrera exscribitur: *In limine*, inquit Gualtherius illum referens, *Sacrarii Ædis majoris*, ubi Carreræ ævo perseverabat, qui sæpius eumdem consuluisse fatetur, sed ex eleganti characterum forma recentiorem esse dicit. Tertium sic legerim *D. M. S. Sabatiæ Doricæ* Quæ *vixit Annos* xx. *Nicetus Pater Filiæ Piissimæ* posuit; vel, ut putat Carrera: *Neratiæ*, *Munatiæ*, *Latiæ*. Quarta denique Inscriptio integra creditur ab eodem Carrera, & in Siglis T. F. legit. *Titus Flaminius*; verùm etsi pronomen Romanis unica litera exprimere in usu fuit, Familiæ nomen integrum scribebant. Truncus idcirco, tenui meo judicio, Lapis, aut detritis characteribus obscuræ lectionis. Deperditum aliunde dolet idem Gualtherius, qui primus edidit.

VI. D. M. S.

DECIMIA. GAMICE

F. DECIMIVS. AGA

POMENVS. PIIS

SIMAE. COLLIBER.

Secundi versus sigla legenda, *Fecit. Decimiæ* nempe *Gamice Fecit Decimius Agapomenus Piissimæ Collibertæ*. Aliter hunc titulum legit Carrera, qui prope Cœnobium Spiritus Sancti extra mœnia, in vico contra Bernardi Scammaccæ Patricii ordinis viri prædium effossum illum sua ætate prodit, atque ex dono Alphonsi Paternionii in Civilis Basilicæ atrio locatum dicit. Sigla enim illa interpretatur ET. Verùm Collibertæ nomen in loculum illatæ crassa simplicitate nobis invidissent. Gamice, & Agapomenus, qui lapidem apposuisse juxta Carreram dicuntur. Lectio itaque vel est: *Decimia Gamicete*; Rectus enim casus sæpissimè pro patrio à Quadratariis usurpatur, ita ut sit sensus: *Decimius Agapomenus titulum Decimiæ Gamicetæ piissimæ Collibertæ posuit*, vel *Decimiæ Gamice Fecit Decimius* &c. Colliberti porro ii erant, qui sub eodem Domino servientes, ab illo libertate donabantur, Patronique idcirco nomen assumebant; Hinc Decimia, & Decimius, ab uno Patrono Decimio appellati. *Gamice* græca dictio valet latinè *Nuptialis*. *Agapomenus* participium verbi *Agapao*, quod est *Amo*, *Diligo*, quasi sonet *Dilectus*, *Amatus*.

VII.

VII. D. M. S.

P. PHONTEIVS..........

CI'MILLION.............

MENS... PHONTEI

AMERCATILLA FIL

PIISSIMO FECIT.

Ex laudato Carrera ibidem cruderatus, atque ab Alphonſo publicæ utilitati in eodem Senatus atrio locatus, legendus: *Diis Manibus Sacrum. Publius Phonteius .... Caii Filius.* Fortè enim initiales ſecundi verſus C. F; nam litera illa I' detrita F potiùs, quàm A imitatur. *Millionius* vixit *menſes.........* *Phonteia Mercatilla Filio Piiſſimo Fecit.* Habuit Cicero orationem pro Fontejo, meminitque Veſtalis Virginis ejuſdem Sororis Fontejæ; cujus dubio procul gentiles Publius hic noſter, & Mercatilla.

VIII. D. M. S.

AEMILIVS

PRISCVS

VIX. ANN. II.

MENSIS II.

DIES IV.

Puer hic, cujus ætas tam exactè deſignatur, ex Æmilia gente Romana clariſſima dicitur à Carrera, qui marmor exſcripſit ex tabula in Civilis Ba-

ſilicæ

filicæ atrio sita. *Priscus* cognomen, non ex Patris nomine inditum puerulo, hoc enim initialibus characteribus in titulis exprimitur, e. g. GN. F. Gnei Filius. Sed an bimo infanti cognomen fuit? Appingebant Parentes nonnunquam filiis, antequam hi pubescerent, cognomina, ut ex lapidibus exploratum. *Mensis* pro *Menses*; Barbarismi hujus habemus exempla innumera in Epitaphiis; hinc *Annus* pro Annos, Mesoro pro Mensium, Mensis pro Menses interdum, atque his similia offendimus.

IX. M. S. M. S.

..NTELVS SELEVCVS

..ANN. XIII. M VIII. P

..NTELVS SELEVCVS PAT

..PIO ET SIMBOLICO

..POTI EIVS VIX. AN XVI

M. VII

Diffractus lapis apud Alphonsum Paternionium unà cum aliis, de quibus supra, anno MDCXXX prope Cenobium Sancti Spiritus inventis, servabatur. Descripsit Carrera, atque hoc pacto est interpretatus (a) *Diis Manibus Sacrum Entelus Seleucus Vixit Annis Tredecim Mensibus Octo P. Entelus Seleucus Pater Pio; Et Simbolico Nepoti Ejus. Vixit Annos* XVI. *menses* VII. Sed non advertit Vir alioqui oculatissimus bisomi sepulchri titulum hunc esse, Entelo Seleuco, qui vixit an. XIII. mens. VIII. & Simbolico, qui vixit

(a) Lib. 3. cap. 12.

xit an. xvi. menſ. vii. poſitum ab Entelo Seleuco Patre. Idem enim vivere haud quidem potuit annis xiii, & xvi. En igitur, si mea me non fallunt, lapidis intelligentia: D. M. S. *Entelus*, aut *Dentelus*, *Seleucus Vixit Ann.* xiii. *Menſ.* viii. *Poſuit Dentelus Seleucus Pater Filio Pio*, *Et Simbolico Nepoti Ejus. Vixit An.* xvi. *Menſ.* vii.

X. D. M. S.

L. CORNELIO

CAMPESTRO

CVPARIO

CLAVDIA IAPAEZVSA VXOR

VI.. XXV

Retulit Carrera in *Auctario* ad Catanenſes Hiſtoricas notitias (*a*) prope Marchionis Franciſontis ædes refoſſum. Legitur *D. M. S. Lucio Cornelio Campeſtro Cupario*, ideſt Cuparum Artifici *Claudia Japaezuſa Uxor poſuit. Vixit An.* xxv.

(*a*) *Tom.* 1. *f.* 553.

XI. Q. MAN

LVP

Q. MAN

LVP

DOMITIA

PIA

Albus

*A*lbus lapis Melitensis ibidem à Carrera relatus in regione S. Mariæ *de la Cava* intra urbis pomerium inventus. Est Quinti Manlii Lupi patris fortasse, aut viri, & ononymi, aut filii, aut fratris titulus à Domitia positus. Manlia gens Catanæ celebris, ut alibi diximus.

XII. D. M. S.

TYCHE VIXIT ANNIS

XIIII DIEBVS XXI MENS. III.

PARENTES FECERVNT.

Lapis ineditus anno MDCCXXXVI in area Stesichori, quæ ab Acis porta hodie appellatur, ubi Veterum *S*epulchreta, inventus, apud Petrum Tedeschium Villermosæ Baronem. Refert Clar. Muratorius Clas. XVII. pag. 1223. n. 7.

XIII. L. CASSIVS HERMES

OPTIMVS VIRORVM VIX

ANN LXIV. F. P. P. M.

Eodem anno ibidem fossoribus occurrit, sibique vindicavit Innocentius Roccafortius majoris Basilicæ Canonicus. *S*igla titulum terminantia sic interpretanda: *Filius Posuit Patri Merenti*.

XIV. C. SEXTVS

EVTICHETES

Sex circiter pass. millibus ab urbe in regione, cui vocabulum *Nizete* anno MDCCXXX circiter lateritiũ loculũ invenit Francis. Honoratus Columna, in cujus operculo etiam fictili simplex hic titulus, ab

eodem

eodem aſſervatus: *Cajus Sextus Eutithetes*.

XV. CN. FABIVS. F. F....

ANTONIA. SYM....

SA. MAF. CN. FA....

TIANO. F. VIX. AN....

Uterque Parens in hoc titulo ex nobiliſſima apud Romanos gente; Pater ex Fabia, quæ Conſules complures numerat, Genitrix verò ex Antonia, ſatis etiam ob primas in Republica dignitates celebri. Diffractus lapis in fundamentis Eccleſiæ S. Catharinæ Senenſis anno circiter MDCCXXXI. inventus, atque apud ejuſdem S. Virginis Cœnobii Patres ex Ill: Ordine Prædicatorum cuſtoditus, Fabii Patris cognomine privatur, illaque Matris, ac Filii trunca habet; ſed quæ facile ſuppleri poſſunt. Sigla in primo verſu F. F. *Fabii Filius* fortaſſe legenda, aut *Filio Fecit*, ſed an primum F. loco P. irrepſit, exprimatque *Publii Filius*? Non enim ex nomine, ſed ex prænomine Patrem Veteres indicabant; *Fabius* autem nomen erat. Igitur hoc pacto explicarem *Cneus Fabius* FILIO FECIT,...... *Antonia Symphoroſa Mater Cneo Fabio Quadratiano Filio Vixit Annos*..... Obſerva hìc Cnei rectam Orthographiam per literam C. quamvis enim per G. pronunciatum, ac Græcè quoque per G. ſcriptum fuerit, ut Terentianus Maurus advertit, ejus tamen nota eſt CN. Manutius cæterum probat *Gnæus* cum diphthongo, à quo alii diſſentiunt. Vide Cellarium in ſua Orthographia Latina parte 2.

XVI. D. M. S.
APHRODITO
MIMAS ❦ VIX ❦
ANN. ❦ XXXX ❦
EVTYCHVS ❦ CON ❦
IVGI ❦ MERENT F

Eodem ferme loco, quo supra allatum marmor, repertum hoc aliud, penes eosdem asservatur. Cordiacas habet interpunctiones, de quibus num. 1. satis, ac Mulieri, cujus erat nomen *Aphroditomimas* positum titulum ab Euthico marito indicant illa: *Conjugi Merenti Fecit*.

XVII. CVRAVIT. M. VALERIVS. BRIC-
CVS. H. EX TESTAMEN.

Marmor est tripalmare, cujus suprema pars hoc unico versu literata. Custodiunt laudati Patres Prædicatores ibidem circa idem tempus effossum; Legitur autem: *Curavit Marcus Valerius Briccus Heres Ex Testamento*. Valeria gens præclarissima, ut ex Fastis Consularibus. M. Valerius Messala Consul, cujus hic noster dubio procul gentilis fuit, ut prænomine, & nomine satis indicatur, primus Romam solare Horologium Catana allatum invexit, ut alibi scripsisse memini. Veterum hic notanda simplicitas: nomen cujus *Valerius Briccus* Heres fuit, cuique titulus positus, dissimulatur. Inventâ una cum hisce tabu-

lis

lis lachrymarum vaſa fictilia, ac vitrea, lucernæ, ac ſimilia ſepulchretum ibi extitiſſe ſatis produnt.

XVIII. D. M. S.
CABARIA
EVPORIA
VIX. ANN.
LX.

In area ante Steſichori portam anno MDCCXXXIX. effoſſa, in muſeolo videtur hodie Joannis Rizzari Viri Patricii, & Catanenſis Eccleſiæ Prioris, ubi aliæ cum Græcæ, tum Latinæ Inſcriptiones, variaque antiquitatis monumenta ſpectantur.

XIX. L. LOLIVS
DAPNVS
HIC. SITVS. EST
VIXIT. ANNS. L

Romani hominis titulus marmoreus cum lucerna fictili in cujus fundo FORTIS extantibus literis legitur, contra *S*. Catharinæ Cœnobium, dum fundamenta domus Dominici Urſini Farmacopolę Catanenſis ponerentur anno MDCCXXXIX. inventus. Tenet hodie Hyacinthus Paternionius ex Radduſæ Baronibus, lucernam verò Joannes Rizzarus mox laudatus ſibi vindicavit. *Anns*. loco *Annis* Quadratarii imperitia irrepſit.

XX. D. M.

CLAVDIAE

FELICIAE

T. FLAVIVS

AGATHORVS

CONIVGI B. M

In S. Nicolai de Arena museo asservatur hodie inter complures vetustos lapides cum Catanæ defossos, tum ex aliis partibus eò illatos, quos merito Catanensibus lapidibus accensemus. Legitur *Claudiæ Feliciæ Titus Flavius Agathorus Conjugi Bene Merenti*.

XXI. D. M.

MVRRIA FOR

TVNATA, ET

IVLIA SPATA

I E FECERVNT,

COCCEIO DI

LIGENTI B. M

In eodem *S*. Nicolai museo. Quinti versus Sigla I E lego *Filiæ*. Extrema verò B. M. *Bene Merenti*. Fortunatæ cognomen in sequentibus etiam habes.

XXII.

XXII. P. ANCITIO. F. F.

QVI. VIXIT. ANNIS
VII. ET. DIEBVS. VII.
CVIVS. FVRIBVNDAE. RV
PERVNT. FILA. SORORES
CVIVS. FVNVS. MISERI. V
IDERE. PARENTES. ANCITIA
FORTVNATA. ET CORNE
LIVS. NEPTVNALIS. FILIO
DVLCISSIMO. FECERVNT

Ideſt Publio Ancitio Filio Fecit. In ſexto, & ſeptimo verſu vox illa *Videre* male diſtincta, atq: interpuncta *Artificis* imperitiam oſtendit; charactcres aliòqui eleganter effićti, ut & tabula affabrè expolita. *Cornelius* Pater, *Neptunalis*, ideſt Neptuni *S*acerdos, aut Neptuno fortaſſe addićtus. Eſt in laudato *S*. Nicolai Muſeo.

XXXIII. D I S MANIBVS

IVLIAE HISBE

IVLIVS OMESIVVS

CONIV GI. B. M.

FE CIT

Diis

Diis I longo expreſſit ſcite Quadratarius. B. M. conſueta formula *Bene Merenti*. Excavatam in medio hujus marmoris pateram habemus, ad lachrymas, & libationes excipiendas pertuſam. Exhibet ſimilia Fabrettus, (*a*) ac veterum ritum expendit, qui ſupra ſuorum exuvias lachrymas, libationeſque effundebant, lapide ita aptato in loculi operculo, ut facile illas exciperet, inque ſubjectas cineres corrivaret. In eodem Muſeo.

(*a*) *Inſcrip. Dom. cap.* 11.

.. M ..

XXIV. .. NTONIA. FORTVNA

.. CIT PATRONAE. SVAE

. ENE . MERENTI

HERACLIAE

ET . SIBI . ET . SVIS

Diffractus, qui legi tamen perquam facilè poteſt: *Diis Manibus Sacrum. Antonia Fortunata Fecit Patronæ Suæ Bene Merenti Heracliæ*, *Et Sibi*, *Et Suis*.

XXV. D. M.

CL. DIOCEMES. FE

CIT. CL. HYCIAE

CONIVGI. BENE

MERENTI. FECIT

CENTI

Ibidem

Ibidem integer lapis; quem lego *D. M. Claudius Diocemes Fecit Claudiæ Hyciæ Conjugi Bene Merenti Et Diligenti*. Vide imperiti Artificis negligentiam in extrema hac dictione exprimenda; neque enim Tituli Author illud *Fecit* repetiisset, atque extrema vox *Centi* ita solitaria sensum redderet nullum. Peritis nihilominus deferam, aliter fortasse interpretantibus.

XXVI. D. M.

FLAVIO

PTILÆ DESPOTO

FLAVIA IVSTA

CONVIGI BENE

MERENTI FEC

IT VMECVS

VIXIT ANNO XXII.

Penultimus versus habet VMECVS. Interpretor. *Qui Mecum vixit Annos* XXII. Consimiles lapsus ex Quadratarii incuria in alios irrepsisse lapides Eruditis notissimum; Quorum aliquot Antonius Lupus cum editos, tum ineditos profert in suo de *S.* Martyris *Severæ Epitaphio* præclaro opere. Titulus in eodem servatur Museo.

D. M.

XXVII. D. M.

VAEDIAE IOSIMI..
CAESERNIVS
SECVNDINVS
CONIVGI CARISSIMAE
BENE MERENTI
FECIT QVE MECV –
VIXIT – AN. XVIII.

Titulus hic diphthongis resolutis expressus à *Cę*sernio *S*ecundino Conjugi Carissimæ, cum qua annis XVIII vixerat, Vædię positus, inter ejusdem Musei Lapides spectatur. *S*ecundus versus, ubi *V*ædiæ cognomen, evanidos habet characteres, hinc supplenda diphthongus, ac legendum *Josimiæ*. Perpende hìc *Carissimæ* Orthographiam sine adspiratione scilicet, quod ex aliis *I*nscriptionibus est manifestum.

XXVIII. T. ANI..............
T. AELIVS...........
C. IVLIVS DIOP.....
TI. CLAVDIVS CEI...
C. IVLIVS PR.........
CRASSVS ....

Distractus lapis sepulchralis in *A*rea Stesichori anno MDCCXL. cum innumeris ferme aliorum fragmentis

mentis in locum unum ageſtis, defoſſus, ſex Romanorum prænomina, ac nomina ſervat, quæ ſepultos ex clariſſimis familiis progenitos, ingenuoſque produnt; Extat hodie in ſæpius laudato S. Nicolai muſeo.

XXIX. ...⅃PEI.FELICIS

...ONIAE. RESTI

TVTAE

Lapis palmaris in ſuburbana Vincentii Paternionii Raddufæ Dynaſtæ villa inventus, peneſque Hyacinthum Vincentii filium ſępius laudatum aſſervatus, legendus fortaſſe: *Pompeii Felicis, Antoniæ Reſtitutæ*.

XXX. D. M. S.

PVBLICIA IEIS

VIXIT. ANN. LXVIII

P. PEDIVS. SEVERVS

PAIRONVS F

Ideſt Publicia Ieis Vixit Annos ſexagintaocto Publius Pedius Severus Patronus Fecit. In palmari ex albo marmore tabella, Catanæ extra Steſichori portam effoſſa, ſervatque illam in novo ſuo Muſeo Ignatius Paternionius, Caſtellus, Biſcarenſis Princeps. Eſt porro utrinque incripta, ac in poſtica facie, minutiori charactere, hæc duo alia exhibet epitaphia nonnihil detrita.

XXXI. D. M. S

P. PEDIVS MARIANVS VA XXV

.. EI PVBLICIA IEIS P

.. AI PELLVS SEVERVS F I A..XVIII

In primo versu VA innuunt *Vixit Annos*. In secundo, & tertio lego: *Et Publicia Ieis P. Aipellus Severus Fecit*. *In Agro Passus* XVIII. Jam verò alterum Epigramma à superiori, interjecto spatio veluti distinctum habet.

. PEDIVS SEVERVS

.. ARRIA VOLVMNILIA M

C. PEDIVS SEVERVS F. F

Gens Pedia Romana inter præclarissimas, & Consularis. Q. Pedius M. F. Anno V. C. 708. Proconsul triumphum obtinuit; idem cum Cæsare Aug. post biennium Consul suffectus est, Legemque tulit, qua omnibus, qui Cæsaris mortis erant conscii aqua, ignique damnatis interdictum, quæ lex *Pedia* vocata, uti Marlianus in Annalibus Coss. tradit.

XXXII. D. M. S

PVBLICIVS NICON

IX ANN LV

POMPEIA EPICTESIS F

La-

Lapis magnitudinis non absimilis, palmaris nempe, eodem in loco detectus, laudato Ignatio cessit.

XXXIII. IRENEVS N : AT. ID. IAN
VIX. AN. III. D. XXXXIII

Ireneus Natus Idibus Januarii vixit An. III. *Dies* XLIV. Tripalmare saxum marmoreum *S.*Nicolai museo acquisitum.

XXXIV. VENERIA FIL
VIXIT ANN. X
M IIII

Tabula item marmorea, graphio ab imperito Quadratario scalpta, ibidemque asservata.

XXXV. L. ROSCIO. L. F. QVIR. RVFO. PR..
EQVITATAE. EQVO. PVB. ADIECTO

Apud S. Mariæ Majoris Patrum Prædicatorum Cœnobium marmoris fragmentum, quod recens sarcophagum ornabat, in postica parte literatum, casu Ego quum advertissem, ut ab Religiosis illis viris custodiretur, author fui anno MDCCXXXV. Legitur: *Lucio Roscio, Lucii Filio, Quirina, Præfecto*, aut *Prætori Legionis Equitatę, Equo Publico Adiecto*. Romanus, ac ingenuus tria nempe habens nomina, ac Patrem cum prænomine, noster hic Lucius ex Tribu Quirina erat. *Romani* enim, ut Ascanius Pedianus scribit (a) *solebant se nominare à cognomine Tribus, aut Curiæ, cujus erant membra, & id nomen in 6. casu ponebatur post Patris prænomen*; Primogenitus, quod

(a) *In Verr. Ciceron.*

 idem

idem haberet cum Patre prænomen, Equitum Præfectus, aut Prætor fortasse Provinciæ equo publico meruerat, qui ex Reipublicæ nempe ærario alebatur. Roscia gens plebeja fuit è Lanuvio Municipio Romam delata, cujus gentilis L. Roscius Otho Tribunus Plebis legem tulit Theatralem. Anno vulgaris Æræ ccxxiii L. Marius Maximus, & L. Roscius Aelianus Consules processere.

XXXVI. Fragmenta in eodem S. Nicolai museo, ac alibi asservata.

1. Ex Carr. VIE SCV..	2. In S. Nicolai museo.
ANNOS...	.. VIXIT AN..
A II. ETA...	... ISSIMI PARE..
ST. XX.	IS FECE.
3. Ibidem .. M. S.	4. Ibid. TIS AGNOR.
.. ARIA COS...	...FRVCTIB; OY..
.. VIX. ANN..	...CONSVET...
...XXX........	... OIT.........
5. Penes Innoccentium Roccafortem.	6. Apud Vincentium Michaelangelum
NERIA.....	...... BVILIVS
M. VIII. D...	.... VNAIVS
NVS FILIV....	..... I AN. LX.
VIBVS SV....	... LIIACAARI
S. F. E.......	...... IHC.

XXXVII. Sepulchralia Epigrammata, vetustissima, quæ nonnullis subdititia creduntur, & ab Archangelo primùm relata Gualtherio minime probantur, ut alibi expendi.

1. In via Cursus inventum.

Vici Agonalia XLV sed uno Agone Cupidine Victus Zelotipiæ Impatiens Pulcherr. Castissq. Argea Nizetide Conjugem Meqmet Scorpillum Gladio Victore Jugulavi Confusis Cineribus Nos Urna T. T. Vixim. Ann. XXVII. *M. V. M. MM.* ⊏⊐⊐.

2. Gualtherius Messanę edidit num. 67. ex eodem Archangelo, in cujus tamen m.s. Opere, uti Carrera scribit, desideratur.

Ego Kataneus... er Solus Pro Patria Pugnans Uno... e XXXI *Bellatores Interemi. Gloriosis Cicatribus Plenus -* LXX *Coronis Insignitus Hìc Requiesco Vir. Vix. Ann -* XXV *M. S. D. W.*

3. In tumulo Stesichori Himerensis extra Portam, quæ hinc Stesichorea dicebatur, hodie Acis.

Ops Ego *Stesichori Ætnæis* Hìc *Ossibus Ossa*
Clausa Tego Vatis, Cætera Mundus habet.

4. *In Pyramide Sepulchri Acis*, Ita Gualterius num. 72. sed enim Ongiæ ab Acide appictus titulus videtur.

Diae Ogniae, Saturniae, Aeternae, Deorum Matri, Filiae, Uxori, In Portu Sepulchrum, Templum, Et Arcem Acis Fauni Filius, Pici Nepos, Saturni Pronepos, Latini Frater.

5. Egesię Sepulchro apposita inscriptio ab Archāgela expressa, qui eiusdem sepulchri molem ita exhibet, ac si oculis illam fuisset contuitus, ex quo Grossus in Decachordo.

6. S. P. Q. Katanen: Egesiae Aetnaeae A Dactilo Viro Proprio Patriae Proditore Quia Eum Detexerat Extinctae Mausoleum Et Simulacrum Aureo Diademate Coronatum Erexit.

6. In

6. In monte Ætna prope Philosophi Turrim Alphonsi Regis ęvo inventum in tabula ęnea. Vidit Petrus Blundus

Aetna, Thalia, Coeli, Et Terrae Filia, Jovi Deorum Deo, Et Necem Mihi Peperi Dios. Ac Aeternum Ignifluo Monti, Et Urbi In Littore Nomen Dedi. Non Peritura His Molibus C.

CAPUT III.

LAPIDES CHRISTIANI.

GUaltherius Messanensis editionis num. 43. & 44. Inscriptionem sub hoc titulo refert: *Domi Mauri Piscis in saxo nigro bibulo Catanensi litera inepta.*

I. M. SCI Idest *Moritur S. Vitalis Catanæ.*

....ITA

LIS

KAT.

In notis ad Siculas Tabulas S. Vitalis Altinæ Episcopi titulum esse subdubitans ait: *Sub idem ferè ævum, quo hoc saxum exaratum dignoscitur ex specie literarum, Narses Vitalem Episcopum apud Siciliam exilio damnavit. P. Diacon. Foroliv.* Gualtherio se subscribit Grossus in *Diario* Catanensi m. s. ut ad Annum DLXVIII lib. IV. cap. 2. diximus. II. AVI-

II. AVITIANVS FIDE
LIS HIC IN PACE XPI
QVIESCIT QVI VIXIT
AN XII REQVIEVIT
D XVI KL APRILI
CONS THEODOSI XV
ET FL VALENTINIANI

Processerunt hi Consules Theodosius scilicet XV. & Fl. Valentinianus IV. Anno Christi CCCCXXXIV. Repertus lapis hic in villa suburbana Ignatii Rizzari Viri Patricii, ubi forte fortuna sepulchretum fossores anno MDCCXXX detexerunt cum loculis, quorum alii aliis incumbebant; Omnes cęmentitii, at nonnulli strato marmore, atque opere tessellato insigniores erant. Muri loculamenta ambientes ex nigris quadratis lapidibus compacti, gradusque, per quos in cęmeterium ex Aquilone descensus patebat, etiam lapidei. Olim in eadem rudera operas incidisse, omniaque ex rustica oscitatione sus deque vastasse, satis declarabant diruti fornices, Græci, ac Latini lapides in frustra minutissima redacti, vascula, lucernæ, atque ossium fragmenta hàc illac dispersa. Lapis alter, nobile vetustatis monumentum, ex eodem sepulchreto eductus quinto loco dabitur. Refert hunc Titulum Muratorius Tom. I. Clas. V. Pag. CDIV. n. 3.

III. CRE-

III. CRESCENTIAEBENEMRENTI
INPACEQVEVIXIT ANN
PMNL DIPOSIT III. KAL
DECEMB FL STILICO
NECONS SEV ICONPABN
AERVNTI

Extremi Epigrammatis hujus versus difficilis sunt lectionis. Illos Flavii Stiliconis in consulatu collegam innuere putabam, mox, ut lapidem vidi penes Ignatium Rizzarum anno MDCCXL. in Stesichori area inventum. Stilico porrò bis Consul, anno CCCC. scilicet, habuitque socium Aurelianum, & anno CCCCV, processitque cum Anthemio. Utriusque autem expiscari nomen ex illis characteribus irrito conatu sępius curavi, ut annum inde positæ epigraphes assequerer. Quum verò conjector nimium existimari nolim, nodum hunc Eruditis dissolvendum relinquo, cęterosque versus explico:

Crescentiæ Benemerenti In Pace, Quæ Vixit Annos Plus Minus Quinquaginta. Deposita III *Kalendas Decembris Flavio Stilicone Consule*....

IV. HIC REQ.....
CEBON.......
N. A. QVI.....
VS.............

Christiani Tituli fragmentum an. circiter MDCCXXXII defossum, dum inter Societatis Jesu, & S. Benedicti

nedicti Monialium Ecclesias publica sterneretur via; In S. Nicolai Museo hodie asservatur.

V. Inventa Inscriptio sequens cum Avitiani titulo, de quo n. II, ac in laudati Joannis Rizzari Museo locata est.

NIIAEFIORENTINAEINFANIDVICISSIMAEATQVEIN
NOCENTISSIMAEFIDEIIFACIAFPARENSCONIOCAVIT
QVAEPRIDIENONASMARTIASANTELVCEMPACANA
NATAZOIIOCORRPMENSEOCTAVODECIMOETVICEST
MASECVNDADIECOMPIETISFIDELISFACTAHORANO
CTISOCTAVAVITIMVMSPIRITVMAGENSSVPERVIXIT
HORISQVATTVORITAVTCONSVETAREPEFRETACDE
EVNCTAHYBLEHORADIEIPRIMASEPTIMVMKAL
OCTOBRESCVIVSOCCASVMVTERQPARENSOM
NIMOMENTOFIERETPERNOCTEMMANESTATIS.
VOXEXTITITQVAEDEFVNCTAMLAMENTARIPROHI
BERETCVIVSCORPVSPROFORIBVSMARTXPORVMCVM
JOCVIOSVOPERPROSBITERVMHVMATVEIIIINONOCTBR

Eam omnium primus vidit Vir Clar. Gegorius Nava Casinensis Prior virtute eximia praeditus, ac doctrina, sacra vel maximè, instructissimus, legitque, binis in quarto versu exceptis vocibus, quæ omnino implexæ, aut malè efficæ:

Nilæ Florentinæ Infanti Dulcissimæ Atque Innocentissimæ Fideli factæ Parens conlocavit. Quæ Pridie Nonas Martias Ante Lucem Pagana nata .... Mense Octavo Decimo Et Vicesima Secunda Die Completis, Fidelis Facta, Hora Noctis Octava Ultimum Spiritum Agens Supervixit Horis Quatuor, Ita ut Consueta Repeteret; Ac Defuncta Hyblæ Hora Diei Prima, Septimum Kalendas Octobres. Cujus Occasum cum

Uterque Parens Omni Momento Fleret, Per Noctem Majestatis Vox Extitit, Quæ Defunctam Lamentari Prohiberet. Cujus Corpus Pro Foribus Martyrum Christianorum Cum Loculo Suo Per Presbyterum Humatum Est IIII *Nonas Octobres.* Ex Hybla Catanensis agri opido Nilæ corpusculum Catanam advectum titulus subindicat, ac pro foribus Martyrum sepultum. In colle huic sepulchreto proximo Templum Sanctis Quadraginta Christi Athletis, qui apud Sebasten Armeniæ sunt passi, dicatum stetisse, traditio nos docet, de quo loco suo diximus; An ante sacræ hujus ædis fores depositum, unde lapis subinde ad Sepulchretum translatus? Videbatur enim hic, calce super literas inducta, minimè ad loculum spectare, cujus erat operculum.

VI. LEONTI ANIMAINN OX
QV IQVES QVFDINPACE
QVIVIXID ANNIS·XV
MIN SFS QVIN QVE
DIES VIGINTI ET QV N
QVEDOLENTISFFCERV
NIRITORE . S

Tot barbaricis idiotismis Inscriptio hæc scatet, ut lectu perquam difficilis videatur artis vel maxime lapidariæ imperitis. En porro recta ejusdem interpretatio. *Leonti Anima Innoxia Quiescit In Pace. Qui Vixit Annos* XV. *Menses Quinque, Dies Viginti, Et Quinque. Dolentes Fecerunt Genitores.* Equorum imagines sepulchris appingere nedum Ethnici, sed & Christiani etiam consueverunt.

verunt. Affert hujuſmodi ornatu inſignia complura Epitaphia Fabrettus, illudque *Feliculæ Victoris* è Calliſti cœmeterio eductum cum inſculpto Equo Palmato Clar. Boldettus lib. 1. cap. 40. ad Ethnicos ſpectans; quid verò hujuſce figuræ ſymbolo voluerint exprimere liquido neutiquam conſtat. Conſule Antonium Lupum alibi laudatum pag. 57. Extat in S. Nicolai Muſeo.

VII. FECIT. MARITVS. POLOCRO

NIAE. VXXORI. QVE. VIXIT.

ANN. XXVII. ET. M. VIII. DEC.

V. D. OCT. BENEMERENTI. IN P.

Ibidem Liguſtici marmoris lapis palmorum quinque. Figura muliebris Polocroniæ eſt. Monogramma Chriſti Domini venerabile nomen exprimit. Avis ſepiſſime in hujuſmodi Epigrammatis occurrit, ut alibi dicemus. Et hìc etiam errores offendes, ut in voce *Vxxori* geminatam x literam, & in ſequenti diphtongum deficientem. *Vixit Ann.* XXVII. *Et Menſes* VIII. *Deceſſit* V. *Idus Octobris Benemerenti In Pace*.

CAPUT IV.

LAPIDES GRÆCE' INSCRIPTI.

Græca Epigrammata, quotquot Catanæ extabant, Gualtherius edidit, eorumque interpretationem adjecit. Sua protulit etiam Carrera; ſed longè plures ſunt Cœmeteriales potiſſimum Lapides poſt annum MDCXCIII. refoſſi, quos per

 ſuas

suas Classes distributos, post editos à Gualtherio; & Carrera subjicimus, atque ab illis Templorum, ædificiorumque auspicamur,

I. K

ΔΗΜΗΤΗΡΗ ΙΕΡ

Expleo *Katana Cereri Sacrum.* Retulit Gualtherius in Messanensi editione num. 31. *Ante ædem Civitatis*, inquiens, *vulgo la Loggia in petra Catanensi, in fornice valvarum, opere Dorico. Inventa ad S. Spiritum in villa Octavii Joenii Equitis Magnæ Crucis, & Prioris Barlettæ; exeunte demum septimana, curantibus Francisco Paternionio J. C; & Cæsare Tornanbenio Urbis Secretario, lapis versus, & literæ, quæ sub terram damnatæ squalebant prodire, & lucem intueri cœperunt.* In Animadversionibus ad vocem Demetèri multa de Cerere, ejusque nominibus congerit, & apud Dores qui Γ in Δ facile convertere solent, *Ceres*, ait, *Demetèr pro Gemetèr Terræ Mater appellata.* Subdit inde post multa: *Item Sicula à patria dicitur; ipsa enim cum Libera, seu Proserpina Filia ibi nata est, ut apud Cicer. Verr.* IV. *leges; ejusque sacra inde cœpisse credita sunt. Valerius Max. lib* I. *cum Gracchano interitu pollutum esset pulcherrimum in Urbe templum, Ætnam, quod ejus sacra inde orta credebant, xviros ad eam placandam miserunt. De ea Lactantius lib. 2. Divin. Instit. Cererem Catinensem, vel Ennensem, quarum alterius tanta fuit religio, ut adire templi ejus penetralia viris nefas esset; alterius antiquitas tanta, ut omnes historiæ loquantur.* Prosequitur inde Gualtherius:

IEP.

IEP. Vox mutila; num IEPON. *Sacrum, vel* IEPΩN *sonuerit, anceps est; Ita ut Hiero* Rex *Cereris fani, in quam admodum pius à Pind. Olymp: Ode 6. prædicatur, Conditor significetur? Hujus templi Cicero* IV. *Verr. recordatur*: Sacrarium Cereris est apud Catinenses eadem religione, qua Romæ, qua in cæteris locis, qua prope in toto Orbe terrarum. *Thom. Fazello de Rebus Siculis Dec.* 1. *lib.* 3. *cap.* 1. *Extra portam Regiam fuit prope S. Spiritum. Assentior, annuente loco, ubi eruta Templi epigraphe.* Hæc ille, cujus de Templi Cerealis conditore conjecturas superiori libro expunxi, ubi de eodem uberius scripsi, ut hic eadem repetere vanum videatur. Inscriptionem hanc Blanditius, (a) & Carrera sic interpretantur: *Katanęę Cereri Sacrum*. Siculam Cererem quippe, & Catanensem patria nostri adstruunt, ut lib. 1. expendi. Cæterum Catanensis Cereris nedum Lactantius aliique ex veteribus, sed Lilius etiam Gyraldus in Sintagm: de Diis meminit.

(a) *De Patria S. Agathæ m. f.*

II. ΠΕΡΣΕΦΟΝΗ

ΒΑΣΙΛΙΣ

ΚΑΤΑΝΑ. Α

Idest *Proserpina Regina Catanęa*. Refert idem Gualtherius eadem Mess: editione num. 48. sub hoc titulo *Trixinis apud Franciscam Caruso sub simulacro cubitali ex argilla*. Ex eodem novissimè exscripsit Muratorius in Thesaur. Inscript. tom. 1. pag. 40. num. 3. Supplent Blanditius, & Carrera detritum characterem, leguntque eodem

pacto,

pacto, quo sumus interpretati. Votiva enim Inscriptio patrium potius casum, quam rectum postularet; hinc legi oporteret *Proserpinæ Reginæ Catana*. Sed non ita, immo in recto: *Proserpina Regina*. Optime igitur contra Gualtherium Blanditius græcè & ipse doctus reddit: *Catança* evanidamque literam putat I. Sed ipsum audiamus: *Apud Reginam Legiferam Catançam Matrem adlerat. Proserpina etiam ipsa Regina Catança, ac Legifera spicis coronata; sic enim eam prisca numismata Catança promunt; sic etiam sub signo perantiquo docent subscripta verba* ΠΕΡΣΕΦΝΗ. ΒΑΣΙΛΙΣ.. ΚΑΤΑΝΑ. Α. *I.lest Proserpina* Regina *Catança*.

III. ΕΥCΕΒΓWΝ ΚΑΥΤΟΝ

ΑCΤΙΠΑΝΟΛΒΙΟΝ

ΑΝΔΡΑΑΝΕΦΗΚΕ

ΖωCΥΜΙΑΝΕΙΔΗΝ

ΑΓWΝΟΘΕΤΗΡΑ

CΕΒΗΡΟΝ

ΟΦΡΑΚΑΙΕCΟΜΕΝΟΙCΙ

ΙΡ ... ΟΕΛΙΖΕΒΙΡΟ

....

Nempe: *Piorum Inclyta Urbs Omnino Beatum Virum In Sublime Posuit Zosimorum Genus Luctaminum Dispositorem Severum. Ut Et Posteris......* Exscripsit sed parum accurate Gualtherius, quartum quippe versum legit ΖWCΥΜΙΑΝΕΔΗΝ, & in

& in ultimo, qui alioqui detritus, omisit etiam I. Extat apud eundem in Messan: Edit: n: 33. in Panorm: n: 170. cum hoc titulo: *In via Porta di mezo, in ęde Cataldi Fimię M. R. Curię Judicis in marmore*: Latinè redditur à Gualtherio hoc pacto: *Piorum Celebris Urbs Valde Felicem Virũ Erexit Zosimum Anedem, Agonothetam Strenuum. Ut Et Posteris.* Refert Muratorius Clas: xv. pag: 1098. n: 7. qui quartum etiam versum ΖΩCΥΜΟΝΑΝΕΔΗΝ male exprimit; interpretatur vero: *Piorum Inclyta Civitas Beatissima Virum Consecravit Zosimum Aneden Agonothetam Severum. Ut et Posteris.* Subditque: *Tres Hexametri sunt, sed parum accuratè ex marmore descripti. In secundo corrupta vox mihi creditur* ΑΝΕΔΗΝ, *idque etiam Prosodia satis indicat. Porro de quanam civitate agatur hcic, incertum duco. Veri tamen simile est, Catanę illustris in Sicilia Urbis Cives Pietatis gloriam sibi tribuisse.* Rem acu tangit Vir clarissimus, in lapide enim, ut vidimus, extat ΑΝΕΙΔΗΝ. Petrus denique Carrera, qui in ędibus Vincentii Fimię Viri Patricii Regi à Secretis, atque à Consiliis situm Epigramma se vidisse testatur, & ipse ab autographo paullo diversam dedit; in penultimo enim versu loco ΚΑΙ substituit ΙΕ; postremum vero uti perditę lectionis omisit, Gualtheriumque, quod temerè illum expresserit, vellicavit. Sed enim characterum vestigia in eo integra adeo non sunt, ut sensus aliquis exculpi possit; at citra audacię notam vel ab imperito effingi queunt, atque aliqualiter conjectari; hinc Archangelus (*a*) hanc illis appingit interpretationem: *Heroibus celebris memoria servetur*. Carrerę porro explicatio hęc est: *Piorum Inclyta Urbs Valde Felicem Virum Extulit Zosimi Filium Agonothetam, Severum. Ut Et Posteris.* Quę sane, cum

(a) Catan. Hist. Tom. 1. lib. 3. cap. 12.

cum ea cohęret à nobis allata, quam J.C. Gręcisque literis eruditus Franciscus Pasqualigus Panormitanus adornavit, pręque aliis congruere putaverim.

Lapis post annum MDCXCIII. in potestatem Christophori Amici Ordinis Equestris, Regis Consiliarii, ejusque Rationum Magistri, Viri doctrinā, ac moribus eximii venit, diuque in ejusdem domus atrio stetit; hodie verò Joannis Amici, & Statellæ Christophori ex Fratre Nepotis opera ante aulæ vestibulum situs ab antiquitatis studiosis, ceu insigne monumentum suspicitur. Illum in fraterna æde sæpius Ego consului, atque exactissimè descriptum obtuli. Heros in eo titulo commendatus *Severus* nomine, Ludi Agonalis Pręfectus erat, quam *Piorum Urbs inclyta*, idest Catana à Piis Fratribus sic appellata, meritis efferre cupiens honoribus, ejusdem memoriā columnę inscriptam voluit in ipso Theatri aditu, ubi ludi fortasse celebrabantur, ut ferę posteritati ęternū viveret. Lapis enim, ut laudatus advertit Archangelus, inter vetustissima Theatri rudera forte fortuna inventus, dum in Cataldi Fimię domo ad ędificii opus anno MDXCIV humum Operę effoderent. Observat Gualtherius in notis: *Agonothetam* à Glossa Munerarium dici, munusque revera perquam honorificum fuisse. Hinc Hadrianus Aug: pro Agonotheta Athenis resedit, ut Spartianus scribit; Neapoli in lapide Vespasianus *Agonotheta*, & *Gymnasiarcha* appellatur; Herodes demum perpetuus *Agonotheta* ab Josepho lib: VI. cap: 9. dicitur; quod Olympicos ludos annuis redditibus juvisset. *Agonothetas* Mastigophori, sive Flagelliferi, ac lictores, Stephano teste, comitabantur, qui illos in sacris certaminibus ad turbam submovēdam, seditionesque cohibendas stipabant. *Agonum genera*, juxta Isidorum à Carrera laudatum (a) erant,

(a) Lib. 3. cap. 2.

erant, *immensitas virium*, *cursus celeritas*, *sagittandi peritia*, *standi patientia*, *ad tibias quoque*, *vel citharam incedendi gestus*, *de moribus quoque*, *de forma*; *de cantandi modulatione*, *terrestris quoque belli*, *&* *navalis prælii*, *perpetiendorum suppliciorum certamina*. Quorum aliquot in Theatris, populo spectante, exhibebantur, ut Eruditis notissimum. Illud etiam idem Carrera advertit: Vocem *Asty* Urbis nostræ magnificentiam designare; illa enim apud Græcos de celebri, frequentique Civitate usurpatur; hinc Athenæ *Asty*, uti Alexandria *Polis*, dicebantur, hodieque Roma Mundi caput, & Princeps *Urbis* nomine venit. *Asty* vox à Poetis usurpata, dicitur ab laudato Pasqualigo, ac vetustatem sapiens, eademque ac *Polis*. Ammonius (*a*) verbum *Asty* pro inhabitato loco, *Polis* verò pro civibus inhabitantibus, & loco simul passim accipi tradit. ΖΩCΥΜΙΑΝΕΔΗΝ irrepsisse pro ΖΩCΥΜΙΟΝΕΙΔΟΝ idem Pasqualigus quoque observat. *Severumque* ex Gente *Zosima* duxisse originem inde colligo, illudque (*Zosimorum Genus*) idem, ac *Zosimæ Gentis* sonare. Hæc porro inter illustriores, ac totius fortasse insulæ celeberrimas tunc temporis fuisse oportuit; hinc *Zosimos* complures in aliis lapidibus habemus, quos infra dabimus, & *Anniæ Zosimæ* in superioribus meminimus.

(a) De Simil. & Differ.

Anecdotæ sequuntur Inscriptiones, quas suo Tomo III. novi Thesauri non inseruit Muratorius, quamvis earumdem ecgraphas, ut audivi, magna ex parte ab Innocentio Roccaforte, aliisque per epistolas habuerit communicatas. Cur porro V.C. eas omiserit, quum hodie adhuc perdurent, ac variis in locis Catanæ legantur, compertũ non habeo.

1.

IV. ΦΛΑΒΙΟCΦΗΛΙΞΕΥΜΑΕΙΟCΟΛΑΜΠΙΡ......
ΛΙΒΕΡΑΛΙΟΥΓΟΥΕΥΚΑΘΩCΙΩΤΟΥΑΝΙ.....
ΕΚΑΥCΕΝΕΙCΤΗΝΠΡΟΚΑΥCΙΝΚΑΙΕΙCΤ..
ΤΟΥΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΟCΜΕΤΑΤΗΝΥΠ..........

2. 3.

.ΡΧΙΑCΕΙΠΕΝΑΙΘΕΡΜΑΤΑΙΑΧ)ΙΛΛΙΑΝΑΙΕΞΑΗ....
ΚΑΘΕΚΑCΤΗΝΗΜΕΡΑΝΠΗC.).ΑCsΛΒsΕΛΑΤΤΟΝΕ.
........ΝΟΠΡΟΓΡΑΦΙCΕΥΚΑΘΩC)ΙΩΤΟCΤΩΝΕΙ.........
.................ΠΙΝΥΑΙΩΝΙΟΥΑΥΓΟ)CΤΟΥ ΤΟs ΔΙs Κ...

4.

...ΑΙΑCΔΙΑΤΥΠΩCΕΩCΑΝΤΙΑ.......
....ΚΑΥCΕΝΕΙCΤΗΝΠΡΟΚΑΥCΙΝ..
....ΔΙΩΝΑΝΑΛΩΜΑΤΩΝΤ...............
....ΙΜΑΞΙΜΟΥΤΟΥΛΑΜΠ...............

5.

....ΙΟΥCΗCΤΗCΕΠΙCΚΕΥΗCΕ......
......'ΕΝΠΗCΑCs ΙΗ......ΟΙΕΙs Νs.
....ΤΟΕΠΙs Υs Π...................ΜΑΤΩ...

Quin-

Quinque sunt lapides eleganti, sed eodem omnino artificio literati, e pario quidem marmore, sed in alios olim usus, utputa Statuarum, aptato, quod ex postica eruo facie varie scalpturata. Secundus, ac tertius, qui intersese tantummodo cohærent, quartusque in Civilis palatii atrio, Carreræ etiam ætate, asservabantur, è Thermarum ruderibus eruti; primum verò, ac ultimum, qui antiquissimi aquæductus tegumentum esse videbantur, ignotique sub Templi principis area inter alios lapides jacebant, anno circiter MDCCII. detectos Innocentius Roccafortius alibi commendatus sibi vindicavit, in cujus ædis impluvio hodie perseverant. Ut eorum porro interpretationē assequerer, nullum non movi lapidem; Expectabā ab Antonio M. Lupō Soc. Jesu, viro in antiquitatibus lapidariis præsertim consultissimo, cui apographum exactissimè depictum transmiseram, sed mors hunc immatura substulit; Amicos Romæ, ut græcè doctos consulerent, epistolis solicitavi, complures Panormi coram conveni, Franciscum cum primis Pasqualigum, qui studiis hisce delectatur; sed mutilos in singulis lapidibus versus conquesti, integrum aliquem sensum exculpi posse desperantes, nonnisi quorumdam verborum explicationem suppeditarunt. Illam hìc ab laudato Pasqualigo communicatam, qui diu in ea adornanda insudavit, proferam, lapidum ordine servato, punctisque, sicubi lectio est desperata, interjectis.

I.

Flavius Felix Eumajus Filius Lamp.....
Liberalii Consecratoris.......
Cremavit Usque Ad Consumptionem Et.....
Architecti Post Incen...

2. 3.

Principatus Dictas Esse Thermas Achillianas.
..Per Singulos Dies .... *Minus*
....Decrevit Consecrator Horum ....
.Pii Semper Augusti ....

4.

....Descriptionis Pro ....
Consumpsit Usque Ad Incendium
..... Sumptibus ....
.....Maximi Filii Lampii ....

5.

.....Restaurationis ....
....
....

Et ad Thermas quidem pertinere, earumque ædificiis olim fuisse appictos, cum ex illorum contextu evidentissimè cognoscimus, tum ex loco, ubi olim effossi, quin & duo novissimè una cum aquæductibus inventi idipsum confirmant; aquæductus enim illi ad Thermas etiam spectabant, quas *Achillianas* appellari video; Unde autem hæc illarum nomenclatura ortum habuerit, me nescire fateor. A Dionysio, seu Baccho, cui illas alibi dicatas protuli, Dionysianas vocavit Archangelus; hinc illarum fornices in eadem area nuper detectos racemis plastico opere effictis ornatos advertimus. A *Flavio Felici Eumaio* restitutas easdem Thermas, quæ vasto fuerant incendio consumptæ prior indicat tabula *N. Pii semper Augusti* tempore, ut tertia, & quarta innuunt; cujusnam verò Augusti non aperiunt; Carreræ opinioni innixus Antonini Pii ævo id accidisse alibi indicavi, quamvis enim & alii Imperatores post Antoninum *Pii* titulum usurparint, quum ex tabulis nomen haud innotescat, conjecturis agendo non

non incongrue sub Antonio Pio factum consignatur. Perspicuum nihilominus non est, an Incendium, an Instauratio, in id tempus inciderint.

V. ΕΠΙ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΗΑΙΛΟΚΡΑΤΗΣΚΑ..

ΕΠΙ ΑΡΤΕΜΙΤΙΕΥ.

Lapis Ætneus in agri Catanensis illustri opido *Paternione*, ubi & in alio non absimili ΣΑΕΔΓΙΙΥΑΙΟ deperditæ lectionis vox legitur. Illius autem interpretatio hæc est: *Sub Dionysio.. Ælocrates*, *Et sub Artemisio*. At quia Bacchus, *Dionysius* passim dicitur, & Diana solet *Artemis* quoque appellari, poterit fortasse Inscriptio ad eos pertinere, quæ trunca aliunde videtur. Uterque porro Dionysius Pater scilicet, & Filius Syracusarum Tyranni Catanæ regionem diu tenuerunt; hinc sub eorum imperio potuit erigi titulus ab *Ælocrate*. Hujus apud Historicos nostros mentio nulla; Hermocratis viri nobilissimi, cujus filiam Dionysius senior uxorem accepit; & Timocratis, cui Dionis conjugem Dionysius Junior nuptui tradidit, celebre tunc temporis nomen lego, ut liceat nostrum Ælocratem Tyrannis etiam addictum suspicari. De Artemisio, seu Artemido altum quoque ubique silentium.

VI	ΡΟΔΙΤΑΣ....	..ΑΙΑΙΕΤ......
	ΕΓΡΑΤΟΥ....	..ΖΗΕΑΗ......
	ΟΥΛΛΚΑΙ....	ΟΙΠΝΟΔ........
	ΔΙΤΑΙ........	....

Uter-

Uterque titulus in Catanensis etiam agri opidulo *Motta S. Anastasiæ* ex Ætneo lapide, quorum alter majoris Ecclesiæ parieti inædificatus; alter in superliminari domus hodiè conspicitur; hic desperatæ omnino intelligentiæ, nec prioris lectio utpote diffracti, obvia; singulæ enim in eo sunt voces, & interruptæ, sensusque exculpi potest nullus. Legit olim, nescio quis: R*oditas*;.. *Exercitus*.. *Omnes Ductores*; sed laudatus Pasqualigus interpretatur: R*odiis* ... *Exercitus* ..... *Et Preces*.

CAPUT V.

SEPULCHRALES ETHNICORUM LAPIDES GRÆCE' INSCRIPTI.

UT Diis Manibus sollemni illa formula D. M. S. suorum loculos sacros Latini voluere, ita ex eadem superstitiosa Religione siglis hisce Θ. K. ideft *Diis Inferis* Græci sepulchra devoverunt. Sicubi igitur hæc invenies, ad Ethnicos hujusmodi spectare titulos dubio procul arguas. Editos hic primùm à Gualtherio, & Carrera exhibeam, mox verò anecdotos.

I COCIAEΛΑΤΗ

..... ΓΛΥΚΥΤΑΤΗ

..... ΑΦΡΟΔΕΙCΙΟC

...... CΥΜΒΙΟC.

Exscripsit Gualtherius in Messan: edit: num. 45. sub titulo *In foro merceri, seu mercati Lunæ apud Vincentium Majorana in Urnula marmorea re-*

cens

cens reperta in Vinea Mora. Interpretatur: *Sosiæ Elatę Dulcissimæ Aphrodisius Maritus*. Prope Urbis mœnia sitam hanc Vineam, Urnulam verò in Civilis Basilicæ atrium translatam prodit Carrera (*a*) Legit, & ipse titulum hoc pacto: *Sosia Elate Dulcissima Aphrodisius Contubernalis*. Subditque vocem CYMBIOC pro eo, *qui convivit* à Græcis usurpari; tum improprie *Dulcissimam* Sosiam uxorem Aphrodisium appellare; denique rectum utriusque nominis casum Urnulam utriq; positam arguere. Sed Græcè doctis Gualtheriana arridet interpretatio; innumeras enim apud Gruterum, aliosque offendes inscriptiones, ubi CYMBIOC redditur *Maritus*, Uxoremque *Dulcissimam*, aut *Dulcem Animam* appellant conjuges. Quinam porro magis intersese, quam conjuges convivunt? Quod si urnula utriusque cineres clauderet, quis unquam *Dulcissimæ* titulo *Sosiam* compellaret? num formula, quæ Marito incongrua dicitur à Carrera, apte ab alio, qui epigramma posuit, usurpatur? Scripta cæterum in casu recto Sepultorum nomina cum in Græcis, tum in Latinis Epitaphiis passim invenies; *Sosiam* hanc, cui tumulum posuit *Aphrodisius* Lucii Manlii Sosis gentilem credit idem Carrera; hujus autem meminit Cicero in Famil. (*b*) Civemq; Romanũ factũ dicit. En vero lapis alius, ubi de Sosiis mentio.

(a) Lib. 3. cap. 8.

(b) Lib. 3. Ep. 30.

II KOYINTOΣ ΣOΣΣIΣ

KAI ΠETPONIA

ΣOΣΣIA XEIA

THϹTATPIZHΣ AΣH

ETH I HMEPA KB

In

In turre Guttierræ la Valle Baronis del Cugno; ait Gualtherius Edit: Messan: num: 64. *in tumulo striato*. Interpretatio hæc est: *Quintus Sossis Et Petronia Sossia Chja Filiæ, Quæ Vixit An.* x *Dies* XXII. Vidit hanc urnam Archangelus, descripsitque in sua Catanæ Historia (a) *Superior*, inquiens, *Turris contignatio ab Laurentio Joenio Viro Patricio appellatæ, sepulchro septempedali ex albo marmore, elegantissimi artificii nobilitatur. In cujus antica facie hominis figura in orbe conspicitur aperto capite, brevique capillitio, Græcorum more cingulotenus induti, qui musicale instrumentum, lyræ non absimile, fidibus quatuor instructum veluti temperat. Sequitur Inscriptio* ΚΟΥΙΝΤΟΣ &c. *sub qua binæ vulpes, seu Canes caudis implexis, seseque invicem aspicientes effinguntur* Carreræ ætate tumulus in usus præposteros à quopiam imperito fortasse collocatus non extabat, ut ipse dolet, sed ab elegantia ejusdem, ac magnitudine, Decenni puellæ alioqui appositi, gentis Sosiæ nobilitatem juremerito arguit. Hanc porro inter Patricias olim Catanæ Archangelus enumerat. Eadem apud Romanos Consularis, Cajus enim Sosius Nepos anno Urbis Conditæ DCCXXI cum Cneo Domitio Aenobarbo Consul processit.

(a) Lib. 2. cap. 21

III. Θ Κ Θ Κ

ΠΥΕΙΜΙ	ΚΟΥΝΤΟC
ΤΕΙΒΕΧΡΗ	ΒΙWCΕΤΗ
ΤΕΧΑΝΡΕΕ	ΙΔΚΟΠΡΙΑ
ΖΗCΕCΕΤΕ	ΜΗΤΗΡΕΝΘΙ
Θ	ΗCΕΝ

Retu-

Retulit in Panormitana editione Gualtherius num. 71. sub titulo: *Apud Hieronymum Grecuzzam in regione S. Philippi marmor utrinque inscriptum, & perparvulo cippo olim impositum*. Quum verò lapidem abs Hieronymo impetrasset, inter Messanenses, libro secundis curis edito, recensuit n.12. *Apud Authorem*, inquit, *servantur domi Joannis Tuccari. In marmore utrinque inscripto perparvulo cippo olim imposito. Dedit Catanæ Hier. Grecuzza Pharmacopola in regione S. Philippi*. Interpretatur porro primum Epigramma sic: *Diis Inferis. Pyimi Tiberi .... Vixisti Ann.* IX. Quæ quidem lectio parum accurata. Hinc Eruditiss. Pasqualigus emendat titulum hoc pacto: ΠΡΕΙΜΙ ΤΕΙΒΕ. ΧΡΗCΤΕ. ΧΑΥΡΕ. ΕΖΗCΕC. ΕΤΗ. Θ. Redditque latinè: *Primitive Dulcis Salve. Vixisti Annos* IX. Jamvero alterius Epigraphes hæc est interpretatio. *Diis Inferis. Quintus Vixit Annos* XIV. *Copria Mater Posuit*. Sed illud hìc advertam: à Gualtherio Inscriptiones hasce cum aliqua characterum varietate in utraq; referri editione. Juxta Messanensem exscripsi Ego, quam accuratiorem existimo; lapis enim in Gualtherii tunc erat potestate, quem idcirco maturius potuit ille consulere. Neque verò Authoris oscitationi id tribuendum; evanidi enim characteres accuratissimos etiam quandoque in errorem inducunt. Hinc varia unius, ejusdemque lapidis lectio apud celeberrimos scriptores sæpissime occurrit, ipseque Carrera, qui Gualtherium exagitat, in eumdem incidit scopulum, ut vidimus cap. IV num. 3. Cæterum ex hoc duplici Epitaphio eruimus *Copriam* duobus filiis *Primitivo*, & *Quinto* cippum sepulchralem posuisse. Vixit ille annis novem, hic verò quatuordecim, quod si Ro-

mano more pueris hisce à Parentibus nomen impositum, juxta nativitatis ordinem, prior natu aliquot annis sua morte minoris obitum præcessit.

IV. ΣΤΕΦΑΝ....

ΕΖΗΣΕΕ

ΤΕ ΑΗΚΑ.

ΗΜΕΡΕΣ

Γ

Inter deperditas recenset laudatus Gualtherius Messan: Edit: num. 62. redditque: *Stephanus Vixit Annos* XIIX *Dies* III. Sed circa annorum notas calamo etiam cespitasse virum alioqui Græcè doctum nonnulli putant; Unde enim eruit siglis illis ΑΗΚΑ. Denotari numerum XIIX? Legit ergo Pasqualigus ΣΤΕΦΑΝΟΣ. ΕΖΗΣΕ. ΕΤΗ. ΝΑ. ΚΑΙ. ΗΜΕΡΑΣ. Γ. Ideft *Stephanus Vixit Annos* LI. *Et Dies* III. Titulum hunc Ethnicis accensui, quod nullum, unde inter Christianos rejiciam, præseferat signum.

V. ΗΨѠΝѠΦΟΣ

ΧΡΗΣΙΘΣΕΖΗΣΕ

ΕΤΗΓΟΓΙΛΚΕΡ

ΜΙΑ.

Edidit Messanæ Gualtherius num. 334. qui in S. Mariæ de Licodia Benedictino Cœnobio titulum in Ætnensi lapide inscriptũ legit. Interpretatur autem: *Psonophus Chresii F. Vixit Ann.* III. sed aptius reddunt alii: *Psonophus Chresius Vixit Annos*

III.

III. *Gilcermia.* Orbis medius inter extremos versus, an patera fuerit lacrhymis, & libationibus excipiendis juxta Ethnicorum morem pertusa, quum lapis perierit, divinare non ausim, nec qui lapidem vidit Gualtherius, aperit. An est Æternitatis hieroglyphicum? An denique quadratarii arbitrio effictus? Rudera circa collem, cui Licodianum insidet Monasterium, passim detecta, aliæque non leves conjecturæ Ætnam Catanensis agri opidum eò loci, aut non longe stetisse arguunt, ut alibi in Apparatu ad Annales me dixisse memini; hic autem titulus ab ejusdem incolis appositus credi potest; extant enim, & alia ibidem loculorum vestigia, quæ opidum non longe positum indicant.

VI. ⊙ K

ΡΟΣΚΙΑ

ΙΟΥΚΟΥΝ

ΔΑΕΥΣΕΒ

ΕΖΗΣΕΤΕ.

Titulus *Rosciæ* à conjuge positus, ut ex ejus interpretatione facilè eruimus, quæ talis est: *Diis Inferis. Roscia Jucunda Pia Vixit Annos.....* Conjugalis quippe amoris appellativa sunt illa *Jucunda*, *Pia*, ut ex aliis lapidibus constat. Roscia inter Romanas familias Cesaris ævo celeberrima, de qua alibi diximus in Epigrammate Lucii Roscii Rufi cap. 11. Extabat inter veteres Inscriptiones laudati sępius Civilis Basilicæ atrii, ut Petrus Carrera, qui primùs edidit lib. III. testatur.

VII. Θ Κ Δ

ΒΕΙΨΑΝΙΟ.

ΖωΤΙΚΟϹ....

ΕΤΗΛΗΡΑΚΑ....

ΑΝΔΡΙΕΥϹΕΒ..

Marmor prope aquilonares Urbis muros inventum, distractumque, sed integræ intelligentiæ, adnotavit idem Carrera, qui male est interpretatus. *Diis Inferis Datum. Vipsanius Zoticus . . An.* XXX.. ..*Andri Eusebi*. Vera enim ipsius lectio: *Diis Inferis Sacrum, sive Dicatum. Vipsanius Zoticus Vixit Annos* XXX *Heraclea Viro Pio*. Supplendā quippe ΒΕΙΨΑΝΙΟϹ. ΖΩΤΙΚΟϹ. ΕΖΗϹΕ. ΕΤΗ. Λ. ΗΡΑΚΛΕΙΑ. ΑΝΔΡΙ. ΕΥϹΕΒΕΙ. Sigla ΘΚΛ quæ latina imitantur satis vulgata D M S. rarissimè in Siculis Græcis titulis occurrunt. Postremus versus nescio, cur imperfecti sensus visus sit Carreræ; Heracleæ enim uxoris erga Vipsanium clarissimè officium exprimit: *Viro Pio Posuit*. Gens Vipsania, Ursino teste, celebris inter Romanas, ex qua M. Agrippa, qui Octaviano Augusto strenuam in Sicilia operam navavit, ortum duxit.

VIII. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

In olla fictili puerilibus ossibus plena an. MDCXXVIII. eodem Carrera teste, prope Urbis mœnia defossa, quæ literis hisce notabatur, *Dionysii* mortui, nomen exprimentibus.

IX.

IX. ΜΑΡΚΙΑΝΟϹ...

... ΑΜΕΝΟϹΤΗϹ..

...ϹΤΙΟΙϹΑΝΕΛΕ.

...ΚΑΤΕΡΧΟΙ..

..ΜΕ... ΙΕΡΩΝΕΙ

Protulit Carrera ex marmore utrinque, & infra perrupto, quod anno MDCXXXVIII. Aprili menſe, in novæ Eccleſiæ ſub S. Joannis Baptiſtæ titulo fundamentis effoſſum, characteres temporum injuria pene detritos habens, in Civilis Conſilii baſilica una cum aliis fuit locatum. Singula porro verba, primo, ac ultimo exceptis, trunca ſunt, nullamque intelligentiam reddunt: *Marcianus*, cujus eſt titulus; *Hieroni*, nomen fortaſſe illius, qui Marciano memoriam poſuit. *Amenos in ſecundo verſu*, ſubdit Carrera, *forte denotat Chamaſenum flumen, quod Pindarus Amenos dixit*. Verum tanti viri pace, vox *Amenos* ad Marcianum ſpectat, eſtque Græci participii deſitio; in lapide aliunde ſepulchrali Amenani fluminis mentio incongrua.

Hactenus Græca Epigrammata à Gualtherio, & Carrera edita, quæ Ethnica omnino eſſe videntur; reliqua, quæ tituli Chriſtiani clariſſima habent ſymbola in claſſem ſequentem merito rejicimus, veluti illa, quæ mortis diem exprimunt. Obſervant quippe Eruditi ex diei mortualis deſignatione Chriſtianorum Epitaphia ab illis Ethnicorum facile dignoſci; apud hos enim dies mortis, utpote infelix, & neſaſtus ſilentio premebatur. Hinc

Ma-

Mabillonius in Appendice ad Epiſtolam, quam ſub Euſebii Romani nomine edidit, circa ignotorum Sanctorum cultum, ſcribit: *Unum adiicere lubet, de quibuſdam notis, quæ tumulos* Paganorum *diſtinquunt. In his cenſenda puto eſſe vocabula*: Depoſitus, *ſeu* Depoſitio: Quieſcit in Pace: Vixit in Sæculo: Tranſiit: Bonæ Memoriæ: *Quæ, haud ſcio, an unquam Paganis tributa reperias. Idem mihi cenſendum videtur de notatione Kalendarum, Nonarum, & Iduum in Epitaphiis, quæ rariſſimè, ſi tamen unquam, in Epitaphiis Gentilium occurrunt.* Ejuſdem fuiſſe mentis Raphaelem Fabrettum alibi laudatum, Juſtum Fontaninum, Carolum Cæſarem Malvaſiam, alioſque refert Lupus §. 11. quorum tamen ſententiam eſſe cauta limitatione accipiendam, nonnullis Ethnicis prolatis titulis, idem demonſtrat. Sed jam ad ineditos lapides accedamus.

X.

ЄΝΤΧΥΘΑ
ΚΙΤΕΠΕ
ΤΡΩΝΙΟϹ
ΤΕΛΕΥΤΗ
ϹΑϹΕΤΩΝ
ς

Nempe: *Hic Jacet Petronius, Qui Obiit Annorum Sex*. Hunc titulum anno MDCCXL. menſe Aprili extra Steſichoream, ſeu Acis portam refoſſum Ethnicis adjudico, quod omni piæ religionis careat ſigno. Intulit in domeſticum muſeum Ignatius Rizzarus Vir Patritius alibi commendatus. In ejus ectypo characterum figuram religioſe obſervatam volui, ut aliorum qui ſequuntur, ſpecimen habeas; eadem quippe forma effingi complures

plures

plures opportune adnotabo, rudique charactere expressos dicam. In critica porro scripturæ emendatione, non est, quod immorer; Nedum enim in hoc *Petronii*, sed & in aliis, quos afferam lapidibus, literæ susdeque habitæ occurrunt, ac innumera pene sphalmata, quæ aut Quadratarii imperitia, aut temporum barbaries invexit, passim observantur. *Didici* inquit Antonius M. Lupi (*a*) *longa multorum lapidum observatione non esse in omnibus omnino lineis, ac ductibus antiquarum inscriptionum sistendum, cum de monumentis barbarè scriptis agitur, quæ & necessariis deficiunt, & superfluis abundant.* Hinc in eorum lectione sensum potius, quam literas attendamus, oportet.

(a) *Epith. Sever.* §. 18.

XI. ΟΠWIENE XPRCTE

ꟼAIPE p EZH

CEC ETH I.

Marmorea urnula vix palmum excedens penes eũdem Rizzarum, ab imperito artifice literata, rudique scalptro, & charactere efficta; Lectio enim recta videtur: ΟΠΩPEINE XPHCTE XAIPE EZHCEC ETH I. Idest *Oporine Suavis Salve. Vixisti Ann.* x. Media illa interpunctio monogramma, Christi sacrum exprimens nomen, plerisque credebatur; sed Urna decennis pueri servandis solum cineribus apta titulum Ethnicum esse dubio procul arguit. Nam Christianis cremandi corpora, mos fuisse, nullibi mihi lectum. Cordis sive folii figura ejus, qui lapidem posuit, affectum, aut dolorem designat, ut alibi expendi, ac fortasse Artificis ingenio efficta.

XII.

XII. ΛΟΥΚΙΦΕΡΑ

ZωCAEAY

THEΠΟΙΗCEN

KAI TOICIΔIOIC

ΠACIN

Lapis in via, quæ ad ſuburbium ducit, extra Steſichori portam refoſſus, ejuſdemque Rizzari Muſeo acquiſitus latine ſic redditur: *Lucifera Vivens Sibi Ipſi Fecit, Et Suis Propriis Omnibus.* Ideſt Filiis; prognatiſque; quas ſane formulas, & in aliis Epitaphiis ſequenti Capite offendes. Hujus porro tituli characteres ſunt etiam rudes.

XII. ωPAIA

XPHCTA. KAI

AMEMΠTE

XAIPE

KAME. XPHCTE

KAI. AMEM

ΠTE. XAIPE

OYPBANIωN

ΓONΓE. KAI

XPHCTE. KAI

AMEMΠTE

XAIPE

Obtu-

Obtulit hunc trisomi sepulchri titulum in pario marmore, quod palmos circiter tres in longitudine, unum verò in latitudine æquat, rudi charactere exaratum Joanni Rizzaro, ut in museum inferret, equestris ordinis vir Xaverius Ricciolus, Benvini Baro. Vertit Pasqualigus: *Horæa Suavis Et Inreprehensibilis Salve. Game Suavis, Et Inreprehensibilis Salve. Urbonion Proles Suavis, Et Inreprehensibilis Salve*. Alia verò nec absimilis Josephi Vincii Messanensis Græcè docti interpretatio hæc est: *Horęa Bona Et Inculpabilis Salve. Game Bone, Et Inculpabilis Salve. Urbane Fili Bone Et Inculpabilis Salve*. Uterque Interpres observat in vocem noni versus ex Quadratarii institia Γ. irrepsisse post N. hinc legendum ΓONE *Fili*, seu *Proles*.

XIII. Θ ❦ K ❦

ΠECKENNJC

KAΛΛATIXOC❦EZH

CQN❦CTH❦QC❦Γ·Ϛ ᴹO

ΠECKENNIA

ΓΛMIKH IXNΔTJ

Erutus hic lapis, anno MDCCXXVI, dum Petri Tedeschi Villermosæ Baronis domus fundamenta extra Stesichori portam ponerentur, rudi scalptro literatus. Cujus hæc videtur interpretatio: *Diis Inferis.. Fescennius Calathicus Vixit Ann*: LXXIII *Menses* III. *Fescennia Uxor Vestigia Sequitur*. Legit enim Pasqualigus, qui latinum reddidit, hoc pacto: ΠECKENNIOC. KAΛΛATIXOC. EZH-

CEN. ETH OΓ M. Γ. ΠECKENNIA. ΓA-MITH. IXNATAI. De Cordiacis interpunctionibus alibi dictum; sed illud hìc peculiari observatione dignum, quod annorum etiam notæ interpugnantur.

XIV. Z. AC.........

ΛIAC.........

CYMBIOC......

KTHCAMEΘ......

KAΘAPAN KAI EOE...

CAMEN KAI EΠOIHCA..

KOITωNAE AYTOH..

C KΛHPONOMOI...

...PANΓEΛΛOMEN..

..ΘACHENΘAΔEI..

....EONI.........

Marmor undique diffractum, sepulchro, quod sibi ipsis condiderunt, Maritus, & Uxor, suisq; etiam hæredibus addixere, appositum creditur ab Eruditis, idque ex aliquot vocibus integris, nullum interſeſe opportunum sensum ob aliarum defectum reddentibus, eruunt; Habet enim tertius versus CYMBIOC ideſt *Maritus* ſive *Contubernalis*, octavus KΛHPONOMOI *Hæredes*; in aliis verò mutilæ quidem, ſed quæ ad eamdem nos ducunt intelligentiam, extant dictiones. Inventum ſub S. Catharinæ Senensis Eccleſia non multis

multis ab hinc annis S. Nicolaj de Arena museo fuit acquisitum, ubi hodie asservatur, habetque rudes characteres.

XV. ΑΥΡΗΛΙΟ

C ΡΕCΤΟΥΤΟC

ΚΑΙ ΖѠCΙΜΗ

ΗΓΟΡΑCΟΜΕΝ

.ΚΤѠΝΙΓΕѠΙΝ

..ΝΕΝΒΑCΙΝ

In via, quæ ad S. Agathæ suburbium ducit, anno MDCCXL. refossus, atque ex dono Ignatii Rizzari in laudatum S. Nicolai museum illatus latinè redditur. *Aurelius Restutus*, *Et Zosima Emimus De Propriis.* Characterum specimen æquè ut in aliis rude.

XXI. ΤΥΜΒΟΝΗΡΑCΠΑΡΟΔΕΙΤΡΙΚΛΕΙΤΗC

ΡΟΔΟΓΟΥΝΗCΗΝΚΤΑΝΕΝΟΥΧΟCΙѠC

ΛΑΕCΙΔΕΙΝΟCΑΝΗΡΚΛΑΥCΕΔΕΚΑΡΤΑΡ

ΧΥCΕΑΒΙΑΝΙΟCΗΝΠΑΡΑΚΟΙΤΙΝ ΚΑΙ

ΒΑΙΗΝCΤΗΛΗΤΗΝΔΑΠΕΔCΙΚΕΧΑΡΙΝ

ΟΝΟΜΑΤΟΠΡΙΝΜΕΠΑCΕΚΛΗΖΕΝ

ΕΠΑΓΑΘѠ

ΝΥΝΑΕΡΟΔΟΓΟΥΝΗΒΑCΙΛΙΔΟC

ΤΟΕΠѠΝΥΜΟΝ

 Idest

Ideſt: *Sepulchrum Vides Viator Inclitæ Rhodogunes, Quam Occidit Injuſte Populis Gravis Vir; Flevit Verò Et Sepelivit Abianus Uxorem, Atque Parvum Hunc Cippum Reddidit In Gratiam. Nomine Prius Quiſque Me Vocabat Epagatho, Nunc Vero Rhodogunæ Reginæ Cognomen*. Dignum ſane Epigramma, quod hanc de Paganorum titulis claudat claſſem. In Palatio Senatorio. Refert Clar. Muratorius Tom. III. Theſauri pag. MDCCXXXVI. num. 7. ſed integrum non legit. Interpres in aliquot verſibus præſertim ultimis, ſenſum dedit, ne barbara latina eloqutio evaderet, si verba redderentur. Primos quoque verſus alius Græcè doctus Romæ hoc pacto vertit. *Tumulum Cernis Viator Celeberrimæ Rhodogunes, Quam Interfecit Uchoſius Populis Gravis Vir*, Legit enim in ſecunda, & tertia linea: ΟΥΧΟϹΙΩϹ. ΛΑΕϹΙ. ΔΕΙΝΟϹ. ΑΝΗΡ. Vocem ΕΠΑΓΑΘΩ denique *Læta Sorte* interpretatur. Muratorii lectio eſt: *Sepulchrum Hoc Cernis Viator ... Celebris Rhodogunæ, Quam Occidit Impie Linus Maritus Flevit Autem ...*

CAPUT VI.

CHRISTIANA EPITAPHIA.

AB iis exordiar, quæ in Gualtherianis Tabulis exhibentur mox anecdota proferam, & bene multa ab antiquitatum amatoribus cuſtodita.

I ✝ ΤΙΤΟϹ ΟΑΙΛΙϹΒΙΚΤѠΡΕΙΝΟϹΕΖΗϹΕΝ-

ΕΤΗ.I Ξ.ΜΗΝΕϹ.Ε.ΗΜΕΡΑϹ ΙΖ.ΑΔΕΛΦΟΙ

ΕΥϹΕΒ ΕΙϹ ΕΠΟΙΗϹΑΝ ϹΥΝ ΜΗΤΡΙ-

ΕΚΤѠΝΑΥΤΟΥ

Quum

Quum ob paginæ anguſtiam pingi primus verſus per extenſum non poſſit, obeli appoſiti interruptam feriem oſtendunt. Nota Gualtherii in Meſſanenſi editione num. 36. ad hunc titulum hæc eſt: *In prægrandi Urna marmorea, in cujus medio ſtemma viri veſte talari orbi incluſum, utrinque nudus puellus, hic equo inſidet, dextra habenas, læva coronam lauri tenens, ille eundo equum ducit, ſiniſtra ſceptrum. Illi* MEMΦIC *Memphis, huic* ƆIONƎꓘƎ∇ *Decennis adſcriptum. Tegulę impoſitæ titulus inſertus.* Cujus latina juxta eumdem hujuſmodi eſt lectio: *Titus Aelis Victorinus Vixit Annos* XVII *Menſ.* V. *Dies* XVII *Fratres Pii Fecerunt Cum Matre De Suis.* Lapidē Chriſtianum triumphale divinæ Crucis ſignum ſatis denotat in ipſo epigrammatis exordio. Sarcophagi ornamenta Equus ſcilicet, cui puer inſidet, Lauri corona, ſceptrum ſepulti equeſtrē fortaſſe dignitatem, gentiſq; excellentiam exprimunt; magiſtratus enim indicia in juvene annorum XVII fuiſſe ſibi perſuaſerit nemo. Nec priſcis aliunde Chriſtianis Equorum imagines ſepulchris appingere alienum, quin hujuſmodi teſſeris ipſa etiam Epitaphia fuiſſe inſignita clariſſimus Boldectus, ac noviſſimè Lupus in notis ad S. Severæ Titulum oſtendunt. Virilis figura an Titi Aelis imaginem referebat? Voces *Memphis, Decennis,* quò velint alludere, penes me incertum. Cæterum Urna inter terræmotus ruinas fortaſſe periit.

II ENΘAΔEKITEBIK

NA ZHCAC A ETH Λ̄

..TA THΠPO ς̄ EIΔ..

A ☧ ω

Retu-

Retulit Gualtherius Typis Messanensibus num. 40. Legitur *Hic Jacet Vicna, Quæ Vixit Annos* xxx. *Mortua Die Ante* VI *Id:... Alpha*, *Christus*, *Omega*. Supplendum nempe in tertio versu verbum ΤΕΛΕΥΤΑ. *Die Ante* VI *Idus*.. consueta formula in lapidibus cum Græcis, tum Latinis, ut inferius expendam, pro *Die* VI *Ante Idus*. Extrema sigla Christum Dominum juxta vulgarem Divinæ Scripturæ phrasim Principium, Finemque rerum omnium esse significant. Christi porro Monogrammati ☧ non ante impii Arii nefariam Hæresim appictas vocales A. Ω ad Filii æqualem cum Patre naturam denotandam, nonnullis persuasum; Sed ante Constantinum id ornamenti, ac decoris Christi nomen tulisse alii ostendunt; quamvis post execrabile Arii dogma crebrius hæc symbola suis insculpserint Cœmeterialibus saxis Christiani, ut Antonius M. Lupus observat (a) in laudatis ad S. Severæ Epitaphiũ notis.

(a) §. 14.

III

:..aMaΔΙΟΥ. ΤΟΥ

:: ΗCΠΕΛaΠaCE.::

:..ΤΗ Μ̊ ΙΑ ΚΑΛ.::

:..Υ ΤΕΛΕΥΤΑΔ..:

:..ΠΤΕΜΒΡΙѠΙ..:

:..EMONANΔΡΟ

Lapidis hujus interpretationem omisit Gualtherius, qui num. 41. in Messan. Editione exscripsit. Et integer quidem ex illo, utpotè diffracto, nequit extundi sensus, legi nihilominus posset: *Amadii*... *Die Ante* XI *Kal*..... *Moritur* IV..... *Septembres*........ *Virum Meum* Ex quibus *Amadii* loculo titulum adhæsisse ab uxore posi-

positum assequimur. Monogramma M frequentissimè in aliis occurrit epitaphiis infra afferendis; stat enim loco ΠΡΟ, legiturque *Ante*. Formula hæc, ut paullo ante annui, frequenter cum in nostris, tum in aliis lapidibus legitur, Græcis vel maximè; In Latinos verò nonnunquam eam irrepsisse admonuit Eruditissimus Antonius Lupus, sed minus barbarè expressam. En illius verba (a) AD. XII. K. MAR. *Antiqua lis inter Grammaticos, utrum quæ in antiquis libris inveniuntur notæ* AD, *legi debeant* Ante Diem *vel* Ad Diem Septimum *exempli gratia* Kalendas Majas. *Definitur lis ab interpositis inter utramque literam punctis, quæ sæpe in his titulis sunt.* Atque XXII producit tabulas, ubi clarissime A. D. effinguntur; tum subdit: *Quid quod & illa loquendi formula*: Ante Diem, *non verò* Ad Diem, *barbarè quidem, sed tamen clare apparet in titulo n. 6. ubi Claudius ille male latinizans gracitat.* ANTI ΔΙΟΝ ΤΕΡΤΙΟΝ ΝΩΝΑΙϹ *pro Ante Diem Tertium Nonas.* Sed si corrupta eloquutio, ac barbara merito dicitur illa, quæ Latinis obrepsit: *Ante Diem tertium Nonas*; ne inculto etiam loquendi modo deinceps utamur, Græca reddendo epigrammata, latinã phrasim usurpabimus, quam passim interpretes sequũtur.

(a) In Epit. Severæ Martyr. §. 11.

IV.

....ΤѠΝ........

....ΕΤΗΟ........

..ΤΕΛΕΥΙΛ......

..ΕΖΗΞΕΝΟΞ..

ΤΟΡΝΙΛΟΞΕΝ..

ΤΗΠΡΛ.5.ΚΑ...

....

In Appendice ad Messanensem editionem n. 14. Gualtherius *Catanæ eruta in S. Spiritu. Attulit Laurentius Archangelus J.C. Catanensis missam ab ipsa Civitate*. Refèrt etiam Carrera lib. III qui extremos illos characteres kA Catanam designare tradit. Sed nota numeralis Ϛ. clarissimè indicat legi debere VI. *kalend*. Reliqui versus quamvis mutili, ac pessime expressi redduntur *Ton*... .... *Ann.* LXX..... *Moritur*.. *Vixit*........... *Die Sexta Ante kal*: vel ad verbum *Die Ante* VI. *ka*. Illud enim ΠΡΔ loco ΠΡΟ irrepsit, quemadmodum in secundo versu ΤΕΛΥΙΛ loco ΤΕΔΕΥΤΑ. Vox quinti omnino implexa.

V

Α☧ΔΡΙ

ΑΝΟC ΚΑΙ

ΔΕΥΤΕΡΙΑ

ΖΗCΕ....

....

In æde Laurentii de Urso in quodam anciportu in lapide atro Catanensi. Ita Gualtherius typis Messan: num. 47. Sed Carreræ ævo, qui titulum refert, in Civilis basilicæ atrio, ubi hodie perseverat. Male porro exscripsit Α☧ΔΡΙ; Christi enim Domini monogramma continet. Id ante Constantinum ab antiquis Christianis, aut solitarium, aut siglis additis Α & Ω, ut vidimus, in Epitaphiis vel maximè adhibitū testatur Boldettus in Obs. ad Inscr: Vet. Sepul. Exposuit sane Constantinus juxta Eusebium (a) publicè omnium primus in Labaro, semperque deinceps in casside effictum gestare consuevit. E Labaro subinde Julianus Apostata substulit, ejusque loco epigraphen S. P. Q. R. apposuit; Sed Jovinianus mox substituit, ut ad

(a) *Vita Const. l. 1 cap. 25.*

Ann:

Digitized by Google

Ann: CCCLXIII. Baronius scribit. Hinc, quam male audiant nonnulli asserentes, ab usu profano ad Sacrum notam illam transtulisse Constantinum, ad evidentiam ostenditur. Extat in Ptolomei Ægypti Regis nummo ☧, ut Burchardus *in Epist. ad Joan. Ciampinium* de hoc Monogrammate scripta prodidit. Sed Nicolaus *De Siglis Veterum* Pignorii explicationem adducit, qui putat signum fuisse nominis, illius, qui cudi curaverat monetam, Exempli gratia: Chrystodori, Chrysogoni, Chrysantii; tum aliorum subdit, convellitque sententiam, qui Ammonis Oraculi tesseram arbitrantur.

VI ΚΑΛΛΙΣΙϹ ΚΑΙΕ .....
ΚΑΡΠΙΛΟΙΦΙΛϹ ΓΟΙ
ΓΟΙ ΖΟΝΤΕΣ ΕΑΥΤΟΙΣ
ΕΠΟΙΗΣΑΝΚΑΙ ΤΟΙΣ
ΙΔΙΟΙΣ ΕΙΡΗΝΗ ΠΑΣΙ

Anecdota Inscriptio post annum MDCCV inventa, elegantique charactere expressa, penes Joannem Amicum, & Statellam virum Patritium, cujus hec est interpretatio. *Callisius Et E.. Carpiliphila Jugales Viventes Sibiipsis Fecerunt. Et Suis Propriis. Pax Omnibus*. Vox illa ΓΟΙΓΟΙ legenda pro ΖΥΓΙΟΙ ΚΑΡΠΙΛΟΦΙΛΟΣ. Pacis apprecatio è sacris paginis desumpta in mortualibus Christianorum titulis frequentissima.

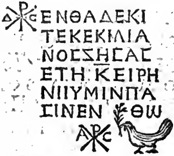
VII. ΕΖΗϹΕΝ.ΜΑΡΤΙΡΙΟϹ.ΕΤΗ.ΕΙΚΟϹΙΑ.ΥΩ

ΕΙΡΗΝΗ ϹΟΙ ☧Ϲ

Hieronymus Faulisius latinam fecit, mox ut inventa hec Inscriptio fuit anno MDCCII, quum S. Ca-

tharinę Senensis Ord: Prędicatorum Cęnobii fundamenta ponerentur: *Vixit Martirius Annos Viginti Duos. Pax Tibi. Christus.* Monogramma juxta Chavalerium aliosque: *Pro Christo* legitur, proin in signum martyrii vulgari opinione creditur exculptum. Sed hi profecto hallucinantur, non enim ex Latino P. & Gręco charactere X efformatur, ut optimè Burchardus observat, sed ex gręca dictione XPICTOC ex primis literis & ultima XPC. Sicubi igitur hęc tessera occurrit, nonnisi Christianum designat Epitaphium.

VIII

Nempe *Christus Dux Salutis: Hic Jacet Cecilianus, Qui Vixit Annos* xx. *Pax Sit Omnibus In Deo. Christus Princeps Salutis.* Servat lapidem vulgari artificio literatum, in via, qua ad Suburbium itur, anno MDCCXL refossum, Ignatius Paternionius alibi laudatus ex dono Jacobi Paternionii. De Monogrammatis jam supra prolixè. Avicula, sive Columba oleæ surculum ore præferens, frequens symbolum ad pacem manibus impetrandam fortasse alludens; ut olim Noe, ejusque filiis in Arca Columba cum olivæ ramo læta nunciavit, aquasque Diluvii jam cessasse super terram, ostendit.

IX

IX ΕΤΕΛΕΥΤΗCΕΝ

ΙΟΥΛΙΑΝΟϹ

ΤΗ ΠΡΟ ΙΕ ΚΑΛ

ΑΠΡΙΛΙΩΝ ΖΗ

CΑCΕΤΗ Ν

Α ☧ ω

In Joannis Rizzari museo marmor inepto etiam charactere notatum, atque in memorata sæpius Stesichori area anno MDCCXL inventum latinè sic redditur: *Mortuus Est Julianus Die* XV *Ante Kalendas Apriles*, *Qùum Vixisset Annos* L. *Christus Alpha Omega*.

X ΓΙΡΙΓΟ ΜΕΝΗΕ

ΕΤΕΛ ΕΥΤΗ

CΕΝ ΖΗCΑC

ΕΤΗ Ο ΚΑΙ ΕΝ

ΘΑΔΕΚΙ ΤΑΙ

☧c

Ideſt *Girigomenes Mortuus Eſt*, *Quum Vixiſſet Annos* LXX *Et Hìc Jacet*. *Chriſtus*. Eodem in loco cum ſuperiori titulo repertus, rudique ſcalptro exaratus, in laudato Rizzari muſeo unà cum aliis viſitur. Ultima primi verſus litera E pro C, ex quadratarii imperitia irrepſit, qui ejuſdem etiam vocem inepte diviſit, ut & illam ſecundi.

XI ΕΝΘΑΔΕΚΙΤΕ

CѠΤΗΡΙC ΤΕΛΕΥ

ΤΑ ΤΗΠΡΟ Γ̄ ΚΑΛ

ΔѠΝΔΕΚΕΜΒΡΙ

ѠΖΗCΑCΑΕΤΗ

Ν̄ ΧΡΗCΙΑΝΗ

Α ☧ ѡ

Anno MDCCXXXIX in via, quæ ad ſuburbiũ ducit, refoſſa Inſcriptio hæc, ab imperito ſcripta, muſeo Ignatii Paternionii Biſcaris Principis fuit accquiſita; Sic autem videtur explicanda: *Hìc Jacet Soteris, Quæ Obiit Die* III *Ante Kalendas Decembres, Quum Vixiſſet Annos* L. *Chriſtiana. Chriſtus Alpha Omega.*

XII ✝ ΕΝΘΑΔΕΚΑΤΑΚΙΤΕ

ΗΤΗCΜΑΚΑΡΥΑCΜΝ

ΗΜΗC ΕΥΛΙΒΑΜΝΗCΕ

ΤΗCΟΙѠΘ̄ΕΕΙC

Legit Franciſcus Paſqualigus *Hìc Jacet Bonæ Memoriæ Euliba. Recordetur Tui Deus*. Poſtremas enim dictiones corrigit hoc pacto: ΜΝΗCΑCΟѠ. COY. O. ΘΕΟC. Refoſſus hic lapis eodem anno in memorata Steſichori Arca penes Joannem Rizzarum aſſervatur.

XIII

XIII ETEΛEYTHCEN

TYXHΛΛOCTH

ΗΜ ΔEKAΠENTEKA

ΛANΔωNIENOYAPI

ωN ZHCACETH Π

KAΛONBIONZHCAC

HΓOPACENEAYTωKAI

TOICHΔIOIC ☧

☧

Ante aream Cœnobii S. Mariæ Annunciatæ Ordinis Carmelitarum anno MDCCXX inventus S. Nicolai de Arena museo fuit lapis accquisitus. Ejus verò hæc est interpretatio: *Mortuus Est Tichellus Die Decimaquinta Ante Kalendas Januarias Quum Vixisset An:* LXXX *Bonam Vitam Quum Vixisset Emit Sibi, Et Suis Propriis*. Quilibet porro versus ducta linea ab altero distinguitur, sed rudes sunt characteres.

XIV ✱ AΓAΘH •

c ETEΛEYTHCEN

ETON Ξ ΠAPA ✱c

EKEYHTECŌAΠOKA

ΛANΔΩNCEΠTEM

BPIΩNEΞEKONICΘH

ΔAICABBATOIC

XAPICOYTΩKIPIΩ

KAI TΩXPICTΩ

Quum ad fundandum S. Catharinę Senensis Templum anno MDCCXX. Operę terram foderent, in sepulchrum inciderunt cum hac tabula pessime descripta, quę apud ejusdem Cęnobii Patres asservatur: *Agatha Mortua Est Annorum* LX *Feria* VI *Nono Ante Kalendas Septembres, Delata Fuit Autem Sabato. Gratia Itaque Domino, Et Christo.* Eodem in loco vas vitreum defossum, sed in minutissima frustra, quę digitis pertentata, statim dissolvebantur, redactum, quod sane quali ex causa, aut ad quem usum fuerit ibi repositũ, conjectare noñ ausim. Calices vitrei concreti sanguinis respersi maculis in Cęmeteriis certũ martyrii indicium; num Agatha hęc nostra pro Christo martyr occubuit? Iñ S. Hieronymi Martyrologio a Florentinio notis illustrato mense Augusto, memoria Agathę martyris habetur Catanę, & rursus mense Februario; adeo ut prima alia ab hac secunda, quę & celebrior in Ecclesia, & sub Decio passa, à nonnullis credatur. Sed sunt hę dubitantis conjectiones, non docentis effata; Potuit enim Diota vitrea ad alium ethnici hominis loculum spectare, ac gentilium more lacrymas continere.

XV. .ICTEWC XA

..NABPAM..I

...CEIKOAΠOIC

...AXWNEYTYXI

...NOAΔEKITE

... AC ETIΛETE

...THMSEIΔW

...BPIWN ☧

Epitaphium hoc una cum urnula plumbea offibus femiuftis plena in S. *Agathę* monialium Cęnobio circa annum MDCCXV foffores invenerūt; qui hac illac offa difpertientes, urnam in alios ufus ruftica aviditate prępofterè conflarunt. Illud porro fic fupplendum, atque explicandum videtur ΠΙCΤΕΩC. ΧΑΡΙΝ. ΑΒΒΡΑΜ......... ΚΟλΠΟΙC....... ΕΥΤΥΧΗC. ΕΝΘΑΔΕ-ΚΕΙΤΑΙ. ΖΗCΑC. ΕΤΗ Λ ΕΤΕλΕΥΤΑ. ΤΗ. ΠΡΟ. ς ΕΙΔΩΝ...... ΒΡΙΩΝ. *Fidei Gratia Abram* ..... *Sinibus* ...... *Felix*, vel *Eutyches Hic Jacet. Qui Vixit Annos* XXX *Mortuus* VI *Die Ante Idus* ..... *bres* Combufta offà an martyris, qui vitam pro Chrifto incendio confummaverit? Mos comburendi corpora à Chriftianis facris abhorret; unde in offibus ergo combuftionis figna? Titulus etiam aliquid facri redolet, firmatque conjectiones.

XVI. ✝ ΕΝΘΑΔΕΚΙ......

ΚΑC ΕΤΗ Ζ.....

ΤΗ Μ̊ Θ ΚΑΛ.....

ΚΕΝΒΡΙѠΝ.....

ΚΗ ✝

Lapis ab altero latere diffractus fepulti nomen haud prodit. *Hìc Jacet* .... *Qui Vixit Annos* LX. *Mortuus Die* IX *Ante Kalendas Decembres* Palmæ ramus, quum in Ethnicorum etiam tabulis occurrat, immerito à nonnullis velut martyrii teffera accipitur. Sed Ethnici fortaffe cupreffi furculum exprimere voluerunt, ut alii fufpicantur. Quod igitur Chrifti fidelium Epitaphia paffim hujufmodi habeant fymbola, ad victoriam de triumphaot mundo

mundo reportatam alludere videntur. Servatur in Joannis Rizzari museo.

XVII ..CMNHMHC

..KAΛOYBIOY

..YCTOCΠICTOC

..ΠAPAAΛE

..MOIPEΠωN

Ideſt.. *Memoriæ Bonæ Vitæ ... Juſtus Fidelis ....* Eſt in S. Nicolai muſeo in ſemipalmari ex albo marmore ſaxo diffracto, ac difficilis idcirco lectionis.

XVIII ENΘAΔE

KEITAIOΥP

COYΛOCZH

..CETH KEMH

...S. HMEP. H. TEΛ

..KAΛ. AYΓ.

In Muſeo Ignatii Paternionii in albo palmari marmore. Legitur: *Hic Jacet Urſulus, Qui vixit Annos* XXVIII. *Menſes* VI. *Dies* VIII. *Obiit kalendis Auguſti*, Inventum in *Area* extra Steſichori portam.

CA

CAPUT VIJ.

INSCRIPTIONUM FRAGMENTA

Veterum monumentis, proximè elapsis sæculis, indictum Catanæ bellum quispiam putaret, si vel emortualium titulorum frustra hac illac simul agesta, in locis, ubi sua progenitores nostri statuerunt sepulchra, aut per agros ubilibet dispersa contemplaretur. Complures illorum particulas, unaque lucernas, ac diffracta lacrymarum vascula in cęmeterio prope S. Dominici Cęnobium extra męnia anno MDCCXXX. Ignatius Rizzarus vir Patritius collegit; aliç & bene multç circa orientalem regionem intra Urbem, decurrente hoc sæculo sunt resossæ; ingentique pene numero per amplissimam, extra Stesichori portam, quæ Acis hodie nuncupatur, aream lapides in partes minutissimas redactos nuper inventos indoluimus, quorum vix pauci intersese comparati invicem cohærebant, reliqui diversis omnino characteribus effecti penes Eruditos jacturæ sensum auxere. Proferam hìc eos tantùm, qui aliquot vocibus aut integris, aut mutilis constant, locis unde educti, ac tempore, quo sunt resossi, indicatis; ab interpretatione eorumdem promenda abstineam, quum certi aliquid vix possit extundi, nonnullæ verò dictiones sunt hisce tabellis communes, veluti: ENΘAΔAKITAI. ZHCAC. ETH. *Hic* nempe *Jacet. Qui Vixit Annos*, iisque similes. Aliquot cæterum animadversiones quandoque, ubi opportuna sese obtulerit occasio, subjiciam, atque hinc ab editis inter Gualtherii, & Carreræ epigrammata exordiar.

I. ..NIAK. ENΘAK. ENΘAΔ...

..BΥPH. ZHCA... TEΠIM...

ETOMHO ETH N... ΥΠOΔ.....

.... KTω..... KEΘYP....

Primum parieti Ecclesiæ S. Agathæ Veteris inædificatum adnotavit Gualtherius, protulitque typis Messan: Alterum, & tertium penes Blascum Romanum Columnam asservata Carreræ ævo, qui illa exscripsit Lib. III. & in Appendice. Sed circa primum ab se prolatum fragmentum nonnulla infarcit, quæ verbis nullimode congruunt, ut vel ineruditis est palam; Legi enim debet: *Hic* .... *Qui Vixit*.. *Annos* L.. Idem alterius meminit lapidis anno MDCXXXIX mense Februario inventi in vico à *Cursu* appellato, cum notis ΠOΛ ΛIB. qui eidem Columnio fuit accquisitus, subindeque in civilis Basilicæ atrio videbatur. Pro illius interpretatione multa congerit, concluditque monumentum esse Belli Libyci apud Catanenses celeberrimi, de quo alibi diximus.

II

CEINΧΧ ΛΣΕ ΤΙΔΒΔ ΚΙ

ΜΕΝΗΝΤΩΝΛΩΙΧΑΡΩ

NOC

Tituli sepulchralis frustrum in Stesichori area anno MDCCXL inventum apud Jacobum Paternionium servabatur, estque hodie in museo Ignatii Paternionii.

...IO-

...ΙΟΥΓΟΥΔΕΓ...	ΔΙΑΙΕΡΗ.. ΑΒΑ
...CΥΝ-ϚΜΕΤΟΧ..	.ΙΣ ΑΠΑ...ΑΘΙΝΙ
..CACAETH.....	..ΥΤΥΧΡΑ Ϛ.....
..CACATE.......	..Σ ΙΝΤΗ ΝΑΝѠ
..ΓΕΝΟΥ.........	...ΡΑΝ

Primum in ſepulchreto anno MDCCXXX extra mœnia poſt S. Dominici Cœnobium, de quo ſæpius diximus, refoſſum, extat in Joannis Rizzari muſeo; alterum extra Steſichori portam noviſſimè cum aliis detectum, elegantique artificio literatum, in S. Nicolai aſſervatur.

...ΝΤΕ.....	ΕΝΘΑΔΕΚ....
.IRELINQVERET.	ΕΥΠΑΘΥΤ....
.ΝΡΟΥΔΙCΑΘΑΛΙ.	ΕΤΗΔΕΚ....

Illud, ut obſervas latinis, græciſque characteribus notatur. Occurrunt frequentiſſimè Latini lapides Græcis literis exarati, ab iis fortaſſe, qui ſervitutem apud Romanos ſerviebant, quique ex Græcia progeniti Romanum quidem ſermonem didicerant, aut loquebantur, ſed latinè plerumque legere, aut ſcribere neſciebant, effecti; At Latinis, Græciſque ſimul notis inſculptos titulos rariſſime offendes. Refoſſum porro in area SS. Annunciatæ Virginis Cœnobium eſt hodie penes Innocentium Roccafortem. Secundum fragmentum in memorato S. Nicolai muſeo cernitur, cujus hæc videtur interpretatio: *Hic Jacet Eupathytus.... Annos*...... Sunt in eodem & hæc alia.

+ ENΘAΔEKI... ....OΠOPICAIPO..

CACETH..... .. ENTOC

TH Γ....... . CENΠEPAMO..

..CACE........ EKNOCCOΦH....

..KITEEN..... .CMAKAPIOIC....

...AΓOPA..... ...KPICINKAI....

...TOΠON..... ...HN .

Piſciculus in hoc ultimo ſymbolica imago eſt, quæ in lapidibus Chriſtianis frequenter occurrit. Veteres enim fideles piſcium figura exprimi ſolebant, quia ſcilicet in Petri Apoſtoli rete concluſi; Unde *Piſciculos* quoque Tertullianus lib. de Bapt. eoſdem appellat.

In novo Ignatii Paternionii Biſcaris Dynaſtæ muſeo hæc etiam Epitaphia, ſed undique pene mutila cernuntur.

.... ENΘA.... ....

ETEΛEϒTH.. ..TIMH.. ΞENAΠO.. .....CIA..

THΠ̊IΘKAΛA ..ΠOIω.. KOI........ ETHΓ...

NΔIANOϒAPI. .EAYT.. KAI EIT.. Π̊o ς̄ KAΛ

ωN TO... ANYΞ... BPIωMN

Vides in hujus ultimi fragmenti tertio verſu ſigla Π̊, quæ alibi loco ΠPO ſæpius in lapides irrepſiſſe diximus, eoſdem hìc exprimere characteres invicem coeuntes, ita ut ex ΠP conflata videantur.

.... Hinc

Hinc Typographi incuriæ tribuas, quod num: III. M cum superposita literula o cum in epigraphe tum in ejusdem notis habeatur.
Denique & has quoque particulas excipe in museo S. Nicolai asservatas.

.. IΔΩNIANH...	ENΘAΔ..	...ΠOIHC.....
.. TAPAEIPHMIΩ	NYCIA..	..YCEB.......
.. HA THNENBA	AMENI..	ZHCEET....
ENΘAΔ...............	..KITAI...	...ENE.........
ZHCAC................	...HCAC...	...INEΣ.......
ETE Ñ................	...AEY......	..IΔIωN......
.. YTO.................	...ΛN........	..ION....Λ.....
ΠEPIMΥCCΛN..	...ΛTΛKEITΛI.............	
KOMENHN........	...IPETOCDTωÑ..........	
..NωN..................	..KOIΠAC	....
..OCIOΥ..............	..ΛAHΓOP.	.....ΔΛΣΥ.
..OΔϛΛYΓΓϛ......	....ΛIO........	..EΥΣ EB..

Quas quidem, non ut paginas onerarem, hic protuli, sed iis, qui hujusmodi, quantumvis laceris delectātur monumentis, ac simul Patrię honori consulere volui. Pręsertim, quod in his etiam fragmentis complura quandoque Eruditis occurrant observatu dignissima ad paleographiam, ac depravatum,

vatum, vulgaremque ſcribendi modum ſpectantia. Gualtherius denique, aliique ex gentium majoribus Scriptores, his noſtris non abſimilia ſuis inſerere operibus minimè ſunt dedignati; quin ille ſolitarios etiam characteres adnotavit, uti mox, latina exhibens fragmenta ediſſeram.

III Plura enim congerit, ut vidimus, lapidum fruſtra, in ſuas claſſes relata; hìc vero illa tantum, quæ prorſus incerta videntur, proferam, numero, ac titulo juxta Meſſanenſem editionem adnotatis. num: 50. *Apud Hieronymum la Manna* FUI CUI. num. 51. *In S. Antonio m. p. ab urbe*. KMNTR. num. 52. & 53. MN..AR.. *In paſcuis Ferrandi Joenii*. num. 54. CONS. *In Chiuſa Giordanello*. num. 55. *Secundo ab urbe lapide ſub opido Monaſterii Blanchi in prædio Imbaſtini verſus Aquilonem*: SCTIOVYXL. num. 58. S. A. O. C. J. Quorum interpretationem diſſimulat; incertæ enim intelligentiæ ſunt, uti legentibus patet.

Subdam hic latina fragmenta nuper prope Collegium Soc. Jeſu refoſſa, ne pereant.

D. M. S
V A R I V S
D I V S.

:::::: DORI. Y. A. LX

:: AMABILIS NVTRICI

D. D. S. M.

DEM CRESCENTI

Y. A. XXV

DEM AMABILIS

:: N LVCIO D. S. M

CA-

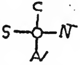
NOTÆ FIGULINÆ, AC SIGILLA.

Minima hæc fortaſſe quiſpiam reputabit, ſed eruditis noſtræ ætatis viris, qui in figulinis characteribus, ac ſigillis promendis ſtrenuam navarunt operam, tenuis hic noſter labor inutilis omnino non erit, iiſque, qui ſtudiis delectantur antiquitatis jucundus etiam fortaſſe eveniet.

I Later apud Carreram lib. III. cap. XII: ſignabatur CNPA. *In* S. Nicolai muſeo: ARNOPNC. Penes Innocentium Roccafortem in area Templi Principis Catanæ inventus habet: MAMERTINΩN. *In* eodem S. Nicolai muſeo diotæ fictilis extrema pars acuminata ſervatur cum epigraphe Q. L. E. alia habet Q. V. I. *In* anſa diotæ etiam domi Xaverii Riccioli figura videtur hominis pileati in veſte talari, circa quã IΠΠΟΚΡΑΤΕ. In vaſe lacrimarum apud eumdem an. MDCCXXVI refoſſo NEKKIA ΛYKION. Servat idem Ignatius Paternionius diotæ ſive cineralis urnæ anſas in quarum una muliebris extat figura in altera hæc leguntur EΠΙΤΙΜΟ ΕΟΥ ΝΗΕΤΘΙΟΥ. Ollæ denique operculum in S. Nicolai muſeo literas ad peripheriam ſcriptas continet CAIOZZ. *A*liud *EA*.

II. Fictilis lucerna penes Joannem Rizzarum extanti charactere habet FORTIS. duæ aliæ in ejuſdem muſeo notantur: VNIALEXI. altera EPACE, tum quinta VI. ſexta demum AS. Servat Franciſcus Joenius unam, in qua ſcriptum CITNAIE. aliam Franciſcus *H*onoratus Columna ubi legitur TICΛΛΛ. ſuam oſtendit Bernardus *A*micus cum nota ECNE. In memorato *I*gnatii Paternionii muſeo præfert una ΠΡΟΚΑΓVΡ. altera IVNORAI; Tertia AΓI. In illo S. Nicolai,

lai, variæ ſunt, in quibus ſingulis ſingulæ voces expreſſæ: ECIIE. AΠΥ. EROTIS. ΛEACEI. CIOPPRES. AΓΥΡΙΥΟ. Hæc ultima cum lychno inventa prope *Turrim Epiſcopi* extra mœnia.
III. Cippus è pario marmore anno MDCCXXXIII. prope S. Agathæ *de Xaris* templum cum aliis monumentis refoſſus hiſce notatur ſiglis

Sed quid hæc ſibi velint ii divinent, *quos æquus amavit Jupiter*, uti Virgilius ait.
Lapis apud Blaſcum Columnam olim, Carrera teſte, ſervatus expreſſam Herculis continebat figuram, dextra clavam, læva Leonis præferentis exuvias cum epigraphe, quæ quatuor verſus, ſed mutilos complectebatur ΔEY.. XΛA. ΣΩ. ΨT. Pyri magnitudinem non excedebat, formamque imitabatur. Anularem habet lapidem Franciſcus Honoratus Columna anno MDCCXLI inventum, cujus altera facies Herculis Leonem præfocantis ſigillum continet, atque hinc Arcum, & Clavam; Poſtica verò hiſce literis in orbem diſpoſitis ſignatur: KΥΟΙΟΥC. In centro KKK ſeſe invicem reſpicientes habet. Huc ſpectat Anulus æneus Catanæ inventus, ac in muſeo Thomæ Marchetti Equitis Stellati Meſſanenſis à Gualtherio commendatus num. 11. cum epigraphe AYPHΛINIKON; ideſt, uti idem interpretatur *Aurelius Nicon*. Glandem Paruta exhibet plumbeam num. 42. in qua ſcriptum KATANA, qua ſcilicet fundibularii in militia utebantur.
IV. Sigillum in latere ſervat Innocentius Roccaforte, prope S. Mariæ de *Annunciatella* ruralem Eccleſiam, tertio ab urbe lapide, inter nobilis ædificii rudera inventum, de quo diximus lib. IV. cap. I. En illius characteres in orbem diſpo-
ſitos

ſitos VIR EXCELLENTISSIMVS NARSES FECIT. ✝ In centro ☧. Alia S. Nicolai muſeo acquiſita literis etiam ad peripheriam expreſſis proferam, quorum primum in externo orbe habet: SOLLEMNIS ☽ NATALIS COSSIOR. In interiori: SOL ✱ E ✝ NAT COSSIOR. In centro denique cordiacas figuras quatuor, ſeu folia exhibet, ac notas: NES.

2. In primo orbe EXPREAVTINAE AVG EXFIGPONT. In II. orbe OPVS DOLAELIAE CLEPI.

3. In prima peripheria OPERIS DOL.. SM.. S. O. ASINI. In II. MARCELLI.

4. TEG. DOL. DE FIG. IVLIÆ. In II. orbe Q. AP. TR. VIMPAE TIN. COS. Tertius orbis evanidos habet characteres.

5. Unica conſtat peripheria Q. OPPI. VERECVND.

6. EX FIGMYRICAE. TENIAE. In altero orbe CHIONES OEP TE

7. DOLEIPPÆ DCAESAN. In II. peripheria LADI.. IAPMLIS.

8. TEG. DOL. DE FIG. IVLIÆ PROCV. In II. orbe NEGTLV.N.

9. In I. orbe EX FIGLINIS DOMIT. DOMITIAN. Secunda peripheria detritis characteribus prorſus obſcura.

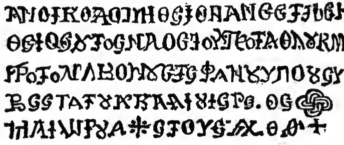
10. CSARINCOMMNS.. In II. IN IGLINIS MRCLANS.

11. VRSOI PL°EMIO ----- CONSvS

Alia vetuſtatis monumenta, quæ in dies deteguntur, habes in Appendice ad calcem hujus Tomi.

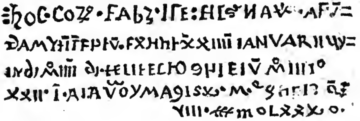
ÆVI RECENTIORIS EPIGRAMMATA.

I. IN ſuperliminari Eccleſiæ S. Stephani intra Sanctimonialium divi Benedicti clauſtra olim concluſæ lapis extabat ſequioris ſæculi charactere notatus; Legit illum, ſummaque induſtriâ è Græco in Latinum tranſtulit Octavius Caetanus Soc. Jeſu, ac præclariſſimo de Vitis SS. Sicul. operi in Animadv. inſeruit. En illius ectypon

Ideſt: *Ædificatum eſt hoc venerabile, atque divinum Templum Primi Lectoris, Martyriſque Protodiaconi Stephani à piiſſimo Sacerdote Archalio menſis Julii Prima Anno* DCLXXIX.

II. Ad annum MIIII. Hujus Hiſtoriæ lib. IV. cap. IV. Templi S. Mariæ de Annunciata meminimus, quod extrui circa ea tempora cœptum ex vetuſtiſſima inſcriptione probavimus. En illam

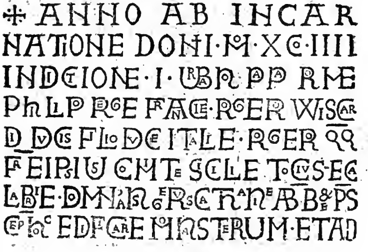
Le-

Legit Canonicus Joannes Baptista Basile in antiquissima trabe, quæ tectum Ecclesiç S. Mariç de Annunciata Carmelitarum substentabat. Ectypon publico Senatus sigillo signatum curante Ludovico Tartaglia Generali Magistro, qui an. MDCLXXXII. Catanç versabatur, ubi & Kal: Martii obiit, servant ejusdem Cœnobii Fratres. En porro veterum horum characterum lectio.

Hoc Corpus Fabricæ Atque Navis A F*undamentis Incęptum Extitit* XXIII. *Januarii* VII. *Ind.* MIIII. *Deinde Tecto Completum* MIIII XXIX *Junii*. *Ala Verò Imaginis Mariæ Virg.* VII.*Martii* MLXXX.

De hac ipsa Epigraphe fusiùs scripsi lib. IX. Sed vereor, ne circa Indictionis notas error irrepserit; Anno enim MIV. Indictio II. respondet.

III. Erectum ab Rogerio S. Agathç Templum suo loco ostendi, ac Tabulam, ubi rei monumentum posteris vulgatur, exscripsi. Illius hic exemplar, quod novo ejusdem Basilicç muro ad Septentrionem vergenti adhęret, hic proferam.

Ideft *Anno Ab Incarnatione Domini*. M. XC. IIII. *Indictione* I. *Urbano Papa Romæ*. *Philippo Rege Franciæ*. *Rogero Wiscardi Ducis Filio Duce Italiæ*. *Rogero quoque Fratre Ipsius Comite Siciliæ Totius Et Calabriæ*. *Domnus Ansgerus Cathaniç Abbas Et Episcopus Cçpit Hoc Ædificare Monasterium*. *Et Ad*...

Supplet Fazellus *Finem Usque Complevit*. Quæ sane verba impositam eidem moli ab Ansgerio Episcopo supremam manum indicant.

IV. EKL KAT. NꝸA

In agro sub Ætna monte de *Capraria* nuncupato XVI. circiter pass. millibus ab Urbe Catana. Ingens ibi acervus lapidum, quorum duo austrum respicientes notis hisce insculpti. Retulit Gualtherius num. 56. in Messan. Edit, sub hoc titulo: *In Catanensi Agro. Annotavit Franciscus Bella*, sed male expressas. Ager hodie juris est principis Ecclesiæ Paternionensis, sed paucos ante annos ejusdem Urbis dominio subdebatur, subinde à Patribus, & populo, ut liber Civibus, incolisque esset sepulturæ locus, Canonicis ejusdem Ecclesię donatus. Titulus porro Catanensis olim Ecclesiæ agrum fuisse subindicat. In S. Gregorii Epistolis *Massa de Capris* in territorio Catanensi Juris Ecclesię Romanç memoratur. An Ager hic olim eadem massa fuit, nomenque adhuc retinet?

V. ƆE·PATERNIONE·MILITI·VIRO·ARMIS·EGREGIO·BV RTANE·COMITI·ROBERTI·RILIO·MATHILDIS·VO R· POSVIT·DIE·VIII·APRILIS·ANNO·M·CLXVIII.✱

Cæmeteriale hoc Epigramma supplendum censeo hoc pacto: *Constantino de Paternione*, *Militi*, *Viro Armis Egregio*, *Bucherii*, *Et Partanæ Comiti*, *Roberti*

berti Filio, Mathildis Uxor Mæstissima Posuit die VIII. *Aprilis Anno* MCLXVIII.

Floruit Robertus de Paternione, cujus Filio hic titulus apponitur, anno MCLX. subscribit enim inter nobiles, Præpositos, & Bajulos, & quidem primus, in Privilegio Simonis Comitis Policastrensis Rogerii Comitis ex Flandrina filia nepotis, quo Jeremiæ Monacho S. Mariæ de Licodia Ecclesiam munificus Princeps concedit, ac plurima bona attribuit. Tertius porro Constantinus de Paternione in eodem diplomate testem se signat; hinc fas est conjectare, Roberti filium non esse nisi Constantinum, qui & in alio Sigillo anno MCLXV. solus subscribit. Bucherii, & Partanæ Comitatus Paternionios tenuisse m.f. ejusdem Ill. Familiæ Historia, atque vetusta monumenta testantur, quæ ante lapidis hujus eruderationem, circa elapsi sæculi medium ab Josepho Paternionio adornata; quin Partanæ Arcem Paternionium insignibus perhibent instructam, quod evidens argumentum est, olim sub eorumdem stetisse dominio. Grafeis subinde Partana cessit. Si antiquorum denique in Sicilia Comitatuum nomina perpendas, nulli alteri initiales illas BV .. aut postremas literas .. RTANÆ appingi posse, quam Bucherio, & Partanæ evidentissime cognosces. Lapis, dum inter Societatis Jesu Collegium, ædesque Petri Tedeschii Villermosæ Baronis anno MDCCXXXVII pridie Kal. Octobris operæ novam sternerent viam, inventus, hujus Historiæ Authori oblatus, ingenti voluptate exceptus est, quod præclarissimè gentis decora perenni hoc monumento firmata videret. Hinc in Hyacinthi Paternionii, & Castelli ex Ducibus Carcacis manus, ejusdem Authoris dono, non multopost venit, cujus Frater Marius Conceptus, ut in publicas Epigraphe redigeretur tabulas curavit An. MDCCXLI.

VI. Civilis Consilii Basilicam Ferdinandi Regis ævo fundatam, sive instauratam alibi diximus lib. VII. En porro Epigraphe id clarissimè edocens, ac Judeorum insuper expulsionem ex omnibus Catholici Principis ditionibus, perennans, quæ in eadem hodie Basilica cernitur.

+ 3 ROSILIŌ CAPTA GRAN
ATA I IVDEIS PVLSIS ME
DIO CLARIOR RESVR
GO: FERDINANDO. R:
CVNAQB REGENT E.M
CCCC LXXXIII.

CATA-

CATANÆ ILLVSTRATÆ

LIBER XI.

NUMISMATA.

MUtuis olim commerciis secum invicem, cujusque regionis bona mortales communicasse, ac rerum commutatione usos fuisse, nulli non exploratum. Hujus autem, processu temporis, pertæsi, ultrò citroque commeantes metalla primum in frusta redacta, hæc subinde in monetas conflata rependere, aut accipere cœperunt. Monetis, hominum, & animalium, aliarumque rerum imaginibus impressis, diversa sunt nomina imposita; hinc pecuniam ab effigie pecudum dictam cum Cellio volunt, primumque æs Romæ à Tullio Rege signatum nota Pecudum, scribit Plinius (*a*) ac Plutarcus Antiquorum Numismata Bovis, Porci, Ovisque specie cusa affirmat.

(*a*) *Lib.* 33. *cap.* 3.

Deorum subinde, quos peculiari religione prosequebantur, imaginibus monetas procudere suas, tum Regum, ac Principum, penes quos conflandi easdem jus erat, speciem exhibendam in una, aut alterutra earum area curarunt. Liberis hinc civitatibus viros virtute bellica, seu pietate, aut scientia illustres, ducesque de Patria meritos hoc etiam honore afficere sollemne fuit. *Antiquum*, inquit Pierius Valerianus, (*b*) *fuit institutum eos honore numismatum decorare, qui vel doctrinâ, vel imperio cæte-*

(*b*) *Lib.* 32.

cęteris antecellerent. Quare Mitylenì Saphus imaginem numis impressere, Homerum Chii, teste Strabone. Quod sane si usquam frequentius apud Græcos invaluit, frequentissimè à Siculis usurpatum ex eorum numismatibus colligi perquam facile poterit, quorum pars major, aut Reipublicæ Moderatorum, aut illustrium Civium vultus refert, actusque prodit.

Hæc porro Siciliæ Numismata Philippus Paruta nobilis Panormitanus summo studio collecta, atque in unum corpus redacta typis edidit, divitemque eam supellectilem, ac pretiosum antiquitatis thesaurum cum orbe literario communicavit. Parutæ operis impressionem cccc numismatum accessione Romæ secundis curis, circa elapsi sæculi medium, Leonardus Augustinus adornavit; Novissimèque in *Rerum Sicularum Thesauro*, Lugduni Batavorum, Siculos numos cum prolixioribus, eruditisque Sigeberti Avercampi, notis, quæ illis certè à Marco Majer in Augustini editione adjectis longè præstant, Petrus Vander Aa recudit, multisque aliis, ejusdem Avercampi opera, Promptuarium locupletavit. Atque utinam, quas à Paruta Antiquitatis amatores expectabant, prodiissent explicationes, nihil certè hoc in genere esset, quod optaremus, nihil non perfectum vir eruditissimus nobis reliquisset. Eamdem spartam Hubertus Goltzius Herbipolensis adornavit, atque in eo præclaro opere, quod de magna Græcia, & Sicilia scripsit, complura numismata ad nostram hanc Insulam spectantia anno MDLXXXI vulgavit. Prodiit illud rursus Andreę Scotti opera, viri sæculorum memoria dignissimi, qui & Fastos Siculos addidit. Begerus denique in Thesauro Brandeburgensi varios Siciliæ numos edidit, doctèque explicavit.

Jamvero

Jamvero ad illos Catanæ, quod attinet, eosdem nedum laudatus exhibuit Paruta, sed & nonnullos etiam, qui in Parutæ Promptuario desiderantur, Octavius Archangelus illustravit, atque affabre expressos nobis, ne perirent, reliquit. Archangeli simul, & Parutæ ectypa Petrus Carrera dedit, nova, quæ ipse detexerat, numismata, animadversionesq; doctis viris probatas libro tertio inseruit. Anecdota hìc etiam Ego proferam, scriptorumque notas, quas nactus sum, fideliter subjiciam, Tabulas denique ad libri calcem, ubi numi chalcographi opera adamussim effícti, ut singulos consulas, opportunè sistam. Quod attinet ad classes, quum incertæ numorum sint significationes, virique docti illos explicando, in varias abeant opiniones, eorumdem figuram attendendam duxi, juxta quam, nobiliori metallo etiam neglecto, seriem exhibui. Modulos porro habes ad calcem Tabulæ VIII.

CAPUT PRIMUM

NUMISMATA JANI EFFIGIE SIGNATA.

I. JAnum æreos numos primùm instituisse tradunt cum Eutropio, (a) & Athenęo Scriptorum complures. *Janum*, inquit hic lib. XV. Draconis Corcyræi verba referens, *fama est bifrontem fuisse, altera specie posteriori, anteriori altera .. Coronas illum reperisse, navigia, rates; nummum æreum ab illo primo signatum; qua de causa Civitates in Græcia multæ Italia, & Sicilia monetam cudunt impressa bicipiti facie, &. ex altera parte, vel rate, vel navigio, vel corona.* Sunt, qui Saturnum primum ex ære numum cudisse, atque hinc ærarii præsidem creditum produnt.

(a) Lib. I. cap. XI

dunt. Sed hic cum Jano regnum in Italia obtinuisse dicitur, passimque cum eo confunditur.

II. Cæterum Janum sibi alloquentem Fastor: libro I. introducens ingeniosissimus Poeta Ovidius caussas edisserit, cur hic bifrons effingatur; quod scilicet Janus Chaos quum esset in prima mundi origine, facta elementorum divisione, qui fuerat sine imagine, in faciem, inque membra Deo digna redierit; & quoniam confusæ adhuc figuræ videbatur, idem à fronte, idem omnino à tergo apparebat. Tum mundi custodiam, jusque omne vertendi cardines terræ penes ipsum esse; omnia ejus manu clausa, omnia ejusdem manu patere, & modo *Patulcium*, modo *Clusium* vocari; Ut igitur geminas habet omnis janua frontes, *ex quibus hæc populum spectat, & illa lares*; sic Janus cœlestis janitor aulæ perspicit *Eoas partes, Hesperiasque simul*. Macrobius ethicè rem describens: *Creditur* (a) de Jano inquit, *geminam prætulisse faciem, ut quæ ante, quæque post tergum essent, intueretur; quod procul dubio ad prudentiam Regis solertiamque referendum est, qui & præterita nosset, & futura prospiceret*. Romæ hinc juxta aliquos Jani bifrontis imagine procusos numos fuisse, quoniam compositum Reipublicæ ordinem Janus, domitis incolarum moribus, constituisset, diuq; apud illos optimi principis opinione imperasset. Januarium denique mensium primum ab Jano appellatum, Numa Pompilio volente, dicunt, tamquam bicipitis Dei mensem, transacti anni exitum, initiaque futuri respicientem. In Jano, ac Saturno, qui sæpius, ut innui, confunduntur, Noemum figurari plerique putant, quod is mundum ante diluvium, ac post viderit, navisque sive Arcæ fuerit author, in qua Genus servavit humanum.

(a) Saturnal. lib. 1.

Jani

III. Jani effigie plures Catanæ numos cusos habemus. Æreum profert Archangelus sexti moduli (a) qui geminum Jani caput modio tectum, aut columnæ adjunctum inter tria monogrammata habet; ab altera verò parte figura stat muliebris dextera spicas tenens, læva hastam, in cujus summitate vas est pomis, similibusque fructibus plenum, eminetque inter poma etiam spica; Caput denique mulier habet lunatum, spicisque redimitum, & inscriptio est ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. Ideft: Catanensium. Consule *Tab*: III. *n.* I. Observat Carrera, *non otiose inter utrumque caput appositam fuisse columnam, ut fortasse statutas à Chamo Jani filio in Catanensi littore columnas significaret.* Sed hæc alibi fabulis accensui. Subdit: *Ex monogrammatis unum Clepsydram imitatur, qua horas metimur; & optimè Jano congruit, qui juxta Ovidium præsidet* foribus Celi cum mitibus horis. *Plinio aliunde teste, Horologii inventionem Romani Catanensibus debent; reliqua duo sigla navem aliquam forte denotant ab Jano inventam.* Sed de monogrammatis infra cum Avercampo dicemus; uti de Clepsydra. Jam circa posticam faciem hæc idem scribit: *Mulier Isidem Ægyptiorum numen designat, quæ frumenti, ea in regione inventrix, prima spicis frontem circumdedit. Hinc Tertullianus*: Si Leonis Ægyptii scripta evolvas, prima Isis repertas spicas capiti circumtulit. *Et Martianus Capella*: Vitem Dionysius apud Thebas, Osiris apud Ægyptios haustum vini, usumque invenisse comperies, frumentum Isidem in Ægypto. *Luna, quæ sertum frontis exornat, Vaccæ cornua denotat. Enarrant quippe fabulæ, quòd Jum Inaci Regis filiam Jupiter quum vitiasset, ut lateret Junonem, in juvencam transformavit. Hanc Juno ab Jove obtentam*

(a) *Cat. Histor. lib. 3. c. 1.*

tentam Argo, qui centum habebat oculos, custodiendam dedit; Jupiter verò custodis vigilantiam fallere desperans, Mercurio, ut Argum occideret commisit. Ille fistulæ sono consopitum facile confecit; quod resciens Juno, infestissimum oestrum in Junm immisit, cujus aculeis acta, atque in furorem versa, Jo in Ægyptum profugit. Ibi in pristinam formam Jovis beneficio restituta, Osirisque Regis *uxor effecta, in magna apud gentes illas existimatione fuit, ac inter Numina post mortem relata.* Rem O-*vidius lib.* VII. *metam: enarrans, hæc de Luna, & spicis canit.*

Cum medio noctis spatio, sub imagine somni
Inachis ante thorum pompa comitata sacrorum
Aut stetit, aut visa est; inerant lunaria fronti
Cornua, cum spicis nitido flaventibus auro.

Hoc itaque numisma satis indicat peculiari cultu Isidi Catanenses fuisse addictos. Eadem enim Isis, ac Ceres, ut testis est Diodorus. Cæterum per spicam, fructusque in vase soli Catanensis fœcunditas denotatur. Huc usque Carrera, qui penes se numos asservatos omnino consimiles affirmat, ac alium prætereа, in quo monogrammata inerant quatuor, unumque illorum craticulam imitabatur. Aliquot in S. Nicolai de Arena museo hodie etiam habemus, in quorum uno mulier hastam præfert, hæc verò facem habet adjunctam, monogrammata sunt qualia figura exprimit *Tab.* III. *n.* 2. De his porro Avercampus, ejusdem generis numisma pulcherrimum proferens, ait: *Monogramma primum ex* I *&* II, *sed addito in medio* E *videtur constare. Secundùm in medio sui literam* Φ *insuper format, atque in superiori parte literæ* E *agnoscit* P. *quoque. Jam tertium Monogramma, quod solum ante mentum alterius Jani faciei visitur, pro globulo il-*

lo

lo item literam Φ *habet, & superiorem ductum literæ* E *in* T *producit*. Subdubitat nihilominus, quum varii generis sint monogrammata, quæ passim occurrunt, an ipsa illa satis ad antiqui æris accuratam similitudinem exprimantur. Quo fit, ut certi aliquid nequeat de illis proferri.

IV. Philippus Paruta inter Catanenses numum exhibet num: xv Jano bifronte signatum, absque monogrammatis, cujus altera pars stantem refert figuram turritam, sive modio caput coopertam, dextera folium plantæ aquaticæ, læva verò tridentem cum epigraphe ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. *Tab.* III. *n.* 3. Sigillum hoc juxta Carreram urbem Catanam designat, cujus ager fœcundissimus; modius enim Pierio authore (a) frugum copiam denotat. Tridens Neptuni Aquarum numinis insigne, in rebus maritimis vim, atque classis, qua tunc Catanenses valebant, potentiam, urbemque mari piscium ferace ablutam indicat. Ejusdem videtur mentis Marcus Majer in notis ad Parutam, sed in plantæ aquaticæ foliis spicas recognoscit. Avercampus verò hæc habet: *Jani eximius per omnem magnæ Græciæ, atque Siciliæ oram maritimam fuit cultus; unde crebro admodum in illarum regionum nummis biceps hic* Deus *conspicitur. Figuram vero illam muliebrem in aversa parte pro genio urbis Catanæ capio, quæ altera manu fluviatilis plantæ folium, altera tridentem tenet; itaut significet mare quidem civitatem suam alluere, sed tamen nobiles quoque habere fluvios, Amenan videlicet, Teriam, & Symethum; Vel si spicam velimus esse id, quod manu tenet, uberem agrorum significabit proventum, atque maris insignes divitias.*

Tab. 3. n. 3.

(a) Hierogl. lib. 56.

V. In eodem Parutæ Promptuario duo alia num: XVII, & XX. & in Augustini editione XLVII.

numisma

numismata Jani bicipitium habent; Sed in xx monogrammata videas, quorum unum horologiorum instrumentum à Carrera, & Majero creditur, aptum cum Jano, qui horis præesse dicebatur, tum Catanæ symbolum, unde solare horologium, ut innui, Romam primo advectum. Postica numorum pars figuram exhibet muliebrem, læva hastam, dextera oleę, aut vitis, aut alterius arboris gemina præferentem folia; Inscriptio est ΚΑΤΑΝΑΙΝΩΝ. Ex olea Palladem, sive Minervam recognoscit Carrera; huic enim æquè hasta convenit, & olea, cujus ipsa prima inventrix dicitur. Quum enim de novæ Urbis in Attica nomine Neptunum inter & Palladem orta contentio esset, Olivæ surculus, Deæ opera de repente enatus, litem diremit, Urbique Athenarum nomen idcirco impositum ab eadem Pallade, quæ Athena dicitur. Unde arbor hæc eidem sacra. Majerus Cererem esse cum spicis asserit, in quibus abundantia, sive frugum copia, sicut in hasta potestas numini propria indicatur. Et in XLVII Augustini Ceres cum spicarum manipulo visitur; in iis autem, quæ in S. Nicolai museo asservamus, olivæ folia clarissimè apparent. Forte Sigillum, subdit rursus Carrera, est Catana, in olea pacis, in hasta bellicæ virtutis symbolum prætendens, vel in illa Catanæ agrum olearum feracem, in altera Civium fortitudinem designat. Sed hasta nonnisi Diis appingitur; hinc Justinus Regiæ olim dignitatis insigne hastam fuisse tradit, coronam verò, ac sceptrum seris temporibus ab viris principibus usurpata. Veteres porro veluti Deorum imagines hastas venerabantur, illisque acclinati numen salutabant; effictis subinde humana specie Deorum simulacris hastas addiderunt, Regesque, qui divini aliquid habere credebantur, sibi illas vindicarunt. *Tab.* III. *n.* 4.

VI. Avercampus in notis ad XLVII *Caput geminum*, ait, *seu bifrontis Jani antiquissimi illius Italæ oræ numinis; utrinque Græca sunt monogrammata, quorum alterum idem puto cum illo, quod dicebatur à Carrera ad horologiorum originem referri. Ab altera parte Ceres matronali habitu effingitur leva hastam puram tenens, dextera gravem spicarum fasciculum, ubertatem Orbi tantopere celebratam ab omnibus agri Catanensis, ejusque feracis planiciei referens. Solita circa illam legitur inscriptio*. Consule *Tab.* III. *n.* 5. Ad XX verò, qui in nostris tabulis est IV hæc scribit: *Nobilis hic numus censetur propter ductus illos, qui ad alterius Jani ora apparent, si tamen revera in ipso nummo ductus illi non sint iidem cum illis, qui in non valde dissimili num:* XLVII *occurrunt, quod monogramma sæpe in iis Græcorum observavi. Ut autem antiquitatis gratia concedam horologium hic, quod Carrera vult, satis speciosè designari per pendulum illum globulum, capi tamen non poterit de illo, quod Catana capta Romam deduxit Messala; illud enim solare fuit, non libratura sui ponderis agitatum, sed juxta Solis umbras lineas tangentes demonstrans diei horam. Id clarissimè Plinii demonstrant verba, qui de horologiorum inventione, & quando primum Romæ visa fuerint, agens, ita loquitur lib.* VII. *cap.* 60. M. Varro primum statutum in publicum secundùm Rostra in columna tradit, bello Punico primo, à M. Valerio Messala Consule, Catana capta in Sicilia deportatum; inde post XXX annos quam de Papiriano horologio traditur anno Urbis CCCCLXXVII. nec congruebant ad horas ejus lineæ; paruerunt tamen eis annis undecentum, donec Q. Marcius Philippus, qui cum L. Paullo fuit Censor, diligentius ordinatum juxta posuit; idque

munus

munus inter censoria opera gratissimè acceptum fuit. Etiam tamen in nubilo incertæ fuere horæ usque ad proximum lustrum. Tum Scipio Nasica collega Lænatis primus aqua divisit horas æque noctium, atque dierum; Idque horologium sub tecto dicavit anno Urbis DXCV. *Neque aliter, quam de horologio solari capi posse, & priora ejus capitis ostendunt, ex quibus mox sermonem suum concludit*: Tamdiu Populi Romani indiscreta lux fuit. *Si enim horologia automata, seu per pendulum plumbum agitabilia habuissent; & noctu horas scivissent, & aquæ Clepsydra minoris fuisset momenti inventum*. Subdit Vitruvii Pollionis, qui de Horologiorum ratione apud veteres scripsit, testimonium, nihilque in ejus libris de automatum genere, seu quæ pendulo plumbo moventur, inveniri ait; concluditque hujusmodi horologium longo demum post tempore fuisse inventum.

CAPUT II.

ANPHINOMI, & ANAPIÆ NUMI.

I. Piorum Fratrum insigne facinus, præstitaque erga Parentes officia Veteres non modo scriptis, sed monumentis etiam perpetuò duraturis posteritati commendarunt. Hinc Statuas, Templum, Sepulchrum in eorum honorem erecta superioribus libris ostendimus, hìc verò eorumdem numismata explicanda suscipimus. Primum profert Archangelus, quarti moduli, æreum, in quo caput videas hirsuto pileo tectum cum inscriptione ΑΜΦΙΝΟΜΟϹ. *Amphinomus*: ab altera verò parte nudus est juveni, thura in ardentem foculum effundens, læva baculum gerens, legitur

gitur in circuitu ΑΝΑΠΙΑϹ ΚΑΤΑΝΑΙ...: *Anapias Catanensium.* Baculus, inquit Carrera Anapiæ veluti heroi, ignisque Ætnæi triumphatori datur. Thuris oblatio fratrum Piorum religionem in Deos designat, quorum auxilio ab ingruenti incendio cum parentibus insigni miraculo liberantur. *Tab.* III. *num. 6.* Tab. 3. n. 6

II. Alterum inter Catanenses num: x. æreum moduli secundi Piorum numum exhibet Paruta, quo eorumdem celebratur factum; ex una enim parte Juvenis figuram, humeris senem ferentis, cum epigraphe ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ, ex altera rursus Juvenem, anum inter brachia gerentem habemus, uterque verò gradiens exprimitur. Archangelus in illo Amphinonum, in alio verò juvene Polyphemum Galatheam rapientem significari affirmat, quod ipsi etiam Carreræ displicet; conjuncti enim fratres in numo figurantur. Idem Archangelus in suo calcei formam recognoscit, qui ab artifice, ut fugientium celeritatem denotaret, fortasse effictus. Extat in S. Nicolai museo. Vide *Tab.* III. *num.* 7. non absimiles apud eumdem Parutam num. XLIII. & XLIV. etiam videas, juvenesque pro artificis arbitrio diversimodè exprimuntur, ac terga ostendunt ambulantes; quin quadragesimus quartus, qui inscriptione caret, hordei granum exhibet, agri Catanensis fecunditatem fortasse significantis. Refert Avercampus in notis ad hos numos Claudiani carmina, quorum aliquot alibi dedimus. Lib. IX. Tab. 3. n. 7

Subdit verò ad XLIII. *Licet verò Solinus certatum nobis de ea gloria inter Syracusanos, & Catanenses dicat; publicè tamen rei veritatem nummis suis posteriores testati sunt, quod priores facere non ausos fuisse ex eorum monumentis ejus generis apparet. Adest in priori parte spica, symbo-*

lum secundæ Catanensis terræ, utpote quæ Ætnæ montis cineribus frugifera reddi soleat. Spica hìc eadem, ac Ordei granum, apud Carreram. Vide *Tab.* III. *num.* 8.

Tab.3.n.8

III. Elegantioris artificii, ac moduli quarti æreum quoque est numisma illud ab Archangelo, & Paruta num: XVI, necnon à Petro Carrera editum, quod & in laudato S. Nicolai museo custoditur. Habet in antica facie caput querceis foliis, juxta eumdem Carreram, redimitum cum ignoto charactere, & Epigraphe ΛΑΣΙΟ in postica pios fratres parentum vectores, qui virgam, aut quid simile manu tenent, & est inscriptio ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. Cunei porro dissimilis hujusmodi numos se vidisse testatur idem Historicus, in quorum uno vox ΛΑΣΣΙΟ; suntque in S. Nicolai museo tres, sed non uno cuneo percussi. Querna Corona ob cives servatos dabatur, ut ex Romanis numismatis constat, ubi querna corona cum notis *ob Cives servatos*, quorum pleraque Pierius Valerianus lib. LV. profert; Caput igitur, aut unum ex piis fratribus designat, qui merito servasse cives dicendi, quum ab incendio Parentes eripuerint, aut Catanensem aliquem bellica virtute, & pietate virum *Lasium* nomine, qui Cives in prælio à captivitate, aut interitu vindicarit, ut laudati Carrera, & Majerus advertunt. Subdit ille ignotum characterem Clepsydram denotare, atque ad horologii usum Catanæ inventum alludere; Verum, ut ingenue meum hic promere judicium liceat, Clepsydram exprimi in hisce signis vix Eruditis iri persuasum putaverim. Clepsydra enim vas vitreum graciliter fistulatum, æqualibus dimensionibus signatas horas ostendebat, ad cujus fundum foramen erat aquas guttatim emittens, ac per aquæ hinc diminutionem,

quot

quot horæ essent, cognosci poterat. Hac utebantur Veteres in caussis forensibus audiendis; Oratoribus enim datis Clepsydris, tempus dicendi præscribebatur, quibus exhaustis silebant. Quid porro cum solari horologio Clepsydra? Majer in aliis numis hujusmodi monagrammata monetariæ officinæ tesseras esse tradit; inclinatque animus, quum prorsus occultæ sint significationis, hoc pacto illa explicare, atque in hoc piorum Fratrum numo signum quoque pone caput, officinæ Symbolum esse. Jamvero de querna corona hæc scribit Pierius Valerianus (a) *Cur vero Civicas coronas ex quercu fieri sit institutum, plures enumerantur causæ. Alii enim dicunt honorem hunc Arcadibus attributum, quos Oracula solita sint, ob vetustatis honorem, Glandiphagos appellare. Alii ea de causa, quod facilem, & promptuarium cibum Quercus sit militibus afferre solita; Alii, quia Jovi sacra sit, in cujus tutela sunt Civitates, congruensque haberi, ut qui Civem servasset, ea coronaretur fronde, quæ Civitatum omnium tutelari Deo dicata esset. Sunt, qui eam tradant primam plantarum omnium genitam, atque ita populorum altricem fuisse, & primarium oraculorum authorem.* Hæc Pierius, cujus transcribit verba noster Carrera. *Vide Tab.* III. *n.* 9.

(a) Hierogl. lib. 55

Tab. 3. n. 9

IV. Avercampus verò de hoc numo differens, caput vite cinctum, & pampinis recognoscit, ac Dionysii, sive Bacchi illud esse dicit. En ejus verba: *Dionysii caput læto vultu, sparsaque coma, quod vite cingitur, & pampinis; retro illud, nescio sane quid cernitur; in ambitu verò legitur* ΛΑΣΙΟ. *Ab altera parte solita Urbis inscriptio est, & Pii Fratres exprimuntur. Corona illa, quæ in hujus nummi pictura ad vitis accedit folia, in ipso forsitan nummo magis similis erit hederæ, quod suspi-*

cor ex corymbo in vertice capitis, & simili à nobis addito num. 51. ubi aperta cum Corymbo bederacea exprimitur corona. Verùm majorem laborem nobis faciunt literæ illæ ΛΑΣΙΟ; *quarum interpretationem variè tentat Clarifs. Begerus in Thes. Brand: tom. 1. pag. 391. ex cujus conjecturis minimam laudem illi tribuendam puto, qua judicat antiquitus forsan in ipso nummo lectum fuisse* ΝΑΣΙΟ, *vel* ΛΥΣΙΩ. *nimis enim violenta est, & apertè obloquitur consensus utriusque numismatis. De Lasiis itaque Cretensibus, & Hirsuti titulo cogitat, quem licet huic Bacchi formę minus aptum existimet, quum virgineo, atque delicato vultu exprimatur; attamen quid vetat cogitare inter tot cognomina illud Lasii huic Deo dari potuisse, quum semper caput ejus impediri festis frondibus, & inumbrari coronis soleat? Unde sorori Philomelæ apud Ovid. lib. met, 6. v. 598. Procne*

Insignia Bacchi
Induit, & vultus hederarum frondibus abdit.

Subit, & alia conjectura, magistratus, videlicet etiam nomen designari posse initialibus illis literis. Aversæ subinde partis figuras explicans subtexit: *Piorum quoque fratrum habitus discrepat in ejus pietatis picturis, quod vectes, seu aratri stivas tenere juvenes videantur, insidentibus iis genitoribus, qui, & ipsi ita efformati sunt, quasi bacillos manu teneant.*

V. Protulit Leonardus Augustinus Piorum numisma num. XLV. de quo idem Avercampus hæc habet: *Caput muliebre comtum, & ab altera parte iidem Pii Fratres. Caput illud, & ad Venerem referri potest, & ad Thaliam Nympham Ætnæ filiam; rectius tamen Veneri adjudicari posse puto, & typum hunc tam crebro fuisse repetitum à Catanensibus in gratiam Augusti in suorum pie-*

tate

tate illam similem Æneę Cæsaris progenitoris celebrantibus. Author hic complures Catanæ nummos ad Augustum refert, qui Catanam coloniam auxit, post relatam contra Sextum Pompejum, magni filium, celebrem illam victoriam in mari Siculo. Hinc XLIX. ab eodem Augustino editum, qui & Pios Fratres repræsentat, ac notas habet numerales III in gratiam quoque Augusti cusum dicit: *Sæpius jam Pios Fratres vidimus, & tamen novam hic nummus materiam nobis præbet. Notæ enim numerales* III. *docent nos percussum fuisse nummum, quum Augustus tertia vice Imperatoris titulo gauderet, & erumpentes illi flammarum sulci, atque pavidus genitorum vultus, properansque juvenum gressus eximiè depicti sunt, juxta statuas eorumdem, quas tam luculenter descripsit Claudianus Cart*: 50. *ubi hunc, similesque nummos adamussim delineat, atque illustrat*. Subdit Poetæ versus, quos quum Lib: IX. habeas, ubi de Piorum statuis, rursus hinc non exscribimus. Similis L. Augustini est huic, similisque est etiam, & alius à Begero Thes; Brand; tom. I. fol. 390, & ab Avercampo num. LII. exhibitus. Sed ille notas numerales non habet, hic verò Astrum ab altera parte pręfert. *Fratres Pii in utroque rursus latere repræsentantur*, inquit laudatus Avercampus, *adest solita inscriptio, & astrum ab altera parte, de quo quidem nihil loquutus est Begerus. Potest ad Apollinem referri; Sed tamen aliud quid latere puto, quod optime nobis Virgilius, atque ejus disertissimus Commentator Servius explicabunt. Verba Poetæ sunt Ecloga 9. v.* 47.

Ecce Dionæi processit Cæsaris astrum;
Astrum, quo segetes gauderent frugibus, & quo
Duceret apricis in vallibus uva colorem.

Ad

Ad quæ hæc verba adnotat Servius: Narratur in ludis funebribus Cæsari Patri ab Augusto habitis stellam apparuisse.. Bebius Stacersina hora octava, stellam amplissimam quasi lemniscis coronatam ortam dicit, quam quidem ad illustrandam gloriã Cæsaris juvenis pertinere existimabant. Ipse animam Patris sui esse voluit, eique in Capitolio statuam super caput auream stellam habentem posuit. Inscriptum in basi fuit Cæsari Emitheo. Sicut itaque, ut plurimis ostendimus, gratiam benefactoris, & tantum non conditoris sui, Augusti, omnibus modis captavisse Catanenses, ita egregiè pietatem ejusdem in Patrem Cæsarem, genti Juliæ jam ab Ænea quasi propriam, sub symbolo Piorum Fratrum exprimentes, isti virtuti aptæ Dionæi Cæsaris amplum, speciosum, & coruscum in hoc nummo astrum addiderunt; tanto felicius, quod venerari simul illud ipsis competebat, ut favens segetibus producendis, atque uvis maturandis, quibus celebratissima semper fuit regio Catanensis. Nam Virgilius ipse, ut scitè notat Servius, in ista fictione ad mensem alludit Julium, qui dictus est in honorem Cæsaris, quo & uvæ, & frumenta maturescunt.

VI. Verumenim verò nolim hìc dissimulare Avercampi explicationem minimè cum iis congruere, quæ Antonius Augustini in suis promit Dialogis {*a*} ubi Sex: Pompeii numum profert argenteum {exhibet, & illum Carrera} ex una parte Sexti Caput habentem, cum simpulo, & lituo sacerdotii insignibus, ex aversa verò Neptunum, piosque fratres. Inscriptio in utraque facie est: MAG. PIVS. IMP. ITER. PRÆF. CLAS. ET ORÆ MARIT. EX. S. C. nempe *Magnus Pius Imperator Iterum Præfectus Classis, Et Oræ Maritimæ, Ex Senatus Consulto.* Quid porro sibi velint in Pompeii

(*a*) De numis dial. 2.

Pompeii numiſmate Pii Fratres explicat ille: Juliorum familia, velut pietatis inſigne, Pium Æneam Anchiſem patrem humeris ferentem in numis effinxerat; Ex Julio namque Æneæ filio genus Julii deducere ſuum dictitabant. Hinc, ut æmulæ genti ſuum etiam pietatis ſymbolum Pompejus opponeret, Fratres Catanenſes, piumque eorum facinus, veluti familiæ teſſeram, aſſumpſit. Quo pacto igitur Catanenſes, ut morem Auguſto gererent, in numis, ejus in honorem cuſis, hoc idem ſigillum exprimerent? Cæterum Sexti numus nullimode ad nos ſpectat, nec ipſe Carrera Catanenſibus accenſuit; ejus hinc ectypum in noſtris tabulis non habes. Omiſimus XLIX. L. & LII. quia in paucis tantùm variant cum X. XLIII. XLIV. ſeu cum VII. & VIII. *Tab.* III. Sed XLV. exemplar conſule *n.* 10. quem tamen XVI. Parutæ, & LI. Avercampi non abſimilem credimus, Laſii nempe caput exprimere, qui Pompeii fortaſſe exemplo, ut ſua in Cives ſervatos officia conteſtaretur, Piorum ſymbolum uſurpavit. Laſium porro inter Catanenſes illuſtres Duces claruiſſe putaverim.

CA-

CHARONDÆ NUMISMATA, SEU VULTUS CORNU INSIGNES EXPRIMENTIA.

I. PRæcipuos inter viros, quos heroum Mater Sicilia protulit, Charondas dubio procul enumerandus, Catanensis patriâ, professione Philosophus, ac Legumlator celeberrimus, Pytagoræ, ut ferunt, discipulus, aut certè illius scholæ sectator. Ejus cum laude memini in *Annalibus*, ac multò plura de legibus, præclarisque illius moribus, & gestis dicenda remanent Lib. XII. Ubi de Viris *Illustribus*. Proferam hìc, quæ ad numismata, ejus in honorem Catanæ cusa, pertinere videntur, seu quæ vultus cornu insignes exprimunt, quorum sex jam edita habemus, septimum *S. Nicolai* de *Arena* museum possidet, quod anecdotum. Primum offert Paruta argenteum secundi moduli num. V quod caput juvenile cum inscriptione ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ ex una, vultumque gravem, ad aures cornutum ex alia habet. *Illud* Catanę genium, hic verò Charondam fortasse designat. Consule *Tab.* III. *num.* II. Multa eruditissimè congerit Carrera in notis, sed præstat Jacobum Gravovium audire hæc sub Charondæ effigie scribentem (a) *Charondas in tacito illo, sanctoque Philosophię modo nascentis secessu, quum aliquandiu vacasset animo, ac sibi antea pręscripsissent jura, & ipse reditu, ignes Cotronienses occupans, eadem transtulit in patriam Catanam, olim quidem claram Piorum Fratrum parentes officii exemplo, sed unico, & ut videtur propterea magis celebrato, quo magis*

Tab. 3 n. 11

(a) Thes. Antiq. Rom. de Vet. Imag. tom. 2.

magis diversi essent reliquorum Civium mores. Sic ille, non Catanæ solùm, sed Rhegii quoque, & apud Thurios notus fuit. De vultu subinde ait: *Lis est an sit Charondæ vultus. Occurrit in nummis Metaponti; adeo ut potissimum illos Pytagoreos videantur isto tempore singulatim ita honoravisse . . . Cornu præbuit copiam verbosis dissertationibus, & potest esse indicium divinæ cujusdam venerationis; quippe quum Jovem Ammonem didicerimus hoc cornu instructum fingi . . . . Posset illud effictum cornu respicere rigidam legum, quas præscripserunt, formulam, & executionem, ut nihil paterentur à verbis, in quæ semel consensum erat, remitti, nihil in illis conniveri.* Avercampus in juvenili facie Bacchum, in cornuta verò Silenum recognoscit. En illius verba: *Scimus Bacchum, senem pariter, & juvenem, seu barbatum, atque imberbem fingi. Imberbem hic cernimus; fidumque illi per omnia comitem adjunctum Silenum. Nullum enim alium hæc facies aptius repræsentare potest; Crebro autem in monumentis occurrit veterum, quomodo in candelabro antiquo apud Sponium effingitur pag. 26. & ex ære ejus imaginem dedit Begerus in Thes. Brand. Tom. III. pag. 246.*

II. Exhibet secundum Archangelus ex argento tertii moduli, quem vidisse testatur Carrera fol. 261. In ejus antica facie vultum aspicias, prolixa barba, & capillo, necnon cornu instructum; in postica caput spicis coronatum cum epigraphe ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ, & spica è latere surgit singula. In Cornuta facie juxta Carreram, & Archangelum, Charondas repræsentatur. An Bacchus, aut Ammon, aut denique Silenus? In capite juvenili Catanæ genius, cujus agri fecunditatem spicea designat corona. Cererem quoque, aut Isidem, eo de-

Digitized by Google

notari posse credimus, quarum è spicis contexta corolla juxta illud Tibulli

Flava Ceres tibi sit nostro de jure corolla
Spicea, quæ templi pendeat ante fores.

Æstas etiam spiceo serto redimita effingitur, unde Ovidius (a)

Stabat nuda Æstas, & spicea serta ferebat

Pacis denique Sigillum cum spicis expressum habemus, hinc ait idem Tibullus

At nobis Pax alma veni, spicamque teneto.

Neque incongrue viri alicujus de Republica bene merentis effigiem illam dixeris, cujus operâ larga annona populo provenit. Spicæ enim bonorum ubertatem, fructuumq; copiam designant. *Ubi enim*, inquit Pierius, (b) *consultum est iis, quæ cibo, potuque inserviunt, annona omnis populo videtur erogata*. Sed de spicis, earumque significatione fuse alibi dicemus; consule interim *Tab.* III. *num.* 12.

III. Charondæ caput in tertio argenteo numo moduli tertii ab laudato Paruta inter Catanenses num. IX edito Scriptores communi veluti voto recognoscunt, Begerus, Avercampus, Majerus, nostrique Archangelus, & Carrera; arietis enim cornua, capillos breves, atque ex olea, sive lauro coronam præfert cum inscriptione ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. In aversa verò figura est muliebris dextera lances, sinistra cornucopiæ tenens, una cum quibusdam monogrammatis, laureæ inclusa. Vide *Tab.* III. *num.* 13. Carrera, qui unum ex characteribus Caduceum esse dicit, merito in eo Charondam denotari affirmat, idque satis è lauro, aut oleæ sertum declarat, quod juxta Pierium leges designat. *Coronam*, ait ille, (c) *dicimus legum indicium esse, propterea quod certis est vinculis colligata, quibus vita nostra veluti religata coerceatur*. Arietis

(a) Metam. l. 2.

(b) Hierogl. lib. 56

Tab. 3. n. 12

Tab. 3. n. 13

(c) Lib. 41.

tis cornua Jovi Ammoni appinguntur, qui legum custodiam præscribit; Mulier cum lance, & cornucopiæ Justitiam figurat, quæ ab antiquis Astrea nuncupata, eademque cum Cerere creditur, cui Legiferæ nomen tributum, ut apud eumdem Pierium lib. x & xI. Tradunt autem Poetæ Astream vitiis hominum offensam è terris cessisse, in cęlumque sublatam inter Leonem, & Libram locum invenisse. In Leone enim fortitudo, in Libra æquitas, quarum utraque in Judicibus desideratur. Cornucopiæ rerum designat affluentiam, quæ ex legum custodia, & cultu justitiæ promanat; inde enim commoda ad vitam, victusque abundantia oriuntur. Pierius lib. LVI. *In liberalissimæ benignitatis, & largitionis efficacissimæ signum Cornucopiæ figurari*, ait, *multa verò passim in numismatis ejusmodi cornua videas, nunc Liberalitatis, nunc Felicitatis, nunc Concordiæ, nunc Pacis, nunc Annonæ, nunc Hilaritatis, nunc bujus, vel illius inditia commoditatis, & boni, ut quidquid lętum, aut opportunum humano generi sit, inde nobis afferri videatur.* De Caduceo inferius; suspicio est enim non bene à Carrera fuisse illud monogramma exceptum, nam apud Goltzium, qui numum etiam refert, nil habet simile cum Caduceo, ut ex aliis etiam patebit. Jamvero Avercampum audiamus: *Charondam*, inquit in notis ad IX, *celebrem illum Catanensium Legislatorem boc nummo celebrari existimat Begerus, de Baccho etiam cogitans, ut videre est in Thes. Brand: Tom. I. pag. 390. nec displicet mihi de Charonda conjectura, quem sub Panthei hujus imagine exprimere cives, post mortem demum grati, potuerunt; sicut enim cornu arietinum ad Jovem Ammonem, ita laurus ad Apollinem spectare videtur; utriusque enim Oraculum toto orbe fuit celeberrimum, hujus Delphis, illius in Libya. Horum numini Charondæ*

virtus à suis civibus æquiparari potuit; quum & ipse, Jamblico teste, divinis honoribus cultus fuerit, & leges, tamquam oracula, inviolatæ à Civibus servandæ sint. Æquitas, & observantia legum, quæ ubertatem, & rerum omnium copiam afferre solent, in aversa parte exprimuntur; neque ea Catanæ modo fuit felicitas, ut Charonda dante, leges justas acceperint; verum & Reges æquitatem summè colentes habuit Hieronem, filiumque ejus Dinomenem, quos celebrat Pindarus Pythior: Ode 1; *ut qui novę colonię Doricas leges, illis Lycurgi nihil cedentes juxta libram Hyllidis dederint*. Cui Urbem illam divinitus fundata libertate Doricæ Hyllidis libræ in legibus Hiero condidit. *Fuit autem Hyllus filius Herculis, cujus posteri Spartę dominati fuerunt, & ipse Lycurgus ab Hercule undecimus. Libram hanc Hyllidis hoc in nummo Æquitas Dea manu tenere potest, quam laurea circumdat undiq; clausa; sive quod in æternum duraturas hasce leges sibi spoponderint; sive quod præ omnibus victoriis statum sub ęquis legibus, civilem coronam mereri agnoverint. De monogrammatibus illis crebro in Gręcorum nummis occurrentibus, vix certi aliquid dici potest.*

IV. Ejusdem esse videtur mentis Goltzius: *Catanensibus*, ait, *sive Ætnęis suis etiam Hieronem leges æquissimas dedisse, profectò eis Dinomene filio, memorię proditum est, easque summa æquitate ad normam, sive lancem Lycurgi legum examinasse, quod per symbolum in numismatibus Catanensium, in quibus Virgo stateram, sive bilancem manu librat, expressum fuisse, haud improbabili conjectura credere licet. Huc fortasse etiam pertinet, quod Pindarus Hieronem Ætnam, quę Catana erat, ad leges Hyllidæ librę constituisse canat*.. Verum e-

nim

enim vero, quum Hiero, Catana expugnata, expulsisque civibus, ac nova eò deducta colonia, abrogato denique Catanæ nomine, Urbem deinceps Ætnam appellari voluerit, idque tanto studio, ut se quoque Ætneum dici, & salutari, victor in Olympicis jusserit, Ætnæorum potius inscriptionem, quam Catanensium, numis hisce appingi imperasset, novique Cives ex suo, non exulum nomine, Hieroni Regi, ac conditori, dicata hæc monumenta posteris tradidissent; Catanæ denique memoria, quam deletam Tyrannus volebat, celebrior exinde fieret. Hæc si animadvertissent eruditissimi Scriptores, nedum hos Charondæ numos, sed & alios ab Hierone, aut in ejus gratiam percussos minimè vulgassent, ut videbimus. Ad Sigillum redeo, de quo subdit post supra allata Avercampus: *Quæ omnia tamen non impediunt, quin ipsum quoque Bacchum hac forma expressum dicamus, vel certè ad hoc Pantheon pertinere, quum scribat etiam Diodorus Siculus lib.* III. *Bacchum æque, ac Jovem Ammonem (illius enim filius habebatur) arietinis cornibus decoratum, & hac specie cultum fuisse. Verba enim de Ammone faciens hæc subjungit: Et hinc factum, ut filius quoque ejus Dionysius simili facie ostentetur, & posteri cornutum fuisse hunc Deum pro certo tradant. Immo huic Deo laurum quoque vindicavit Begerus ex Metapontinorum nummo, atque hoc Homeri versu in hymno suo: Hedera, & lauro ornatus.* Argenteum aliud Charondæ numisma, omnino simile, nisi quod absit laurea, obtulit Goltzius num. IV. Æreum, ac moduli quarti Archangelus num. XX. ejusdemque metalli complura penes alios asservata se vidisse Carrera affirmat, extantque hodie in S. Nicolai museo nonnulla etiam, quin, & XLI apud Parutam, sed moduli secundi,

cundi, in paucis variat, quorum idcirco ectypos dare, esset superfluum.

V. Duodecimus, quem Paruta profert numus ex ære moduli quarti, postremus est in nostra *Tabula* III, sive *decimus quartus*, habetque Caput arietino cornu, & laurea insigne, cum Urbis inscriptione, & muliebre simulacrum cum libra & cornucopiæ, nudo tamen capite, ut in aliis visitur; sed non omnino sororiant monogrammata, nam quod inferius, esse videtur Pentagonum. Est Pentagonum, juxta Authorem auctarii ad Pierium, *salutis symbolum*, cujus origo talis commemoratur. *Antiochus is, qui Soter cognomento dictus est, cum adversus Galatas pugnaret, nec satis ex sententia res succederet, essetque in discrimine, per quietem vidit, vel se vidisse simulavit, ut militum animos in spem erigeret, Alexandrum magnum se monentem, ut salutis symbolum assumeret, idque pro tessera Tribunis daret, eorumque vestibus insueret, ea re fore, ut victoria potiretur. Symbolum autem hujusmodi illi ostendisse, triangulum tricipem invicem insertum ex lineis quinque constantem in quibus* ΥΓΙΕΙΑ *scriptum erat; sic enim salus, sanitasve Græcè appellatur. Unde & hoc signum in veteribus Antiochi numis adhuc cernitur, quod signum Mathematici à quinque angulis Pentagonum vocant.* Hæc ille ex Luciano. Observat Carrera optimè explicationem hanc Legislatori, legesque servantibus aptari; Sed Pentagoni symbolum in Charondæ numismatis Antiochi tempora præcessisse affirmat. Marcus Majer in libra justitiam, in Cornucopiæ pacis symbolum, quæ ex justitia oritur, in characteribus monetariorum notas recognoscit, aut Catanensium erga Civem peculiare aliquod argumentum nobis ignotum.

Tab. 3. n. 14

Præber

VI. Præbet Quintum ejusdem moduli, æreumque Archangelus numum, Cornutum caput, sed nudum referentem, atq; ex alia parte Caduceum cum epigraphe ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. Mercurius legum author virga utebatur ad bella, dissidiaque componenda, quæ Caducei nomen habebat, quod discordiæ, contentionesque eo interposito cadere dicerentur. Poetæ, quod ille pugnantes angues, quum invenisset, diremerit, adeout ambo virgæ ejus adhæserint, somniarunt. Hinc Caduceatores, idest Pacis Legati à Caduceo, quem gestabant, appellati. Ægyptii, in duorum draconum maris, & feminę specie Caduceum figurarunt, qui parte media sui voluminis nodo, quem Herculeum vocant, vinciebantur, supremis verò partibus in modum circuli oscula jungebant; caudæ postmodum ad capulum Caducei, qui & alis quandoque ornabatur, ex eadem capuli parte enascentibus, revocabantur *Tab.* IV. n. 1. Aptissimè igitur Mercurii insigne in Charondæ numismate, qui leges Chalcidensibus in Sicilia, & magna Græcia perscripserat, Catanenses usurparunt, ut Civem optime meritum Mercurio æqualem prædicarent. De Caduceo porro plura Pierius (a) *Sunt*, inquit, *authores haud quaquam aspernandi*, Svidas nempe, & Polybius, *qui serpentes illos mutuis nexibus implicitos minas, & pacem simul ostentare putent*. Et infra: *Putarim picturationem hanc*, Caducei, *in pacis, & concordiæ significatum inde sumptum, quod serpentis effigies plerisque locis pro bello, & odio, funestaque alia quavis clade poni solita est; Osculum autem & pacis, & concordiæ signum esse, negarit nemo*. Subinde ex Plinio lib. IX. cap. 3. tradit. *In Etiopia tantam anguium vim convenire, convolvique in gyrum invicem, ut montis procul aspicientibus*

Tab. 4. n. 1.

(a) Hierogl. lib. 15

cientibus

cientibus speciem reddant; cujusmodi quidem complexus anguium, & frugifera eorum concordia caussa videtur esse, quare exteræ gentes Caduceũ in pacis argumentum, circumdata effigie anguium, fecerint. Denique concludit alibi: *Ea de causa angues Caduceo complicari putamus, quod ostendere voluerint, & calliditatem, & prudentiam necessarias eloquentiæ, quæ per virgam significatur; quippe quæ regat dictis animos.* Est & alia Caducei significatio ab Authore Auctarii ad Pierium allata lib. 1. *Caduceus,* inquit, *fati potestatem, vel afflatum quemdam divinum, quo non modo mentes nostræ, verum etiam creata omnia moventur, & gubernantur, atque vinculum, quo cum Deo colligati sumus, & inter nos, denotat.* Julius Camillus Delminius in Idea Theatri, teste Carrera: Caduceus, scribit, pacificam designat naturam, reique familiari, ac bono publico addictam. Ipse demum Carrera, *virga,* ait, *Justitiæ rigorem, Serpentes prudentiam produnt.* Quæ sane significationes Legislatori, qualis Charonda, aptari omnino possunt, easque idcirco huc congessimus, quia & in aliis Catanæ numis Caduceus visitur, ut sicubi occurrerit, illas hìc consulas.

VII. Rursus apud Archangelum æreum tertii moduli habemus, in quo Charondæ caput quercea redimitum corona, & cornu instructum ex antica, sceptrum verò alatum cum pateris utrinque in aversa facie, & inscriptionem populi ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ inspicias. *In civica, seu quercea corona,* inquit Carrera, *servatos Cives mediis legibus designare Catanenses voluerunt; inde enim reipublicæ diuturnitas oritur. Sceptrum verò imperium denotat; Alæ symbolum Gloriæ, & famæ sunt recto, prudentique regimine partę.* Vide *Tab.* IV. *n.* 2. Huic similem Raphael Trichetus Du Fresne argenteum

Tab. 4. n. 2

genteum numum moduli primi sibi à Petro Sequino oblatum Charondæ adjudicavit, quem ad Sileni cultum Avercampus refert, & lectorem suum admonet idem fuisse judicium Ill: Spanhemii to.1. Operis majoris pag. 401. & minoris pag. 370. Sed Trichetum audiamus (a) *Primo aspectu, ex naso, qui simus, ex fronte, quæ depilis, ex oris facie, quæ invenusta, Socratem Sileno similem, ut illum in Symposio describit Zenophon, vidisse putaveram. Sed quid Socrati cum Catanensibus? .... Si conjecturæ locus datur, expressam à Catanensibus in hisce nummis Charondæ effigiem putaverim. Charondas autem non solùm Civitati suæ leges scripsit, sed & aliis Chalcidicis per Italiam civitatibus, ut legimus apud Arist: Polit: lib. 2. cap. ultimo Ælian. lib. 3. Var. Hist: Malè Alexander Carthaginensem facit; Aldus Tyrium malè facit in Comm. ad Cicer. Lib. de Legibus. Probabile est igitur, & verisimile, Catanenses, ut Civis sui de republica optimè meriti memoriam conservarent, nummos illos illius imagine obsignasse. Divinis enim propemodum honoribus legislatores suos decorabat Antiquitas, illosque vel Deos, vel Diis genitos reputabat. Sic Zeleucus Charondæ condiscipulus post Locrensium Urbem legibus munitam sub nomine Minervæ apud ipsos Locrenses prudentissimos est habitus, ut scribit Valer: Max: lib. 1. cap. 11. Divinum autem aliquid in Charonda denotant appicta capiti illius cornua, qualia, & Jovem Ammonem, & alios, quos potentia Deos fecit, gestare videmus; Cornua enim potentiæ symbolum fuisse norunt omnes, quid verò legibus potentius? In altera nummi parte Sceptrum alatum promptam, & velocem eloquentię vim significat, qua olim usus Mercurius, qui*

(a) Epist. ad Petr. Sequinum.

Feros vultus hominum recentum
Voce formavit

Verba autem alata appellavit Homerus in Odiss. ver. 122. unde & alatam Mercurio virgam dedit Antiquitas, quæ & priscos Legislatores Mercurio assimilavit, ut Moysem, quem Artebanus apud Eusebium lib. IX. Præpar. Evang. Mercurium ab Ægyptiis vocatum fuisse dicit; Quem Moysem cornutum quoque fuisse notant, ac designant sacræ paginæ. Pateras ex utraque Caducei parte effictas ad religionem pertinere, quæ politices fere semper pars fuit, tritius est, quam demonstratione indigeat. Numus cæterum S. Nicolai museo accquisitus, quem anecdotum non immerito dixi, sororiat in quibusdam cum hoc, apud Sequinum à Tricheto descripto; habet enim caput, fronte depili, prolixa barba, sed inscriptio est KATANE, Sceptrum seu virga utrinque non pateras habere videtur, sed orbes, seu volutas ad virgæ ornatum spectantes. Illum consule *Tab.* IV. *num.* 3.

Tab. 4. n. 3

VIII. Ad eorum, quæ dicta sunt, majorem intelligentiam nonnulla hic subdere non gravabor. Observat igitur Carrera Charondæ vultum in hisce numis pro artificum arbitrio diversimode effingi; adamussim verò illum forrasse Philosopho assimilem esse, quem in argenteo spectamus *Tab.* III. *num.* XIII; specimen quippe decentis austeritatis, ac sapientiæ præ se ferre videtur. Sed quum longe post Charondam eosdem percussos fuisse, uti exploratum habeam, hoc ipsum Carreræ assertum arbitrarium existimo. Alexandri porro Macedonis, & Lysimachi eodem sigillo signata numismata passim occurrunt, quin & M. Aurelii Antonini exhibet unum vir Clariss. Blanchinius in Ægypto percussum, ubi caput arietino cornu insigne

videas;

videas; quæ Jovis Ammonis cultum dubio procul exprimunt; Alexander enim Ammonis se filium dictitabat; Ægyptios verò peculiari religione eidem numini addictos scimus. Lysimachus denique, ut potentiæ signum id forte symbolum assumpsit. Templi in Ægypto, ubi Ammonis celebre simulacrum cornua habentis, meminit Antonius Augustinus in Dialogis; Cur verò Ammon hoc pacto effingeretur, variæ ab antiquis redduntur rationes. *Tradunt*, inquit Diodorus (a) *Ammon. in bellis galea usus, cujus insigne fuit arietis caput. Sunt qui ipsum asserant natura in utroque tempore parvula habuisse cornua; propterea filium ejus Dionysium eodem fuisse aspectu, posterisque traditum Deum hunc cornua gessisse.* Herodotus verò scribit, Herculem, quum desiderio videndi Jovem teneretur, ab eo, ut sui copiam faceret, expetiisse, Jupiter sub arietina pelle, ut illi morem gereret, sese conspiciendum dedit; hinc Ægyptii, ea sub tessera Ammonem suum repræsentabant. Alii denique dicunt, quod in Indiam ducens Bacchus, desertis in locis cum exercitu siti ad mortem adactus, Arietis indicio aquas tandem invenit, ubi cum suis recreatus, Aram Jovi genitori, qui sub Arietis forma fontem indicarat, erexit, factumque deinceps, ut hic arietino cornu effingeretur instructus. Sed & Ovidius in Metam: Jovem, quum à Gigantibus bellum ingrueret, sub arietis forma, ut hostes lateret, in Ægyptum sese profugum recepisse ait; hinc sibi arietina cornua in rei monumentum adscivisse. Quod attinet ad Bacchum, sunt, qui taurinis cornibus insignitum è Matris utero illum processisse scribunt; nonnulli sub tauri forma natum affirmant; alii in agnum ab Jove mutatum, ut Junonem lateret, asserunt; ab Ovidio

(a) Lib.4. c.4

in hircum, quum cęlo unà cum aliis numinibus à Typhone pelleretur, ut securus delitesceret, conversus dicitur; demum juxta Diodorum, idem, ac Osiris in Ægypto habitus, taurina idcirco ostentat cornua Dionysius, quia primus Boves jugo adjunxit, ut terram excoleret. Hæc fusius explicata Avercampi opinionem, aliorumque conjecturas firmant, qui Pantheon, varium nempe Deorum vultum in allatis numis recognoscunt.

CAPUT IV.

ACIS, SYMÆTHI, AC AMENANI NUMISMATA.

I. ACis flumen Poetis notissimum, in numo refertur æreo quarti moduli, quem XI exhibet loco Paruta, juxta Majerum, & Carreram; habet enim ex una facie nudi juvenis recumbentis simulacrum; qui dextera cornucopiæ tenet, læva vasi, unde aqua effluit, innititur; hinc è sinistro etiam humero arundinis folia prominent; quibus, & caput videtur etiam veluti ornatum; Ex aversa duo Pilei supra quos stellæ; medius Græcus character Sigma, Σ cui noctua insidet, & Inscriptio ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. *Tab.* IV. *num.* 4. In Juvene Acidis fluvii genius; hoc enim pacto effingi omnes solebant, ut effluens aqua, & cornucopiæ, arundinisq; folia declarant; hinc de Tybride Virgilius (a) *Crines umbrosa tegebat arundo:* hinc aquis irriguus ager fructuum copiam ministrat in Amaltheæ cornu significatam; recumbit denique, quod sese in mare exoneret. Videtur quidem Carreræ, quod juvenis sedeat, sed cippus, aut truncus

Tab. 4. n. 4.

(a) Aneid. l. 8.

eus apparet nullus, parumque inverso numi orbe, recubans ille se prodet. Jamvero in Pileis, & Stellis Dioscuri, Castor nempe, & Pollux designantur, qui pileati contra Reipublicæ hostes pugnabant. *Quod verò Castorum*, inquit Pierius (a) *quoque capita pileata pingerentur, nihil aliud sibi velle tradant, nisi, ut indicio esset eos fuisse Lacones; Hosi verò pileatos pugnare mos fuit; quo indomitum animum adversus barbaros Reges, & Tyrannos, significatione libertatis, ostentarent.* Invaluit id moris apud Romanos, qui servos libertate donantes, eos ad pileum vocare dicebantur, ac pileus pro libertate audiret. Hinc in M. Bruti numis Pileos in libertatis signum videas, quam ille, Cæsare occiso, Patriæ pepererat; in Tiberii Claudii cum inscriptione Libertatis Pileus effictus, atque in M. Aur. Antonini Pii, figura stans, è cujus dextera pendet pileus, super quem stella, *Libertas* appellatur. Cusum igitur hoc Catanense numisma crediderim, vel in Pollucis, fratrisque honorem, qui templum, & Statuas Catanæ habuere, aut in symbolum libertatis, quam pulsis non semel tyrannis, sibi Cives virtute compararunt. Noctua avis Palladi sacra, quod Athenis noctuæ passim abundent, atque Urbs illa, ut innui, sub Palladis tutela sit, Catanensium erga eamdem Deam præcipuum designat cultum. Noctua obsignatos Athenienses ipsi suos voluere numos, quos frequentissimos in Sicilia habemus, argenteos vel maximè, ob longas in insula moras ab eorum exercitu, & classe protractas, obque diutina bella contra Syracusanos pro fœderatis Chalcidensibus gesta; iisque suam in tutelare numen religionem testari curarunt; quorum exemplum Catanenses sectati, qui fœdera cum Atheniensibus junxere, perenne hoc monumento sese etiam Minervæ addictos esse posteris tradiderunt.

(a) Hierog. lib. 40.

II. Noctua rursus à nocte appellatur, quæ, reliquis alitibus quiescentibus, volat, ac symbolum sagacitatis merito creditur. Narrat enim Plinius (a) noctuas, quum ab aliis volucribus impetiuntur, humeris, aliisque solo adhærentes, rostro, ac unguibus contra hostes, quadam veluti calliditate pugnare; sub ruinosa item domo, aut non accubant, aut ruinam quasi præsagientes, inde aufugiunt. Hinc merito Antiquitas Palladi, quæ Prudentiæ Dea, studiis praeesse dicitur, noctuam sacram esse voluit. *Quia ubique Pallas*, ut Natalis Comes ait (b) *videat sapientia, & illa etiam dijudicet, quæ cæteris obscura videantur.* Quocirca Græco Sigma non immerito insidet, est enim illud Sapientiæ tessera, quia vocis ΣΟΦΙΑ initiale; sic enim Græcis appellatur Sapientia, juxta illud Afranii apud Gellium (c)

Usus me genuit, Mater peperit memoria,
Sophian vocant me Grai, vos Sapientiam

Noctua demũ hieroglyphicum est Minervæ, ut Pierius scribit. *Primarium Noctuæ significatum est, ut Minervam per hieroglyphicum ejus intelligatur, de qua ipsa Glaucopidis cognomentum sumpsit, sive propter cesium oculi colorem, quo, qui præditi sunt, prestantioris, & acutioris ingenii feruntur esse, sive propter lucubrandi, contemplandique munus, quod animi vis nocturni potissimum temporis silentio vegetatur.* Sed & victoriæ etiam, Regieque dignitatis auspicium Noctua creditur; hinc refert Justinus in Trogi compendio: Noctuam Hieronis II. Syracusarum postea Regis, primo bello, quod iniit, hastæ insedisse, indeque illam in imperii, ac victoriæ augurium sumpsisse. Quin, & Atheniensibus Noctua victoriæ indicium fuit, cujus etiam volatus in adagium cessit: *Noctua volat*, quum prosli-

(a) Lib. 10. c. 17

(b) Myth. l. 2.

(c) Noc. Att. l. 13. c. 8

profligatos scilicet hostes, & subsecutam victoriam innuerent. Neque abs re: Pallas enim, cui avis hæc, ut diximus, sacra, Author, & Belli Princeps juxta Tullium (a) audit. Græcum numisma apud Blanchinium, cum Noctua literæ Σ insidente me vidisse memini, in quo Character Urbem denotat, quæ numum cudi curaverat; sed huic nostro interpretatio hujusmodi incongrua, nec enim initialis Catanæ litera est Sigma. Cæterum Majerius Carreræ adhæret in numismatis explicatione, quos Ego sectatus Acidi etiam illud adjudicavi, quod imberbis juvenis sigillum eidem optime conveniat, cujus cum Galathea nympha amores notissimi, ac mors, & in flumen sui nominis conversio alibi fusiori calamo descriptæ.

(a) De Nat. Deor. l. 3.

III. Avercampus de hoc numo *Recubantium fluviorum specie*, ait, *figuram muliebrem cernis urna sua nixam, atque arundine suffultam, dextra cornucopiæ gerit, madidi autem capilli per cirros sibi invicem cohærent. Ab altera parte Dioscurorum duo agnoscuntur pilei, stellis suis insigniti, insidetque literæ Σ noctua avis, globo sub pedibus suis, ut videtur innixa, subtus est inscriptio. Fluvios complures, eosque satis nobiles per se, vel per Urbem fluentes Catana habuit, Amenam videlicet, Teriam, & Symæthum. Et facile quis de postremo judicium faceret ex litera Σ aversæ parti impressa; at passim virili forma fluvii exprimuntur; & si ex bisce aliquis muliebri depictus olim fuisset figura, non siluisset id Ælianus, ubi lib. II. cap. XXXII. mentionem facit, qua forma fluvii exprimantur passim, præsertim quum de Siculis ibidem fluminibus agat. Puto itaque nobilitare hic urbem suam Catanenses voluisse Galatheæ fabula . . . . Cornucopiæ dextra tenet pro-*

pter

pter insignem Catanensis agri ubertatem; recubat verò Lea non aliter, quam pater fluviorum Oceanus in Beger. Thes. Brand. Tom. 1 pag. 74, & Inachus ibidem. pag. 199. Ab altera parte Noctua Atheniensium expeditionem nobis in memoriam revocat, quibus hoc nummo adulati videntur Urbis hujus cives, tum, quum immensis copiis, magnoque apparatu Siciliam invaserunt, atque Syracusas arcta obsidione presserunt. Dioscurorum pilei felicem illorum navigationem designare possunt, atque auspicata exordia. Sed cui hæc non arrident, alia dabo: Megare, si nummos ejus Urbis inspiciamus, Noctuam passim iis impressit, & aliquando primam, atque secundam literam appellationis, qua Urbs denominata fuit ... Hinc societate, aliqua inter utramque Civitatem inita, testem amicitiæ, ut ejus generis plura in siculis nummis visuntur, nummulum hunc percutere potuerunt.

IV. Ex laudato Archangelo non absimilem habemus numum, à Carrera editum; sed vir senili, ac gravi aspectu recumbens, arundineo serto redimitus, dextera cornucopiæ, sinistra virgam preferens, vasi, unde aquæ promanant, innixus ex una inspicitur; ab altera verò facie Sigma, supra quod Noctua, ac Pilei, qui ansas, sive aures utrinque habent, & supra pileos Stellæ. Et est inscriptio KATANA- Extant in S. Nicolai de Arena museo ejusdem ectypi duo, sed legitur KATANAIΩN. Vide *Tab.* IV. *num.* 5. In sene Symethus fluvius depingitur, qui merito coronatus virgam gerit, est enim omnium, qui Siciliam alluunt, princeps, ac *Magni* titulum jure sibi vindicat. Copiæ cornu agrorum, quos excurrit, fertilitas significatur, nec enim feraciores per insulam videas. De noctua, Sigma, & Pileis jam diximus;

hic

hìc aliqua subtexere de Stellis opportunum duxerim, Castor enim, & Pollux, qui in illis significantur, ad Symęthum spectant. Notissima est Castoris, & Pollucis fabula. Jovis quippe, & Ledæ filii dicuntur; quumque virtute bellica insignes, Piratas insectati, pontum expurgassent, à Nautis in divos tutelares sunt adoptati; illisque tempestate agitatis in Stellas conversi, apparere, ac fausta nunciare credebantur; hinc canit Horatius

Dianam, & Alcidem, puerosque Ledæ
Hunc equis, illum superasse pugnis
Nobilem, quorum simul alba Nautis
Stella refulsit.

Nec eorum in stellas conversio fabulâ caret: Fingunt enim, quòd immortalitatem ab Jove patre Pollux assecutus, petiit, munus cum fratre, qui obierat, dividere, itaut alternis diebus viverent, obtinuitque. Itaque in Sydus uterque mutatus; quorum uno oriente occidit alterum, servantque adhuc nomina. Ovidius Fast. v.

Jamverò, quod commune cum Symętho videntur habere gemini, Pollux, & Castor, est, quia Palicorum aram *Symęthia circum flumina*, statuit Virgilius. Palicos aliunde Varro Romanorum doctissimus, & Servius eosdem esse cum Castore, & Polluce adstruunt, ut in Sicilia sua observat Cluverius. Idem Servius à Symętho antiquissimo Insulæ Rege fluvium magnum nomen habuisse tradit; Hinc merito senex hic fingitur; ut & alii figurantur, quod de Nilo, Tigri, Danubio, aliisq; ex Romanis numismatis observat Antonius Augustinus. Non omittam hìc Cajetanũ in Isagoge {*a*} hunc numum Amenano tribuere, sive jacentem senem Amenanum exprimere.

(*a*) Cap. 3. n. 12

V. Anecdotum in laudato S. Nicolai museo numis-

numisma adnotavi æreum tertii moduli. Recta facies fluminis exhibet genium, virum nempe recubantem cum arundinea corona, Cornucopiæ, & urna aquas vomente; postica verò pileos tantummodo, ansatos, lorasque in inferiori etiam parte habentes, videas, quales in Parutianis Urbis Tyndaridę numis. Inscriptio est ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ, sub qua, aut Delphin, aut alia maris bellua, vel Mugil, qui piscis est capitosus. Si Mugil, Symętho congruit, juxta illud Macrobii *Ex Symętho mugiles*; Si Delphin, Catanamurbem esse maritimam, significat; Pilei ad libertatem Reipublicæ, atque ad Dioscuros alludunt. Consule *Tab.* IV. *num.* 6. Ad Acim pertinere aliquot Valeriæ gentis Romana numismata contendit Carrera; Sed & eruditiss. Antonius Augustinus in dialogis, Fulvius Ursinus in Familiis Romanis, & Julius Cęsar Capocius ejusdem esse sententiæ videntur, quod in illis pars una Caput habeat cum epigraphe ACISCVLVS, alia verò Sirenem, & inscriptionem L.VALERIVS. Sirenes circa Acis littora statuunt nonnulli; hinc Acisculus Valeriæ gentis author, ita fortasse appellatus ab Acis flumine, unde originem sumpsit, eam sibi in tesseram adscivit. Habes hos numos apud eumdem Carreram, qui plura eruditissimè in hanc rem congerit, apud Parutam inter Romanos, & Græcos, & novissimè penes Sebastianum Vastacirellum in suo Aci Antiquo. Non omiserim tamen *Acisculi* nomen ad aliud significatum in iisdem numis referre nonnullos.

Tab.4.n.6

VI. Æreum quinti moduli ex Archangelo profert Carrera numum, nec non alium penes se asservatum; Uterque Caput Apollinis diadematum, & radiatum in una, in altera verò parte trunco arboris juvenilem figuram insidentem exhibet nudam,

dam, capite frondibus flumineis ornato. Tenet hęc in illo Archangeli dextera cornucopiæ, estque inscriptio KAMACENOC. Sed in alio Carreræ dextera non modo manus cornucopiæ, verum læva ramusculum sustinet, habet simul super genu vas, ex quo aquæ effluunt, & adscribitur KA. Vide *Tab.* IV. *num.* 7. & 8. Observat Author hic radios duodecim Phœbo appingi, quia per totidem signa, annuo cursu emenso, circulum perficit. Virgilius de Rege Latino, qui ab Apolline genus ducebat, loquens canit (*a*)

Tab. 4. *n.* 7. 8.

(*a*) *Æneid. lib.* 12.

Cui tempora circum
Aurati bis sex radii fulgentia cingunt
Solis avi specimen.

Hinc apud Rhodios eadem tessera numismata cudebantur, capite nimirum radiato, quo Solem significabant, in cujus tutela eorum Insula erat, ut & illud immodicæ proceritatis simulacrum à Charete Lysippi discipulo ex ære fusum, caput habens radiatum, etiam declarabat. Similia inter Romana habentur, ut Guillelmus Chaul ab eodem Carrera laudatus, aliique produnt, quæ indubiè ad Phœbum referuntur. Quod verò Archangelus in suo radios decem & septem animadverterit, id artificis arbitrio potius, quàm alicui mysterio tribuendum, ut optime Carrera adnotavit. Eosdem referens numos Avercampus hæc scribit: *Ex hac inscriptione fluvio suo, qui nunc Judicellus dicitur,* Chamaseni *nomen Carrera imposuit; quum tamen nusquam apud veteres tale nominis occurrat portentum. Vocatur ab illis* Amenas, *vel* Amenanus, *sicut patere potest ex crebris testimoniis ab eruditissimo Cluverio constipatis pag. Siciliæ suæ* 119. *&* 120. *vet. edit. distingui itaque Inscriptio debet, atque legi K. A. idest* ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ ΑΜΑ-

 ΣΕΝΟΣ

ΣΕΝΟΣ. *scriptione maximè naturali, qua Catanensium agnoscitur esse numus, & exprimi in eodem Amasenum nobilem fluvium*: Subdit deinde ad Carreræ, numum *Jure merito quæras, cur non recumbens hic fingatur fluvius, ut modo Symæthus, atque alii passim finguntur fluvii. Rei ejus hanc existimo esse rationem. Omnes Scriptores, qui fluvii Amaseni, sive Amenani mentionem fecerunt, testantur illum quandoque per annorum aliquot seriem non apparere, (quæ forsan caussa est, cur in superiori nummo nulla addita appareat urna aquam, ut in hoc effundens) deinde subito prorumpere è terra, atque effluere. Perpetuò enim labentes cursu fluvii, jacentes, seu recumbentes pingi decet, ut in statu suo permanentes; at, qui cursum aliquando intermittunt, sedentes; quum ille status sit aptus, vel ad surgendum, ambulandumque, vel ad recumbendum. Attributa copiam rerum omnium denotant.* Sed enim Amenanus Catanam interfluens, marinis mox aquis suas admiscet, agrumque alluit nullum; cujus fęcunditatem promoveat. Verùm servatus in ejus simulacro effingendo ab artifice mos est, quo passim copiæ cornu fluminibus aptatur.

CA-

NUMI QUADRIGIS, BIGISQUE SIGNATI.

I. Bigati, & Quadrigati Denarii meminit Plinius (a), talesque apud Romanos dicebantur, qui aut bigas, aut quadrigas referebant. *Ludus Circenses per bigas, aut quadrigas, quæ tot numis signatæ sunt, significari satis omnibus innotuit*; Pier. Valer. (b) *Universa Græcia, cum Romanis eo spectaculorum genere per multa sæcula detentis; Id autem honoris habitum Aurigarum factionibus, ut in victoriarum eorum memoriam numi ipsi, & bigati, & quadrigati cuderentur*. Ex his complures inter Parutianos videas ad Catanam spectantes, metallo, ac magnitudine præcipuos, quorum duo editi etiam à Goltzio sexti moduli ex argento dragmas pendunt VII, quales Syracusis, florente republica, percussos videmus, atque ex variis ejusdem Urbis numis æqualis omnino ponderis eruimus. Primus igitur penes Parutam argenteus quarti moduli Caput juvenile, seu virile, diademate cinctum cum inscriptione ΚΑΤΑΝΑΙ.. habet; ab altera verò parte Figura est in quadrigis, cui advolans victoria sertum porrigit. Caput Ducem aliquem, civemque Catanensem quadrigis victorem referre existimo; Ad Hieronem quippe, aut Dinomedem ejus filium spectare numum, ut Avercampus scribit, solita Catanensis populi epigraphe prohibet credere, quod alibi admonui. *Habuit Hiero noster*, en Avercampi verba, *filium Dinomenem, cujus meminit Pausanias, ut qui dedicaverit patris sui donaria in Græcia, quemque præfecisse Catanæ novo nomine Ætnæ vocatæ tradunt Historici*. Si ergo Catana novo nomine Ætna vocata, quo pacto ad Hieronem, aut ejus filium Catanen-

(a) Lib. 33. cap. 3.

(b) Hieroglyph. lib. 24.

tanen-

tanenſia numiſmata ſpectare dicentur? Retulit Hiero, in ſacris ludis victorias; potuit Dinomenes Patris triumphos poſt obitum ejuſdem in urbis ſuę nummis celebrare, atque inter ſacra Anathemata donaria ejuſdem dedicare, ut idem Avercampus obſervat, ſed Ætnæorum in iis nomen appictum voluiſſent potius, quàm Catanenſium, quos patria extorres fecerant, cujuſque exciſam ex hominum animis memoriam tanto ſtudio, ac contentione exoptaverant. Nec Regium diadema, ſive faſcia, quę Regum olim inſigne erat, negotii aliquid faceſſit; potuit enim Victor ille, uti Reipublicæ admiſtrator, eo decorari geſtamine. Quid ſi numinis alicujus caput eſſe dicamus, ut de aliis mox ſubjiciendis Scriptores affirmant? Petrus Carrera muliebre caput crinibus eleganter diſpoſitis in hoc numiſmate recognoſcit, putatque Catanam denotare; verum non modo in Parutiano, ſed in ipſo Carreræ ectypo pag. 366. virilis vultus lineamenta clariſſime videas. De Chromio idem author cogitat, quem Pindarus Nemęor, Ode I Victorem dicit; hic verò Hieroni addictiſſimus Ætnęus ab eodem Poeta compellatur. *Tab.* IV. *n.* 9.

Tab. 4. n. 9

II. Tertium ejuſdem moduli, ac metalli numiſma à Paruta editum, caput Apollinis lauro coronatum refert, inſcribiturque ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ; ab altera facie equorum biga cernitur in teſtimonium, ut videtur victoriæ ſacræ, à quopiam reportatæ. Erat Catanæ Hippodromus, in quo circenſes ludi quotannis celebrabantur, ut Lib. IX. fuſiùs explicatum; Editos igitur in Apollinis fortaſſe honorem, cujus apud Catanenſes celebris religio, ludos numus indicat; quod ſi ex olea coronam cum Carrera dixeris, Caput eſſe Palladis non incongruè putabis, æquè enim numinis hujus Catanæ

næ cultus frequentiſſimus, ut alibi expendam. Quartus penes Parutam à ſuperiori in eo differt, quod ſupervolat victoria cum corona *palmam ita*, inquit Avercampus, *haud ambiguam faciens*. Putat Carrera, quod advolans equis victoria eoſdem corona donet, ut illorum inde pernicitas, ac in curſu triumphus denotetur. Conſule *Tab.* IV. *n.* 10, & 11 *Tab.4.n.10 11*

Huc ſpectat, & alius numus ab Archangelo oblatus, æreus, quarti moduli, & à Carrera cap. XXV. editus, ubi caput eſt virile, laurea præcinctum, & inſcriptio ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ ex una parte, ex alia verò Biga, quam mulier juxta Archangelum dirigit, qui illud caput eſſe Plutonis, hanc verò Proſerpinam figurare aſſerit. Carrera, cui hæc explicatio minimè arridet, virum potius ad equorum regimen ſedere putat, hinc Caput ducem aliquem, aut Catanenſem civem bigis victorem in ſacris ludis deſignare. *Tab.* IV. *num.* 12. *Tab.4.n.12*

III. Elegantiſſimos denique argenteos moduli ſexti numos Quadrigis ſignatos, Goltzius, ut innui, num. I, & II. ac Paruta num. VII. & VIII. exhibent; ſubinde Carrera cap. XVII. & Avercampus. Adſculptum in utroque Caput muliebre, comis luculenter ſparſis, oleagina corona redimitum, affirmat cum Archangelo Carrera, eoque Palladem repræſentari credit. Majerus divam aliquam præcipuo honore à Catanenſibus cultam exprimi dicit. Goltzius, & Avercampus Apollinem in illo recognoſcunt, lauro coronatum. Eſt in uno inſcriptio ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ cum in antica, tum in poſtica facie, & ſub quadriga piſcis; ſed inverſo corpore; Alteri inſigne accedit ornamentum ex columna, quæ juxta priores equos triumphalis quadrigæ cernitur, & piſcis, ſeu Delphin natans ſub epigraphe ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ extat. *Tab.* IV. *num.*

13, &

13, & 14. Hic rursus Goltzius: *Quum Hiero originem suam à Lindiis Rhodi populis repeteret, ipsique Rhodo caput solis radiis cinctum pro insigni fuerit, verosimile est hinc, & Catanensium nummos parte adversa solis caput, aversa autem Hieronis victoriam (ter enim vicit, semel quadrigis, bis celete) exprimere. Catanensibus Hiero Chromium, quem ob singularem modestiam, probitatem, ac fortitudinem diligebat, præfecerat, qui & ipse Pythiis victor, ut patria Ætnæus proclamatus est.* Fusiùs Avercampus: *Hiero originem suam à Lindiis, gente Insulæ Rhodi, repetebat, atque ideo solis illum habitum in Catanensium nummis expressit; Lindus autem Cercaphi fuit filius, quem inter septem illos fuisse narrant fabulæ, quos ab Apolline compressa cognominis Insulæ Rhodo, nympha peperit . . . . Atque ita ad Deos originem suam extollens Hiero, merito caput Apollinis habitu solis Rhodii in numismatibus suis, iisque majusculæ formę percussit. Hujus enim Lindi progenies, Rhodo profecta, Gelam in Sicilia condidit, ut disertis verbis testatur Herodotus Lib.* VII. *cap.* LIII. *Ex quibus Lindiis Gelo, & Hiero ortos se ferebant.* Verùm calamo cespitasse Scriptores hosce alioqui eruditos jam in superioribus ostendi; quamvis in aliis ejusdem numi explicationibus repugnare illis nolim.

IV. Caput igitur Apollinis esse, ex lauro corona apertissime demonstrat; hanc enim oleaginam nec ipsi apud Carreram ectypi produnt. Laurus Apollini ideo juxta fabulas sacra dicitur, quia fugientem Daphnen Penei Thessaliæ Regis filiam, quum ille insequeretur, conversa Virgo in arborem laurum, spem elusit amantis; unde ex ejus persona canoro carmine Ovidius {*a*}

(*a*) Metam. l. 1

At

At quoniam Conjux mea non potes esse
Arbor eris certè, dixit, mea; semper habebunt
Te coma, te cytharæ, te nostræ, Laure, pharetrę.

Hinc Laurus Delphica, Phębea, Delia, Pythica, & Parnassia apud poetas audit. Scaligerus (a) è lauro coronam primum dedisse in ludis Pythiis Apollinem tradit: *Debellatis reliquiis, Cirrhæorum, redintegratis ludis, coronam victori tum primum propositam, quidam prodidere. Verùm equidem alios ab Apolline datam coronam melius sentire arbitror, eamque è Lauro, cujus ille, vel termites, vel taleas è Thessalia tulisset. Etenim è Creta ad Tempe sese contulerat, quo de Draconis cęde à Chrysotomide expiaretur.* Quę sane consonant cum his, quæ Pindarus, atque Callimachus memorant: Apollinem nempe, interfecto Dracone, Lauream induisse quasi supplicem; solebant enim supplices juxta veterum morem coronari. Videsis Pierium lib. 50. neque delicatiora vultus lineamenta, crinesque passos opponas; nam *Deus juvenis* ab Ovidio, *caputque juvenile intonsis capillis* haberè dicitur Phębus; (b) hinc Horatius

Intonsum pueri dicite Cynthium

Et Tibullus: *Solis æterna est Baccho, Phęboq; juvēta*
Intonsis.

Callimachus quoque in Hymno de Apolline:

Formosus semper, semper juvenisque, nec illi
Femineę quantum nigrent lanugine malę.

Jamvero piscis, seu Delphin inverso corpore in uno ex numis effictus Catanæ portum indicare, juxta Avercampum, potest; sicut in altero idem natantis ritu expressus apertum mare. De Columna porro, hæc idem author eruditissimè profert: *Columnas quasdam, seu* ΣΤΗΛΑΣ *in stadio fuisse, notum est, easque tres, singulas nominibus suis*

(a) Poet. lib. I cap. 23.

(b) Metam. l. I

inscriptas extitisse docet nos Scholiastes m.s. ad Sophoclis Electram.. Tres in stadio certaminis erant Columnæ, seu Pilæ conicæ; prima quidem in initio erat; secunda in medio; tertia in fine. Hasce prætervehebantur contendentes in certamine. Prima autem ex singulis lateribus hanc habebat inscriptionem: Primus Esse Affecta. *Secunda* Festina. *Tertia* Flecte. *Eadem ab altera illarum parte legebantur; expleto verò cursu, ubi ultimam illam pilam prætervecti essent, cursum absolvebant. Et ita quidem in hoc numismate, in quo victoria sacra celebratur, ultima illa pila virtutis equorum testis celebratur.* Aliam subdit, ne quid dissimulet, opinionem, sed quamvis inanis non sit conjectura, ab illa afferenda, quum ad Hieronem spectet, consulto abstineo.

V. Ad hanc classem revoco numismata num: XVIII, & XIX. inter Parutiana, in quibus Biga est, cui vel Leones, vel Pantheræ adjunguntur. Carrera, & Archangelus, quibus subscribit Marcus Majer, Leones putant, Avercampus Pantheras recognoscit. Muliebris certa figura in curru sedet, turrito capite, si Parutæ ectypos attendamus; turrita verò corona, sive muralis Cybelem exprimit, cujus currui Leones succedunt, juxta illud Virgilii *(a)*

(a) Æneid.l.3

Et juncti currum Dominæ subiere Leones

Id factum, si Diodoro credimus lib. IV; quia infans Dea hæc in monte Cybele Frygię regionis à parentibus exposita, Leenæ ubere pasta, atque à feris alita dicitur. Pierius lib. XLII. *Quod verò Cybelem curru invehi finxerunt, cum eadem & tellus sit, terræ ipsius libramentum in aere pendentis indicare Lucretius putat.* Poetæ hujus carmina sunt: *(b)*

(b) lib. II

Hanc veteres Grajum docti cecinere Poetæ

Sedi-

Sedibus in curru bijugos agitare Leones
Aeris in ſpatio magnam pendere docentes
Tellurem.

Hinc Leones denotare, ait, quod liberi, quantumlibet feroces, obſequentes debent eſſe parentibus, eorumque ſubdi diſciplinis:

Adjunxere feras, quod quamvis effera proles,
Officiis debet molliri victa parentum.

Ovidius denique aliam aſſignans cauſſam in Faſtis canit (a)

(a) Lib. 4.

Cur huic genus acre Leonum
Præbent inſolitas ad juga curva comas?

Reponitque ſtatim ... *Feritas mollita per illam*
Creditur, id curru teſtificata ſuo eſt.

Id porro, quod figura dexterâ præfert manu incertum; Corollam eſſinxit Archangelus; cæterum obſcurius paſſim in numis expreſſum, pro libito fingendi figuras anſam dediſſe videtur, ut Avercampus advertit. In XVIII virgam ſiniſtra tenet, ac conſueta adſunt monogrammata; variant hæc in XIX, ac ſi vera pictura eſt, magis obſcuros, quam monogrammata, characteres illos putaverim. Vide *Tab.* V. *num.* 1, & 2. Hactenus de averſæ partis Sigillis; Quid verò vultus in recta utriuſque numi area? Caput eſſe Saturni, ſive Chami, id, quod exhibet primus, affirmat Archangelus, nec abnuit Carrera, ſed juvenili ætate adſculpti; Congruum quippe, ut uxori, Cybeli nempe, maritus adjungeretur; cæterum ſi corona ex foliis arundineis, ait Carrera, ad Chamaſenum Catanæ fluvium alludit. Sed inanes, futileſque has dixerim conjecturas; Laurea enim caput eſſe Apollinis clariſſimè indicat; Inſcribitur ſolita populi epigraphe KATANAIΩN. De Athys Frygii Juvenis aſpectu cogitat Majerus in altero numo, qui Cybeli fuiſſe in deliciis traditur.

Tab. 5. n. 1. 2.

ditur. Attim alii appellant, ejusque casus describit Ovidius Fast. IV. Habuit hic Templum in Græcia cum Cybele commune, teste Pausania, ut nil mirum, si & in numis eidem quoque adjungatur. Verum Avercampus Apollinem hunc etiam referre typum scribit. Inscriptio est *KATAN...* Utriusque metallum Æs, modulus denique quartus.

VI. Leonardus Augustinus novum nobis protulit num. XLVIII. æreum, ejusdemq; moduli quarti numisma, de quo hæc Avercampus. *Liberæ caput, seu Bacchi muliebris oris habitu, atque filo expressi; Ad illum enim, ut formosam hanc faciem referamus, jubet nos sedens ipse habitu pariter muliebri in Pantherarum biga, læva thyrsum tenens, dextera cantharum, ut sæpe, in subjectum sibi pantheriscum effundens. Eâdem pictura ornati fuissent nummi, qui occurrunt superius num.* XVIII, & XIX, *si per delineatores licuisset, qui minus accuratè detritum forte æs expressisse apud Parutam videntur. Vini admodum ferax regio Catanensis fuit, unde pariter à frugum abundantia celebratur.* Hæc ille, qui in decimo octavo, ac sequenti Bacchum quoque muliebri, mollique habitu, thyrsoq; suo innixum, Pantherarum bigæ insidentem, ut innui, recognoscit. *Et sane* subdit, *sicut vini feracissima fuit semper Catanæ planities, ita vario divinitatis decore hoc sibi numen demereri conati sunt Catanenses.* Consule *Tab.* V. *num.* 3.

Tab. 5. n. 3.

VII. Cereris numis accenset denique Archangelus, & cum eo Carrera, illum, in quo juvenile caput lauro redimitum inspicitur, cum inscriptione KATANAIΩN, ab altera verò biga est cum insidente Dea spicis coronata, quæ supra subjectum vas dexteram extendit, finistra virgam tenet, &

mono-

monogrammata extant. Currui enim uterque author adjunctos credit serpentes, qui ad Cererem spectant, ut Ovidius de ea loquens innuit (*a*)

Frenatos curribus angues
Junxit; & æquoreas sicca pererrat aquas.

Et paullo post: *Dixit, & egrediens nubem trahit, inque dracones*
Transit, & aligero tollitur axe Ceres.

Sed enim Angues, sive Dracones, qui Cereri dantur, aliter effictos videas, ac in numo exprimuntur; Dracones Veterum aliquot Poetarum impropriè illos appellarunt, ut Cartarius observat, & ex Ovidio discimus; exili cæterum, atque intorta figura, & sine pennis, aut alis adsculpti in antiquis monumentis perpetuò cernuntur. Quod spicis sedens figura coronetur, Cererisque insigne præferat, minima illius forma distinguere non permittit. In sæpius denique memorato S. Nicolai de Arena museo duo servantur, subjectique Leones, sive Lynces, absq; alis, bigæ junguntur, mulieris caput serto circumdatum, dextera, aut grana, aut aliud simile in suppositum cantharum spargit, sinistrâ virgam tenet. Vide *Tab.* v. *num.* 4. De hoc numo Avercampus, qui Carreræ ectypum vidit. *Caput Apollinis cum inscriptione. Ab altera parte Bacchus bigæ, quæ à Grypis alatis trahitur, insidet. Similes numos habuimus inter Catanenses, differt tamen in eo, quod ibi passim panthera, vel Lynces Bacchi currum trahant, hic verò alati Gryphes; satis tamen apto symbolo, quum juxta Veterum mythologiam Sol, & Bacchus eadem sint numina; Unde nihil mirum symbola eorumdem permutari.*

VIII. In novissima Parutiani Promptuarii editione idem Avercampus num. LIII. Tab. XXXII. Numis-

(*a*) Fast. lib. 4.

Tab. 5. n. 4

Numiſma refert, in quo bigæ exprimuntur; caput verò omnino illi aſſimile, quod num: VII, & VIII. penes eumdem Parutam, atque in noſtris Tabulis num. XIII, & XIV. Tab. IV. inſpicitur; & licèt nulla adſit inſcriptio, Catanæ nihilominus illud adjudicat. In Ignatii Paternionii Biſcaris Principis, qui ſtudiis antiquitatis delectatur, muſeo anecdotum numiſma ex argento moduli V. cernimus; quod habes Tab. V. num. 5. Caput Apollinis eſt laurea præcinctum, inſcriptio ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. Carabi, ſive Locuſtæ maris Catanenſis feracitatem deſignant. Averſæ partis quadrigæ Circenſem victoriam, & Cancer ſub quadrigis rurſus, vel maris fęcunditatem, vel portuoſam urbis noſtræ oram denotant. Videas in Agrigentinorum numis, in Adranitarum, & Liparæ inſulę Pagurum, ſive Cancrum. Et illi quidem, ac Liparenſes ad celebrandum Emporii ſui portum, Adranitæ verò ad proximi fluminis piſcatus abundantiam indicandam Cancri ſymbolum aſſumpſiſſe creduntur. *Solent enim*, inquit Avercampus, *iſta animalia amare aquarum decurſus, atque alia terræ loca, quæ mari ſunt vicina.*

Tab. 5. n. 5.

CA-

NUMISMATA VICTORIÆ SIGNO PERCUSSA.

I. NUmos Victoriæ ſymbolo ſignatos Romani Victoriatos appellabant, qua etiam teſſerâ complures inter Catanenſes enumeramus. Argenteum ſecundi moduli offert Paruta num VI. in quo Caput juvenile ſeu muliebre cum inſcriptione EPINON, & Φ character ſolitarius cernitur; in averſa vero Victoria ſedens, dextera Caduceo innixa, detrita Epigraphe... NAION, rurſuſque idem character Φ in numi area extat. Caput Catanam urbem, aut ducem deſignat juxta Carreram. Vox EPINON incertæ ſignificationis. Græcis vox *Erinon* eadem, ac Latinis Caprificus, ſive Ficus agreſtis, quæ teſte Pierio lib. LII. ſymbolum eſt temperantiæ; ideo Ægyptii Caprifici ramum collo alligantes tauri, mitem illum, ac manſuetum reddebant. Victoria ſedens cum Caduceo relatum ex hoſtibus Reipublicæ à noſtris triumphum, pacemq; poſt bellum initam exprimit. Character Φ initialis fortaſſe nominis Ducis, aut viri principis, cujus eſt caput in antica facie effictum, ut idem credit Carrera, aut monetariæ officinæ teſſera. Aliter de hoc numo ſentit Avercampus, cujus hæc ſunt verba: *Quoniam non attendit primus hujus gazæ collector, & diſpoſitor vocem illam* Najon, *non eſſe terminalem* ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ, *verum* Terinajon, *collocavit hic nummulum, qui minimè ad Catanam noſtram ſpectat, verùm ad Terinam, & Terinæos in magna Græcia, ſicuti paſſim ex illorum nummis apud Goltzium, & Proſperum Pariſium ad oculum patere poteſt.* EPINON *quoque male*

le scribitur pro TEPINAJON. in parte priore. Ante Avercampum id etiam adverterat Marianus Perellus Opusculo de numism: Selectis Mamertinorum. Verum Petrus Carrera in Respons: & Censura, ejusdem convellit rationes, variisque conjecturis numum hunc Catanensibus asserit; Illum consule si lubet. Catanensibus quoque numismatis accenset Carrera argenteum penes eumdem Parutam, Cereris caput cum spicis, atque oleæ surculum ex una præferens, & victoriam ex alia supra vas sedentem, sertumque dextera ostentantem cum inscriptione ΠΕΡ. In vase enim, & epigraphe *Per*. Pergusæ lacum significari idem author lib. II. cap. III. ostendit idque rursus lib. III. confirmat, ubi, & ectypum exhibet. Lacum hunc Ego sub Ætna Lib. I. statui de Proserpinæ Raptu loquens; sed ab aliis prope Ennam situs dicitur, qui arreptam ibi à Plutone Cereris filiam credunt. Potuit certò numus ab Ennensibus cudi, qui suam quoque Cererem adstruunt, ejusque in honorem complures signarunt. Cereri porro oleæ ramus idcirco adsciscitur, quia serendi artem mortales edocens pacem intulit; Unde canit Ovidius (a)

Pace Ceres læta est, & vos orate Coloni
Perpetuam pacem, pacificamque Deam.

(a) Fast. lib. 4.

Olea enim pacis hieroglyphicum est apud Probum, teste Pierio Lib. LIII. & Virgilius paciferam appellat oleam Æneid: lib. IX. ut alibi dicemus. Hujus, & superioris numi ectypos in nostris tabulis omisimus, consule illos apud Carreram, & Parutam.

II. Ad Proserpinam spectare credit Archangelus æreum moduli quarti, quod exhibet numisma elegantissimum; habet enim caput muliebre, sive Juvenile pileo coopertum, ex quo sex veluti

rami

rami, seu radii prominent, ac horum ultimo lunulæ adhæret, & est inscriptio ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ, ab altera facie Victoriam, quæ dextera coronam, lęva palmæ ramum gestat, ac tria monogrammata videas. Lunula Proserpinam, inquit Carrera, aut Isidem designat, quin radii sex totidem fortasse menses indicant, quibus ab Jove Proserpinæ datum, ut unâ cum Matre Cœli culmina teneret, reliquis cum conjuge Plutone in orco traductis; quod elegantissimè in Metam: v, & Fast: IV. Ovidius expressit; quin ad Lunæ menstruos defectus, atque ad circulos, quos alternis vicibus perficit in Cœlo alludunt. Caput aliunde coopertæ effingi solent Reginæ, ut Andreas Fulvius scribit; & Proserpina apud Siculos Regina dicitur, juxta illud Senecæ Tragici

Vidisti Siculæ regna Proserpinæ

Quid verò in Proserpinæ numo Victoria? Relatum de hostibus triumphum sub Deę auspiciis ab Catanensibus denotat, juxta eumdem Carreram, qui ex monogrammatis unum Caduceum esse putat; quo fati ineluctabile imperium, unde fęlix belli exitus, ut gentiles falsa opinione credebant, significari dicit. Extant in S. Nicolai museo ejusdem ectypi, sed cunei dissimilis ex hisce numis duo, in quibus lunulam deprehendere vix potui. Consule *Tab.* v. *num.* 6. Aliter hunc numum explicat Avercampus. *Caput Mercurii,* inquit, *petasatum, sed ita, ut erumpentes à posteriore pilei parte duæ conspicantur Sepiæ (nisi sint Polipi) quorum altera lunulam uno ex pedibus comprehendere videtur. Adscribitur ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. Ab altera parte Victoria est gradiens, dextera corollam, lęva palmam, ferens; retro est Caduceus. Quæ omnia denotant Victoriæ, & pacis insecutæ hoc esse monumentum, ad*

Tab.5.n.6

tempora forsitan Augusti Victoris referendum. Ad Mercurium verò, quod attinet, mirari non debemus, illum Catanæ fuisse cultum, quum & in aliis Siculis nummis, & in locis vicinæ Italiæ, (ut Suessæ, Squillacii, & Capuę numismata ostendunt) cultus reperiatur. Pileolus ejus Sepiis exornatur, non alia de ratione, quam in Brutiorum nummis capita numinum pari modo Carabum appositum habent, atque ita opportunitatem maris in Catanensi hoc nummo significant {sicuti passim in Syracusanis,} quæ commoditas Mercurii cultores, florente pace, permutatione mercium beatos reddebat. Lunula, nisi in ipso nummo acetabulum piscis sit, ad Dianæ cultum, atque ęstus marinos venientes, decedentesque ad lunares motus referri potest. Monogrammata, quæ adsunt in æreo hoc nummo passim in Catanensibus observantur. Hæc Avercampus.

III. Quadragesimus numus inter Parutianos æreus quarti moduli, quem vides effictum *Tab.* v. *num.* 7. habet Caput lauro redimitum, & retro tripodem in recta facie, in postica verò Victoriam cum olivæ ramo, quem læva præfert, & virga, seu saggitta in dextera; hinc literas KA. illinc in orbem TIN. Caput est Apollinis ex laurea, & tripode satis noti. Victoria ad triumphum de Pythone ab eodem Apolline adhuc puerulo reportatum referri potest. Scribit enim Clearchus Solensis Aristotelis Discipulus in Proverbior: Lib. 1. *Latonam ex Eubęę Chalcide Apollinem, Dianamque reportasse Delphos. Ad Pythonis speluncam admotis vestigiis ab eo improviso pene oppressus, nisi puello Mater animos addidisset, ut sagittis, quas habebat pestem illam occuparet*. Hinc Pythii ludi in facti memoriam instituti. *Strabo*, subdit Jul: Cæsar Scaliger (*a*) *ex Ephori historia Pythonem latro-*

Tab.5.n.7.

(a) Poetic. l. 2. cap. 25.

latronem fuisse tetrum, ac cruentum, qui infestis itineribus infestam faceret provinciam, quapropter Draconis cognomen inditum à maleficio. Tanta peste soluti Delphi pro recepta libertate ludos quasi beneficiarios celebrandos curavere. Hinc Apollinis simulacro sagitta appingebatur, quam forte dextera in numo Victoria ostentat. Avercampus: *Inscriptio KATIN docet nos Urbem, & Catanam, & Catinam ab antiquis appellatam fuisse. Hinc apud Claudianum carmen illud 50; quod in Pios Fratres compositum est, inscribitur De Piis Fratribus. Et eorum Statuis, quæ sunt apud Catinam. Et apud Silium Italicum lib. xiv. v. 196. quidam codices scribunt:*

Et *Catine nimium ardenti vicina Typhœo.*

Scripsit quoque Catinam per I non Catanam per A cap. v. Solinus, notatque ibi pag. 78. Salmasius. Similiter A permutari in I appellationibus latinis Urbium Agrigenti, & Massiliæ. Quod quia sub Imperatoribus contigit, hunc quoque nummum ad Augusti tempora, & ejus Victorias relegamus.

IV. De æreo secundi moduli numismate penes eumdem Parutam num. xxxi. hæc etiam scribit laudatus Avercampus: *Apollinis caput, cujus coronam lauream, vel ærugo consumpsit, vel sculptor neglexit. Ab altera parte Victoria celebratur Cęsaris Augusti, ejecto ex Sicilia Pompejo, remoto Lepido, & occupata insula. Id manu sua dextera ipsius Victoriæ imago designat; & licèt nulla adsit inscriptio, notæ tamen tertia vice Augustum Imperatorem celebrantes, atque solitæ in hujus Urbis nummis ipsi hunc assignant.* Verumenimvero non video, cur ad Augusti, quam alterius potius Catanensis Reipublicæ ducis, aut moderatoris Victoriam celebrandam hoc numisma percussum af-

 firmetur;

firmetur; æque enim Auguſtum tertio Imperatorem tres illæ conicæ figuræ poſſunt denotare, ac alium quempiam tertium patriæ magiſtratum iniiſſe. Neque aliunde Caput in antica facie geſtamen præfert, aut teſſeram, unde Apollinis credatur; hinc jure merito Carrera inclyti alicujus viri, aut Civis vultum referre credit, qui contra hoſtes rem bene geſſerit, terque Victoriam ex illis retulerit. Vide *Tab.* v. *num.* 8.

Tab. 5. n. 8

V. Laureatum profecto habet caput ſextus, & trigeſimus tertii moduli, æreuſque numus à Paruta etiam editus, quod Apollini aſſignat Avercampus, rurſuſque de Auguſti Victoria cogitat, ac de tertio illius imperio tribus iiſdem notis indicato. Eſt inſcriptio.. TANAIΩN, oleamque, aut palmæ ramum ſiniſtra, dextera verò lauri folia, aut ſimilis oſtentat figura. *Tab.* v. *num.* 9. In veterum monumentis olea pacis inſigne ubique prætenditur, *quibus quidem ramis*, ait Pierius, (*a*) *fingit Maro, Numam ab Anchiſe præcognitum, cui ob juſtitiam, & integritatem nemo unquam bellum intulit, ipſe ultro pacem ſemper fovit*. Victoriæ Sigillo manibus porro appingitur, quia poſt triumphum firmior pax cum hoſtibus conſtituitur, atq; amica fœdera junguntur. Quod paſſim verò alatum Victoriæ hieroglyphicum videas juxta eumdem Pierium lib: XXI, eſt, *quia Victoriæ partæ fama ſeſe ſtatim humo tollit, amplexaque gloriam per ſummum æthera latè volat, perque immenſos terrarum tractus expatiatur, offenſiones, impedimentaque omnia agilitate ſua declinans.* Laurus quoque triumphantium inſigne apud Ovidium:

Tab. 5. n. 9

(*a*) Hierogl. lib. 53.

Tu ducibus lætis aderis, cum læta triumphum
Vox canat, & longas viſent Capitolia pompas.

Alluditque Poeta ad ritum, quo, apud Romanos, Impe-

Imperatores triumphi lauream ad Jovem Capitolinum ferre solebant, eamque in ejusdem sinu relinquere. Sextus autem scribit, laureatos milites currum triumphantis sequi solitos, ut quasi ab humana cęde purgati Urbem intrarent; laurus enim suffitionibus omnibus adhibebatur. Cæterum ad aurufpicinam quod spectat, laurus Victoriam præmonstrabat; hinc Virgilius (a)

Viridique advolat tempora lauro.

(a) Æneid. lib. 5.

Denique, ne quid desideres ad Victorię Sigillum in hisce numis expressum spectans. Palma Phębo olim dicata, quia ea coronabatur; victoribus subinde in certaminibus fuit attributa, Theseo, ut ajunt Authore, qui è Creta in Delum appulsus ludos Apollini edidit, victoresque palma donavit. Alii ea de causa id excogitatum dicunt, quod arbor hæc foliis sit maximè ęqualibus, ideoque victoribus conveniret, quod æqua eorum laus esset, ac pręmium. *Victoriæ in palma significatum*, concludit Pierius, (b) *ex numis, picturis, sculpturisque omnibus universæ jam plebeculæ manifestum est. Causam multi prodidere præcipuè Plutarchus Sympos: 8. quam etiam posuerat Aristotiles: nempe si super arboris ejus signum magnum quamtumlibet pondus imponas, palma minimè deorsum cedit, nec infra flectitur, sed adversus pondus resurgit, & sursum nititur in contrarium fornicata. Eaque de causa in certaminibus palmam signum esse placuit Victoriæ, quoniam ingenium ejusmodi ligno est, ut urgentibus, prementibusque non cedat.*

(b) Lib. 50.

VI. Anecdotum, denique, atque elegantissimum argenteum numisma moduli sexti in Joannis Rizzari sæpius commendato museo habetur, Victoriæ typo signatum, quod exhibet *Tab.* v. *num.* 10. Victoria est gradiens pileata, & scuticam, sive flagellum

Tab. 5. n. 10.

flagellum dextera tenet, circa quam inscriptio KATANE. Quid porro gestamen hoc, flagellum nempe, denotet, incertum. Alibi in numo Agathoclis Syracusarum Tyranni Victoria malleum habet. Pileata, & gradiens sæpius in aliis occurrit. Alterius areæ figuræ facilis sunt intelligentiæ; Bos enim altero poplite inclinato, seu cornipeta faciem habens humanam, uti alibi dicendum, ad Cretæ Minotaurum refertur, aut Catanensis agri ubertatem designat. Piscis maritimæ ejusdem Urbis oræ, ac feracissimæ piscationis symbolum refert; Ramus denique nemorosam, pomisque refertam regionem denotat: nulli enim alteri nostra invidet, & celeberrima Ætnæa est, quæ supra Catanam assurgit. Hæc sole clariora.

CAPUT VII.

NUMISMATA GEMINIS CAPITIBUS SIGNATA.

I. NUmos apud Parutam num. I. II. III supra XX, in quibus bina exprimuntur capita, Petrus Carrera ad Catanensis Reipublicæ Ducum celebrandam memoriam percussos affirmat; Avercampus verò ad Palicos Catanensis agri numina pertinere existimat. Primus igitur ex ære moduli secundi duo habet Capita virilia, barbata, lauroque præcincta; cum literis initialibus KA.. in recta; in aversa autem facie stantem juvenem, læva columnæ innixum, dextera explicata, ad pedes figura est conica. De Palicis Lib. I. hujus nostræ historiæ aliqua delibavimus, ac rursus de eorum lacu, & Templo diximus Lib. IX. Refert Avercampus Virgilii versus Æneid: lib. IX. v. 583.

Insignis facie genitor, quem miserat Arcens
Eductum Martis Luco, Symęthia circum
Flumina, pinguis ubi, & placabilis ara Palici.

Subditque, aliquibus ex Macrobio relatis: *Sicut autem Symæthus fluvius est Siciliæ prope Catanam, ita nihil mirum antiquitatem hanc, & domesticam religionem in numismatibus suis expressisse Catanenses. Juvenis autem ille ab altera parte Heros mihi ipse videtur, cui ex oraculo Palicorum pro recuperanda frugum ubertate sacrificium fecerunt Siculi; pro ut ibidem ex* Xenagora *docet Macrobius. Verba Xenagoræ ita interpretatur ipse Macrobius.* Nec sine divinatione est Palicorum Templum; nam, cum Siciliam sterilis annus arefecisset, divino Palicorum responso admoniti, Siculo Heroi cuidam sacrificium celebraverunt, & revertit ubertas. Qua gratia, Siculi omne genus frugum congesserunt in aram Palicorum, ex qua ubertate ara ipsa pinguis vocata est. *Quis ille Heros fuerit numquam legisse memini, conjecturam tamen facere possumus de Adrano, qui licèt in Urbe sibi cognomine plurimum fuerit cultus, tamen universis Siculis in honore fuit, pro ut disertis verbis testatur Plutarchus in Vita Timoleon:* Præterquam Adranitæ, qui angustum quidem oppidum, sed Deo sacrum Adrano cuidam, plurimum ab omnibus Siculis culto, inhabitabant. *Meminit hujus Adrani (quem infeliciter quidam in Adrianum Imperatorem transformare nituntur) etiam Ælianus in lib. de Animal. 11. cap. 20. clarumque in primis refert, & ad proposita facilem, & propitium. Et quod præcipuè nostram causam adjuvat ipsorum Palicorum Patrem asserit ex peritioribus, ut videtur, antiquorum literis Hesychius: Palicii Adrano filii duo fuerunt dicti Palici. Quorum dein peculiaria in Sicilia enarrat.*

rat. Quod nomen nollem sollicitassent viri docti; licet enim Ætnæ Nymphæ, & Jovis filii Palici dicantur Servio, sicut Jovis, & Thaliæ Macrobio, ita in genealogia Semideorum suorum multum variasse antiquos scimus. Quis autem Palicis magis commendandus veniebat, quam Pater Adranus, & ipse Deus, & facilis ab Æliano etiam quibusque petentibus aliquid dictus? Conferendi autem sunt cum hoc nummo illi, qui occurrunt num. 22. 23. 26. 37. 38; & 46. *Ex quibus apparere videtur, etiam huic Heroi nostro spicas dexteræ imponendas esse; atque illud, quod in conum surgit, non esse aliud quid, nisi galeam.* Hucusque Avercampus; sed enim illud in animum minimè inducere possum: Palicos nempe Juvenes, qui cum Dioscuris, ut innui, à nonnullis confunduntur, virili, ac barbato vultu effingi. Cæterum Carreræ opinio de Reipublicæ moderatoribus non displicet, quam in sequentis numi explicatione fusius expendam. Vide interim *Tab.* v. *num.* II.

Tab.5.n.11

II. Præfert vicesimus secundus Parutæ bina etiam virilis aspectus capita, laurea coronata, & retro spica surgit singula, ex postica, viri stantis simulacrum videas, dextera olivæ ramulum prætendens, sinistra verò columnæ innixum, circa pedes galea, & virga, seu telum, fascia à dextero protenditur brachio tegit ilia, ac columnæ capiti veluti adjungitur, & est inscriptio ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. Spica adjungitur, vel quia agrorum cultum Duces illi, inquit Carrera, strenuè curavere, vel quia largam populo annonam suppeditarunt, ut alibi dictum. Vir stans columnæ innixus ad Reipublicę, civiumque securitatem, ac firmitatem alludit, ut & galea, virga, seu telum, oleæque ramus ad belli, & pacis studia urbem addictam denotant; vel ad ci-

vium

vium honorem, virtutemque exprimendam appinguntur. In Romanis enim numis mulier ſtans columnæ innixa pro Securitatis, aut Virtutis teſſera paſſim ſumitur, & in uno Vitellii Cæſaris, Juvenis, ad cujus pedes galea adſculpta, *Honor* inſcribitur. Vide *Tab.* v. *num.* 12. Jam aliud æreum, ac tertii moduli, ut & ſuperius numiſma num. XXIII inter Parutianos juveniles refert vultus, ſeu potius muliebres, fronde trium foliorum, quæ ſupra crines eminet, inſignes, in poſtica ſignum eſt columnę innixum *Tab.* v. *num.* 13. abſque epigraphe. Trium foliorum herba, inquit Anton. Auguſtini in Dialogis, illa videtur eſſe, ex qua frumenti ſpicæ erumpunt; hinc frondes illę idipſum, quod Spicæ denotant. Capita ad uxores eorum Ducum, quorum in aliis numis vultus effinguntur referri poſſunt; hoc enim honore, ut ex Romanis, Græciſque numiſmatis comprobatur, mulieres etiam gaudebant. Quatuor in S. Nicolai muſeo eodem typo ſignatos habemus, variantque ſigilla in quibuſdam ornamentis, ſed capita trium foliorum geſtamen pręferunt, & extat inſcriptio ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. De his porro hæc ſcribit Avercampus: *Num.* 22. *Eadem barbata Palicorum capita, retroque ſpica eſt; ſolita epigraphe in altera nummi parte cernitur, ubi non tantum heros ille Siculus columnæ, ſecuritatis, & ſtabilitatis ſignificandæ gratia, cubito innititur, verum etiam apertè ſpicas gerit, atque enſem, & galeam, ut opinor, ad pedes habet, pacis opes, & priſtinam frugum ubertatem juxta Xenagoram, & Macrobium Siculis ſuis, atque Catanenſibus promittens. Num:* 23. *Fratres iidem, ſed imberbes quomodo etiam num.* 26. 34. & 46. *occurrunt, ex quorum collatione patebit, accedere has facies ad illas Auguſti, &*

Tab. 5. n. 12

Tab. 5. n. 13

Agrippæ; quibus quum Græci, & Siculi omnes multum fuerint adulati, Deorum suorum ritu exprimentes, nihil mirum Catanenses quoque plane tamquam Deos Palicos hisce nummis fuisse veneratos; quum & fidissimi illis contra hostes extiterint, & gravia agri, atque ipsius Urbis damna à Pompejanis illata, non aliter sperarent resarcienda esse, nisi pristina ubertate per heroa Octavianum redeunte; sub quo securitas imperii foret stabilita, & pacis artes, opesque vigore pristino, atque abundanti gavisuræ essent. Inscriptio in hoc nummo nulla est, tempore forsan, & erugine consumpta. Ab aversa nummi parte idem Heros Siculus conspicitur, sed ornatu vestis diverso; nihil ad pedes adest, sive quod ibi detritus nummus fuerit, sive variare nummos suos Cives voluerint. Contuli, ne quid dissimulare videar, cum Augusti, & Agrippæ numismatis Catanensia, & ad illorum facies, nullimode accedere vultus in hisce nostris expressos adverti; parcendum tamen Avercampo, qui numos præ manibus non habuit, nec nisi typos eorum à calcographo effictos vidit. Cæterum Steph: Ven: Pighius Annal: Rom: lib. 7. Tom. 2. scribit. Provinciales Cæsarum sub imperio, & dominio positos minimè Imperatorum sui temporis imagines in numis insculpere solitos. *Nec memini*, inquit, *me tales vidisse*.

III. Duos rursus juveniles vultus lauro, sive olea redimitos habemus in ejusdem Parutæ numo XXVI, ac duo etiam pileata capita in XXXII; in illo duas frumenti ingentes spicas è converso, ac notas ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ, in secundo verò militem in modum jubentis manum extendentem, è cujus sinistra paludamentum per humeros descendit, videas; extant tamen conicæ figuræ tres in hujus

hujus postica area, & inscriptio KATA... Capita coronata illustres designant viros juxta Carreram in regimine socios, qui ob insignia facinora gestamen illud in fronte gerunt; Spicæ vel ad eosdem Duces referri possunt, quorum prudentia annonæ ubertatem pepererit; vel ad soli fecunditatem, cultumque Cereris alludunt. Sed Reipublicæ magistratum penes juvenes fuisse duos rationi consentaneum non apparet; hinc Avercampus de Palicis cogitat, subditque de binis spicis: *Notum est tamen Siciliæ fuisse ubertatem, ut videlicet bis in anno messem agricolæ colligerent, jactant eamdem in campestribus suis feracissimis provenire Catanenses, numerum cum Diis suis sterilitatis depulsoribus, atque Ducibus, seu Imperatoribus, terra, marique victoribus æquantes.* Vide *Tab.* v. *num.* 14. *Tab.* 5. *n.* 14
Extat in S. Nicolai museo ejusdem ectypi numisma æreum, quale Parutianum, sed hoc est tertii moduli, illud vix primum excedit. Jamvero Polluci, & Castori tribuenda duorum juvenum capita in XXXII, pilei, quibus teguntur satis demonstrant. Caussam cur Dioscuri pileati effingantur, & *Fratres Pileati* à Catullo in Epigrammate, atque ab aliis passim dicantur, alibi exposui. Figura Reipublicæ Ducem designat, si Carreræ credimus, cujus tertium magistratum tres indicant notæ. Sed Avercampus, qui latentes sub Dioscurorum vultibus Augustum, & Agrippam credit, ac tamquam Deos servatores effingi à Catanensibus dicit, Augustum habitu herois Siculi, bona omnia civibus promittentem in Sigillo recognoscit, eoque tertium Imperatore, signasse numum Cives ex tribus illis notis deducit. Consule *Tab.* VI. *num.* 1. *Tab.* 6. *n.* 1

IV. Bina quoque exhibet juvenilia capita, lauro præcincta trigesimus quartus Parutæ numus,

post quorum terga lanceæ mucro cernitur, è converso autem nudum habes hominem, hastam sinistra, dextera verò volucris alam tenentem, adsuntque quatuor numeri, nullaque inscriptio. Numeri, ait Carrera, ostendunt juvenes istos duobus annis Urbem rexisse. Ala optimorum facinorum denotat famam, lanceæ verò cuspis armis esse Rempublicam defendendam, designat, ab eo, cujus curæ commissa est; fortasse hæc magistratus militaris est tessera ab illis laudabiliter gesti, aut jus gladii, quod habebant, significat, ut Securis inter virgarum fasces, quæ Consularis, & supremæ potestatis symbolum apud Romanos. Avercampus suo more numisma ad Augustum refert, putatque pone capita spicam potius, quam lanceę cuspidem adsculptam. En ipsius verba: *Apparet percussum fuisse nummum eo tempore, quo jam quartùm Imperator designatus esset Augustus, victo, & occiso, qui solus, atque ultimus ex æmulis remanserat, Antonio. Licet itaque rursus Deorum Palicorum specie hic exhibeantur, Augustus, & Agrippa, & pone illos spica ubertatis symbolum, ut superius num. 22; & inferius num. 46. Malè enim à Parutæ calcographo exceptam figuram puto, ita in altera parte Victoriæ rursus eorumdem celebrantur. Figura tamen illa admodum consideratu digna est; cur videlicet Heros ille Siculus hastatus, alam dextera præferat? Vult ne Augusto prosperam illam gratulari fortunam, qua cursu quasi victorias suas adeptus est, atque cum ipsa Dea Victoria sublimis, rapidusque volare visus est? ... An potius ablatas Victoriæ ipsi alas ostentare promittens illam jam Cęsari stabilem perpetuò mansuram? Quum nullus superesset hostis, aut æmulus Imperii, inter quem, atque ipsum dubiis pennis volatura esset instabilis*

stabilis Deæ. Lepide ita lusit in eamdem, quum alæ ejusdem fulmine deustæ fuissent poeta quidam Antholog. cap. 21. hoc pacto: Roma omnium Regina gloria tua numquam peribit: Victoria enim abs te aufugere, quum alis careat, non potest. *Imo Athenienses quondam simulacrum Victoriæ alis carens finxerunt, ne videlicet, ut diserte addit Pausanias, aufugeret, sed perpetuò secum maneret. Cujus verba in Laconicis hæc sunt:* Ex adverso hujus Templi visitur prisci operis signum Martis in compedibus. Eadem ratio in hoc simulacro Lacedemoniis, quæ Atheniensibus in ea Victoria, quam alis carentem appellant. Hi enim vinculis impeditum, à se nunquam Martem aufugiturum, illi semper mansuram secum, quæ pennis careat, Victoriam interpretantur. Has secuta rationes Urbs utraque, quo diximus habitu, signa statuit. *Testatur idem ipse ille Pausanias duobus aliis in locis, secutosque alios Græcos exemplar illud fuisse, prout docet Eruditiss. Begerus Tom. 1. Thes. Brand. pag. 51. ubi explicat, atque exhibet Achatem veterem, cui insculpta est figura Victoriæ, sed sine alis, clypeo votivo literas quasdam inscribentis. Atque ita stabilis scilicet, & perpetuò fida Augusto describitur ad votum ejus Victoria, cui individuæ felicitatis suæ comes futura sit; non aliter quam Patrem ejus Cæsarem numquam fortuna destituerat.* Numus hic, ut superiores, est æreus, ac secundi moduli. Consule *Tab.* VI. *num.* 2. Extat in S. Nicolai museo. *Tab.6.n.2*

V. Variat trigesimus septimus penes eumdem Parutam numus; duo enim, spicis coronata, præfert capita, quorum alterum barbatum est, alterum imberbe. Cernitur in postica parte nudus juvenis veluti gradiens, virgæ, aut trunco manum

impo-

imponens, qui converso capite aliquid cuipiam indigitat dextera, ad cujus pedes est galea, & inscriptio ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. Est etiam æreus, ac secundi moduli. Videsis *Tab.* VI. *num.* 3. Si porro Petrum Carreram audiamus Patri, filioque Reipublicæ præfectis tribui debent capita, Cereris cultui addictis, ut Spicæ indicant, quæ etiam, populis sub illorum regimine annonæ abundantiam fuisse consultum, possunt denotare. Galea militarem eorumdem magistratum, quo simul perfuncti, significat; Juvenis verò trunco, sive virgæ innixus, ad Reipublicæ securitatem, ejusque Ducum firmitatem (debent enim Duces, ac Respublica sese invicem fovere, ac substentare) fortasse alludit. Hæc Carrera, sed aptior Avercampi explicatio, magisque arridet; *Jovis, inquit, & Junonis capita spicis utraque insignia; ab altera parte solita inscriptio, & Heros ille Siculus non jam columnæ, sed aristæ, & gramini altera manu innixus, alteram extendens, facie in terga prospectante. Ad pedes satis jam accuratè non conus, sed galea visitur. Cereris caput passim in antiquis monumentis spica exornat, ut Deæ segetis, ac frugum; Sed tamen alia quoque numina hunc ornatum interdum gerunt. Ita in Palladis galea spica conspicitur inter nummos Panormitanos num. 79. Sicut & Apollinis inter æreos Syracusanos num. 8..... Quin & insignis mole, & arte excisus Achates cernitur apud Begerum Tom. 1. Thes. Brand. pag. 130. In quo Jovis, sive sub illius effigie Juliani Imperatoris, non tantum caput, sed & Ægis insignibus exornatur aristis. Neque tamen si quis Cereri muliebrem illum assignet vultum contradicere illi volo. Præcipuum enim hoc Siculis omnibus numen fuit; quæ Patri Jovi non ineptè jungitur;*

præ-

præsertim cum Jovem, ut Æthera consideraverint Antiqui, cujus fęcundis imbribus Ceres produci, & fruges provenire soleant, ut expresse canit Virgilius Georg; lib: 11. *v.* 325.

Tum Pater Omnipotens fęcundis imbribus Æther
Conjungis in gremium latè descendit, & omnes
Magnus alit, magno committens corpore fętus.

Hanc fęcunditatem designans ille Heros Siculus, sterilitatem quidem post terga jam relictam esse designat; tamen verò prę manibus esse abundantiam prędicit, ut curvata sub pondere spicarum apparitura sint gramina, non aliter atque culmos ipsa manu sua deprimit. De quibus colligas, quod virga, quę truncus videtur esse Carrerę, arista ab Avercampo putatur.

VI. Ex Archangelo numum singularem profert Carrera æreum quarti moduli, in quo ex una, bina capita, viri nempe ac mulieris lauro redimita videas, ex altera verò parte bicipitis hominis figura coronata, dependente à tergo Gryphi spolio, dextera manu ramum felicem, lęva sceptrum gerens cum inscriptione ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ habetur; ut *Tab*: VI. *num*: 4. Capita juxta Carreram Chamum, & Rheam, nempe Saturnum, & Cybelem, aut Isidem repręsentat, sive illustrem aliquem Catanæ Ducem, ejusque conjugem. Quamvis enim ab initio Diis tantum coronę tribuerentur, ut idem ex Plinio (a) observat; *Et jam tum Coronæ Deorum bonos erant.* Mox tamen victoribus, virisque principibus sunt attributę, veluti virtutis pręmium, ac supremæ dignitatis tessera. Hinc Tullius. *Qui Tirannum occiderit, Olympicarum præmium capito* idest *Coronam*; hæc enim in Olympicis ludis ex Oleæ agrestis ramis victoribus concessa; ut ex Lauro in Pythicis, ex Apio in Nemæis,

Tab.6.n.4

(a) *Lib.21.c.3.*

Nemeis, & ex Pinu in Isthmiis, quæ apud Græcos erant ludorum genera. Subinde Corona in triumphis à Ducibus, & militibus usurpata; à Sacerdotibus quoque in Sacrificiis adhibita, qui & victimas, mensasque, & aras coronabant; quin & in funeribus, ubi cadavera sertis redimita deducebantur, ac in epulis denique, unde Coronæ convivales ortum habuerunt. Quæ sane fusiùs hìc expendi, ut illos non longè à vero abire ostenderem, & Carreram, vel maximè, qui ad cives de patria meritos, ducesque Reipublicæ vultus referunt lauro, aut olea redimitos in numismatis passim adsculptos. Jam vero figura biceps Janum denotat, qui regia præfert insignia, quòd in Sicilia Regnum habuisse dicatur. Sed Janus alibi gemina facie barbata effingitur in nostris numis; hic juvenilem ostentat unam, quia scilicet novi, & transacti anni tempora designat, aut Chaos ante rerum divisionem inculto senili aspectu, novam verò mundi faciem eleganti, ac juvenili ore figurat. Macrobio Sol bifrons, dextera virgam præferens exprimitur, quia Cœli januas equè, ac Janus habet in custodia, omniaque perlustrans, ab una, & altera mundi parte toti orbi moderatur. An Sigillum Solem exhibet, cui gryphes aliunde, ut videbimus, adsciscuntur? Sed aliter ad Janum Gryphes etiam refert Carrera; prudenti quippe administratione, justisque legibus, rapinas, ferosque mores gentium in gryphe, Aquila simul, & Leonis naturam referente, figuratos, Janus coercuit. Oleę ramum denique præhendit, quia populis sub ejusdem regimine pax fuit. Non dissentit Avercampus in ejusdem numi explicatione, quamvis jugata Capita de Jove, & Junone intelligat. *Neque malè typus hic*, subdit, *cum illo aversæ partis convenit. Janus enim*

Deorum

Deorum quoque induxit religionem, qui biceps pro more fingitur; capite coronato, quod ex antiquissimis fuerit Regibus; altera verò manu ramum felicis arboris tenet, altera sceptrum, quod sub ejus justo regimine lęta floruerint omnia sine hominum sudore, & cultura molestiore.

VII. Habet Leonardus Augustinus num: XLVI. numisma, in quo laureata bina capita virili aspectu repręsentantur; pone spicam, contra verò notam X videas; è converso figura, quæ sinistra columnæ innititur, ut in aliis, & est inscriptio ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. Capita rei frumentariæ præfectis tribui possunt; Spica enim, ut sæpius dictum, Annonam designat, & in Titi Cæsaris, Adriani, Antonini, aliorumque Romanis numismatis cum epigraphe *Annonæ* Spica appingitur. Figura ad securitatem refertur, ubi enim Annonæ provisum est, tuta, & secura Respublica quiescit, sicut e contra, ejusdem defectu Urbes fortissimæ expugnantur. Avercampus verò ita scribit: *Augusti, & Agrippæ Capita laureata juncta, pro ut illa Deorum Palicorum in Catanensium nummis solent, & quidem majori jam ætate, quam superius num. 23. 26. & 34. Neque mirum, quum hic nummus percussus sit eo tempore, quo decima vice Imperator salutatus esset Augustus; id quod nota X numeralis nobis indicare videtur; pone illorum capita spica, ut sæpe juxta Deos Palicos est, & ab altera parte Herois istius Siculi figura, de quo in superioribus cum solita inscriptione.* Vide *Tab. VI. num. 5.* Tab.6.n.5.

VIII. Petrus denique Carrera in Auctario ad Tom. I. numum profert, in quo bina capita juvenilia videas, ab altera verò parte duo sunt vexilla hastis involuta, atque implicita; *verùm hastæ illæ*, ait Avercampus, *ita sunt depictæ, ut antiquum*

morem haud redoleant. Potuit tamen illas malè excipere primus editor, aut calcographus. Inscriptio est KAT .. A ... O. Capita ad Palicos referri possunt, aut Dioscuros, vel denique Juvenes de patria optime meritos designare, Vexilla Victoriam de hostibus reportatam denotabunt. Vide

Tab.6.n.6 *Tab.* VI. *num.* 6. Habet nostrum S.Nicolai museum anecdotum numisma, virilem, ac muliebrem exhibens vultum in antica parte, ac stantem figuram columnæ innixam in postica, ut typus exhibet *Tab.* VI. *num.* 7. Cujus explicatio ex iis, quæ diximus, elucet.

Tab.6.n.7

CAPUT VIII.

NUMI VARIO DEORUM TYPO INSIGNES.

I. DEorum Mater Cybele Templum in Engio Siciliæ Opido celeberrimum habuit, cultumque Catanæ à cęca Gentilium turba sub Ongiæ nomine obtinuit, ut Lib. IX ostendi. Ejus in honorem obsignatum hinc numisma ab Archangelo oblatum æreum moduli quinti apud Carreram habemus. *Nummus hic*, ait Avercampus, *ab altera Pantheon quoddam depingit, caput videlicet barbatum corona laurea, atque radiata, & forsitan cornubus quoque decorum.* Radios soli proprios, sive Serapidi, subinde dicit, hinc, quia multa ex Ægypto circa religionem in nostras hasce oras fuisse translata, satis abunde ex aliis monumentis constat, caput illud Serapidis esse non immerito suspicatur. Ab Archangelo, & Carrera Saturno, sive Chamo tribuitur, qui radiis, & lauro corona-

coronatur, ob Jani memoriam, qui primus, teste Athenęo, coronas adinvenit, necnon radii ejus in Italia, & Sicilia regnum designant. *Ab altera parte*, subdit Avercampus, *figura stat muliebris, quæ si in ipso nummo ita sese habet, ac in pictura, jurare ausim, falsum, & fictitium, atque recentioris fabricæ esse nummum; basta enim, quam manu tenet, nequaquam ad antiquum, sed ad recentiorem depingitur modum*. Verumenimvero, quum in sępius laudato S. Nicolai de Arena museo tres ejusdem ectypi habeamus, ubi hasta veterum ritu efficta cernitur, male exceptum ab Archangelo, aut à calcographo expressum insigne hoc dicendum potius; nec est quod Avercampo de numi veritate scrupulum facessat. Creditur porro iisdem Carreræ, & Archangelo, quod turritam mulier gerat coronam, ac Cybelem referat; hæc enim alia inter vocabula, quibus decoratur, Opis, idest Terræ, ac Vestę nomen habet, quæ Terra quoque interpretatur juxta illud Ovidii {a}

Stat vi terra sua, vi stando Vesta vocatur

Hinc turrium gestamen præfert, ut idem canit Poeta

Turrigera frontem Cybele redimita corona

Quod turres, ædificiaque in terra fundentur, secundùm Lucretium {b}

Muralique caput summum cinxere corona,
Eximiis munita locis, quod sustinet Urbes.

Vel quia eodem Ovidio teste lib. IV. *primis turres Urbibus ipsa dedit*. Eidem verò numini lorica congruit, & hasta, quia passim cum Bellona militiæ præside confunditur; cui proin in Engio Ulysses, atque Africanus Scipio hastas, cassides, loricas, clypeos, atque id genus alia voti ergo appenderunt; ad ejus denique erga bellantes tutelam scutifer quoque alludit. Ita Carrera. Sed enim,

(a) Fast. lib. 6.

(b) Lib. 2.

quæ ſervamus numiſmata figuram exhibent haſtatam quidem, ac lorica fortaſſe inſtructam, ſed capitis tegumentum nequaquam turres, ſeu coronam turritam refert. Modium Ego foliis utrinque inſignem putaverim, Avercampus attamen, qui Pantheon etiam hoc Sigillum dicit, quo Pallas ſimul, atque Cybele, ſive Iſis celebratur, ſive loti, ſive vaſculorum figuras credit, quas paſſim in Iſiacis picturis in Tabula Bembina, & alibi obſervant Eruditi, neque illi contradicere volo; Adſtat puerulus, ſed illinc muſicum, ut videtur, inſtrumentum ineſt, quod ſiſtrum, aut Crotalum dixerim. Fornutus cymbala, & tympana Cybeli attribuit; Varro Turritam eamdem curru à Leonibus vectam, necnon magnâ Sacerdotum tympana pulſantium, galeas, haſtas, loricaſque prætendentium turba comitatam deſcribit; indicatque Ovidius rationem lib. IV. Faſtor: ubi Deam hanc, ne vagitu puerulus Jupiter Saturno illum quærenti ſeſe proderet, ſollicitam, clypeorum, ac galearum invicem illiſarum tinnitu cõjugem decepiſſe tradit, hinc cauſſa

Gaudeat aſſiduo cur Dea magna ſonu.

Erat Crotalum ex ligno, ære, aliave materia crepitaculum; putant nonnulli fuiſſe annulum æreum, qui ferreo baculo quateretur, alii circulum æneum multos habentem orbiculos mobiles, qui colliſi ſonum edebant. Siſtra porro deſcribunt crepitacula ænea, argutum, ſonorumque edentia tinnitum, quæ aurea quoque, & argentea effingebantur, vicemque tubæ apud Ægyptios exhibebant. Crotalum Cybeles, Siſtrum Iſidis erant teſſeræ, aut ſiſtrum igitur, aut crotalum expreſſum hìc in numo habeamus, utrumque figuræ congruit, quæ aut Iſidem, aut Cybelem repræſentat. Puerulus denique ex mente Avercampi non armigerum deſi-

gnat,

gnat, ſed vel ipſam Catanam ſub tutela hujus ſui eſſe numinis, vel Attidem perpetuum Cybeles comitem denotabit, pileo Phrigio utcumque agnoſcendum, quem Friges, Diodoro teſte lib. IV; ſub pueri forma venerabantur. Cæterum conſueta adſunt monogrammata, illis haud abſimilia in Jani, & Charondæ numis adſculptis, quæ urbis Catanæ, aut officinæ teſſeras putaverim, & inſcribitur ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. Conſule *Tab.* VI. *num.* 8. Tab.6.n.8

II. Ceres Sicula, & Catanenſis, ut alibi oſtendi, quæ tritici ſerendi uſum mortales docuit, divinis ſemper honoribus apud indigenas culta, numiſmatis etiam per omnes ferme inſulæ civitates, meruit honorari. Profert Paruta ex his complura, quæ ad Cererem ſpectare, ex corona ſpicea, aliiſque ſymbolis dignoſcuntur; quis enim neſciat Spicas huic numini tribui, quarum prima inventrix in Catanenſi agro, & Leontino huic contermine dicitur? Hinc illud Horatii in Carmine Sæculari

Fertilis frugum, pecoriſque tellus
Spicea donet Cererem corona.

Et Politianus in Ambra canit etiam

Spicea si Cereris templo ſuſpenſa corona
Donum erat Agricolę quondam

Quo videtur Ovidius alludere, ubi de Jovis decreto loquens, quo Proſerpinam alternis menſibus cum Matre, & Conjuge eſſe voluit {*a*}

Tunc demum vultum Ceres, animumque recepit,
Impoſuitque ſuæ Spicea ſerta comæ.

(a) Faſ.lib.4.

Habet igitur Paruta inter Catanēſes numum XIII; qui à Marco Majero Cereri tribuitur; ſed unde id eruat, non video; caput enim nudum ex una, ſigillum muliebre ex alia in eo advertimus; Cereriſque inſigne apparet nullum; hinc de eo inferius. Ex Archangelo æreum, ac tertii moduli

exhibet

exhibet Petrus Carrera numiſma, quod in antica facie Caput juvenile, an muliebre? ſpicis coronatum repræſentat, erumpentibus ad humerum ſpicis etiam duabus; in poſtica verò figuram habet, læva haſtam, dextera ſpicam tenentem, quæ ex ingenti culmo prorumpit, ante illam cornucopię; Sed nulla adeſt inſcriptio. Vide *Tab.* VI. *num.* 9. Caput ſpicea corona inſigne Cererem exprimit, vel si mavis juvenile eſſe, Triptolemum denotat, qui, ut Poetę fabulantur, infans à Cerere alitus, ac currui ſuo fuit impoſitus, ut frumenti ſationem, ubique populos edoceret. Ovidius Cererem de eo loquentem inducens ait (*a*).

Tab.6.n.9

Iſte quidem mortalis erit, ſed primus arabit,
Et feret, & culta pręmia tollet humo.

(*a*) Faſ. lib. 4.

Figura in averſa facie Cererem ipſam deſignabit, quæ licèt haſtata caſſidem, ac loricam præferat, ac Pallas videri poſſit, ex ariſtis, & cornucopię adſculptis, potiori jure Cereri tribuitur; nec fortaſſe mirum, unius inſignia alteri numini appingi; quamvis enim nominetenus diverſę, unam revera Deitatem referebant. Quid si Pantheon hoc ſigillum dicamus? Archangelus Cereri adjudicat; ſed refragatur Carrera, quod nuſquam armis inſtructam Deam hanc adverterit; Palladem igitur credit, cui tamquam *totius ſapientiæ Deæ* teſte Pierio (*b*) *Virga ab Homero paſſim accomodatur*; redditque alibi rationem: *Haſta*, inquiens, *in manu Palladis ingenii vim, atque promptitudinem oſtendit, unde apud Martianum legas*: Haſta etiam vibrans penetrabile monſtrat acumen. *Quod Palladem ergo ubique armatam conſpiciamus, indicat arma parum proficere, niſi quæ per Sapientiam adminiſtrantur*. Pallas aliunde, ut alibi expendam, armis etiam pręeſſe credebatur. Jam Caput in re-

(*b*) Hier. lib. 5

ſta

cta facie Vulcanum posse referre Palladis conjugem, idem Carrera ait. At si nusquam hastatam Cererem advertit; num spiceo serto redimitum Vulcanum alicubi vidit? Avercampus Apollinem, & Minervam in hoc numo recognoscit. *Apollo*, ait, *qui idem cum Sole est, quoniam frugum calore suo provehit maturitatem, recte nonnumquam spicato depingitur capite; sicuti idem observare licet in nummo Panormitano num. 78; ubi num. 79. Palladi quoque similis spica galeæ alligatur. Unde non male in aversa hujus nummi parte dextra spicam ingentem Minerva tenet; favore enim Divino, accedente humanæ mentis industria, incolas suos agri beant, quæ beatitudo per Cornucopiæ exprimitur. Sicut duplices Siciliæ messes per geminas aristas.*

III. Aliud cum inscriptione KATANAIΩN protulit Archangelus ex ære numum, tertii moduli, habetque caput muliebre lauro, aut floribus, sive fronde alia coronatum ex una, figuram verò ex altera spiceo serto caput præcinctam, læva falcem, & spicas tollentem, dextera virgas in altero extremo conjunctas, seu aliud quidpiam, quod difficile est divinare. Caput Proserpinæ vultum refert, ut idem tradit Historicus, quæ ex floribus serta comis intexere assueta, quum à Plutone rapta, flores in Ætna cum sociis legebat juxta Claudianum (a)

Et sociat flores, seseque ignara coronat.
Augurium fatale thori.

In Sigillo autem muliebri Ceres proculdubio significatur. Virgæ enim in extremo conjunctæ, quæ, mensorum terræ videntur circinum imitari, Falx messorum instrumentum, ac spicæ demum id apertissimè declarant. Fazellus (b) pompam describens, qua olim Siculi Cereris festa celebrabant,

(a) *De Rap. Pros. lib. 2*

(b) *Dec. 2. l. 1 cap. 1.*

bant, ejusdem imaginem hoc pacto effictam refert: *Erat autem illa formæ matronalis, pannis, calceamentisque admodum rustica, caput coronam spiceam amicta, ligonem dextera, calathum semine plenum brachio, sinistra falcem messoriam, & baculum gestans.* Huc faciunt, quæ Scholiastes in Apollonium, ac Tzetzes in Alex: Licophr: tradunt, Cererem nempe impetrata à Vulcano *Falce*, Tritonas frumentum metere docuisse; hanc verò in maritimæ insulę ora abscondisse. Hinc etiam Servius (a) ait: *Drepanum dictum volunt à Falce Cereris, quam ibi, quum filiam suam quæreret Proserpinam, amisit*. Ex quibus, quàm aptè Falx Cereri conveniat, satis elucet. Quid quod Spica, Tria crura, & Falx Siciliæ symbola in Claudiæ gentis denariis reperiri, Fulvius Ursinus de Rom: Famil: testatur? Denique Avercampus Caput Apollinis laureatum in una, Cererisque imaginem ab altera parte exprimi affirmat. *Apparet autem cultum Apollinis, & Cereris celebrari*, subdit, *atque ubertatem frugum duplici messe, sicut in alio nummo, binis Spicis indicari; quapropter ipsa figura in hac aversa parte dextera forte manu lancem invertit, ut vina invergat tamquam Deæ pro concessa frugum ubertate*. Lancem Ego, aut vas aliud rebus divinis aptum in mulieris dextera non adverto, sed virgas, quæ fortasse aratri sunt ligna, qualia in numo Leontinensium à Paruta loco XIV. edito, & in S. Nicolai museo asservato videmus; Sigillum enim muliebre in eo cernitur læva hastam, dextera binas prætendens spicas, adsculptumq; ad dexterum etiam latus aratrum habet; Cæterum consule. *Tab.* VI. *num.* 10. Et Carreram fol: 340.

(a) In Æneid. lib. 3.

Tab. 6. n. 10

IV. Ex eodem Archangelo æreum quarti moduli habemus, in quo Juvenile caput laurea circum-

circumdatum, & muliebrem imaginem ex aversa videas facie, olea redimitam, ac lorica instructam, quæ Victoriolam dextera, læva verò triangulum præfert. Sub Victoriola notæ adsunt AΠ, atque in gyrum epigraphe KATANA... Caput Apollini tribuitur. Figura Palladem exprimit. Oleagina corona huic Deæ est propria, quia olea ab illa inventa, eique sacra, ut Virgilius Georg. lib. 1. canit. Athenæ à Pallade, quæ græcè *Athena*, sunt appellatæ, quia mox, ut conditæ, olea apparuit. Hanc credula persuasione diebus suis adhuc extantem dixit Plinius; (a) igne consumptam unà cum eadem urbe à Persis, ipso die enatam, binis crevisse cubitis Herodotus prodidit: hinc Apulejus supra Palladis galeam, sertum ex olea recognoscit. Loricata ubique effingitur, quia Belli præses juxta Maronem, & Statium, eademque, ac Bellona passim creditur. Bellicam inde Deam Ovidius in Fastis, & Armigeram in Trist: appellat; Idque ex antiquissimis Homero, & Stesichoro hausit, quorum hic ait:

Pallada bellorum studiis cantemus amicam.

Ille verò Hymn. in Vener.

Aurea non illi Veneris sunt munera cordi
Prælia, sed placuere feri, sed munera Martis,
Sed cædes, sed bella, sed & certamina pugnæ.

Hasta denique scuto, casside, & lorica ornatam in Metamorph: describit, qualem ipse olim Homerus effinxerat, quum rogante Junone, arma contra Ilium sumpsit. Nec Victoriæ signum incongruè eidem tribuitur; tradit enim Spanhemius. (b) Sub Victoriæ nomine extructas Athenis, atque alibi in Græcia Aras Minervæ, atque indicatam ab Euripide fuisse hujus appellationis originem, ob præstitam scilicet Jovi in Gigamanthia insignem opе-

(a) [illegible]

(b) *Diatriba de Vasté Cul:*

ram; hinc Pallas appellata, quia Pallantem immanissimum giganta confecerit. Victoriæ denique tesseram cum Gorgonis vultu in Palladis lorica apud Athenienses adpictam refert Pausanias in Atticis.

Triangulo tria Siciliæ promontoria significari possunt, inquit Carrera, Pachynus, Pelorus, & Lilybæum; Palladisque in tutela totam Insulam esse. Neque aliunde figura hæc, triangularis scilicet, ineptè illi adsciscitur. Scribit enim Pierius (a) *quod Trigeminam eam nonnulli faciunt, propter anni tempora, quæ apud Ægyptios tria tantùm fuere, quippe Ver, Æstas, & Hyems. Huic etiam tertiam uniuscujusque mensis diem dedicarunt, cum è Lunæ coitu mensem auspicarentur, ut Sibemis est author; Pallas enim, ut in eorum est Theologia, die tertia orta est, & eamdem, & Palladem, & Lunam plerique interpretantur; Hæc verò non prius, quam è tertio coitus die se videndam exhibet.* Et paullo post subdit: *Sed illud minime dissimularim, quod Democritus dixisse fertur: Pallade Tritoniam ea de causa nuncupatam, quod præcepta tria, ad humanam vitam bene, beateque degendam necessaria proposuerit. Benè quidem consulendum, Rectè judicandum, Justè denique agendum; in quem finem omnis sanctioris disciplinæ finis dirigitur. Merito igitur ternarius, & triangularis figura quæ lineis çqualibus describitur, & Palladi est, & Justitiæ dicata.*. Huc usque Pierius. Quod ad me attinet, non omittendum censeo Cereris statuam furto à Verre in Sicilia ex Ennensi templo sublatam Victoriolæ signum dextera pretulisse, ut Cicero in Verr: testatur; Venus in Numeriani Cęsaris numo, Victoriam altera manu, altera verò signum Δ ostentat; In alio Faustinæ Augustæ eadem Venus Victoriolam tantum prætendit; Corinthi

(a) Hier. lib. 39

rinthi demum Venerem cum Victoriolæ simulacro effictam refert Pausanias in Corinthiacis.

De Augusto pro more suo Avercampus cogitat in hujus explicatione numismatis. *Caput Apollinis*, inquiens, *laureatum; ab altera parte figura est muliebris, dextera Victoriolam, læva trianguli substinens figuram. Præter solitam inscriptionem Urbis sub Victoriola leguntur literæ* ΑΠ, *quę* ΑΠΟΛΛΩΝ. *seu* ΑΠΟΛΛΩΝ *&* ΠΑΛΛΑΣ *legi debere integrè suspicatur Carrera... Figura mihi videtur ipsius Urbis Catanæ esse statua, ita efficta in gratiam Augusti, cui altera manu Victoriolam, altera imperium Siciliæ triangularis offert, atque congratulatur Urbs illi maxime devota, quę literis* ΑΠ. *evidentur beneficium ab eodem Cæsare post varias ab hostibus acceptas calamitates in se collatum, postquam restituta, atque* ΑΠΟΙΧΙΑ, *seu Colonia Romanorum esset facta.* Vide *Tab.* VI. *num.* II. *Tab.6.n.II.*

V. Quatuor apud Parutam videas numos numero scilicet 13. 28. 29. & 30. qui in paucis variant; Caput enim habent juvenile, aut muliebre ex una, sigillum verò ex alia mulieris stantis expansis manibus cum epigraphe ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. Caput in XIII. XXIX. & XXX. Veneris esse credit Avercampus, sed in XXIX pone caput fastigiatum aliquid videtur, quod pilei figuram refert, in sequenti autem magis ad pyramidem vergit. *Si pileum designat*, inquit idem Avercampus, qui ad Augustum numos refert, *indicare volunt Catanenses sese libertatem demum quasi recepisse, victo à Cæsare, atque profligato Pompejo.* Mulier in aversa facie nympham refert; hinc ad Thermas Catanenses satis celebres spectare numos credit laudatus Historicus, *sicut illę*, ait, *Himerensium passim*

per tales Nymphas exprimuntur. Veneris autem Caput pinxere, & quod a quis ipsa Dea nata fuerit, & in Octaviani Augusti gratiam, cujus temporibus illos omnes cusos esse existimo. Sed de xxx; ubi pyramidalis, ut diximus, figura cernitur, subdit: *An vero inter reliqua Urbis ornamenta juxta Thermas Obeliscus etiam fuerit erectus, quod facile fieri potuit, id equidem definire nequeo. Aversa pars superioribus in eo dispar est, quod respiciens Nympha Thermas suas commendat, non ut in reliquis prospectans.* Notas denique duas ante figuram effictas ad secundum Augusti in Republica magistratum designandum appositas credit. Jam vero de xxvii, ubi caput est laurea tum, retro quod vel nota X, vel astrum adsculptum, scribit: *Caput Apollinis laureatum... Figuram verò muliebrem de Nympha capio Thermas significantem; inter alia enim publica hujus Urbis ornamenta Thermæ etiam fuerunt, easque pulchras, & celebratas valde extitisse docent non tantùm cum Apollinis, sed & cum Veneris capite repetiti nummi.* Petrus Carrera, Ducem optimè de patria meritum perpetuis hisce monumentis celebrari affirmat, ut reliqui cives audentiori animo partes reipublicæ tuendas, tantæ gloriæ stimulo acti, susciperent. Hinc meta juxta Ægyptios, teste Pierio, lib: xxxix velut gloriæ tessera in Sepulchris celebrium virorum appingi solebat. Consule *Tab.* vi. num. 12. 13. & 14; ac *Tab.* vii. *n.* 1. Sunt porro omnes ærei, ac secundi moduli.

Tab.6.n.12 13.& 14. Tab.7.n.1.

VI. Exhibet duos alios idem Paruta nummos, qui Caput præferunt laureatum, & retro est Sydus, Figuramque muliebrem ex aversa habent; sed in xxv hæc lauri, aut oleæ gestat ramum, in xxxiii sub ejusdem dextera notæ adsunt III. *quas forte,*

ait

ait Avercampus, *tertium Imperatoriæ dignitatis titulum significantes, disiunctim* III *expressas, calcographus non bene excepit*. Sunt etiam ærei, ejusdemque moduli, ac inscribitur in utroque ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ, ut *Tab.* VII. *n.* 2, & 3. Majerus, ut & Avercampus Caput ad Apollinem referunt, Stella quippe divinitatis est Symbolum: *Apud Horum*, inquit Pierius, *(a) legas Stellas Hieroglyphicum esse Dei*, redditque rationem, cur id Ægyptiis esset persuasum: *Cum enim per Stellas potissimum in Dei cognitionem pervenissent, ipsius universi Deum, per signum, quo eum deprehenderant, significare instituerunt: ideoque Stellæ Hieroglyphicum pro totius mundi Deo ponere voluerunt.* Carrera autem Ducem victoriis celebrem in eo figurari contendit; hinc laurea coronatum, hinc Stella illi adsculpta, quæ hominis excellentiam, ac gloriam designat; Est quippe Sydus celebritatis etiam tessera, atque in Aruspicum observationibus prosperitatis, ac læti alicujus eventi signum creditur; locisque inaugurandis, eodem Pieriosteste, sydus ex lamella ærea, qua specie reliquæ in Cœlo spectantur stellæ, præfigebatur. Mulier porro ramum lauri prætendens Catanam denotat; quod si ex olea fertum capitis, ac ramum dicamus, pacem post bellum ejusdem Ducis opera, ac virtute partam, aut rectum reipublicæ regimen iis designari non incongruè putabimus, sed, & in altero Mulier, vel Pythiam, quam vir ille consuluit, vel Catanam urbem designare poterit, & literæ ΠΠ initiales fortasse sunt ejusdem nominis. Hæc Carrera; sed Avercampum audiamus. *Caput Apollinis laureatum, retro quod ejusdem est astrum; ab altera parte solita inscriptio, atque figura muliebris lauri ramum dexra tenens. Sicut inter Panormitanos n.* 98. *notaba-*

Tab 7. n. 2. 3.

(a) Hier. l. 44

notabamus per Sibyllam laurum folium manu tenentem prædici Augusto consumatissimam ab omnibus hostibus Victoriam; ita etiam hic Sacerdos illa Apollinis nobile illud germen manu tenet, atq; præfert, tamquam porrectum Octaviano, cujus partibus cōtra Sextum Pompejum faverunt Catanenses.

VII. Parutianum est denique numisma num: XXVII. æreum, & moduli tertii, quod, si Avercampo credimus, Augusti ævo percussum, nedum ad ejus Victoriam de Pompejo, sed ad familiam quoque alludit. En porro Historici verba: *Apollinis laureatum caput, & ab altera parte figura muliebris, dextra columbam præferens, cum duabus notis oblongis, atque solita inscriptione. Sicut autem Augusto passim Græci adulati sunt per Apollinis habitum, atque cultum, ita ad originem quoque ejus haud obscurè alludere voluerunt Catanenses nostri. Ita Venerem genitricem in nummo hoc agnosco, columbam manu dextra præferentem, eodem planè modo, quo apud* Begerum *tom:* III *Thes. Brand:* pag. 270. *statuam Veneris, sed omnino nudæ, cernas similem avem manu tenentem. Et curnon Cythereia avis Dominæ suę assignetur, si & Minervæ nummum noctua, Jovis autem Aquila exornet? Imo satis aptè Octaviano* II *vice jam Imperatori (istum numerum enim indicare lineolas illas existimo) nec satis prospera in navali pugna cum Menegrate Liberto Pompeji fortuna uso, animum addunt, & bonum rerum eventum sperare jubent, vel ex eo, quod maternas aves cum Progenitore Ænea agnoscens, sciret jam advenisse Deam in sanctum suum montis Erycis templum, conatus Cæsaris sui adjuturam, Matremque Pompeji partibus adversam redditutam, sicuti etiam paulo post læta omnia sunt secuta. Apud Virgilium certè lib. Æneid.*

neid. VI ver. 190. Æneas de conveniendà Sibylla ansius.

Vix ea fatus erat, geminæ cum forte columbæ
Ipsa sub ora viri, cęlo venere volantes,
Et viridi sedere solo; tum maximus Heros
Maternas agnoscit aves, lætusque precatur
Este duces, ò, si qua via est.

Imo sicut hoc tempore uxorem Liviam duxerat Augustus, ita eidem etiam hoc nummo tamquam novæ Veneri subblandiri Catanenses voluerunt. Subdit hic aliam de nummo superius explicato conjecturam, creditque in eo Sibyllam depingi aureum gerentem ramum, quę Octaviano successuram vindictam spondeat, quam de Patre Cæsare exigebat, placaturumque manes defuncti, cæde, ac pęna ingratorum parricidarum; *atque ita*, concludit, *singulos illos actus singulis hisce nummis indigitari. Sibyllam etiam ita portitorem illum Orci alloqui facit Virgilius vers.* 405.

Si te nulla movet tantę pietatis imago,
At ramũ hunc (aperit ramũ, qui veste latebat)
Agnoscas.

Prosequitur subinde: *Imo aliam, eamque perbellam, utriusque hujus nummi nobis interpretationem subministrat Dio Cassius pag.* 444. *Edit. Gr. Lat. H. Steph. ubi prodigium Liviæ factum enarrat:* Aquila gallinam albam in gremium ejus abjecit, quę ramum lauri, fructum suum gerentis gestabat. Livia, quod id ostentum haud exiguum duceret, gallinam adservavit diligenter; laureum autem ramum sevit, atque is radicibus adoluit, itaut postea temporis frondes triumphantibus diu admodum suppeditaverit. *Confirmat idem in Galba cap.* 1 *Svetonius, ubi portentum narrat defecturæ in Nerone Cæsareæ domus:* Liviæ, *inquit*, olim post

Augusti

Augusti statim nuptias prætervolans, Aquila gallinam albam, ramulum lauri rostro tenentem, ita ut rapuerat, demisit in gremium, cumque nutriri alitem, pangi ramulum placuisset, tanta pullorum soboles provenit, ut hodiè, quoque ea villa: *Ad Gallinas* vocetur; tale verò lauretum, ut triumphaturi Cæsares inde laureos decerperent, fuitque mos triumphantibus alios confestim eodem loco pangere; & observatum est, sub cujusque obitum arborem ab ipso institutam elanguisse. Ergo novissimo Cæsaris anno, & sylva omnis exaruit radicitus, & quidquid ibi Gallinarum erat interiit. *Quum itaque satis constet, hos nummos cusos paulopost ductam ab Augusto Liviam, idque ostentum eo tempore contigisse, asservant Historici; valde verisimile mihi fit ad illud in utroque alludi.* Vide *Tab.* VII. *num.* 4.

Tab. 7. n. 4. VIII. Ejusdem ectypi, æreos, sed varii moduli, secundi nempe, & tertii complures in laudato S. Nicolai museo asservamus, in his caput fusâ comâ, ac laurea insigne, & in quibusdam calantica ornatum, supra quam prominet sertum; vultusq; lineamenta nonnihil diversa, sed aut muliebrem referunt faciem, aut juvenem pulchritudine eximium. Quotquot habere videntur calanticam signo aliquo notantur, ut in XXVIII, & sequentibus inter Parutianos observamus, aut in nostra Tab. VI, num. 11. 12; & 13. Muliebris figura columbam utraque manu ostentat, pallamque ab utroque humero rejectam, atque ad humum usque fusam habet. Consule *Tab.* VII. *num.* 5; & 6.

Tab. 7. n. 5. 6. Carrera Ducis, ob victorias de hostibus Reipublicæ relatas, laureo serto insigniti imaginem in Capite recognoscit; Conicas vero figuras ejusdem cum laude gestum denotare duplicem, aut militiæ,

tiæ, aut politices magistratum, credit, Veneris denique figuram apponi, ob peculiarem erga ipsam Ducis religionem. Sed enim vultus, ut innui, muliebris, aut juvenilis, Catanæ potius genium, vel si mavis, Adonidem Veneri acceptissimum, seu denique Apollinem potius refert, quam Ducem, qui virili saltem aspectu exprimi oporteret, iisdemque perpetuò lineamentis. Cæterum columba variis ex caussis Veneri addicta creditur. Hæc quippe *Amorùm Mater*, ut canit Ovidius in Fastis, mutuam conjugum concordiam servare dicebatur, quam per columbas significatam volunt. Eas porro, si Athenæum audiamus (*a*) Cyprus, insula Veneri dicata, primas protulit, exindeque in alias regiones devectas, junctasque idcirco Veneris currui fabulæ tradiderunt. Silius Veneri dilectas Columbas dicit lib. IV.

(*a*) Cen. Sapien. lib. 9.

Dilectas Veneri, notasque ab amore columbas

Et Propertius eamdem Columbæ Reginam appellat lib. III.

Sed cape torquatæ Venus o Regina columbæ

Siculi denique nostri cæca credulitate olim persuasum habuere, ut Pierius meminit (*b*) Venerem ab Erycis monte digressam per dies novem, stato singulis annis tempore, secessum colere, interimque nullas eo tractu columbas apparere, abire enim illas Deæ suæ comites; nonum verò post diem adventare unam, reditus prænunciam, quæ Veneris templum eo in monte celeberrimum ingrediebatur, reliquas mox uno agmine turmatim reverti, atque hinc gaudio exultantes opidani Venerem adesse profitebantur, diemque cum cantibus, & jocis festivum, atque jucundum celebrabant.

(*b*) Hier. l. 22.

ALIA INCERTÆ CLASSIS NUMISMATA.

I. INcertæ classis dicimus numos, qui variis figuris signati apud Parutam, & Carreram exhibentur, diversasque sortiuntur explicationes. Secundus igitur Parutianus argenteus secundi moduli hoc pacto describitur ab Avercampo: *Sine epigraphe prior pars est, & caput exhibet læta fronte, atque torosa conspicuum cervice, & bene barbatum. Cingitur idem quercinis foliis, vel vitis fronde. Bacchi Barbati potius faciem esse credo, quam Herculis; notissimum enim est eum ita depingi. Ab altera parte est fulmen alatum, verum ita fabricatum, ut superiores, atque inferiores partes calycis habeant figuram, & quidem ex superiori calyce flosculus erumpat, ex inferiore coliculus vitis; Juxta, seu ab utraque parte conspicitur patera, quæ Jovis, & Bacchi cultum sicuti denotant, ita flosculus ille cum calycibus suis ad Rhodiorum numos spectare videtur, in quibus crebro juxta majorem florem, seu rosam explicatam occurrunt. Quod nemini mirum videri debet, quum ex Rhodo originem suam etiam agnoverit Rex Hicro, urbis Catanæ eximius cultor. Inscriptio nummi ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ est*. Sed verius Hieronem Catanæ hostem dixisset, cujus deletum etiam summo studio nomen voluit. Huc recidunt, quæ superius de Quadrigatis numis agentes, diximus, ubi ad Hieronem nullimode spectare illos, qui Catanæ epigraphem præferunt, probavimus. De eodem numo Carrera scribens, Caput illustri viro tribuit; in aversa verò parte Sceptrum alatum recognoscit. Majerus ad Jovem refert. Et sane Quercus, ex qua sertum, *Jovis arbor*, ut eam dixit Ovidius, (a)

(a) Metam. l. 1. 7.

ac illi sacra: *Sacra Jovis Quercus*; Jovi denique *Amica* juxta Claudianum, illud Caput esse Jovis indicat, quod aliunde præcipuum Catanæ numen scimus; Sceptrum alatum, sive Caduceum alibi vidimus, ac fusius explicavimus; quomodo autem ad Jovem spectat, quum pacis, ac eloquentiæ sit tessera, indicare videtur Author, qui ad Pierii libros Auctarium fecit; ait enim Lib: 1. *Caduceus fati potestatem denotat*. Cui porro potiori jure sortes hominum commissæ, quem Deorum maximo? Attamen & ipse Fato subiicitur apud Homerum, & Ovidium, itaut nec Serpidonem, nec Semelem sibi dilectam, nec Phetontem, fatis adversantibus, servare ab exitio possit. Consule *Tab.* VII. *num.* 7. *Tab.7.n.7.*

Ejusdem Parutæ XXIV, qui caput juvenile, retro quod folium est, & literas inscriptionis ultimas....ΝΟΣ, atque ab altera parte fulmen alatum præfert, Carreræ judicio Catanensibus neutiquam est accensendus; de eo nihilominus hæc protulit Avercampus: *Juxta frondis, seu folii interpretationem caput etiam suo numini assignandum erit. Si pro hedera capimus, caput erit Bacchi; si fluviatilis plantæ Acim designari putem, illum Galatheę procum, quem summa saxi immanis parte obruit Polyphemus; Si quis autem cornua in fluvio nostro, & arundines desideret juxta illam apud Ovid: metam: lib.* XIII. *ver.89. descriptionem*:

> Miraque res: subito media tenus extitit alvo,
> Incinctus Juvenis; flexis nova cornua cannis.
> Qui nisi quod major, quod toto ceruleus ore est,
> Acis erat.

Et Galatheæ idcirco potius vindicandum numisma existimet, pugnare cum illo nolim; valde ambiguus inter puerum, puellamque juvenilis hic vultus est... Ad alterutrum pertinere concretum aquis capillum,

& fluvialis plantæ frondem plane quidem existimo. Inscriptionem integram credo fuisse ΛΑΣΙΟΝΩΣ *magistratus cujusdam, vel* Regis ΙΕΡΩΝΟΣ, *ut sub* Rege *Hierone cusus sit nummus. Unde, quod ipse cum Jove imperii sui symbolum habuit, fulmen alatum, ab altera sui parte expressit. Globuli isti æris, ut puto, pondus indicant, atque monetæ valorem*. Consule *Tab. VII. num.* 8.

Tab. 7. n. 8.

II. Ad Bacchum refero elegans numisma ab Archangelo editum num: 9. æreum, & quarti moduli. In eo muliebre, aut juvenile caput passa coma visitur, & ex alia racemus, spica, sive Ordei granum, & virga, è cujus extremo fascia dependet. Caput Veneris esse, ait Carrera, non alia ductus ratione, nisi, quod fluxo crine parum præseferat honestatis; Sed Bacchus, de quo Ovidius canit

(a) Fast. lib. 3.

{a} *Sive quod ipse puer semper, juvenisque videris,*
Et media est ætas inter utrumque tibi,

Et alibi: *Tu puer æternus, tu formosissimus alter.* Passis etiam capillis, exprimebatur, Orgiasque, sive Bacchi festos dies fluxis crinibus veteres celebrabant. Hinc Isaacius apud Pierium {b} tradit, Antiquos Bacchum effinxisse juvenem, & senem, sed communi ritu vultu muliebri, & lascivo. Racemus aliunde ad eumdem spectat, utpote Vini inventorem; hinc etiam *Racemiferum* sæpius illum Ovidius appellat.

(b) Hier. l. 10.

Et Tibullus (c)

(c) Lib. 1. Ecl. 8.

Hic docuit teneram palis adjungere vitem
Hic viridem dura cedere falce comam

Euripides denique in Bacchicis: *Semele satus*
Potum racemi reperit mortalibus

Ordei granum, sive Spica Catanensis agri fecunditatem denotat; Virga, vel, ut illam vocat Avercampus, Thyasus ad Bacchum quoque alludit. Sed

author

author hic ex literis, quas in postica numi facie legit Carrera M.Y.R. illum, vel ad *Miconem* insulam, unam ex Cycladibus, vel Thraciæ Urbem *Mycalem* spectare dicit; cujus & ipse antiquissimm, & pulcherrimę celaturæ numum possidere, ex ęre pariter, & huic nostro similem, nisi quod Thyasus absit, fatetur. *Urbs Mycale* subdit, *in Thesauro nummario hactenus incognita fuit.* Vide *Tab.7.n.9.* Tab.7.n.9

Racemum præfert & XIV penes Parutam æreus, secundi moduli numus, caputque barbatum hedera redimitum. Hedera Baccho sacra, ex qua ille omnium primus sibi sertum capiti imposuit, quum ex India Victor in Græciam transmitteret; cujus exemplum secutus Alexander, Victorem ex India exercitum hedera coronatum reportavit. Et coronas quidem, ut alibi dictum, Janum authorem habuisse tradunt Veteres, sed eas manu Victores in triumphis, Sacerdotesque in sacrificiis gestabant; Bacchus verò primùm tempora cinxit; Putat tamen Jul: Cæsar Scaligerus (*a*) mortales ad æstiva umbracula coronas ex arborum foliis excogitasse, victoque in certaminibus ablatas, atque Victori impositas, ut ea ignominia cęli incommoda paterentur. Sed ad hederam redeamus, qua in Bacchi sollemnitatibus redimita anus Sacerdos, thyrso fęmineos choros concitabat. Hujus rei caussam inquirens Ovidius eodem libro Fastorum ait.

(*a*) Poet.lib.1 cap.23

Cur Hedera hæc cincta est? Hedera est gratissima Baccho.
Hoc quoque cur ita sit, dicere nulla mora est.
Nysiades nymphas puerum quęrente noverca,
Hanc frondem cunis apposuisse ferunt.

Hinc Hedera *Chenosiris* Ægyptiorum lingua appellata, idest *Osiridis planta.* Osiris enim apud eosdem idem, ac Dionysius, seu Bacchus. Baccho initiati

tiati hedera etiam coronabantur, teste Euripide. *Nysa Urbe* demum *in extrema India à se posita, hedera, quam sevit, æternum nominis sui monumentum esse jussit*, ut scribit Pierius {*a*} Ex his concludas Caput Bacchi esse, qui & barbatus etiam effingitur, uti ex Pausania lib. 1. In Eliacis inferius videbimus, & supra indicatum ex Isaacio. Accinitque Cartarius in Imag. Deorum ubi ait: *Senis forma veteres Bacchum etiam adumbrasse, quod ostendit immodicum vini usum senectutem accelerare.*

(*a*) Hier.l.51.

Quod si cum Carrera Poetam aliquem, veluti Stesichorum, aut Xenophonem Catanæ incolas exprimi dicas, à vero non abibis. Poetis quippe ex hederæ foliis corona dabatur; hinc inter victrices Augusti Cæsaris lauros optabat Virgilius, ut ejus serperet hedera (*b*)

(*b*) Eclog. 8.

Atque hanc sine tempora circum
Inter victrices hederam tibi serpere lauros.

Et idem Eclog: VII canit:

Pastores hedera crescentem ornate Poetam.

Ovidius quoque, qui Bacchi opem sæpius suis in elegis invocat {*c*}

(*c*) Trist.lib.1.

Deme meis hederas Bacchica serta comis.

Quod ideo factum putaverim, ut intelligeretur Poetas nonnisi Baccho, seu vino indulgentes Oestro, ut ajunt, corripi posse, inque divinum furorem agi; qui sane furor illis pernecessarius, ut ait Tullius {*d*} *Bonus Poeta nemo sine inflammatione animorum existere potest, ac sine quodam afflatu furoris.* Aliam quoque reddit Pierius rationem, inquiens laudato Libro: *Quod verò Poetæ hedera decerneretur, & una cum lauro eorum corona perficeret, non tam perpetuus utriusque viror, qui diuturna eorum opera significaret, in causa fuit, quam, ut ostenderetur, eos, qui digni hederis evasissent,*

(*d*) De Oratore

lauream;

laureamque meruissent, & ingenio, & arte præcelluisse; per laurum enim insitam in ingenio vim, & venæ fecunditatem, Apollinis irradiatione locupletem, intelligebant; per hederam verò artem industriam pervigili labore partam. Cujus rei id est indicium, quod hedera suapte natura admodum imbecillis humi semper reperet, neque se unquam attolleret; pertinaci tamen labore, artificiosoque conatu pervincit, ut vel arboribus, vel parietibus adhærescens paulatim irrepens, supra omnium fastigia victrix evadat, & supremo in vertice dominetur; utraque enim est opus, si quis velit excellere.

Ut porro Apollini in Comędia aram veteres statuebant, sic Baccho in tragędia, & in illa verbenæ imponebantur Apollini, in hac verò hederę Baccho, quod ex Terentio colligit Scaligerus. Æque idcirco Apollo, & Bacchus Poetarum tutelares, æque Musarum choros ducunt; quin apud Nysam in Arabia Bacchum à Musis educatum tradunt, unde illi Dionysii nomen. Fortasse Poetæ caput illud credidit Carrera, quia, ut ex Ovidio supra indicatum, Juvenis effingitur Bacchus. Quin ejus in tutela hedera putabatur, quod ut ille semper est juvenis, ita hæc semper virescat. Sed enim Diodorus duplices Baccho vultus attribuit, quorum unus Juvenem, alter rigidi oris virum exhibet, qualis in nostro hoc numismate. Macrobius omnis ætatis eumdem fuisse effictum tradit, nunc Juvenem scilicet, Puerum, nunc Virum, aut Senem: Pausanias denique in Cypseli arca Bacchum barba insignem, sed in muliebri cultu expressum dicit. Consule *Tab.* VII. *num.* 10. Carrera in Respons. ad Perellum ejusdem typi numisma se possidere fatetur, in quo præter solitam inscriptionem habentur notæ XI.

Tab.7.n.10

Tri-

III. Trigesimus nonus Parutianus secundi moduli, æreus numus caput exhibet juvenile lauro coronatum, & Tripodem ex alia cum epigraphe ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ, ut *Tab. VII. num.* 11. Laurus Apollini sacra, uti alibi fusius expendi, ejus esse caput satis indicat. Tripos eidem numini sacer hac de caussa creditur: Delphis celebre erat Apollinis Templum, & oraculum in spelunca, ad quam, Urbis decreto, nemini, nisi Pythiæ Sacerdoti, fas erat accedere, quæ Tripodi, seu Machinæ tribus pedibus impositæ, ad id muneris institutæ insidens, ante speluncæ os, numinis spiritu afflata, futura petentibus edicebat. Sic Justinus, & Diodorus. Verum Scaligero hæc non arrident, altiusque Tripodis originem repetit, scribens: *In faciem versus Coturnicis Jupiter Latonæ vitium obtulit... Parturiens Latona undique ab Junone exacta, in Delum insulam recepta est, quam prisci Ortygiam vocabant; ibi editis gemellis Apolline, & Diana substitit Mater; Diana in Cretam transmisit, Dictynumque montem coluit; in Liciam sese contulit Apollo. Inde à Pane divinationem, quum didicisset, in eum oraculi ingressus est locum, ubi Nox olim, deinde Themis responsa dederant. Quo tempore occiso Pythone Tripodis custode, Oraculum suum fecit, cujus corio obductus ejusdem opera Tripos, inde etiam Cortina fuit appellatus.*

Tab. 7. n. 11

IV. Eodem Apolline auspice Colonias è Grecia Chalcidenses profecti in Siciliam deduxere, hinc numini sub *Archagetæ*, idest *Ductoris* vocabulo statuam eo in littore, quò primum appulere, teste Thucydide (a) dedicarunt, quæ Augusti etiam tempore perstabat, ut Appianus Belli Civ: Lib. V. scribit. Quum porro eosdem Chalcidenses habuerit Catana colonos, beneficii memores incolæ

(a) Belli Pel. lib. 6.

incolæ Apollinis Archagetę imagine sua signarunt numismata, ut *Tab.* VII. *num.* 12. Caput enim Tab.7.n.12 lauro redimitum Apollinis, initiali nominis litera A subnotatur, & cognomen ejus ΑΡΧΑΓΕΤΑ adiicitur. Ab altera parte Bos humana facie, & racemus Coloniæ symbolum, agrique culturam præfert; aut fortasse Botrus ad Bacchum alludit, cui etiam Chalcidenses Catanæ Coloni addictissimi erant. Notissima porro Inscriptio ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ, sed vox illa ΝΙΤΑΝ obscuræ est intelligentiæ, nisi fortasse, ut bene advertit Carrera, extremos designat characteres vocis ΤΑΥΡΟΜΕΝΙΤΑΝ. Occurrunt enim in Tauromenii numis à Parutą allatis consimilis tesseræ figuræ. Archagetæ aliunde statua in Tauromenitano littore collocata, Urbis hujus etiam populos eidem Deo devotos arguit. Hinc suo, & sociorum nomine adpicto, communem utriusque gentis cultum Catanenses ostendere curarunt. Exhibet hoc idem numisma, quod est æreum, & moduli quarti Avercampus, subditque: *Nummus hic indicat concordiam Catanensium, & Tauromenitanorum; qui communi studio Apollinem Archagetam coluerint .... Minotaurum ad Cretensem referimus coloniam, botrum ad vini bonitatem.* De Bove humanum præferente vultum alibi, & mox infra.

V. Ex Archangelo Æreum moduli quarti habemus nummum, in quo Proserpinæ caput, seu Dianæ, fraternis Apollinis ornatum frondibus videas, & ut melius agnoscatur, dependentem ad collum Lunulam ostentat. Ab altera parte est Bos cum humana facie, subscribiturque ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. Videsis *Tab.* VII. *num.* 13. Archangelus idem, & Tab.7.n.13 cum eo Carrera sertum ex immaturis spicis compactum credunt, Proserpinæ Cereris filiæ satis pro-

 prium;

Digitized by Google

prium; Bovem verò Orcum, sive Plutonem, Proserpinæ raptorem designare Archangelus ineptè affirmat, nusquam enim tartareum numen sub hac imagine expressum vidimus. Bos in numis ex Antonio Augustino denotat Urbem fuisse coloniam, & in illo Juliani Augusti pro securitatis symbolo accipitur; hic verò in nostro pro agricultura, & colono venire bovem, humanos habentem vultus, tradit Carrera, ac sativos Cataniæ agros designare; Bos enim terræ culturæ addictus, cujus opera, ac labore in arando, & serendo colonus utitur, rei frumentariæ commoda denotat: *Id porro honoris bovi veteres habuerunt*, inquit Pierius, *ob multas, quas ex eo consequimur utilitates, ut ex una parte numi facies Principis, ex alia bovis simulacrum effingeretur, & cuderetur.* Plutarchus bovis figuram in numis cudere à Theseo institutum tradit, vel ob Taurum Marathonium, quem ipse domuit, vel ob Minois Ducem, quem singulari certamine devicit; vel, ut hoc honore bobus præstito, populos ad agriculturam alliceret. Observat quoque L. Carrera Catanense numisma posse Cereri, sive Isidi aptari, cui spicæ, & Luna competunt; Isis enim eadem, ac Luna, ut diximus; Bos aliunde, cui melius appingi potest, quam Cereri, sive Isidis simulacro? nam juxta Ovidium (a)

(a) Fast. lib. 4.

Illa jugo tauros collum præbere coegit.
Tunc primum soles eruta vidit humus.

Scio per Bovem in numismate expressum, Monstrum illud Cretico labyrintho conclusum juxta laudatum Augustinum Dial. v. passim indicari, ac ejusdem mentis fuisse Goltzium. Hinc Avercampus de eodem numo scribens. *Qui autem*, ait, *ad hieroglyphicas confugiunt significationes, & de Aratoribus, sive rusticis somniant, rusticitatem suam in*

hisce

hisce antiquitatum deliciis profitentur. Sed, ut alibi innui, & Minotaurum, & agricolationem non inepte denotabit, usurpatumque ad Creticum monstrum à Theseo confectum, sive ad Minois Ducem nomine *Taurum* significandum, nec non ad frugiferas regiones figurandas non injuria poterit affirmari. Quid quod Catanenses Chalcidensium jactant originem, & Chalcis urbs ab Atheniensibus condita? Optime enim Chalcidenses in Thesei Atheniensis memoriam, Minotaurum pro tesseгa assumere, atque ad suos poterant transmittere, quod aliarum Siciliæ urbium, aut Chalcidicam, aut Cretensem habentium originem numis confirmatur; quidquid Carrera obtendat, Minotaurum levissimis conjecturis è Siculo Promptuario mordicus excludens (a) Extat numisma in Collegii Panormitani museo æreum, ac medii moduli.

(a) *Resp. ad Perellum.*

VI. Jovis cultum videtur exprimere xxxv. à Paruta editum, ex ære, & moduli II, in quo juvenile caput cum inscriptione ΚΑΤΑΝΑ... & ramum quernum ex altera deprehendimus, ut *Tab. VII. num. II.* Illud Juvenem ad Reipublicæ clavum admotum, Jovi peculiari religione addictum referre potest, juxta Carreram; Sed Jovem ipsum fortasse exprimit, qui *Anxurus*, idest *Imberbis* à Virgilio dicitur Æneid: 7.

Tab. 7. n. II

Quis Jupiter Anxurus arvis
Præsidet.

Ubi Servius. Ad eumdem porro Quercum alludere non ambigo, utpote illi sacram. Vel Ducis fortitudinem, ac robur animi, aut principatus ejus diuturnitatem, & potentiam Quercus designabit, seu denique urbis Catanæ vires, ac firmitatem. Avercampus: *Caput, inquit, rursus Apollinis, ut videtur, licet laurea corona perierit, & ab altera parte.*

parte, Quercus arbor. Epigraphe consueta in utroque latere fuisse videtur, & superstites etiamnum aliquot sunt literæ. Celebrare forsan hoc nummo silvas suas Catanenses voluerunt, densis robustisque arboribus, & quercetis insignes; passim enim Sicilia iis abundat.

VII. Jamvero XXXVIII, qui superest ex Parutianis, æreus, & moduli tertii, Spicatum Cereris Caput, cum literis ЕПІ, & volantem Pegasum, sub quo Galea, exhibet; estque inscriptio KATAN....N. Vox Epi obscuræ intelligentiæ. Pegasus ad Corinthios spectat, & in Syracusanis nummis ad Corinthum, unde Syracusæ colonos acceperunt, alludit. In hoc nostro famæ symbolum merito illum Carrera dicit. *Nascitur Pegasus*, scribit Pierius (a) *ex Medusæ cede; siquidem virtus, cum terrorem amputaverit, famam generat... Fama autem, ubi primum genita, per hominum ora volare incipit; musarum excitat fontem in Parnasso; quippe quod illustrium virorum præclara facinora Vatibus scribendi suggerunt argumentum.* Quibus verbis Pegasi fabulam innuit, quæ talis est. Medusam (cujus crines Palladis opera in angues conversos effingunt) ob exitialem intuentibus aspectum, infame monstrum, Perseus dormientem abscisso capite confecit, ex cujus sanguine Equus alatus prodiit. Ovidius Fast. III.

Creditur hic cæsæ gravida cervice Medusæ
Sanguine consperfis prosiluisse comis.

Qui, quum in Eliçona evolasset, saxum ungula feriens fontem elicuit, qui ab eo *Hippocrene*, seu *Fons Equinus* fuit appellatus. Subinde ex Corinthio fonte Pirene bibens, à Bellerofonte, qui id temporis expeditionem in Chimæram parabat, captus, quum hic Cœlum petere illius pennis confisus,

(a) Hier. lib. 4.

fisus, attentans, temeritatem ex alto ruens luisset, Pegasus eo perveniens, inter Stellas collocatur. Mythologi Pegasum Neptuni, & Medusæ pulcherrimæ mulieris filium faciunt, natum juxta fontes, ubi Gorgones habitabant; Carolus Neapolis Annot: ad Ovid: Fastos; *Vera opinio est*, scribit, *Pegasum fuisse navis nomen, qua vectus Bellerophon appulit ad montem Telmissum temporibus Amisodari, monstraque ibi quædam evertit*. Galea bellicosi populi est tessera; sed ectypi ejusdem nummus, in S. Nicolai museo asservatus, aliud exprimere videtur.

Avercampi Opinio est hunc nummum ad Syracusanos Catanæ incolas ab Hierone deductos spectare, cur vero Catanensium in ipso sibi nomen adsciscunt, quum Ætneos potius æquum erat appellari? Sed ipsum audiamus. *Chalcidensium ex Naxo profectorum coloniam scimus esse Catanam, Symbolum vero Corinthiorum esse Pegasum; quæri itaque posset, quo pacto in Catanensium inveniatur nummis. Respondeo, Corinthiorum colonos fuisse Syracusanos; ex iis autem multos fuisse, qui cum Megarensibus, & Gelensibus decem istos mille formarunt, quos novos urbi Catanæ colonos Hiero Rex assignavit; & hinc nihil mirum, si quoque Urbis suæ natales in nova colonia reservaverint, atque Pegasi notam monetæ suæ impresserint. Galea bellicosi populi est indicium, qualis domi, frugum proventu abundans, & equestribus copiis valens, facile robore suo, omnem peregrinum hostem terra sua arcere poterant.* Literas ΕΠΙ *initiales nominis alicujus esse existimo, ut Epigenis, similisve, atque, ut in plurimis Græcorum nummis, & forsan Catanæ nostræ num. 16. 24; nomen Magistratus ejus temporis denotare.* Consule *Tab.* VIII. *num.* I.

Tab.8.n.1

Æteum

VIII. Æreum quarti moduli numiſma, quod profert ex Archangelo Carrera, Equo, ſuper quem ſtella, & Gryphe, ſub quo ſerpens ſignatum, cum epigraphe ab una, & altera facie KATANA Apollinis cultum innuit. Equus enim, & Gryphus apta Solis, ſive Apollinis ſunt ſymbola. Gryphes hinc ejuſdem currui juncti dicuntur à Claudiano in Honorii Imper. Paneg.

At si Phębus adeſt, & fręnis Grypha jugalem
Riphęo tripodas repetens detorſit ab axe.

Ipſeque Phæbus Gryphoneus, teſte Pierio, à nonnullis dicitur. In Gallieni denique numo Gryphes cuſos inſpicias cum Apollinis inſcriptione. Serpens ad Pythonem, quem interfecit Apollo, videtur alludere, nec non Equus, & Stella eidem tribuitur, qui diurnum in Cœlo peragit curſum, equis quatuor vectus; unde Virgilius (a)

(a) Ænеid.

Quum primum alto ſe gurgite tollunt
Solis Equi, lucemque elatis naribus efflant.

Petrus Carrera in Equo currente Catanenſis regionis equos figurari ait, in Stella eorum inſignem pernicitatem, additque Oppiani verſus Lib. VIII.

Equorum verò quotquot genera educavit immenſa tellus,
Velociſſimi ſunt Siculi, Lilybęumque, qui depaſcuntur,
Et tricipitem montem, qua tegumento Enceladi
Flammis æthereis eructavit fulminis,
Siculę Ætnę bullit ſempiternus ignis.

IX. Gelonis Syracuſarum Regis numiſmata, aliaque ejuſdem Urbis apud Parutam Equum, & deſuper ſtellam præferunt, equeſtrique militia valuiſſe Syracuſanos denotant; Neque urbs noſtra hac gloria caruit, Pindaro teſte alibi laudato. Gryphes porro in rerum natura minimè exiſtere credit

dit Plinius (a) *Pegasos equino capite volucres, & Gryphes auritos aduncitate rostri, illos in Scythia, hos in Æthiopia, fabulosos reor.* Alibi nihilominus scribit (b): *Juxta eos, qui sunt ad Septentrionem versi, produciuntur Arimaspi, quibus assiduè bellum esse circa metalla cum Gryphis ferarum volucri genere, quale vulgo traditur, eruenie ex cuniculis aurum, mira cupiditate, & feris custodientibus, & Arimaspis rapientibus.* Sed enim Gryphes veluti in orbe extantes ubi sic describunt apud Textorem in Epit. *Gryphem habet India quadrupedem volucrem, recurvis unguibus, dorso nigrum, priori parte purpureum, alis albicantibus, ore aquilino, igneis oculis, difficilem captu, nisi rapiantur pullus, & involucet. Nidificat in altis montibus, congreditur cuivis ferè animali; Equis infestus est maximè; Unde Virgilius per argumentum de impossibili in Bucol: Jungentur jam Gryphes Equis. Aurum fodit apud Bactrianos in desertis locis, nidos ex eo sibi texit, & prope accedentes abigit, superat Elephantes, & Dracones, & alia animalia præter Tigridem, quam propter levitatem nequit arripere.* Quo circa optimè pro fortitudinis, & potentiæ hieroglyphico assumi potest.

(a) Lib. 33. c. 4

(b) Lib. 7. c. 2

Jam verò Serpens sub Gryphe Palladi etiam aptari potest, juxta eumdem Carreram, & prudentiam denotare. Pausanias in Atticis Palladis describens simulacrum, sedere Deam dicit in curru triangulari, cui noctuæ adjunctæ sunt, utrinque verò Gryphes adsculptos dicit. Serpens quoque eidem Sacer, O *Pallas,* inquiebat Demosthenes teste Plutarcho, quum populo volente, exul patria excederet; *Urbium Domina, cur tribus infaustissimis bestiis delectaris, Noctua, Dracone, & Populo?* Hinc Pierius hujus rei rationem assignans, ob oculorum,

ait,

ait, quæ in serpentibus perfectior est, aciem, ac pro prudentia accipitur, Serpens Palladi sacer habetur. Denique in Equo magnanimitatem, in Gryphe fortitudinem, in Serpente prudentiam, in Sydere celebritatem Catanensium designari posse, idem Carrera concludit, qui varia etiam congerit, ut Gryphes in singularem tesseram à nostris assumptos ostendat lib. III. cap. XIV, ac penes se servatum numisma æreum, moduli quarti asserit, in quo Gryphus ex una, ex alia verò Equus videtur, illudque Catanensibus accenset. Videsis *Tab.* VIII. *num.* 2. Necnon aliud, quod Caput Minervæ galeatum, & ab altera parte Gryphem volantem præfert; cujus ectypi apud Blascum Romanum Columnam nonnulla etiam haberi affirmat. Erant autem ærea, ac moduli tertii. Consule *Tab.* VIII. *num.* 3.

Tab. 8. *n.* 2

Tab. 8. *n.* 3

X. Idem Carrera duos ab se inventos æreos profert numos. Et primus quarti moduli Caput juvenile exhibet ex una, cum Epigraphe KAT.... ex altera verò Columnam, circa quam ΓΛΥΚΩΝ. ΕΥΣ.... ΛΕ.... Ν, ut *Tab.* VIII. *num.* 4. reliqui enim characteres evanidi erant, ac detriti. Credit ille, Caput reipublicæ Ducem designare, cui fortasse nomen *Glycon*. Columnam verò ejusdem firmitatem, fidemque erga patriam denotare. Sed Avercampus Palicis numum tribuit; *A priori parte*, inquiens, *memoria est Adrani, seu juvenis istius, cui ex Palicorum oraculi monitu, sacra fecisse Siculos ex Xenagora testatur Macrobius; A posteriori Palicorum sacra celebrantur; Ara videlicet, seu Columella exprimitur Palicorum, dicta Pinguis, quod omne genus frugum pro ubertate pristina recuperanda, illuc Siculi congesserint. Et forsitan Sacerdotium Palicorum in hoc*

Tab. 8. *n.* 4.

nummo

nummo nobis exprimitur; literæ enim fugientes, quas assequi editor non potuit, hanc integram formant inscriptionem. ΓΛΥΚΩΝ ΙΕΡΕΥΣ ΠΑΛΙΚΩΝ. Ideſt: Glycon Sacerdos Palicorum. *Experientia enim quotidiana docet me, quam infeliciter in legendis Græcis nummis paſſim Antiqui verſati fuerint.* Jam in ſecundo numo Gladiatorem utrinque videas, enſe, & clypeo inſtructum, hinc Stella, illinc verò inſcriptio ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ, ut *Tab.* VIII. *n.*5. *Tab.*8.*n.*5 Figuræ juxta Carreram, aut duos, aut unum eumdemque deſignant inſignem virtute bellica virum, cujus famæ ſymbolum ſtellà eſt. Avercampus de Perſeo cogitat: *Exiſtimo*, ait, *ab utraque parte eumdem exprimi heroem, Perſeum videlicet, qui dextra quidem gladium tenet, quo hoſtes oppugnavit, læva verò ſcutum, quo à ſeſe removet; quoniam nimirum in eo Meduſæ caput licentia ſculptoris ſpectari videtur. Solis aſtrum ab altera bujus nummi parte poſt Perſeum effictum cernitur, ſicuti poſt Apollinis caput, nec mirum in Siculo nummo tam fabularis inſulæ Perſeum inveniri, quum plurimi Urbium ejus nummi Meduſæ quoque caput oſtentent.*

XI. Hic denique non omiſerim inter editos ab eodem Carrera, & Archangelo numos, illum Catanenſibus accenſeri, qui paſſim ab authoribus Q. Metello Romano Conſuli tribuitur, in quo Caput muliebre, & Ciconia ex una, Elephas ex altera viſitur; traditque Archangelus ſub Elephante adpictam eſſe epigraphem ΚΑΤΑΝΑ. Caput Cybeles eſſe ait; Verùm Carrera de Catana intelligit; Ciconiam ad Fratrum Catanenſium, Amphinomi, & Anapiæ alludere pietatem, Elephantumque de urbis Catanæ teſſera, ſive inſigni intelligi poſſe affirmat; Æreum denique, ac moduli quar-

ti dicunt, quum ille Metelli argenteus sit. Ego, inquit Avercampus, *alius sum sententiæ, quum enim simillimus in Gente Cæcilia extet typus, & Metellorum Piorum familia argenteos tales denarios passim signaverit; hunc quoque æreum licet nummum ad gentem illam spectare existimo. Refero etiam ad Q. Metellum Pium Scipionem, qui post Pompejum Reipublicæ partes in Africæ oris aliquandiu sustentavit; In hujus gratiam, & cum familiæ symbolis nummum hunc provincialem Catanæ fuisse cusum credo.* De Metelli numismate, Augustinus in suis Dialogis, & novissimè Gisberti Cuperi lib.de Elefanto,qui in novi Thesauri Romanarum Antiquitatum Tom. 11. à Sallengre adornati editus videtur. Elephas porro munificentiam, temperantiam, æquitatem denotat, ac pro pietatis, & mansuetudinis hieroglyphico etiam assumitur. Illum hinc pro Urbis tessera veteres nostri sibi adsciverunt cum initiali litera A superposita, qua nomen profectò Palladis ab Græcis ΑΘΗΝΑ appellatæ indicare voluerunt; in hodiernis enim insignibus idem animal rubentis coloris videmus, cui vas sanguine redundans insidet, huic verò Pallas ægida, lorica, & hasta, seu ense munita, atque à destris sub ipsa Dea puerulus adstat tristatam cassidem ostentans. Profert laudatus Carrera numisma ab altera sui parte glabrum cum eadem Bellua, supra quã litera A, ac multa ad ejusdem interpretationem eruditissimè congerit. Numi etiam meminit Friderici III Siciliæ Regis,cum Elephanto quem Catanæ,ubi pius hic Princeps sedem statuit, cusum affirmat. Inter monetas denique Alphonsi Regis, cognomento Magnanimi, numisma occurrit,ab altera tantùm parte signatum, quod vicem ponderis præstare primus editor adnotavit, in quo Elephas cum Charactere A Regis ejusdem nomen designante cernitur. CA-

ÆTNÆ, ET MAMERCI NUMISMATA.

I. INessa, non ignobile Catanensis agri Oppidum, post Hieronis primi Syracusarum Tyranni mortem nomen commutavit, Ætnaque deinceps est appellata ab incolis, qui Catanâ ejecti, sedes in ea collocarunt. Hi enim ab Hierone Catanæ constituti, ut alibi fusius dictum, Ætnenses dicebantur ab Ætnæ vocabulo, quod ejusdem Tyranni jussu, Catana, illo in vivis agente, obtinuit. Ab nostris autem civibus postliminio reversis pulsi, Inessam occupantes, Ætnam denominarunt. Hujus numismata Archangelus Catanensibus accensuit, quod frequentissimè Catanæ occurrerent, ac sub Hierone percussa eadem in Urbe putavit. Edidit etiam Paruta sub Ætnæ titulo. Primum æreum in S. Nicolai museo moduli secundi, apud eosdem verò Archangelum, & Parutam moduli primi, Caput muliebre spicis coronatum exhibet, in quo Cereris imago proculdubio exprimitur, ex parte alia Cornucopiæ, sive Amaltheæ videas cum epigraphe AITNAIΩN scilicet *Ætnæorum*. Inessensis Ager frugum feracissimus, ac rei frumentariæ caput, ut Cicero testatur; hinc non immerito Ætneos Cereri addictos putamus. Amaltheæ cornu ad eamdem quoque ubertatem alludit. De hoc cornu varia fabulantur Poetæ: Acheloum variis sub figuris Hercules non semel oppresserat, tandemque sub tauri forma cornu avulso superaverat; hinc Najades fructibus, floribusque illud arreptum in tantæ victoriæ monumentum compleverunt, ut Ovidius Met: lib. III. memorat, quamvis alibi Fast: v, aliter rem exponat. Lilius Gyraldus (a) *Cornu Amaltheæ*, ait,

(a) Synt: de Diis in Herc. f. 55

ait, *significat fertilissimam regionem, quam donavit Ammon Rex Libyæ Amalthee ab ipso stupratæ, & quia illa regio abundat omnibus fructibus, factum est, ut diceretur de admodum fertili*: Est ne Cornu Amaltheæ?

Jamvero secundùm Ætnensium numisma ex ære tertii moduli in laudato S. Nicolai museo, penes Archangelum, & Parutam secundi moduli, caput habet Apollinis radiatum, quod ad Hieronem referri potest Ætnæ conditorem; qui uti ex Avercampo diximus, ab Rhodiis genus ducebat suum, qui Solis caput radiis insigne pro tessera habebant. Miles clypeo munitus bellicosos designat populos. Consule, *Tab.* VIII. *num.* 6. & 7.

Tab.8.num. 6 & 7.

II. Mamercus Italus Catanæ Tyrannus, principatum invasit eodem prorsus tempore, quo Dionysius Minor Syracusis dominabatur, aliique per universam pene Siciliam populis jura dabant, ut fusius suo loco expendi. Mamerci numus obtulit Archangelus, ex quo Carrera; Paruta etiam aliquot operi suo inseruit, ex quibus nonnisi primus probatur, alii verò ad Mamertinos spectare creduntur. Signatur ille capite galea Phrygia, & vetusti moris tecto, retro sceptrum visitur. Ab alia parte est Animal quadrupex cum facie humana, ac regia corona, seu radiata, cum monogrammate, quod Mamerci nomen exprimit. Vide *Tab.* VIII. *n.* 8.

Tab.8.n.8.

Caput ad Mamercum refertur, Animal Equum, vel rectius Minotaurum exprimit, ac pro Minotauro accipit Avercampus, qui Carreræ contra Perellum rationes rejicit. Potuit autem Mamercus genus suum à Cretensibus deducere, eorumque tesseram usurpare.

III. Plumbeam refert Glandem Paruta num. 42, de qua nos superioris libri cap. VIII. num.

III.

III. *Baleares*, inquit Avercampus, *eximii apud antiquos funditores celebrantur, tantaque vi rotare fundam noverant, ut colliquefactum in aere plumbum fingant sæpe Poetæ.* Meminit plumbeæ glandis Ovidius lib. IV. Met. & lib. XI. Virgilius verò Mezentium eadem armat lib. IX. Æneid.

Protulit Groffus in Catana Sacra §. 17. Plumbeum numifma Antonii Metropolites Catanç, quod expreffum habes *Tab.* VIII. *n.* 10. De eo nos lib. IV. cap. III. Ubi figlorum interpretationem ex eodem Groffo dedimus: *Jesu Salvatoris Domini Nostri Jesu Christi Servo Basilio Imperatore.* Verum noviffime editum id numifma vidimus apud Ficoronium, (*a*) qui in antica facie legit: *Antonio Metropolitæ Civitatis Catanæ.* In poftica: *Domine Auxiliare Servo Tuo.*

Tab.8.n.10

(*a*) Antiq.Sig. cap.16.n.4

IV. Peregrina prorfus exhibet *num.* 11. & 12 ejufdem Tabulæ numifmata, Offea nempe moduli fexti, quæ rariffimè occurrunt. Et primum quidem, dum fundamenta Catanæ ponerentur Templi magnificentiffimi S. Nicolai anno MDCCXLII. defoffum, aliud verò circa idem tempus in Monte Virginum, ubi vetus ejufdem S. Nicolai Cœnobium diù ftetit, inventum, ambo in manus Michaelis Rizzari Cafinenfis Congreg. Decani venerunt, qui concinnando, ejufdem S. Nicolai mufeo totis intendens viribus, illa hujus Cimeliarchio addixit. Figuræ extantes funt, & eleganter expreffæ, literæ verò in averfis partibus adfculptæ. In primo Gryphis caput, fed humanum eft buftum, calantica, feu galea, nefcio qua, coopertum, nec literæ innuunt aliquid. In fecundo caput, ut puto, Diagoræ, id quippe nomen exprimit poftica facies. Meminit cujufdam Diagoræ Diodorus Siculus lib. XIII his verbis: *Diagoras cognomento Atheus calumniæ notatus*

Tab.8.num. 11.12.

notatus ob impietatem, & Deorum contemptum timens iram populi ex Attica profugit. Cujus odio promitur ab Atheniensibus edictum: Si quis Diagoram interemisset argenteum ei talentum præmio daturos. Tunc porro temporis Catanenses fœderibus juncti erant Atheniensibus; hinc apud nostros degere Diagoræ minimè datum. Idem celebratur inter Philosophos ab Hesichio Milesio, (*a*) *Theodorus* dicitur, eo quia sermonem, sive orationes quasdam scripsit, quæ defectionis caussam à communi de Diis persuasione continebant. Hunc, addit idem Hesichius, natura ingeniosum conspicatus Democritus Abderites servum redemit, decem drachmarum millibus, hoc est centenis minis, sibique discipulum adscivit.

(*a*) *Lib. de His. qui fama claruerunt.*

Ex gemmis ad calcem Tabulæ VIII. servat primam Franciscus Honoratus Columna, de qua diximus lib. x. cap. 8. num. III. Aliam exhibuit Carrera lib. 3. Tom. I. Sunt, nec numero paucæ penes Ignatium Paternionium, in S. Nicolai museo, atque apud alios antiquitatis amatores id generis gemmæ, sed singulas hic pencensere esset properanti operosum.

LIBRI XI. FINIS.

EMENDATIONES, & ADDITIONES.

P*Arte* I. *pag.* 18. *lin.* 4. Stephani quidem Byzantini Epitomator Hechatæum allegat, qui Catanæ conditorem adstruit nullum, ac aliunde Urbis nostræ &c.

Pag. 39. *lin.* 9. Ovidius Symethi aquas in mare illabi tradit; & hiberno sane tempore S. Pauli fiu-

li flumen cursum retinet, seque in mare exonerat, sed æstivis mensibus Catanæ amni circa Symethi campum unitur.

Pag. 46. *lin.* 12. Sed illud hic animadverto, quod Cluverius lib. 2. cap. 1. mendum in Diodori Eclogas irrepsisse tradit, & alibi Italium, sive Idalium Castellum in occidentali insulæ latere, statuit, circa Drepani agrum.

Pag. 49. *lin.* 18. *post* legitur *adde* nec non Joannes Baptista Guarneri Catanensis.

Pag. 131. *ad calcem Capitis.* In Ethruscarum Antiquitatum fragmentis à Curtio Inghiramo inventis, ac editis nonnulla, quæ Catanam spectant circa hæc tempora occurrunt; illa hic proferam: lib. 1. pag. 62. Scarith XXCIX: *Siculi Sardos adjuvant.* Mox *Accer adversus Siculos classem. Siculi apud Insulam Phorbantiam victi. Civitates Segestanum, Drepanum, & Seneste capiuntur. Sed Accer moritur. Novi milites cum Tibure Dario Duce à Larth missi, in Siciliam applicuere. Ad fluvium Bathim iterum Siculi fugantur. Panormo Thusci potiuntur. Brutii, Lucani, & Ætoli Siculis opem ferunt; Alontium, Capuntium captum. Messeni, Misselli, & Argenii se Thuscis dedunt. Siracusii opem à Mathionibus, Cartagoniis, & Libiis implorant; Catana liberatur. Transapenninæ Coloniæ jubentur milites in Siculos mittere. Sequenti anno renovatur prelium. Catana capta est. Siracusii deditionem faciunt.* Et paullo post *Insulæ in mari Africo munite. Caputinis, Panormensibus Messenis Siracusiis, & Catanis, ut Lucumonem eligant, conceditur, à Larth confirmandum.* Lucumen erat urbanus Magistratus, de quo idem author lib. III. pag. 181. Scarith XVIII. Larth verò supremus veluti Dux, de quo Idem lib. 1. pag. 57. Scarith

LXXX.

LXXX. Tum pag. 66. libri ejusdem Scarith XCVI. *In Siculis Lucumones discordes. Siracusii, & Catani inter se præliantur.* Et paullo infra: *Quatuor Senatores Arretini eliguntur, ad fœdus ineundum inter Siracusios, & Catanios.* Tum pag. 67. *Unus Populoniensis Lucumen suam opem promittit, alii nec munera, nec legatos recipiunt. Item per legatos Messanos, Capuntinos, Panormenses, & Catanios hortatur, & orat contra Larth. Messani, & Catanii Vulterranis favere promittunt. Capuntini, & Panormenses, nec ulli favere, nec obedire velle respondent. Siracusii Arretinis adhærent* ... Denique lib. II. pag. 134. Scarith XCIX. *Modo scribam Urbes Siculorum nulli subjectas, quæ in Concilio generali locum habebant: Capuntium, Argenium, Panormum, Messana, Siracusa, Catanium.* Quum porro totum hoc opus otiosi hominis passim credatur esse figmentum; satis duxi ea tantum promere, ubi Urbis nostræ mentio ingeritur, ab aliis supersedendo, ne fabulas historiæ intermiscere videar.

Parte III. *Pag.* 19. *lin.* 9. Quamvis illas Achillianas appellatas ex Græco Epigrammate lib. x. cap. IV. num. IV. eruamus.

Pag. 198. *lin.* 14. Extat hodie in museo Ignatii Paternionii.

Pag. 265. *lin.* 12. *post* arbitrantur *adde.* Inscriptionis Interpretatio est *Adrianus, & Deuteria vixit.*

Pag. 272. *lin.* 2. ΠΡ̂ Sigla ΠΡΟ denotat idest *Ante.*

Pag. 274. *lin. ultim.* Cujus hæc esse videtur interpretatio *Selena Mater memoriam posuit Damionis Liberti.*

INDEX

A

Li.

Digitized by Google

Semina

Pag.	Lin.	Errata.	Corrige.
8	22	Etnicos	Ethnicos
	30	Galatheę	Galathea
9	7	aliude	aliunde
	25	munerum	numerum
10	27	Decacordo	Decachordo
13	15	Culpurnio	Calpurnio
	18	Decemviruli	Decemvirali
14	22	aditum	adytum
16	7	ineftinctus	inextinctus
	29	nemefi	Nemeis
22	4	fnbdit	fubdit
29	2	innunt	innuunt
54	*poft* 2. *lineá adde* V. THERMÆ MINOR.		
57	14	habuiffe,	habuiffe
62	20	ombus,	omnibus
65	19	parietis	parietes
89	2 *poft* Bacchi *adde*		ant Herculis
	27	alis	aliis
	32	fole	folo
92	6	campos	compos
97	4	fenis	femiffem
99	30	Ætnæorum	Ætnæarum
109	*poft* Jacobus Raimirez *adde* Jacobus Conchilles 1508.		
149	27	Comitis	Comitiis
216	9	DIEBUS XXI. MEN. III.	MEN. III. DIEBUS XXI.
223	16	Gegorius	Gregorius
237	2	Lunulę	Lunula
162	32	MDCLI fignatū fubinde	MDLXXVI fignatum; Subinde
361	35	Gigamanthia	Gigantomachia
373	4	antiquiffimm	antiquiffimum

Partis Tertiæ Tomus Primus explicit. Hunc brevi excipiet Tomus alter, Librum XII. de Viris Illuftribus, ubi differtatio de Patria divæ Agathæ; decurrētis Sæculi Hiftoriam; Ad Lib. X. De Infcriptis Lapidibus Appendicem; nec non Fazelli, Cluverii, & Goltzii lucubrationes de Catana complectens.

Digitized by Google

Tab. 3
Tom. 3
Lib. II

Tab. 4
1
KAT
ANAIΩN
2
3
KAT
ANE
4
KATANAIΩN
5
KATANA
6
KATANAIΩN
7
KATANA
8
KA
9
KATANAI
10
ION
KATANA
11
KATANA
12
KATANAIΩN
13
KATANAIΩN
14
KATANAIΩN
Tom. 3
Lib. II.

Digitized by Google

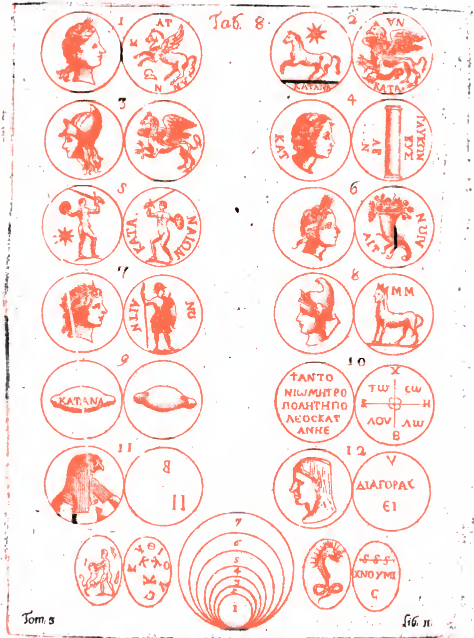
Digitized by Google

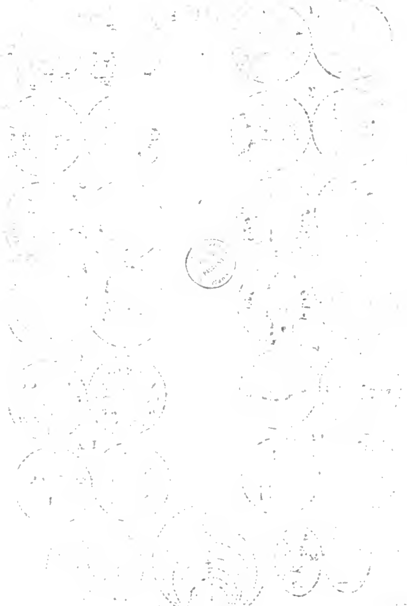
Digitized by Google

Tab. 7
ΚΑΤΑ
ΝΑΙΩΝ
ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ
ΑΡΧΑΓΕΤΑ
ΤΑΝΑ
Tom. 3

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google